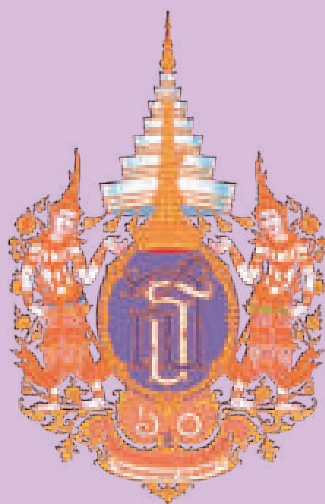

สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา

สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

“...จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการพัฒนาบ้านเมือง
คือความเจริญมั่นคงทุกๆ ด้านของประเทศ.
ดังนั้น การพัฒนาที่พึงปรารถนา จึงน่าจะหมายถึงการพัฒนางาน
ในบ้านเมืองทุกด้านทุกส่วน ที่ทุกคนมีส่วนร่วมกันคิด
ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้นโดยทั่วหน้า...
ดังนั้นคนที่ร่วมงานกันจะต้องระมัดระวังมองดูกันและกันได้
พร้อมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนกัน
ให้สามารถพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมๆ กันได้.
ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นในการพัฒนาจึงจะเกิดขึ้น. ...”

พระราชโองการในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ณ ห้องประชุมจิระ บุญมาก
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑ เมษายน ๒๕๓๒

คำนำ

ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักในพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้พสกนิกรชาวไทยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงได้จัดทำหนังสือ “สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา” เล่มนี้ขึ้น เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ และเผยแพร่ให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ได้ซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณอย่างหาที่สุดมิได้ และดำเนินตามรอยพระยุคลบาท โดยนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและตนเองต่อไป

หนังสือเล่มนี้ นำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับแนวพระราชดำริและพระราชกรณียกิจในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และบทสัมภาษณ์ผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท ตลอดจนประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน จากผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น ๖ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ การทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยสัมภาษณ์ผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท ได้แก่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย องคมนตรี

ส่วนที่ ๒ การทรงงานพัฒนา เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนของชาวไทย นำเสนอพระราชกรณียกิจในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ที่นำประโยชน์สุขสู่พสกนิกรชาวไทยรวม ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) งานพัฒนาสุขภาพ (๒) งานพัฒนาการศึกษา (๓) งานพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ และการสหกรณ์ (๔) งานพัฒนาชนบทและพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๕) งานอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ศาสนา และดนตรี (๖) งานมูลนิธิและสังคมสงเคราะห์ (๗) งานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ ๓ พระเมตตาแผ่ไพศาลสู่นานาประเทศ พระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไม่เพียงพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎรไทยเท่านั้น ยังทรงแผ่ไปยังราษฎรในนานาประเทศอีกด้วย อาทิ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐมองโกเลีย ราชอาณาจักรภูฏาน สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ อันเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนและประชาชนในประเทศเหล่านั้น

ส่วนที่ ๔ พระราชนิพนธ์... ผลึกแห่งแนวพระราชดำริเจ้าหญิงนักพัฒนา
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระปรีชาชาญด้านอักษรศาสตร์และภาษา
จึงทรงงานพระราชนิพนธ์หลากหลายประเภท ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และพระราชนิพนธ์แปล
มากกว่า ๑๐๐ เรื่อง ล้วนทรงคุณค่า เป็นที่ประจักษ์ในแวดวงวรรณกรรม อันสะท้อนพระอัจฉริยภาพ
และแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศของพระองค์

ส่วนที่ ๕ พระเกียรติคุณเกริกฟ้า ท้วมล้ำสรรเสริญ จากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระวรกายทรงงานอย่างหนักเพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่
ทรงพระเยาว์ จนเป็นที่ประจักษ์แก่ชนชาวไทยและนานาชาติ ทำให้องค์กรสำคัญระดับชาติทูลเกล้าฯ
ถวายตำแหน่งสำคัญเพื่อเทิดพระเกียรติ รวมทั้งพร้อมใจกันขอพระราชทานพระราชนุญาตทูลเกล้าฯ
ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ตลอดจนรางวัลเทิดพระเกียรติคุณแด่พระองค์เป็นจำนวนมาก

ส่วนที่ ๖ บทสรุป สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา พระผู้สืบสานพระราชปณิธาน เป็นที่
ประจักษ์แก่พสกนิกรทั่วประเทศกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงมุ่งมั่นพระราชหฤทัยในการสนองพระราชภารกิจ และสืบสานโครงการต่างๆ ในพระราชดำริพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
รวมทั้งทรงพระราชดำริงานโครงการพัฒนาในพระองค์ ช่วยสร้างประโยชน์สุขให้แก่ปวงชนชาวไทย
อย่างอเนกอนันต์

การจัดทำหนังสือเล่มนี้ สำนักงานฯ ได้รับความกรุณาจาก **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล**
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
และอดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ในการเป็นประธานที่ปรึกษา และที่ปรึกษา ๓ ท่าน ได้แก่ **ว่าที่ร้อยตรี กิตติ ชันธมิตร** กรมวังผู้ใหญ่
รองศาสตราจารย์ นราพร จันทรโอชา รองประธานมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และ
นางเพ็ญญา อ่อนชิด อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้กรุณา
ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำหนังสือ นอกจากนี้ ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูล
และภาพพระราชกรณียกิจจากมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และ
กรมความร่วมมือระหว่างประเทศให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและประสานการสัมภาษณ์หน่วยงานและผู้ได้
รับพระราชทานความช่วยเหลือในประเทศต่างๆ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมษายน ๒๕๕๘

สารบัญ

คำนำ

พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๘

ส่วนที่ ๑ : การทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๓๔

จากน้ำพระราชหฤทัยของสมเด็จพระเทพฯ สู่ประโยชน์สุขของปวงประชา
บทสัมภาษณ์ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ๓๘

“เจ้าฟ้า” ผู้ทรงมุ่งมั่นพัฒนาประเทศ สร้างความมั่นคง ยั่งยืน
เพื่อความสุขของปวงชน ๕๒
บทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย องคมนตรี

ส่วนที่ ๒ :	การทรงงานพัฒนา เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนของชาวไทย	๖๔
๑.	งานพัฒนาสุขภาพ	๖๙
๒.	งานพัฒนาการศึกษา	๙๔
๓.	งานพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ และการสหกรณ์	๑๒๐
๔.	งานพัฒนาชนบทและพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๓๓
๕.	งานอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ศาสนา และดนตรี	๑๕๑
๖.	งานมูลนิธิและสังคมสงเคราะห์	๑๗๒
๗.	งานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	๑๙๘
ส่วนที่ ๓ :	พระเมตตาแผ่ไพศาลสู่นานาชาติ	๒๒๔
ส่วนที่ ๔ :	พระราชนิพนธ์... ผลึกแห่งแนวพระราชดำริเจ้าพนักงานพัฒนา	๒๖๐
ส่วนที่ ๕ :	พระเกียรติคุณเกริกฟ้า ท้าวหล้าสรเสรีญ	๒๗๘
ส่วนที่ ๖ :	บทสรุป สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้าพนักงาน พระผู้สืบสานพระราชปณิธาน	๒๙๐
บรรณานุกรม		๓๐๒
รายนามที่ปรึกษาและคณะทำงานจัดทำหนังสือ “สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้าพนักงานพัฒนา”		

พระมหากษัตริย์คุณของ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเทิดไถ่เหนือเกล้าฯ คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือสภาพัฒน์ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาเยือน สศช. ถึง ๓ ครั้ง ด้วยกัน รวมทั้งยังให้วรสสนพระราชหฤทัยเสด็จฯ เยี่ยมชมการพัฒนาตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จฯ เป็นองค์ประธานเปิดการประชุมสัมมนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเมื่อปี ๒๕๔๗ และการประชุมประจำปี ๒๕๕๕ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดขึ้น

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระราชทานบทความเรื่อง “เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” เพื่อน้อมนำลงพิมพ์เผยแพร่เป็นบทนำในหนังสือ “พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” และ “สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานฯ รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตา ทรงสละเวลาอันมีค่ายิ่ง เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจดังกล่าวข้างต้น ทรงเป็นพระมิ่งขวัญที่นำพาแสงสว่างส่องทางการพัฒนาประเทศและทรงนำขวัญกำลังใจและความปลื้มปิติสู่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สศช. ขอเทิดไถ่เหนือเกล้าฯชาวสภาพัฒน์ตลอดไป

เสด็จฯ เยือนสหภาพพม่า ครั้งแรก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยนิสิตปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มายังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๕ เพื่อทรงรับฟังการบรรยายสรุปเรื่อง “**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕**” อีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่ **ดร.เสนาะ อุณากร** เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๑๘ และ พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๓๒) ได้รับเชิญไปถวายการบรรยายทางวิชาการเรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ – ๒๕๒๙) แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และนักศึกษาปริญญาเอกในสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๒๕

เสด็จฯ เยี่ยมชมโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทยในด้านต่างๆ มากมาย พระราชกรณียกิจที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือการเสด็จฯ ไปทรงบรรยายทางวิชาการแก่นักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และทรงนำคณาจารย์และนักเรียน ไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่างๆ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่เป็นระยะๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในวิชาที่พระองค์ทรงบรรยาย และเป็นการเพิ่มประสบการณ์แก่ลูกศิษย์ของพระองค์ด้วย

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๓๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำคณาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ชั้นปีที่ ๕ ซึ่งมีจำนวนประมาณ ๓๐๐ คน ทัศนศึกษาโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ณ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง

การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก (สพอ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน โดยมีผู้บริหาร สศช. ประกอบด้วย **ดร.พิสิฐฐ ภัคเกษม** เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๗) **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** รองเลขาธิการฯ **ดร.สาวิตต์ โพธิวิหค** ผู้อำนวยการ สพอ. นำเสด็จฯ โดยพระองค์ทรงใช้เวลา ๑ วัน เพื่อเสด็จฯ ไปทรงรับฟังการบรรยาย และทอดพระเนตรโครงการต่างๆ ในจังหวัดชลบุรี และระยอง ได้แก่ คลังสำรอง ปตท. นิคมอุตสาหกรรม และท่าเรือแหลมฉบัง โครงการก่อสร้างโรงงานโอเลฟินส์ และบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด

ก่อนเสด็จฯ กลับ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับสั่งกับ **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** เลขาธิการฯ พนักงานบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ และข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ ที่ตั้งแถวเพื่อรอส่งเสด็จฯ ว่า

“ขอขอบใจทุกคนที่มีส่วนช่วยให้การทัศนศึกษาของคณะนักเรียน นายร้อยพระจุลจอมเกล้าครั้งนี้ เป็นไปอย่างเรียบร้อย และได้ความรู้อันเป็นประโยชน์ยิ่ง โดยได้ความรู้แปลกๆ ใหม่ๆ ในการพัฒนาประเทศในอนาคต หลายประการ”

เสด็จฯ เยือนสหภาพพม่า ครั้งที่ ๒ ทรงรับฟังการบรรยายสรุปแผนฯ ๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มายังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เมื่อวันพุธที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๙ เพื่อทรงรับฟังการบรรยายสรุปเรื่อง “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘” (พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔) โดยมี **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๓๗ – ๒๕๓๙) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ สศช. พร้อมใจเฝ้ารับเสด็จฯ อย่างพร้อมเพรียงกัน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้บริหารสำนักงานฯ ร่วมโต๊ะเสวยพระกระยาหารค่ำ ยังความปลาบปลื้มแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ สศช. เป็นอย่างยิ่ง

เสด็จฯ เป็นองค์ประธานเปิดการสัมมนาเฉลิมพระเกียรติ “สร้างเด็กไทยให้เต็มศักยภาพ ด้วยอาหารและโภชนาการ”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จฯ เป็นองค์ประธานเปิดการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “สร้างเด็กไทยให้เต็มศักยภาพ ด้วยอาหารและโภชนาการ” ซึ่งเป็นการสัมมนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ โดยวุฒิสภาธนาคารสมอง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๙ – ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสเปิดการสัมมนาดังกล่าว เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...อาหารและโภชนาการมีความสำคัญต่อมนุษย์ตลอดวงจรชีวิต การถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญด้านอาหาร และโภชนาการแก่สถานศึกษาให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยเสริมสร้างเด็กให้มีศักยภาพเต็มตามความคาดหวังของการประชุม ที่สำคัญคือความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย โดยมีโรงเรียนและนักเรียนเป็น เป้าหมายหลัก แล้วขยายองค์ความรู้ต่อไปยังบุคคลในครอบครัวและชุมชน ซึ่งการแก้ไขหรือป้องกันปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมบริโภคไม่เหมาะสม ไม่อาจสำเร็จได้หากชุมชนไม่เข้าใจปัญหา ไม่ตระหนักในสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการระดมพลัง เพื่อผลักดันให้มีการดำเนินงานในเชิงรุก

ข้าพเจ้ายินดีที่ได้ทราบว่า จะมีการจัดตั้งโครงการด้านอาหาร และโภชนาการ เพื่อปรับปรุงและส่งเสริมภาวะโภชนาการของเด็ก โดยมี สถาบันการศึกษาต่างๆ องค์กรของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนมูลนิธิ ภาวนาคารสมองร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดเครือข่ายภาคปฏิบัติ ที่สามารถขยายผลให้กว้างขวาง ข้าพเจ้าหวังว่าการประชุมครั้งนี้จะมีส่วนช่วย สร้างความเข้าใจแก่ภาคีที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินงานเชิงบูรณาการบรรลุ เป้าหมายอย่างแท้จริง...”

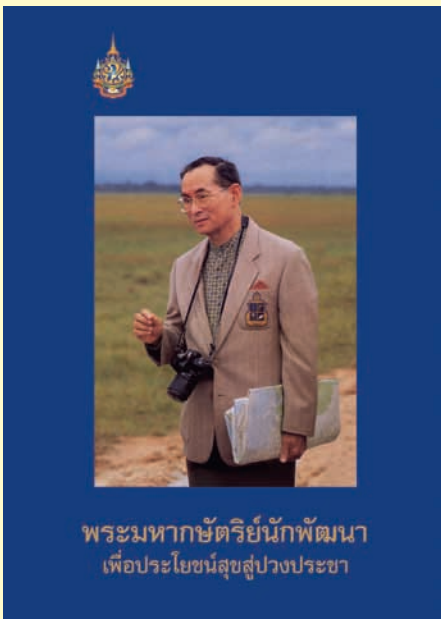
การจัดสมมนาเฉลิมพระเกียรติดังกล่าว สืบเนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของพสกนิกรชาวไทย เป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔- ๒๕๔๙)

ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคน ที่มุ่งให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม ในเรื่องการบริโภคที่ถูกต้อง คุณค่าทางโภชนาการ คุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร โดยมุ่งให้ ความรู้แก่สถานศึกษา นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีความยิ่ง ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันเป็นการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เศรษฐกิจ สมัยใหม่ที่มีสมรรถนะสูง จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพเด็กเหล่านี้ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพต่อไป

พระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชวโรกาสให้ **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ในฐานะประธานที่ปรึกษาคณะทำงานจัดทำหนังสือ “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” นำคณะผู้บริหาร สศช. และทีมงานจัดทำหนังสือเข้าเฝ้าฯ อันประกอบด้วย **นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ** เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๓ – ปัจจุบัน) **นางเพ็ญจา อ่อนชิต** รองเลขาธิการฯ **นายปรเมธี วิมลศิริ** รองเลขาธิการฯ **นายสุทิน ลีปิยะชาติ** ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการ นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสาธารณะ และนางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์ หัวหน้ากลุ่มงานประชาสัมพันธ์ เข้าเฝ้าทูล-

ละอองพระบาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อขอพระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานและแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และประสบการณ์จากการโดยเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา

สำนักงานฯ ได้อัญเชิญพระราชนิพนธ์
สัมภาษณ์พิเศษดังกล่าวลงพิมพ์เผยแพร่เป็น
บทนำในหนังสือ “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา
เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” ที่ สศช.
จัดทำขึ้นเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธี
มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ
๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ และเผยแพร่ให้ประชาชน
และหน่วยงานทั่วไปได้ซาบซึ้งในพระมหา
กรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ตลอดจนประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน
และดำเนินตามรอยพระยุคลบาท โดยนำไป
ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและตนเองต่อไป

พระราชทานบทความเรื่อง

“เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ”

สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริ
สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๘๖ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖
และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๘๑ พรรษา
๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
บทความ เรื่อง “เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศ
อย่างยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” ซึ่งสำนักงานฯ
ได้อัญเชิญเป็นบทนำในหนังสือ “สัจธรรมแห่ง
แนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เพื่อร่วม
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ
นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และเผยแพร่ให้ประชาชน
และหน่วยงานต่างๆ ได้นำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
และดำเนินชีวิตสู่ความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

เสด็จฯ เยือนสภาพัฒน์ ครั้งที่ ๓ ทรงรับฟังการบรรยายสรุปแผนฯ ๑๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงรับฟังการบรรยายสรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) และทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ ณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๕ โดยมี **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา **นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ** เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมคณะผู้บริหาร อดีตผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ สศช. เฝ้ารับเสด็จอย่างพร้อมเพรียงกัน

ภายหลังจากทรงรับฟังการบรรยายสรุปและทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์ฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ สศช. และเสวยพระกระยาหารค่ำ หลังจากนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ

เสด็จฯ เป็นองค์ประธาน เปิดการประชุมประจำปี ๒๕๕๕ ของ สศช.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนิน ทรงเป็นองค์ประธาน และมีพระราชดำรัสเปิดการประชุมประจำปี ๒๕๕๕ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง “อนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว” พร้อมทรงรับฟังการอภิปราย และทอดพระเนตรนิทรรศการ ณ ห้องแกรนด์ ไดมอนด์บอลรูม ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕ พระราชดำรัสดังกล่าว มีข้อความตอนหนึ่งดังนี้

“...ข้าพเจ้ายินดีที่ได้มาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมประจำปี ๒๕๕๕ หัวข้อ อนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดขึ้นในวันนี้ การประชุมครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี เนื่องจากเป็นการระดมกำลังสมอง กำลังความคิดของผู้มีความรู้จากทุกภาคส่วน เพื่อจะได้ปรึกษาหารือร่วมกันกำหนดแนวทางที่จะขับเคลื่อนประเทศชาติไปสู่ความเป็นสังคมสีเขียว เป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นสังคมที่มีความเจริญอย่างยั่งยืน มีเสถียรภาพทุกด้าน และประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีเสมอหน้ากัน

การจะบรรลุเป้าประสงค์ได้จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง
หลายประการสำคัญในจำนวนนี้ คนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง
เพราะประเทศชาติจะเป็นไปในทิศทางใด คนในประเทศย่อมมีส่วนเป็นอย่างมาก

การส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ความคิด รวมไปถึงคุณธรรมของคน
เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีพลังของประเทศ จึงเป็นเรื่องที่ต้องจัดการควบคู่
กันไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ

ข้าพเจ้ารู้สึกปลาบปลื้มที่ได้เห็นท่านทั้งหลายพร้อมใจกันมาในวันนี้
ขอให้ท่านทั้งหลายมีความเข้าใจที่ตรงกัน มีเป้าหมายไปในทางเดียวกัน
เชื่อว่าการประชุมครั้งนี้จะเกิดเป็นคุณแก่ประเทศชาติและปวงชนชาวไทย
อย่างแน่นอน ได้เวลาอันควรแล้วข้าพเจ้าขอเปิดการประชุม “อนาคต
ประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว” ณ บัดนี้ ขอให้การประชุมบรรลุจุดหมาย
สมดังที่หวังไว้ทุกประการ และขอให้ทุกท่านประสบแต่ความสุขความเจริญ
ยิ่งๆ ขึ้นทุกเมื่อทั่วกัน...”

หลังการอภิปราย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนิน
ทอดพระเนตรนิทรรศการ ซึ่ง สสช. ได้เชิญหน่วยงานต่างๆ ร่วมจัดนิทรรศการ เพื่อเป็นแนวทางและตัวอย่าง
ของการเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนประเทศสู่ “สังคมสีเขียว” จากนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับผู้บริหารระดับสูงแล้วเสวยพระกระยาหารกลางวัน และเสด็จพระราชดำเนินกลับ

“...จากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ที่ทรงให้ความสำคัญและตรัสเสมอว่า “คน”
เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนา ข้าพเจ้าจึงได้น้อมนำ
แนวพระราชดำริในการทรงงานพัฒนาประเทศของพระองค์
มาประยุกต์ใช้ในวิธีดำเนินงานโครงการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ข้าพเจ้าริเริ่มขึ้น
ด้วยพละกำลังและความสนใจในเรืองสุขภาพ อนามัยและการศึกษา
ข้าพเจ้าจึงมุ่งเน้นงานพัฒนาเด็กและเยาวชน
โดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดาร
เพื่อจะได้เติบโตใหญ่เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป...
ข้าพเจ้าได้ยึดหลักการดำเนินงาน ซึ่งได้เรียนรู้
จากประสบการณ์ตามเสด็จ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ...”

บทความพระราชดำริจากบทความพระราชทาน
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เรื่อง “เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ”
ในหนังสือสัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เผยแพร่ ธันวาคม ๒๕๕๖

การทรงงานของ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี

ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ส่วนที่ ๑

การทรงงานของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ภาพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นภาพที่ประชาชนคนไทยคุ้นตามานานหลายสิบปี ตั้งแต่ทรงเยาว์พระชันษาจนเติบโตใหญ่ การติดตามโดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน ช่วยให้ทรงทราบปัญหาต่างๆ ตลอดจนทรงสัมผัสและเรียนรู้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พระองค์จึงทรงใฝ่พระราชหฤทัยในการทรงงานต่างๆ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดีกินดี และเพื่อทรงแบ่งเบาพระราชกรณียกิจ โดยทรงพระวิริยะอุตสาหะในการทรงปฏิบัติภารกิจอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและราษฎรอย่างไม่ทรงรู้สึกเหน็ดเหนื่อยหรือย่อท้อแต่ประการใด ด้วยทรงตั้งปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ในการทรงงานพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงให้ความสำคัญและตรัสเสมอว่า “คน” เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระองค์ในบทความเรื่อง “เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” ซึ่งพระราชทานลงพิมพ์เป็นบทนำในหนังสือ “สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ว่า

“...ข้าพเจ้าได้ยึดหลักการดำเนินงาน ซึ่งได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ดังนี้

๑. การพึ่งพาตนเอง โดยเน้นให้ทุกคนได้ช่วยเหลือตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เช่น การให้เมล็ดพันธุ์พืชผัก พันธุ์สัตว์ เพื่อผลิตอาหารไว้บริโภคเอง แทนที่จะให้อาหารโดยตรง สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ต่อไปเป็นต้น

๒. การมีส่วนร่วม เน้นให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการทำโครงการได้มีส่วนในการช่วยคิด ช่วยทำ อาทิ การที่ผู้ปกครองและเด็กต้องร่วมกันวางแผนและทำการผลิตทางการเกษตร จัดเวรในการ ประกอบอาหารกลางวัน ซึ่งมีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ได้เรียนรู้และเข้าใจในกิจกรรม ที่ทำอยู่

๓. การพัฒนาแบบองค์รวมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายจะต้องได้รับความรู้จากกิจกรรมที่ทำ และสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตต่อไปได้ อาทิ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อ แก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร มีการดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ด้านเกษตรกรรมและกลุ่มเป้าหมาย ได้ปฏิบัติจริงทั้งการปลูกและประกอบอาหาร

๔. การพัฒนาระบบประสานงานความร่วมมือจากทุกส่วน ในการช่วยเหลือจากภาครัฐบาล และภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ มีการจัดทำแผนงานหลักของโครงการทุกๆ ระยะ ๕ ปี เพื่อให้ทุกส่วน ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางทำงานต่างๆ มีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยมีการอบรม การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน เพื่อให้ความรู้และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปฏิบัติงาน โครงการเป็นประจำ รวมทั้งมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงาน ทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการ และสามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินงานได้

๖. การยึดหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรม การพัฒนาต่างๆ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้...”

ผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทในการพัฒนาประเทศ ๒ ท่าน ได้แก่ **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอดีต เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ **ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย** องคมนตรี ได้กล่าวถึง หลักการทรงงาน พระวิริยะอุตสาหะ และพระมหากรุณาธิคุณ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการทรงงานพัฒนา ประเทศที่มุ่งประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนสืบไป

จากน้ำพระราชหฤทัยของสมเด็จพระเทพฯ สู่ประโยชน์สุขของปวงประชา

บทสัมภาษณ์

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ตั้งแต่ท้องฟ้าถึงทะเล ส่วนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประกอบพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับประชาชน โดยทรงดูแลประชาชนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาไปจน ถึงเชิงตะกอน...”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา อดีต เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เล็งถึงความประทับใจในการทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้วยพระวิริยะอุตสาหะ ทรงมุนานและทรงอดทน เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่อาณาประชาราษฎร์ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์จวบจนปัจจุบันที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา

ทรงสืบสานงานพัฒนาและพระราชภารกิจตามรอยเบื้องพระยุคลบาท

ผมเริ่มถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๔ ในฐานะกรรมการและเลขาธิการ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ดังนั้น จึงมีโอกาสดำเนินงานพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องจากพระองค์มักตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้วยเสมอ

เมื่อทรงเจริญพระชันษา พระองค์จึงเริ่มทรงงานพัฒนาเร็วมาก โดยทรงเริ่มมีโครงการในความรับผิดชอบของพระองค์เองอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ คือ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ดังนั้น จึงนับว่าเป็นเวลานานมากทีเดียวตั้งแต่ที่ผมได้ถวายงานในตำแหน่งเลขาธิการ กปร. ควบคู่กับตำแหน่งกรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๑ จนผมเกษียณอายุราชการในปี ๒๕๔๒ และปัจจุบันยังคงถวายงานในฐานะเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์นายกิตติมศักดิ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการบริหาร

ช่วงหลังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงติดพระราชภารกิจต่างๆ และทรงพระประชวร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ทรงสานงานต่อจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผมจึงกราบบังคมทูลถวายรายงานเป็นระยะๆ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการส่วนหนึ่งเป็นโครงการที่มูลนิธิชัยพัฒนามีอยู่เดิมแล้วและทำต่อเนื่อง โดยมีการขยายผลเป็นโครงการใหม่ๆ ซึ่งมีอยู่มากมาย

การทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิชัยพัฒนา ทรงบริหารและทรงดูแลอย่างใกล้ชิดด้วยพระองค์เองทั้งหมดให้อยู่ในกรอบที่ได้อนุมัติไว้ ทั้งเรื่องบุคลากร โครงการ และงบประมาณ โดยมูลนิธิฯ จะทูลเกล้าฯ ถวายแฟ้มเพื่อทรงพระราชวินิจฉัย และทรงลงพระนามาภิไธยในหนังสืออนุมัติต่างๆ เกือบทุกวัน

ทรงรู้ความก็ตามเสด็จเพื่อทรงเรียนรู้การทรงงานพัฒนา

หากถามว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เริ่มทรงงานเมื่อไหร่ อาจกล่าวเป็นประโยคสั้นๆ ได้ว่า **“ทรงรู้ความก็ตามเสด็จ”** ดังที่ทรงเล่าให้ข้าราชบริพารฟังว่า ระหว่างที่ทรงศึกษาเล่าเรียนอยู่นั้น ทรงขาดเรียนบ่อยมากเพราะต้องตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ไปทรงงานในพื้นที่ต่างๆ ก่อนที่จะมีสำนักงาน

กปร. และมูลนิธิชัยพัฒนาเสียอีก จากการที่ผมได้มีโอกาสตามเสด็จตามหน้าที่ ได้เห็นว่าพระองค์ทรงช่วยหยอดตา และทรงป้อนยาให้เด็กๆ และชาวบ้าน คือทรงได้รับการปลูกฝังให้ช่วยเหลือประชาชน ด้วยการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนามาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ซึ่งเป็นเช่นนี้ทุกพระองค์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงถอดแบบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทมาตลอด **หลักการทรงงานที่ทรงเน้นคือการพัฒนาในท้องถิ่นทุรกันดาร และการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนโดยใช้องค์ความรู้** เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยทรงคำนึงถึงหลักภูมิสังคม ทรงมุ่งพัฒนาทั้งคนและพื้นที่ ทรงบริหารความเสี่ยงโดยทรงทดลองจนเกิดผลดีก่อน แล้วจึงค่อยพระราชทานแก่ราษฎร ทรงเน้นให้การศึกษาเด็กด้อยโอกาสและเด็กในพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกล ทรงให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศ โดยทรงใช้เทคโนโลยีในการติดตามงาน ตลอดจนทรงเป็นแบบอย่างของการประหยัดและพึ่งพาตนเอง

“ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้ประชาชน” หัวใจแห่งแนวพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระวรกายให้กับประชาชนเหมือนอย่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

บรมราชชนนี ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ มาโดยตลอด เห็นได้จากการดูข่าวในโทรทัศน์ ตอนเช้าเสด็จพระราชดำเนินไปทรงงาน ที่หนึ่ง ปายไปทรงงานอีกที่หนึ่ง เย็นเสด็จฯ ลงจากเครื่องบินเสด็จฯ ไปงานศพบ้าง ไปเป็น องค์ประธานเปิดงานบ้าง แม้กระทั่งบางครั้ง ประทับเครื่องบินกลับจากต่างประเทศเป็นเวลา หลายชั่วโมง พอเสด็จฯ ลงจากเครื่องบินก็ทรง เริ่มประกอบพระราชกรณียกิจต่อทันที

นอกจากนี้ พระองค์ทรงสานงานต่อจากเกือบทุกพระองค์ เช่น “โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” จากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ “สถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา” จากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงรับช่วงมาทั้งหมด พระองค์ไม่เคย ทรงเหนื่อยล้า กลับทรงทุ่มเทเวลาทั้งหมดไปกับการประกอบพระราชกรณียกิจ ซึ่งทำให้พวกเรา ที่ถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือ ถวายงานพระองค์ใดก็ตาม มีความรู้สึกว่าได้โปรดการทรงงานหนักเหมือนกันทุกพระองค์ **พูดตาม ภาษาชาวบ้านคือ “งานอัด จัดเต็ม” โดยทุกพระองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือได้ช่วยเหลือ ประชาชน**

ปัจจัยสำคัญที่มักกระทบจนเกิดพระราชดำริแต่ละโครงการ มี ๒ เรื่องใหญ่ๆ คือ **หนึ่ง ประชาชน** ซึ่งพระองค์ทรงได้รับหนังสือหรือเรื่องราวเรียนทุกวัน พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยเรื่องใดทรงเห็นว่ามูลนิธิช่วยพัฒนา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถช่วยเหลือหรือแก้ไข ปัญหาได้ ก็จะทรงส่งให้ไปดำเนินการ ตรงนี้จึงเป็นการออกไปให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยตรง **ซึ่งไม่ได้เข้าซ้อนกับหน่วยราชการ** เช่น กรมชลประทานเขามีโครงการอยู่แล้ว ก็ไปประสานให้เขา ช่วยขยับไปอีกหน่อยได้ไหม ชาวบ้านเขาเดือดร้อน และแม้จะไม่สามารถช่วยเหลือได้ ก็**จะทรงให้** **ตอบอธิบายชี้แจงไปทุกราย ต้องตอบเพื่อให้เกียรติ ช่วยให้เรามีความสุข และได้ชื่นใจที่มี** **พระองค์ทรงห่วงใย และทรงอยู่เคียงข้างประชาชนตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นได้อย่างหนึ่งว่า** **ประชาชนรัก และฝากความหวังไว้ที่พระองค์ แทนที่จะร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่างๆ**

สอง พระองค์ทรงพระราชดำริขึ้นเองอย่างมีเหตุผล เช่น ระหว่างที่เสด็จฯ ไปในพื้นที่ และต่างประเทศ พระองค์ทรงเห็น รับรู้ รับทราบ และบันทึกเป็นข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้ พระองค์ทรงสามารถวินิจฉัยได้แล้วว่า พื้นที่ตรงนี้สมควรที่จะทำอะไร อันเป็นที่มาของโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำรินามากมาย

ทรงดูแลประชาชนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาไปจนถึงเชิงตะกอน

ผู้ที่ถวายงานพัฒนามักจะเปรียบเทียบกับว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชกรณียกิจตั้งแต่ท้องฟ้าถึงทะเล ส่วนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประกอบพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับประชาชน โดยทรงดูแลประชาชนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาไปจนถึงเชิงตะกอน เห็นได้จากพระองค์ทรงดูแลแม่และเด็กในครรภ์

ด้วยการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก เมื่อเด็กคลอดก็จะมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อพัฒนาให้เติบโตอย่างสมบูรณ์แข็งแรง และเมื่อถึงวัยเรียน พระองค์มีพระราชดำริโครงการต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างทั้งสมอง ร่างกาย และจิตใจ ให้เติบโตเป็นคนมีคุณภาพ มีอาชีพ สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้อย่างมีความสุข จวบจนแก่เฒ่า พระองค์ทรงพระราชดำริ **“โครงการเต็มเตี่ยมเลี้ยงเตาะแตะ”** เป็นกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน โดยทรงเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่ที่อยู่ตามชนบทต้องออกไปเรียนตอนนอกหมู่บ้าน ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกรักผูกพันกับครอบครัวหรือบ้านเกิด ประกอบกับสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หากให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวหรือในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กในโรงเรียน จะช่วยให้เด็กรู้สึกผูกพัน และมีจิตอาสาที่จะช่วยพัฒนาชุมชนในบ้านเกิดเพิ่มมากขึ้น

“ภูมิสังคม” หลักการทรงงาน เน้นความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดของประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ มีหลายโครงการที่เกิดจากการถวายที่ดินของประชาชนด้วยจิตศรัทธา ซึ่งมีอยู่มากมายทั่วประเทศ บางพื้นที่เป็นบึง เป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมทุกปี เราต้องมาคิดค้นหาหนทางที่จะนำแผ่นดินที่ประชาชนทูลเกล้าฯ ถวายให้ด้วยความศรัทธานั้นมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ใช้ประโยชน์ต่อมูลนิธิฯ เพราะมูลนิธิฯ พัฒนาไม่ใช่หน่วยธุรกิจแสวงหากำไร ต้องเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นและกลับคืนสู่ประชาชน โดยใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงสอนเรื่อง **“ภูมิสังคม”** ดูคนในพื้นที่คิดว่าเขาต้องการอะไร และส่วนรวมเห็นด้วยหรือไม่ มีความคุ้มค่าและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดของพื้นที่หรือยัง และเหนือสิ่งใดประชาชนได้ประโยชน์ไหม

ตัวอย่างเช่น นายสมจิตต์ และนางมณี อิ่มเอม น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว จำนวนประมาณ ๑๑๐ ไร่ เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ตอนแรกพวกเราคิดไม่ออกว่าจะทำอะไร ถ้าจะไม่ให้ท่วมต้องลงทุนมากสร้างเป็นบังเกอร์ล้อมรอบ เพราะว่าเราเรียนมาอย่างนั้น เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทราบและทรงพระราชดำริชั่วคราวหนึ่งก็ตรัสว่า **“ถ้าอย่างนั้น เลี้ยงควายสิ”** ตอนแรกคิดว่ารับสั่งเล่นๆ แต่ไม่ใช่

พระองค์ทรงให้เหตุผลของพระราชดำรินี้ดังกล่าวว่า “ควาย” ภาษาอังกฤษเรียกว่า Water Buffalo เหตุที่ภาษาอังกฤษเรียก Water Buffalo เนื่องจากควายชอบน้ำ เมื่อพื้นที่ดังกล่าวน้ำท่วม คนอยู่ไม่ได้ สัตว์อื่นอยู่ไม่ได้ ผักหญ้าปลูกไม่ได้ แต่ควายอยู่ได้และกลับชอบด้วย **นี่คือพระราชดำริที่ลึกซึ้ง**

“โรงเรียนกาสรกสิวิทย์” การใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเรียบง่ายโดยอิงวิถีธรรมชาติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาใช้พื้นที่ดังกล่าวจัดตั้งเป็นสถานที่ฝึก **“ควาย” หรือ “กระบือ” พระราชทานชื่อว่า “โรงเรียนกาสรกสิวิทย์”** มีการสอนอย่างจริงจัง ใครมี กระบือที่ไถ่มาจากโรงฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง แต่กระบือเหล่านี้เป็นสัตว์ที่ได้รับการเลี้ยงดูเพื่อนำไปเป็นอาหาร ไม่ได้รับการฝึก จึงยังนำไปใช้ไถนาไม่ได้ ต้องมีการฝึก โดยให้ทั้งคนและกระบือได้รับการฝึกและเรียนรู้ เพราะกระบือต้องถูกบังคับโดยคน คนจึงต้องเรียนรู้ที่จะรู้จักบังคับและใช้ประโยชน์จากแรงงานควายในรูปแบบต่างๆ เป็นวิถีชีวิตเดิมแล้วเรามาฟื้นฟู

เกษตรกรที่จะรับกระบือจากโรงเรียนการกรสิริวิทยไป ต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงในการนำกระบือไปใช้ในการเกษตรของตนเองอย่างจริงจัง และจะต้องเข้ามาฝึกกับครูฝึกสอนผู้ใช้กระบือของโรงเรียน ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญในการฝึกและควบคุมกระบือเพื่อใช้ในการเกษตรกรรม นอกจากจะได้รับการอบรมการใช้กระบือทำ

การเกษตรแล้ว เกษตรกรจะได้รับความรู้ทั้งด้านการเลี้ยงและดูแลกระบือ การจัดการเรื่องหญ้าและอาหารกระบือ การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ผสมผสาน และการใช้ชีวิตแบบพอเพียง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ดูแลสภาพแวดล้อม และรักษาธรรมชาติ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกันต่อไป

กระบือที่นำมาฝึกเป็นกระบือที่ประชาชนนำมาถวาย และได้คัดเลือกไว้เพื่อฝึกสอนและอบรมให้เป็น “ครูกระบือ” โดยกระบือที่ใหม่ไม่เคยได้รับการฝึก สามารถเรียนรู้จากกระบือที่อยู่เดิมโดยมีคนอยู่ระหว่างกลาง ขณะนี้มี “กระบือผู้ให้ความรู้” ๒๕ ตัว ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกระบือทรงเลี้ยงที่มีผู้น้อมเกล้าฯ ถวาย ส่วน “กระบือผู้เรียนรู้” นั้น เป็นกระบือจากธนาคารโคกระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ โดยมีเป้าหมายฝึกกระบือเพิ่มขึ้น จากปีละ ๕๐ ตัว เป็น ๒๐๐ ตัว

การจัดตั้ง “โรงเรียนการกรสิริวิทย” นี้ จึงนับเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเรียบง่ายอิงวิถีธรรมชาติ และได้ประโยชน์คุ้มค่า ไม่ต้องทำเชือกกันน้ำตามความคิดของคนทั่วไป แต่เป็นการออกแบบจับคู่ให้เหมาะสมกับกิจกรรม ซึ่งสามารถไปด้วยกันได้ดียิ่ง จึงนับเป็นพระอัจฉริยภาพของพระองค์โดยแท้

ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืน

แนวพระราชดำริในการกลับคืนสู่ธรรมชาติ เป็นสิ่งที่นักพัฒนาในระยะหลังๆ เริ่มตระหนักถึงเนื่องจากมนุษย์เราแสวงหาความเจริญและความสุขใส่ตัว จนเผาผลาญและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไปมากมาย จึงได้ย้อนกลับมาสู่สิ่งที่เรียบง่าย ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ Back to Basic ดังที่ อี เอฟ ชูมาร์เกอร์ (E. F. Schumacher) นักเศรษฐศาสตร์และปรัชญาชาวเยอรมันเขียนในหนังสือ “Small is Beautiful” เสนอแนวคิดให้มนุษย์หันไปอยู่กับธรรมชาติใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนสร้างปรากฏการณ์ใหม่ในวงการเศรษฐศาสตร์ และความคิดเรื่องอนาคตทางเศรษฐกิจกับความสุขความเจริญของมวลมนุษย์

วันนี้เราออกไปซื้อน้ำมันดีเซลเพื่อเติมในเครื่องปั้มน้ำ หรือรถไถ ซึ่งอำนวยความสะดวกและทุ่นแรง วันหนึ่งเมื่อทรัพยากรหมด พลังงานมีไม่เพียงพอ ผลสุดท้ายกลับสู่สามัญ กลับมาใช้ควายในการทำนา ซึ่งควายเป็นสัตว์ที่มีประโยชน์สารพัด แม้แต่มูลควายก็สามารถนำไปทำเป็นแก๊สหุงต้มอาหาร โดยกากที่ย่อยสลายจากการเป็นแก๊สแล้วยังนำไปเป็นปุ๋ยใส่ในแปลงนา ได้ประโยชน์ครบวงจรโดยวิถีของธรรมชาติ แต่คนกลับละเลยไม่สนใจ ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ ขึ้นมาอำนวยความสะดวกโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบของวิถีธรรมชาติ ทำให้วงจรธรรมชาติขาดไป ผลสุดท้ายจากสูงสุดต้องกลับลงต่ำสุด ดังเช่นโรงงานไฟฟ้าปรมาณูที่ญี่ปุ่น โดนสึนามิเพียงครั้งเดียวก็เผาผลาญทำลายชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นจนไม่เหลืออะไร ไม่มีใครอยู่เหนือธรรมชาติได้ แต่คนเรามักจะลืมกัน

งานด้านเกษตรกรรมและโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ

มูลนิธิชัยพัฒนายังมีงานศึกษาวิจัยด้านเกษตรกรรมจำนวนมากและหลากหลาย โดยยึดหลักคือ ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ และความต้องการของประชาชนเหมาะสมกับสภาพพื้นดิน ทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ รวมถึงโครงการความร่วมมือระหว่างมูลนิธิฯ กับต่างประเทศ เช่น “โครงการความร่วมมือระหว่างมูลนิธิชัยพัฒนา - สาธารณรัฐประชาชนจีน”

ที่ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสัมพันธ์อันดีและเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงขอทำโครงการความร่วมมือ โดยอาศัยมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นแกนกลาง ให้การสนับสนุนโครงการในส่วนสิ่งของ สิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักรกล บุคลากร การถ่ายทอดเทคโนโลยี และสนับสนุนพันธุ์พืช รวมทั้งปัจจัยการผลิตอื่นๆ ในระยะที่ ๑ วงเงิน ๘ ล้านหยวน (ประมาณ ๔๐ ล้านบาท) และระยะที่ ๒ วงเงิน ๑๐ ล้านหยวน (ประมาณ ๕๐ ล้านบาท) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี และองค์ความรู้ทางการเกษตร การพัฒนา และเพิ่มความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งเป็นอนุสรณ์ของความร่วมมือและไมตรีจิตระหว่างประเทศทั้งสอง

ทรงช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยอย่างตรงความต้องการและครบวงจร

ในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ มีการแบ่งหน้าที่ของมูลนิธิต่างๆ อย่างชัดเจน โดยมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ความช่วยเหลือโดยแจกถุงยังชีพพระราชทาน แก่ผู้ประสบภัยต่างๆ ทันที เมื่อน้ำลดหรือพายุผ่านพ้นไปแล้ว มูลนิธิชัยพัฒนาจะเข้าไปซ่อมแซม ปรับปรุง และฟื้นฟูสิ่งต่างๆ รวมถึงทำความสะอาด เพื่อให้ชีวิตของคนในพื้นที่กลับสู่สภาวะปกติ โดยเร็วที่สุด บางครั้งต้องนำรถไถนาไปช่วยฟื้นฟูสภาพดินและแปลงนา เพื่อให้สามารถทำการเพาะปลูก ได้โดยเร็วต่อไป มีงานเหล่านี้อยู่มากมาย เหนือจรวดได้ รวมถึงการแจกเมล็ดพันธุ์ต่างๆ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงวางแผนไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยทรง จัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ” ที่จังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อการนี้โดยเฉพาะ รวมทั้งผลิตเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ และเก็บไว้สำหรับพร้อมนำไปให้ประชาชนที่ ประสบภัยทางธรรมชาติได้ตลอดเวลา เนื่องจากเป็นสิ่งที่มักขาดแคลนและเป็นที่ต้องการอย่างมาก ในเวลาที่เกิดภัยธรรมชาติ โดยในการดำเนินงานต่างๆ เหล่านี้จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนเป็นหลัก อย่างเช่นทางภาคเหนือปลูกลำไย เราต้องให้ความรู้ว่าต้องปรับปรุงพันธุ์ลำไย ให้ดีอย่างไร จะใช้วิธีตอน ต่อกิ่ง หรือติดตา ตลอดจนจัดตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องจักรกล เครื่องไฟฟ้า และจักรยานยนต์ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชนหลายแห่ง

มูลนิธิชัยพัฒนาส่งเสริมครบวงจรเป็นตัวอย่าง

พระองค์ทรงพระราชดำริให้มูลนิธิชัยพัฒนาช่วยเหลือประชาชนอย่างครบวงจร เมื่อมีผลผลิตออกมา ก็ส่งเสริมและฝึกอบรมให้ความรู้การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตลอดจนดูเรื่องการตลาดช่วยการนำไปขายด้วย เนื่องจากประสบการณ์ของมูลนิธิชัยพัฒนาพบว่า หากชาวบ้านทำหรือแปรรูปเอง อาจจะ

ไม่ได้มาตรฐาน เช่น ข้าวแต่นี เหล้ากระชายดำ ซึ่งยังไม่ได้รับการรับรอง คนยังไม่รู้จักอย่างแพร่หลายและไม่กล้าซื้อรับประทาน จึงยังขาดแบรนด์เนมหรือตราสินค้าที่จะเป็นหลักประกันสินค้า **มูลนิธิชัยพัฒนาจึงสร้างตราสินค้าขึ้นมา คือ “ภัทรพัฒน์”** ชื่อเต็มคือ “ภัทรพัฒนา” สินค้าไหนผ่านการรับรองคุณภาพแล้ว ก็ติดตราวางขายในห้างสรรพสินค้าได้ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้า สร้างรายได้ให้กับประชาชนจาก ๕ บาท ๑๐ บาท เป็น ๕๐ บาท พระองค์ทรงทำไว้หลายแบรนด์ด้วยกัน เช่น ภูฟ้า เป็นต้น

จะเห็นว่ามูลนิธิชัยพัฒนาทำครบวงจร เพื่อเป็นตัวอย่างที่ต้องการให้คนเห็นวิธีการดำเนินงานแล้วนำไปใช้ แต่ไม่ได้ไปแข่งกับกระทรวง ทบวง กรมใดๆ

บางครั้งเราต้องเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาผลิตผลล้นตลาดด้วย เช่น ชาวบ้านจังหวัดพะเยาที่ผลิตกระเทียม ประสบภาวะขาดทุนเนื่องจากกระเทียมจากจีนเข้ามาตีตลาด ทำให้ราคากระเทียมตกต่ำเมื่อขายผลผลิตไม่ได้จึงนำมาให้เรา เราจึงนำมาทำเป็นกระเทียมเจียวไร้ไขมัน โดยใช้เทคโนโลยีระบบ freeze dry แบบเดียวที่ทำกับผลไม้แห้ง หรือน้ำมันออกมาให้หมด ดังนั้นเมื่อลองใช้มือจับกระเทียมเจียวไร้ไขมันที่เราทำแล้ว จะพบว่ากรอบและไม่มันติดมือเหมือนกระเทียมเจียวทั่วไป กลายเป็นของดีที่ไม่มีน้ำมันทำลายสุขภาพ รวมทั้งช่วยให้ไม่มีกลิ่นเหม็นหืนและเก็บไว้ได้นาน

การแปรรูปผลิตผลดังกล่าว นอกจากแก้ปัญหากระเทียมราคาตกต่ำได้แล้ว ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม ใส่ถุงชนิดเดียวสามารถขายได้ในราคา ๖๐ บาท และกลายเป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการในตลาด เช่น ร้านค้าที่ประกอบอาหารขายส่งซื้อไปทีละมากๆ เนื่องจากไม่ต้องเสียเวลาเจียวกระเทียม หรือลูกค้ารายย่อยที่ซื้อสำเร็จไปโรยใส่อาหารต่างๆ รับประทาน

หลักคิดของมูลนิธิชัยพัฒนา... หาวีธีแก้ไขปัญหาก่อน

ดังนั้น หลักคิดของมูลนิธิชัยพัฒนาคือ ไม่คิดเรื่องทำไรก่อน หรือคิดว่าทำอย่างนี้เพื่อให้ได้กำไร แต่เราจะหาวิธีแก้ไขปัญหาก่อน โดยให้ได้มูลค่าเพิ่มจากการแก้ปัญหาด้วย รวมถึงอย่าคิดเพียงด้านเดียว คือพอแก้ไขเสร็จแล้วควรต้องมีการติดตามด้วยว่าจะเกิดปัญหาอะไรต่อไปหรือไม่ ไม่ใช่ว่าแก้ปัญหาให้หมดหน้าที่แล้วก็หยุดเพียงเท่านั้น เป็นจุดอ่อนที่ต้องแก้ไข โดยต้องบูรณาการการแก้ไขปัญหาให้เบ็ดเสร็จ

งานของมูลนิธิชัยพัฒนาจึงเป็นธุรกิจเชิงสังคม คือเราจะนึกถึงผลประโยชน์ของประชาชน เป็นที่ตั้ง พอสำเร็จแล้วเราจึงจะนึกถึงผลกำไร ถ้าเรามัวนึกถึงผลกำไรก่อนประชาชนจะไม่ได้อะไรเลย

ประสบการณ์จากการตามเสด็จ ต้องสังเกตและเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหา

ตลอดเวลาที่ถวายงาน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในการตามเสด็จว่า เราเองต้องกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ไปด้วย หากตามเสด็จเฉยๆ โดยไม่มีการสังเกตหรือเรียนรู้ จะน่าเสียดายมาก บางครั้งระหว่างการตามเสด็จ เราได้เห็นอะไรแปลกๆ ใหม่ๆ ได้เห็นวิธีการแก้ไขปัญหของพระองค์ ล้วนแต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ทั้งสิ้น ต้องเตือนเจ้าหน้าที่อยู่เสมอว่าอย่าเดินตามเฉยๆ **สมอง ความคิด จิตวิญญาณ ต้องตามเสด็จด้วย** ผมเองอายุ ๗๕ ปีแล้ว ชีวิตผ่านประสบการณ์ และเรียนรู้มามากมาย แต่ต้องขอยอมรับว่ายังเรียนไม่รู้จบ เพราะเราต้องพบเจออะไรใหม่ๆ ทุกวัน

ระหว่างตามเสด็จ เราก็มมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนด้วย เป็นตัวกลางในการจัดการจนกระทั่งแก้ไขปัญหให้ และสามารถต่อยอดได้อีกถ้ามีความสำเร็จ

ทรงละเอียด รอบคอบ และรอบรู้ สิ่งที่เราเรียนรู้และสังเกตได้จากการถวายงาน

เท่าที่ถวายงานมานั้น ผมได้เรียนรู้และสังเกตการทรงงานของพระองค์ได้ว่า จะ**ทรงงานอย่าง “ละเอียด รอบคอบ และรอบรู้”** อยากใช้ ๓ คำนี้

“ละเอียด” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงงานด้วยความละเอียด และพิถีพิถันในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน อาทิ ทรงย้ำว่าของที่แจกให้ประชาชนต้องเป็นประโยชน์และตรงความต้องการของผู้รับจริงๆ ของแจกของเราจึงมีแม้กระทั่งหมากพลู หรือ

บ้านไหนมีเด็กอ่อนก็จะมึนผงและผ้าอ้อมซึ่งสะท้อนถึงความละเอียดอ่อนและความใส่ใจพระราชหฤทัย การทรงงานทุกเรื่องของพระองค์มีการศึกษาข้อมูลและปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุจนถึงปลายเหตุและทรงวางแผนอย่างละเอียดรัดกุม

“รอบคอบ” จะทรงระมัดระวังทุกอย่างมากทุกอย่างก้าวที่จะทรงทำอะไรนั้น จะทรงระมัดระวังไม่ให้

เกิดผลกระทบในสิ่งที่ไม่พึงจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชน และในระยะหลังที่ทรงงานมูลนิธิชัยพัฒนา ได้ถวายงานใกล้ชิดมาก เห็นว่าทรงระมัดระวังมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการเงิน ทรงคิดและพิจารณาทุกอย่างๆ รอบคอบ

ส่วน **“รอบรู้”** เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก เพราะมาจากประสบการณ์ตรงของพระองค์เอง พวกเราดูข่าวในพระราชสำนักจะเห็นว่าพระองค์เสด็จฯ ไปเยี่ยมเยือนประเทศนั้นประเทศนี้ และเนื่องจากเคยตามเสด็จไปบ้าง จึงทราบว่าทรงเสด็จฯ ไปประเทศต่างๆ ไม่มีวันไหนที่จะทรงว่างไปเที่ยวเล่นแบบที่เราไปกัน หากทุกอย่างเป็นการศึกษาเรียนรู้หมด ตั้งแต่ทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์สถานศึกษา และสถานวิจัย จนถึงโครงการและโรงงานต่างๆ พระองค์จะทรงจดบันทึกไว้หมด จึงทรงมีความรู้อย่างมากมายมหาศาล ทั้งงานมหาวิทยาลัย งานเอกชน งานการพัฒนาประเทศของแต่ละประเทศ พร้อมทั้ง**ทรงเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วทรงคัดสิ่งที่ดีที่สุดนำกลับมาใช้ในประเทศไทยเรา** ดังนั้น เรื่องการรอบรู้ของพระองค์จะรอบรู้ทุกด้าน ทุกศาสตร์ ทุกแขนง จึงเป็นเรื่องที่น่าทึ่งมาก

“ขาดทุนคือกำไร” ผลลัพธ์ที่ได้มากด้วยคุณค่าและความสุขใจ

สมัยเป็นเลขาธิการ กปร. ถวายงานทุกพระองค์ เข้าตามเสด็จพระองค์นี้ สายหน่อยตามเสด็จอีกพระองค์ พอตกบ่ายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แยกขบวนออกไป บางครั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ถวายงานกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บางครั้งก็ทรงแยกตามเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พอเย็นก็อาจจะเสด็จฯ กลับมาทรงงานกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีก เป็นอย่างนี้ทุกวันๆ **พอทำมากๆ เข้า ร่วม ๔๐ ปี ความเปลี่ยนแปลงในตัวเราก็มียด้วย คือ “ลืมตัวเอง” ไม่ค่อยนึกถึงตัวเอง** ผมคิดว่าถ้าใครที่ได้ถวายงานถึงจุดหนึ่งจะลืมตัวเอง ลืมนึกถึงปัญหาของตัวเองไปเลย

สิ่งที่ได้รับกลับมามีมากมาย ทั้งความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตา เราทำงานแบบ “ปิดทองหลังพระ” ประชาชนเขารู้ผ่านการปฏิบัติและการกระทำ ไม่จำเป็นต้องไปอวดอ้างหรือปรงแต่ง แล้วผมก็นำประสบการณ์ที่ได้ไปเผยแพร่โดยการบรรยาย จากผู้คนเดียวไปพูดให้อีก ๒๐๐ คนรู้ ก็กำไรแล้ว เราขาดทุนโดยต้องเหนื่อยออกเรี่ยวแรงไป แต่กำไรกลับมา ๒๐๐ นี่คือ “ขาดทุนคือกำไร” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพียงแค่มีคนพูดว่า “อาจารย์พูดอย่างนี้ผมจำได้” แค่นี้ประโยชน์ก็ขึ้นใจมีความสุข และเป็นกำไรแล้ว เพราะฉะนั้น ให้กาแฟผมถ้วยหนึ่ง หรือไม่ให้อะไรเลย ผมก็ไปบรรยายหากไม่ติดภารกิจสำคัญอะไร

ทรงให้และรักษา “ดิน น้ำ ลม ไฟ” เพื่อลูกหลานและแผ่นดินไทย

นอกจากนี้ จากการตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ช่วยให้ได้เรียนรู้คำว่า “ให้” ได้อย่างลึกซึ้ง ผมตระหนักและซาบซึ้งดีว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรง “ให้” ประชาชนหมดเลย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน แล้วเรามีอะไรให้พระองค์บ้าง พวกเราที่กิน อยู่ และอาศัยในประเทศชาติ มีแต่จะทำร้ายประเทศชาติ เพียงแค่ใช้ชีวิตประจำวัน นั่งเฉยๆ หายใจเอาออกซิเจนเข้าไป ถ่ายคาร์บอนไดออกไซด์ออกมา เราก็สร้างขยะให้กับประเทศชาติ แต่เราไม่ค่อยคำนึงถึงกัน

ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงต้องดูแล “ดิน น้ำ ลม ไฟ” อันได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแท้จริงแล้ว ดิน น้ำ ลม ไฟ ก็คือประเทศชาติ

พระองค์ทรงใช้ปริมาณเท่ากับเรา แต่พระองค์ทรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รักษาแผ่นดินให้พวกเราและลูกหลานของเรา จึงควรที่จะเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องทำบ้างหรือไม่ พวกเราหลายคนกลับทำร้ายแผ่นดินด้วยความโลภ ผลสุดท้ายไม่มีอะไรเหลือให้ลูกหลานของเรา หน้าที่รักษาแผ่นดินที่ทุกพระองค์ทรงทำมานั้น เราควรน้อมนำมาปฏิบัติ และมีจิตสำนึกว่าควรทำอะไรกลับคืนสู่แผ่นดินบ้าง อย่างน้อยเรื่อง “ความพอดี” เพื่อให้ ดิน น้ำ ลม ไฟ ได้เหลือไปถึงลูกหลาน

ความจริงเราเองก็ยืนอาศัยอยู่บนแผ่นดินนี้ การเสียสละเพื่อแผ่นดิน ผลประโยชน์ก็จะกลับมาที่ตัวเราเองด้วย อย่าได้คิดทำลาย ทำอะไรด้วยความระมัดระวัง น้ำเสีย ขยะ จะกินจะอยู่ให้พอดีๆ ถ้าใช้จนหมดสิ้นในช่วงของเราแล้ว ลูกหลานของเราจะใช้อะไร

สิ่งที่ช่วยให้พระองค์มีความสุขที่สุดคือ ทุกคนทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเต็มที่

จากพระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” น้อยคนนักที่จะเข้าใจความหมายอันลึกซึ้ง ที่พระองค์ทรงใช้คำว่า “ครอง” แทนคำว่า “ปกครอง” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าไม่มีแนวความคิดเรื่องอำนาจแม้แต่น้อย หากแต่เป็นมิติของจิตใจ คือความรักที่พระองค์ทรงมีต่อประชาชนและแผ่นดินไทย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะไม่เข้าใจความหมายก็ให้นำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยให้คิดถึงประโยชน์สุขส่วนรวมและประชาชนอย่าคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว

วันนี้พระองค์ทรงเหนื่อยยากทำให้เราดูเป็นตัวอย่างแล้ว พวกเราไม่ต้องทำให้เท่ากับพระองค์หรอก อย่างน้อยทุกอย่างก้าวให้อยู่ในความระมัดระวัง อยู่ในความพอเพียง ก็เพียงพอที่จะให้เกิดประโยชน์สุขตลอดไป อย่าท่องอย่างเดียว ความดี ความยุติธรรม ธรรมะ ธรรมมาภิบาล ต้องยึดคนดีเป็นที่ตั้ง และนำไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ สิ่งที่จะทำให้พระองค์มีความสุขที่สุดคือ ทุกคนทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเต็มที่ ทำทุกอย่างด้วยสติและปัญญา พิจารณาพระราชกระแสรับสั่งแต่ละประโยค พระราชดำรัสแต่ละองค์ ไปนั่งอ่านและปฏิบัติตามให้ได้ ก็จะเป็นของขวัญที่ดีที่สุดที่จะถวายแด่พระองค์

“เจ้าฟ้า” ผู้ทรงมุ่งมั่นพัฒนาประเทศ สร้างความมั่นคง ยั่งยืน เพื่อความสุขของปวงชน

บทสัมภาษณ์

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย
องคมนตรี

“...สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเยี่ยมและทรงสืบสานโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มากกว่า ๔,๓๐๐ โครงการ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณในภาพรวมต่อประเทศชาติและประชาชน ทรงสร้างความมั่นคงของรากฐาน การพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่ประเทศไทย พระองค์ทรงห่วงใยประเทศไทยทุกวินาที ทรงทุ่มเทพระวรกายเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาและการอาชีพ เพื่อเตรียมอาชีพให้เด็กในอนาคต...”

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นผู้หนึ่งที่มีโอกาสถวายงานใกล้ชิด เป็องพระยุคลบาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยได้ตามเสด็จพระราชดำเนิน ในการไปทรงงาน และทรงตรวจเยี่ยมโครงการต่างๆ ช่วยให้ท่านได้เรียนรู้หลักการทรงงานและการมี พระราชดำริในโครงการพัฒนาต่างๆ

ทรงสืบสาน... และริเริ่มงานพัฒนาประเทศ

จากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตามเสด็จพระราชดำเนินใกล้ชิด เป็องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เป็นเวลามากกว่า ๔๐ ปี พระองค์ได้ทรงเรียนรู้ หลักการทรงงาน และทรงได้รับประสบการณ์ตั้งแต่ต้น เป็นพื้นฐานในพระราชจริยาวัตรของพระองค์

ต่อมา พระองค์ทรงสานต่อโครงการพัฒนาจากทั้ง ๓ พระองค์ รวมทั้งทรงนำมาต่อยอด ขยายผลให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และหลายโครงการเป็นพระราชดำริของพระองค์ โดยทรงนำ พระประสบการณ์จากการเสด็จฯ ทรงเยือนประเทศต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย

ทรงงานอย่างเป็นระบบ... บนหลักวิชาการ

หลักการทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีลักษณะการทรงงาน อย่างเป็นระบบครบวงจร หากทรงริเริ่มงานใดแล้ว จะทรงติดตามอย่างต่อเนื่องและไม่ทรงหยุด กลางคัน

ยกตัวอย่างเช่น การพระราชทานความช่วยเหลือราษฎรที่เจ็บป่วย ไม่ว่าจะเสด็จฯ ไปที่ไหน จะมีหน่วยแพทย์พระราชทานตามเสด็จฯ ด้วย เวลาที่จะพระราชทานความช่วยเหลือให้กับคนไข้ รายใดรายหนึ่ง ถ้าเป็นเด็กจะรับสั่งถามว่า “เมื่อเจ็บป่วยมีผลกระทบกับการศึกษาของเด็กหรือไม่ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร” ถ้าเป็นผู้ใหญ่จะทรงถามว่า “กระทบต่อการประกอบอาชีพหรือไม่ และจะแก้ไขอย่างไร แล้วจะทำอย่างไรที่จะแก้ไขปัญหาให้หมดไป” คือจะทรงมองภาพรวม ไม่ใช่แค่เฉพาะจุด ถ้าไม่สามารถแก้ไขได้ พระองค์จะทรงหาแนวทางแก้ไขปัญหา และพระราชทาน ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อไม่ให้เกิดปัญหามาอีก

พระองค์ทรงปรับปรุงงานตลอดเวลา เช่น เมื่อราษฎรมารับการตรวจรักษา และขอพระราชทานเป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ จะทรงพิจารณาถึงระยะเวลาในการรักษา กรณีพิการ ต้องฝึกกายภาพบำบัดที่ไหน อย่างไร และมีอุปกรณ์ช่วยเหลือหรือไม่ ในบางกรณีที่เด็กพิการทั้งแขนและขา มีแต่ลำตัวกับศีรษะ ได้พระราชทานทีมผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ออกแบบ ให้สามารถใช้ดินสอโดยใช้ปากจิ้ม ช่วยให้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาได้

หลักการทรงงานที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ **งานที่ทรงจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้และวิชาการที่มั่นคงและแม่นยำ** ฉะนั้น จะมีผู้ใหญ่ในกระทรวงต่างๆ ที่เกษียณอายุราชการแล้ว หรือผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาถวายงาน อย่างเช่น งานอนามัยแม่และเด็กในชนบท พระองค์รับสั่งว่า ได้รับคำแนะนำจากดอกเตอร์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา มาถวายงานอยู่หลายปี ซึ่งวิธีที่ทรงไปหาความรู้จากทั่วโลกมาใช้ในงานที่ทรงทำอยู่ เพื่อไม่ให้พลาด เนื่องจากตั้งอยู่บนฐานความรู้ทางวิชาการ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของภาคเอกชน และภาครัฐ

ในการทรงงาน พระองค์ต้องทรงแน่วแน่ก่อนว่า **“ทรงรู้จริง”** โดยทรงปรึกษาหารือผู้เชี่ยวชาญอย่างละเอียด ช่วยให้ทรงมั่นใจว่าการปฏิบัติงานพัฒนาในโครงการต่างๆ ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม

ทรงเรียนรู้และทรงจดบันทึกข้อมูลตลอดเวลา

ทุกครั้งที่พระองค์ทรงงาน ทรงมีสมุดบันทึกและดินสอตลอดเวลา และตอนหลังมีกล้องถ่ายรูปเพิ่มขึ้นมา พระองค์รับสั่งว่า **“ถ้าไม่จดแล้วจะจำได้อย่างไร”** พระราชดำรัสนี้สำคัญมาก ครั้งหนึ่งรับสั่งว่า **“ถ้าไม่ท่องแล้วจะจำได้อย่างไร เพราะเรามีคำว่าจดจำและท่องจำ”** นับว่าทรงเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ถ้าเรื่องไหนต้องท่อง ควรท่อง เพื่อจะได้จำได้ เรื่องไหนต้องบันทึก ควรบันทึก เพื่อให้จำได้

พระองค์ทรงอุปถัมภ์โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ในทุกภาคทั่วประเทศ ทรงดูแลอย่างดี โรงเรียนหนึ่งๆ จะมีข้อมูลระบุในบันทึกว่าโรงเรียนนี้เสด็จฯ ครั้งแรกเมื่อใด บางโรงเรียนเสด็จฯ ๔-๕ ครั้ง เนื่องจากมีโรงเรียนจำนวนมากและมีพระราชภารกิจมาก จึงไม่ได้เสด็จฯ ทุกปี แต่มีบันทึกระบุไว้ที่โรงเรียน และทุกครั้งที่พระองค์เสด็จฯ จะทรงบันทึกว่ามีโครงการอะไรบ้างในโรงเรียนแต่ละแห่ง

เจ้าหน้าที่ที่ถวายงานในวังเล่าว่า **สมุดที่พระองค์ทรงบันทึกได้ถูกจัดวางไว้อย่างเป็นระบบ** สำหรับพระองค์ทรงหยิบดูข้อมูลได้ตลอดเวลา และเจ้าหน้าที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ด้วย เช่น เมื่อเสด็จฯ ไปเยี่ยมโรงเรียนนี้ เคยเยี่ยมมาเมื่อ ๒ ปีที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ที่จะนำสมุดบันทึกของพระองค์มาตรวจสอบว่า ๒ ปีที่แล้วมีโครงการอะไรบ้าง เพื่อเตรียมการในการทรงติดตามงานได้อย่างครบถ้วน **ซึ่งการทรงจดบันทึกนับเป็นเรื่องสำคัญ และทรงเป็นตัวอย่างที่ดี**

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงค้นคว้าด้วยพระองค์เองด้วย ทรงสำเร็จการศึกษาในหลายสาขาวิชา และทรงพระปรีชาสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศได้หลายภาษาอย่างคล่องแคล่ว เช่น ภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน และจีน เป็นต้น พระองค์ทรงเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา ยกตัวอย่างภาษาต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันทรงมีพระอาจารย์ถวายภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาจีน และภาษาเยอรมัน เป็นต้น เป็นตัวอย่างที่ดีว่า พระองค์ไม่เคยทรงหยุดนิ่ง ทรงเรียนรู้ตลอดเวลา คนเราต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะมีการะมากมายแค่ไหน หรืออยู่ในวัยไหนก็ตาม

ทรงพัฒนาสุขภาพและการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาต่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้ได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างเท่าเทียม ทรงอุปถัมภ์โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ทั้งระบบจำนวน ๑๙๖ โรงเรียน (ข้อมูล ณ ปี ๒๕๕๓) ซึ่งแต่ละแห่งมีโครงการตามพระราชดำริของพระองค์ ประมาณ ๗-๘ โครงการ และเป็นตัวอย่างสำหรับการดูงานได้ทุกแห่ง อาทิ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ซึ่งทำทุกแห่ง มีพื้นที่ทำการเกษตร เลี้ยงเป็ด ไก่ หมู ปลา ปลุกผัก และไม้ผล นอกจากจะนำมาปรุงเป็นอาหารให้เด็กแล้ว ยังสามารถนำมาแปรรูปได้อีก โดยมีเจ้าหน้าที่จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาสอนให้เด็กๆ ได้เรียนรู้อย่างครบวงจร ทั้งการทำกับข้าว การปลุกผัก เลี้ยงสัตว์ และมีเด็กนักเรียนรับผิดชอบ มีการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ มีเด็ก ๒ คน ดูแลเล้าไก่ เด็กอีก ๒-๓ คน ดูแลเล้าหมู อีก ๔-๕ คน ดูแลเรื่องการเพาะเห็ด แปลงผักทุกแปลงจะต้องมีชื่อเด็กปักไว้ และมีคนดูแล รดน้ำ พรวนดิน เรื่องเกษตรอาหารกลางวันนับเป็นเรื่องใหญ่ แนวทางนี้โรงเรียนอื่นๆ ก็น่าจะทำได้

ทั้งนี้ ต้องขอยกย่องและขอขอบคุณผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนทุกท่าน รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียน ตชด. ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีเยี่ยม ในการถวายงานในโรงเรียน ตชด. เวลาพระองค์เสด็จฯ มีการเตรียมการเรื่องข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดี และเมื่อพระราชทานข้อเสนอแนะโครงการต่างๆ ก็รับสนองพระราชดำริได้ดีมาก

สำหรับ**โครงการสหกรณ์โรงเรียน** เป็นโครงการที่น่าทึ่งมาก รับสั่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กในหลายเรื่องด้วยกัน เช่น การทำงานร่วมกัน ความสามัคคี การรู้จักจรรยาบรรณการประชุม การรู้จักวางแผนธุรกิจของสหกรณ์ คือ การค้าขาย และที่สำคัญรับสั่งว่าเป็นกระบวนการให้เด็กเรียนรู้ประชาธิปไตย เพราะว่าทุกคนมี ๑ หุ่น ๑ เสียง เท่ากัน และทุกคนมาประชุมเพื่อจะประกอบกิจการ

เพื่อประโยชน์ของทุกคน นับเป็นการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ดีมาก เพราะคุณค่าทางจิตใจของประชาธิปไตยอยู่ที่ว่าเด็กทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นหุ้นส่วนเท่ากัน และทุกคนต้องมาประชุมหารือกัน ตกลงกัน เพื่อที่จะประกอบกิจการที่เป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย อันนี้คือประชาธิปไตยที่ลึกซึ้งกว่า

พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุขภาพของเด็ก เยาวชน ตลอดจนชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยมีพระราชดำริให้ดำเนิน**โครงการสุศาลาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.)** หรือ “**โครงการห้องยา**” หรือบางแห่งก็เรียกว่า “**ห้องพยาบาลประจำโรงเรียน**” ซึ่งมีสาธารณสุขอำเภอและพยาบาลมาช่วยดูแลประชาชนที่อยู่ไกล

โรงพยาบาล พระองค์รับสั่งให้กระทรวงสาธารณสุขดำเนินโครงการสุศาลาพระราชทานขึ้นที่โรงเรียนตชด. เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ไกลมากๆ ไม่สามารถเดินทางไปโรงพยาบาลอำเภอ หรือสุศาลาของรัฐบาลมารับการรักษาที่โรงเรียนได้ โดยมีการฝึกครู ตชด. ให้หัดทำคลอด เจาะเลือด และตรวจคนไข้ จัดยา โดยมีหมอมะและพยาบาลไปสอน และให้เครื่องมือที่จำเป็น เขาก็สามารถทำงานได้ดี

ในโรงเรียน ตชด. ยังมี**โครงการน้ำดื่มไอโอดีน** ทุกโรงเรียนมีหมอน้ำไอโอดีน และมีเด็กรับผิดชอบมีคู่มือเตรียมน้ำไอโอดีน ในตอนเช้าเด็กทุกคนมาเปิดก๊อกและตักน้ำซึ่งมีไอโอดีนผสมตามที่หมอกำหนด เพื่อป้องกันโรคเอื้อ โรคคอหอยพอก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการควรนำไปศึกษาและประยุกต์ใช้กับโรงเรียนของกระทรวงได้ โครงการเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและครูเป็นอย่างมาก

พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่อง**โครงการพรรณไม้ในโรงเรียน**มาก ทรงให้ครูและนักเรียนปลูกต้นไม้หลากหลายพันธุ์ เช่น สมุนไพรมะดันดอกไม้ประดับของไทย ขยายสู่การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

การวิจัย และเผยแพร่ความรู้ โดยบางโรงเรียนมีห้องปฏิบัติการสำหรับเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ มีศูนย์สมุนไพร ซึ่งช่วยเสริมในการเรียน ทั้งด้านชีววิทยา การเกษตร และคณิตศาสตร์ เป็นต้น

นอกจากโรงเรียน ตชด. **พระองค์ยังทรงรับอุปถัมภ์โรงเรียนปอเนาะ** คือ โรงเรียนสอนศาสนา ในภาคใต้ซึ่งเดิมสอนภาษาอาหรับ เรียนพระคัมภีร์อัลกุรอาน พุทธภาษายาวี ต่อมาโรงเรียนมาขอพระราชทาน พระเมตตาเป็นโรงเรียนปอเนาะในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำโครงการโรงเรียน ตชด. มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนปอเนาะ เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน พร้อมกับพระราชทานทุนการศึกษาให้เรียนในระดับที่สูงขึ้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือ แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ตามชายแดน ทั่วประเทศ และทรงอุปถัมภ์โรงเรียนพระปริยัติธรรม ทุกแห่ง รวมทั้งได้พระราชทานความช่วยเหลือ ไปยังโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารในประเทศต่างๆ อาทิ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐ ประชาชนบังกลาเทศ และสาธารณรัฐมองโกเลีย

ที่กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างโรงเรียนในพระอุปถัมภ์เท่านั้น โรงเรียนในเมืองก็มี เมื่อพวกเราเห็น พระองค์ทรงทำให้ดูเป็นตัวอย่างมากมาย น่าจะช่วยกันทำต่อในโรงเรียนที่เหลือ เรื่องการศึกษาเป็นเรื่อง สำคัญมากที่จะสร้างเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นอนาคตของประเทศ

พระราชทานทุนการศึกษา... นับหมื่นทุน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาเปี่ยมล้นได้**พระราชทานทุนการศึกษาให้แก่ชนกลุ่มน้อย และนักเรียนในโรงเรียน ตชด.** ทั่วทุกภาคของประเทศ โดยพระราชทานทุนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อนักเรียนทุนมาเข้าเฝ้าฯ หลังสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แล้ว จะทรงสอบถามว่าต้องการศึกษาต่อสาขาอะไร เช่น

ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ถ้ามีความสามารถศึกษาต่อได้ จะพระราชทานทุนเรียนต่อจนสำเร็จถึงระดับปริญญาตรี

พระองค์ทรงดูแลนักเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิด รับสั่งว่า **“สงสัยฉันให้ทุนไปคงจะครบหมื่นคนแล้ว”** พระองค์ได้พระราชทานทุนจนสำเร็จการศึกษา ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอกในต่างประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์ โดยในระยะหลังๆ พระองค์รับสั่งว่า อยากจะลองส่งไปเรียนที่ประเทศอินเดียกับจีนบ้าง ซึ่งมีเรียนจบมาแล้ว เป็นการเปิดวิสัยทัศน์ที่มีประโยชน์อย่างมากต่อการประสานกับประเทศเหล่านั้นต่อไปในอนาคต เพราะเด็กที่จบมามีเพื่อนที่สามารถใช้เชื่อมโยงได้

พระองค์ทรงห่วงใยประเทศไทยตลอดเวลา เมื่อเสด็จฯ ประชุมที่ใด พระองค์จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์เชื่อมโยง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน ประชาชน และประเทศไทย นอกจากนี้ **เมื่อทรงเห็นว่าที่ไหนที่พอจะบ่มเพาะเด็กไทยได้บ้าง พระองค์จะพระราชทานทุนให้ หรือทรงขอทุน** เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนไทยได้ไปเรียนรู้ในต่างประเทศด้วย เช่น ทรงขอทุนให้เด็กไทยได้มีโอกาสใกล้ชิดและเรียนรู้ประสบการณ์จากผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบล ช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติในอนาคต

เมื่อนักเรียนทุนเหล่านี้เรียนจบแล้วยังทรงใส่พระราชหฤทัยสอบถามถึงการประกอบอาชีพต่อไปด้วย **พระองค์ทรงนำลูกชานามาทรงเลี้ยงและพระราชทานทุนการศึกษา จนสำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี** สาขาวิชาการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นรุ่นแรก ซึ่งพระองค์ทรงถามเด็กว่าเรียนจบแล้วจะทำอะไร เด็กตอบว่าจะกลับไปทำนาที่บ้านเกิด

นอกจากนี้ พระองค์ทรงให้ทุนการศึกษาแก่ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะด้านการศึกษา **ในปัจจุบันศิษย์เก่าโรงเรียน ตชด. ที่พระองค์**

ทรงส่งเรียน เริ่มกลับมาสอนที่โรงเรียน ตชด. ตอนนี้มีรุ่นที่ ๒ แล้ว ตรงนี้คือความยั่งยืน โดยได้ต่อเนื่องแนวพระราชดำริ ที่สำคัญครูเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้นมาก หุ่มเทเพื่อพัฒนาพื้นที่และชุมชน บ้านเกิดของตนเอง ความคิดที่ว่าจะย้ายไปที่อื่นก็ไม่มี ครูพวกนี้จะคิดอยู่ยาว ไม่ใช่คิดอยู่สั้นเหมือนครูที่มาจากที่อื่น ผมคิดว่าแนวพระราชดำรินี้ น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

พระราชจริยาวัตรตรงดงาม... สร้างรอยยิ้มและกำลังใจแก่ราษฎร

ในขณะที่พระองค์เสด็จฯ ในถิ่นทุรกันดาร ทรงยิ้ม มีพระราชหฤทัยเมตตาตลอดเวลา ไม่เคยทรงโกรธใคร ผู้ที่ตามเสด็จไปถวายงานในถิ่นทุรกันดารถึงจะลำบากเพียงใด ทุกคนสบายใจยิ้มแย้ม แจ่มใส พระองค์มีพระราชหฤทัยดีเยี่ยม ทรงให้โอกาสชาวบ้าน ทั้งเด็ก และผู้ใหญ่เสมอ ไม่เคยถือโทษโกรธใคร ไม่ว่าใครจะพูดคำราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง ไม่มีกิริยามารยาทแบบชาววัง พระองค์ไม่เคยทรงถือ ทรงเข้าพระทัย และทรงรักพสกนิกรของพระองค์

ทรงแก้ไข้ปัญหาและอุปสรรคได้ทุกเรื่อง

พระจริยาวัตรส่วนพระองค์ ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้ที่ทำงานเพื่อบ้านเมืองและส่วนรวม ไม่ทรงเห็นแก่พระองค์ ทรงเห็นแต่คนอื่น และแก่ส่วนรวมเป็นหลัก ทรงร่วมแก้ไข้ปัญหา กับประชาชน และเป็นงานที่เต็มไปด้วยอุปสรรค ไม่ได้ทรงทำให้อุปสรรคนั้นเป็นเครื่องกีดขวาง แต่ทรงใช้อุปสรรคนั้น เป็นสิ่งท้าทายให้แก้้ปัญหา ลุ่ล่งไปได้เสมอ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีและมีคุณค่ายิ่งแก่ข้าราชการและประชาชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารว่า “อย่าท้อนะ ดูพระองค์เป็นตัวอย่างสิ ถึงจะมีอุปสรรคอย่างไรก็แก้ไข้ได้ ถ้าเราร่วมมือกัน”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไม่เคยทรงท้อกับเรื่องใดเลย ไม่มีอะไร เป็นอุปสรรคสำหรับพระองค์ ถ้ามีพระองค์ก็จะทรงใช้พระปัญญาเอาชนะจนได้ เมื่อเสด็จฯ ไป พบอุปสรรคหรือปัญหาของชาวบ้าน พระองค์ทรงมีวิธีแก้ไข้ ดังเช่น เมื่อเด็กบนดอยที่สำเร็จ

การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ แล้วไม่สามารถไปศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ๒ และ ๓ ได้ เนื่องจากบ้านไกลไม่มีรถประจำทาง ทรงหาทางออกโดยให้สร้างหอพักสำหรับนักเรียนบ้านไกล ถ้าโรงเรียนไม่มีเงิน ก็จะทรงขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุน

พระองค์ทรงแก้ปัญหาให้สำเร็จ
ทุกราย และเด็กก็ได้เรียนหนังสือต่อ **ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนมาก** ในกรณีที่ทางราชการไม่สามารถจัดหาให้ได้ และเมื่อมีครูไม่เพียงพอ จะทรงจ้างครูเพื่อให้เด็กได้เรียนหนังสือ **พระองค์ทรงมีเป้าหมายว่า เด็กไทยไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนต้องได้เรียนหนังสือ**

พระองค์ทรงมีพระประสพการณ์ในการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารอย่างดียิ่ง ทรงพระปรีชาสามารถในการแก้ไขปัญหาทุก ในหมู่บ้านชาวเขาที่มีชนกลุ่มน้อยที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ จึงเป็นปัญหาในการเรียน

พระองค์ทรงออกแบบอาคารเล็กๆ บนดอย หลังคามุงจาก สามารถเดินทะลุถึงกัน ทั้ง ๓ ส่วน ตรงกลางเป็นห้องสำหรับทำงาน ของครู ด้านหนึ่งใช้สอนภาษาไทยให้ผู้ใหญ่ใน หมู่บ้าน อีกด้านหนึ่งเป็นที่สอนภาษาไทยให้ เด็กในหมู่บ้าน ทรงตั้งชื่อว่า “ศูนย์การเรียนรู้ ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง” คำว่า “แม่ฟ้าหลวง” พวกชนกลุ่มน้อยบนดอย หมายถึง “สมเด็จพระยา” และต่อด้วยชื่อหมู่บ้านนั้นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ได้เข้าสู่ ระบบการศึกษาของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการออกแบบที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง และลงทุนน้อยมาก เมื่อสามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้แล้ว ถ้าผู้ใหญต้องการเรียนต่อจะทรงให้ กศน. ไปช่วยสอน ถ้าเด็กต้องไปเรียนต่อในภาคบังคับ จะทรงส่งไปเรียนที่โรงเรียน ดชด. ใกล้ๆ ซึ่งปัจจุบันมีการตั้งศูนย์ฯ ดังกล่าวเพิ่มขึ้นหลายแห่ง

ระยะแรกๆ มีครูเพียง ๑-๒ คน ซึ่งไม่เพียงพอ เพราะว่าไปเอาครูที่เป็นเผ่าอื่น หรือว่าเป็นคนไทย ขึ้นไปก็อยู่ไม่ได้ เพราะเหงาและพูดกันไม่รู้เรื่อง พระองค์ทรงพระปรีชามาก ทรงให้รับสมัครเด็กชนเผ่าเหล่านั้นๆ ที่จบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้ว เป็นครูที่ศูนย์ฯ ต่อไป และทรงสนับสนุนให้ครูเหล่านั้นได้ศึกษาต่อใน โครงการศึกษาทางไกล เช่น ที่ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง ซึ่งมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหลายคนแล้ว

ปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวงอยู่หลายสิบแห่ง โดยเฉพาะที่จังหวัดตาก นับเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สำคัญและยอดเยี่ยมที่สุด ประเทศอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะทุกประเทศล้วนมีชนกลุ่มน้อย ถ้าจะให้การศึกษาหลัก ก็ต้องให้ชนกลุ่มน้อยพูดภาษาหลักของชาตินั้นๆ ได้ เช่น ชนกลุ่มน้อยในประเทศจีนก็ต้องพูดภาษาจีนได้ หากต้องการเข้าโรงเรียนจีน เป็นต้น

ทรงเป็นห่วงประเทศไทยทุกวินาที

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเยี่ยมและทรงสืบสานโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มากกว่า ๔,๓๐๐ โครงการ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณในภาพรวมต่อประเทศชาติและประชาชน ทรงสร้างความมั่นคงของรากฐาน การพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่ประเทศไทย พระองค์ทรงห่วงใยประเทศไทยทุกวินาที ทรงทุ่มเทพระวรกายเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาและการอาชีพ เพื่อเตรียมอาชีพให้เด็กในอนาคต รวมทั้งอาชีพของประชาชน

สิ่งที่พระองค์ทรงทำตาม
ชายแดนทั่วประเทศเป็นงานที่มี
ความสำคัญต่อความมั่นคงของ
ประเทศอย่างมหาศาล ทำให้ชนกลุ่มน้อย
ทุกเผ่ามีความรู้สึกเป็นคนไทย ให้เขามี
โอกาสได้รับการศึกษา สามารถต่อยอดไป
เรียนต่อจนสำเร็จและประกอบอาชีพได้
และเป็นอาชีพที่ดีด้วย โดยส่วนหนึ่ง
กลับไปพัฒนาเมืองของตนเองตามขอบ
ชายแดน จึงนับเป็นพระราชกรณียกิจ

ที่สร้างความเข้มแข็งและสร้างความมั่นคงให้กับชายแดนตลอดทั่วประเทศ ซึ่งระบบราชการอาจจะยัง
เอื้อมไปไม่ถึง เป็นสิ่งที่เป็นคุณแก่ประเทศอย่างมาก

ตลอดระยะเวลากว่า ๔๐ ปี ที่เสด็จฯ ทรงงานตามชายแดนชายขอบ ที่รถยนต์ไปไม่ถึง ต้องเสด็จฯ
โดยเฮลิคอปเตอร์ลงไปในหุบเขาในหมู่บ้าน พระองค์ทรงอดทนมาก ไม่เคยทรงเหนื่อย สามารถทรงงานได้
ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตกดิน เวลาเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมพสกนิกร ข้าราชการบริพารต้องจัดให้
ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจมากๆ ให้คุ้มค่ากับเวลาที่ต้องเดินทางไปในแต่ละจังหวัด พระองค์ทรง
พอพระราชหฤทัยที่ได้ทรงงานหนัก

ร่วมปลูกต้นไม้... ถวายพระพรชัยมงคล ๖๐ พรรษา

ในการตามเสด็จฯ พระองค์ไปที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ในขณะที่ทรงงานได้ทรงหันพระพักตร์
มารับสั่งกับผู้ตามเสด็จฯ ว่า

“อีก ๒-๓ ปี ฉันจะอายุ ๖๐ ปี ฉันไม่ต้องการให้ใครสร้างอนุสาวรีย์ให้ ฉันขอให้ช่วยกันปลูกต้นไม้
และช่วยกันทำให้ประชาชนหายยากจน”

ต่อมาผู้บริหารของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการ
พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ร่วมกันจัดทำ
“โครงการสร้างป่า สร้างรายได้” เพื่อสนองพระราชประสงค์ทั้ง ๒ ประการ ได้แก่ “สร้างป่า” คือ
ปลูกต้นไม้ “สร้างรายได้” คือ ทำอย่างไรให้คนชายขอบหายจน ซึ่งได้มีการเปิดตัวโครงการแล้วที่
อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๗

สุดท้ายนี้ ขอเชิญชวนพสกนิกรชาวไทยร่วมกันถวายพระพรเฉลิมพระเกียรติในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ร่วมกันปลูกต้นไม้ ป่าชายเลน ป่าบนดอย ปลูกดอกไม้ ผักสวนครัว ให้เขียวขจี พกอากาศให้บริสุทธิ์ สำหรับการแก้ปัญหาความยากจน ขอให้ผู้มีทรัพยากร เช่น มหาวิทยาลัย ภาคเอกชน ผู้แทนองค์กรศาสนา ร่วมหารือกับประชาชนในชนบทร่วมจัดทำโครงการ โดยตั้งเป้าหมายว่าภายใน ๒-๓ ปีจากนี้ จะร่วมกันปลดหนี้ ให้ทุกคนไม่เสพอบายมุข มีเงินออม และไม่ยากจน

เพียงเท่านั้น ก็จะเป็นของขวัญที่ดีที่สุดที่ทุกคนสามารถจะถวายแด่พระองค์

“...การพัฒนาบ้านเมือง
ให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม
สู่ทิศทางและสภาพที่ทุกฝ่ายปรารถนา.
และการที่ปฏิบัติภาระอันนี้ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น
นอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถทางวิชาการตามที่ได้ศึกษามาแล้ว
ยังจำเป็นจะต้องมีความรอบรู้ความเข้าใจอันกระฉ่าง
และเพียงพอในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม
และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะทำทั้งหมด
รวมถึงระบบชีวิตของคนไทย อันได้แก่ความเป็นอยู่
ความต้องการ การ วัฒนธรรมประเพณี
และความรู้สึกนึกคิดโดยเบ็ดเสร็จอีกด้วย.
อีกประการหนึ่ง ทุกคนควรจะได้ทราบตระหนักว่า
การพัฒนาบ้านเมืองนี้จะต้องใช้วิชาการทุกสาขา.
นักบริหารการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องขวนขวายศึกษา
ให้มีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานของวิชาการต่างๆ อย่างทั่วถึง
เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานร่วมกับทุกๆ ฝ่ายได้
โดยราบรื่น สอดคล้อง และได้ผล...”

พระราชโอรสในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่
ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันจิตพัฒนบริหารศาสตร์
ณ หอประชุมจรัล บรมมาถนิม สถาปัตย์พัฒนบริหารศาสตร์

๑ เมษายน ๒๕๓๕

๒

การทรงงานพัฒนา
เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนของชาวไทย

ส่วนที่ ๒

การทรงงานพัฒนา เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนของชาวไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสัมผัสและสัมผัสสภาพการทรงงานหนัก เพื่ออาณาประชาราษฎร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ จนเมื่อทรงเจริญพระชนมายุจึงทรงใฝ่พระราชหฤทัยในการทรงงานต่างๆ โดยนอกจากจะทรงเป็นราชเลขานุการส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังทรงแบ่งเบาพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทุกด้าน และสืบสานงานพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ในพระวิริยะอุตสาหะทรงงานพัฒนาประเทศและประชาชนได้อยู่ดีกินดี พระองค์ก็ได้ทรงคิดแล้วสั่งการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนดำเนินการเท่านั้น แต่ยังทรงแสวงหาแนวทางและวิธีการแก้ไขเพื่อดำเนินการ โดยทรงลงมือแก้ปัญหาด้วยพระองค์เองผ่านการจัดตั้งโครงการส่วนพระองค์มากมาย ตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังพระราชดำรัสในวารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๓๐ จัดทำโดย สสช. ความตอนหนึ่งว่า

“...ในท้องที่ห่างไกลการคมนาคมนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นให้ประชาชนสามารถยืนอยู่ได้เอง โดยพึ่งปัจจัยภายนอกน้อยที่สุด เท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องข้าว ทุกๆ คนต้องกินข้าว เราต้องทำทุกวิถีทางให้เกษตรกรมีข้าวพอกิน และมีงานอาชีพในการผลิตสิ่งต่างๆ ที่แน่ใจว่าจะขายได้ เพื่อให้ได้เงินมาซื้อของจำเป็นที่เราผลิตเองไม่ได้ นอกจากนั้นจะต้องให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี ช่วยรักษาพยาบาลอุปการะผู้เจ็บป่วย ต้องช่วยให้มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษา มีความรู้ อย่างน้อยให้อ่านออกเขียนได้ สามารถอ่านเอกสารของทางราชการเพื่อรับความรู้ทางด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ...”

ในเบื้องต้นพระองค์ทรงเน้นให้ความช่วยเหลือและพัฒนาประชาชนและเด็กยากไร้ในถิ่นทุรกันดาร โดยทรงดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เริ่มจาก “โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” ซึ่งทรงริเริ่มขึ้นเป็นโครงการนำร่องและต่อยอดไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. งานพัฒนาสุขภาพ ทรงเริ่มจาก “โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน” ด้วยทรงเห็นว่าประเทศไทยเป็นอยู่ข้าวอู่น้ำ แต่ยังมีประชาชนที่อดอยากและบริโภคไม่ถูกหลักโภชนาการอีกมาก รวมทั้ง

ทรงตระหนักว่าเยาวชนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชาติ การสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพต้องเริ่มต้นจากการมีสุขภาพแข็งแรง จึงทรงให้ความสำคัญกับโภชนาการของเด็กและเยาวชน รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยทรงริเริ่มและดำเนินโครงการต่างๆ เช่น โครงการสุศาลาพระราชทานโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน การควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน การส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

๒. งานพัฒนาการศึกษา ในขณะเดียวกันพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาทุกระดับ ที่เน้นพัฒนาแบบองค์รวม ให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยทรงมุ่งส่งเสริมและพัฒนาพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ด้วยกิจกรรมและโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่พระราชทานทุนการศึกษา ทรงเป็นอาจารย์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตลอดจนทรงให้ความสำคัญกลุ่มประชาชนด้อยโอกาส ทั้งที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญและผู้พิการ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศูนย์ทดลองเด็กทุหนวักปฐมวัย โรงเรียนสอนคนตาบอด เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสการพัฒนาและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๓. งานพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ และสหกรณ์ พระองค์ทรงเล็งเห็นว่าการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับครอบครัวเป็นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนมีชีวิตที่มีคุณภาพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งเสริมการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ พัฒนากลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้ง “ร้านภูฟ้า” และส่งเสริมการสหกรณ์ในโรงเรียน เพื่อจำหน่ายสินค้าและผลผลิตของประชาชนกลุ่มอาชีพต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้ราษฎรสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

๔. งานพัฒนาชนบทและพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์ที่ได้โดยเสด็จฯ ไปยังถิ่นทุรกันดารในภูมิภาคต่างๆ ทรงเห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่แร้นแค้น จึงทรงตั้งปณิธานสืบสานงานพัฒนาชนบทและพื้นที่ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม “แบบบูรณาการ” เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะทั่วทุกภูมิภาค โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เอกะแสมสาร จังหวัดชลบุรี สวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน การฟื้นฟูป่าชายเลน และโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ เป็นต้น

๕. งานอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ศาสนา และดนตรี ด้วยทรงตระหนักถึงความสำคัญของงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพชน อันเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นชาติไทยของคนไทย การรักษาไว้และสืบสานให้คงอยู่จึงเสมือนการจรรโลงไว้ซึ่งอิสรภาพของคนไทย พระองค์จึงทรงฟื้นฟูพัฒนา และอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย รวมถึงศาสนา บทเพลง และดนตรีไทย

๖. งานมูลนิธิและสังคมสงเคราะห์ พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ครอบคลุมงานสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง โดยทรงสืบสานและบริหารองค์การ และมูลนิธิเพื่อสาธารณกุศลต่างๆ อาทิ ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิอานันทมหิดล มูลนิธิสายใจไทย องค์ประธานกิตติมศักดิ์มูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ องค์อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อพัฒนาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ตั้งแต่พระราชทานทุนการศึกษา จนถึงการพัฒนาอาชีพ และหน่วยเฉพาะกิจสิรินธร เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ

๗. งานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยทรงเห็นว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำมาช่วยเสริมสร้างโอกาส คุณภาพ และศักยภาพของเด็กไทยในชนบท รวมถึงผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้ในหลายด้าน พระองค์จึงทรงส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาแก่กลุ่มบุคคลต่างๆ อาทิ กลุ่มนักเรียน คนพิการ เด็กป่วยในโรงพยาบาล และผู้ต้องขัง รวมถึงทรงนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยด้วยโครงการต่างๆ อาทิ โครงการความสัมพันธ์ไทย-เชิร์น โครงการคัดเลือกผู้แทนเข้าร่วมการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล ณ เมืองลินเดา ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และโครงการความร่วมมือกับสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์จีน เพื่อพัฒนากำลังคนและการวิจัย

๑. งานพัฒนาสุขภาพ

“...เด็กมีความสำคัญ ในฐานะเป็นอนาคต เป็นความหวังของชาติ
แต่ในปัจจุบัน ยังมีเด็กไทยอีกเป็นจำนวนมากที่ขาดความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและสมอง
ไม่ได้รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะและถูกส่วน
อันเนื่องมาจากฐานะทางครอบครัวหรือขาดความรู้เรื่องโภชนาการ
ยิ่งยามประเทศชาติอยู่ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเช่นนี้
ยิ่งน่าเป็นห่วงว่าจำนวนเด็กเหล่านี้จะเพิ่มมากขึ้น
ในการพัฒนาเด็ก ถ้าไม่สามารถพัฒนาปัจจัยพื้นฐานในด้านสุขภาพและอนามัยก่อน
เด็กก็จะไม่มีความพร้อมสำหรับการพัฒนาด้านอื่นๆ ไม่อาจนับว่าเป็นอนาคตของชาติได้
การที่จะช่วยให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสในเรื่องการกินดีขึ้นนั้น
ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังทุกฝ่าย...”

พระราชดำรัสในการประชุมสัมมนา “ร่วมใจ... ปกป้องเด็กไทยยามวิกฤต”
ณ โรงแรมอิมพีเรียล ควีนส์ปาร์ค

๘ มกราคม ๒๕๔๒

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพร่างกายของประชาชน ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ทรงถือว่าปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยทรงมุ่งแก้ไขปัญหการขาดอาหารและพัฒนาภาวะโภชนาการและสุขภาพ โดยเฉพาะสุขภาพอนามัยของเด็กๆ ในถิ่นทุรกันดาร เพื่อให้มีสุขภาพที่ดี ไม่เจ็บป่วย พร้อมทั้งจะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต่อไป

ด้วยเหตุนี้ โครงการในพระราชดำรินี้ในระยะเริ่มต้น จึงมุ่งส่งเสริมสุขภาพและแก้ปัญหการขาดสารอาหารของเด็ก โดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยมีตัวอย่างที่สำคัญ ดังนี้

๑.๑ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักว่าการรับประทานอาหารที่ถูกต้องจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรงเจริญเติบโต ไม่เจ็บป่วยง่าย และเสริมสร้างสติปัญญาของเด็กๆ ทรงให้มีแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อให้เด็กนักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคตลอดช่วงการศึกษา โดยใช้ผลผลิตทางการเกษตร

ที่ผลิตขึ้นภายในโรงเรียนมาประกอบอาหาร โดยมีเป้าหมายดำเนินการประกอบด้วย (๑) โรงเรียนในโครงการสามารถสร้างผลผลิตทางการเกษตรได้ครบตามเกณฑ์และต่อเนื่องตลอดปี (๒) โรงเรียนในโครงการสามารถประกอบอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการสำหรับนักเรียนทุกคนทุกวัน (๓) ลดอัตราการมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของเด็กนักเรียนให้เหลือไม่เกินร้อยละ ๗ และ (๔) ลดอัตราการขาดสารโปรตีนและพลังงานทุกระดับในเด็กเล็กให้เหลือไม่เกินร้อยละ ๑๐ ดังพระราชดำรัสเมื่อปี ๒๕๕๐ ความตอนหนึ่งว่า

“...ในบรรดาคนยากจนทั้งหลาย ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่าคุณที่ได้รับความผลกระทบมากที่สุด เห็นจะเป็นเด็กๆ พวกเด็กนักเรียนที่ชอบผอมอาหารการกินไม่สมบูรณ์ เช่นนี้จะเอาเรี่ยวแรงและสมองที่ไหนมาเล่าเรียนโตขึ้นอาจไม่มีเรี่ยวแรงทำงาน ทำมาหากิน ก็ต้องทุกข์ยากยิ่งขึ้น...ข้าพเจ้าเริ่มวางแผนงานโภชนาการสำหรับเด็กนักเรียนในโรงเรียน โดยคิดว่าเรา

ควรสอนวิชาเกษตร และให้นำผลิตผลทาง
การเกษตรมาปรุงอาหาร พร้อมทั้งสอนความรู้
เบื้องต้นด้านโภชนาการด้วย...”

ให้อาหารที่มีคุณค่าพร้อมถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตรและโภชนาการ

พระองค์จึงมีพระราชดำริทดลองทำโครงการเกษตร
เพื่ออาหารกลางวัน เมื่อปี ๒๕๒๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียน
มีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการสำหรับบริโภค
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยแรกเกิด เด็กก่อนวัยเรียน และในวัยเรียน
โดยใช้ผลผลิตการเกษตรที่ผลิตขึ้นภายในโรงเรียนมาประกอบอาหาร ซึ่งโรงเรียนจัดหาอุปกรณ์ในการ
เพาะปลูกและพันธุ์ผักให้เด็กทำการเกษตร นอกจากนี้ เพื่อให้เด็กได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร
และโภชนาการ ดังพระราชดำรัสในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ณ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๕ อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๒๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...โรงเรียนนี้เป็นแหล่ง
เหมือนจะเป็นที่สาธิตหรือแสดง
นิทรรศการ หรือเป็นห้องสมุด หรือ
อะไรก็ตามที่ให้ความคิด แนวความคิด
อย่างใหม่ แทนที่จะสอนกันเฉพาะใน
ห้องเรียนหรือด้วยวาจาก็มีการปฏิบัติ
เข้ามา และของที่ได้ก็เป็นผลพลอยได้
ก็เอามาทำอาหารให้เด็กนักเรียนใน

โรงเรียนได้รับประทาน ซึ่งโดยทั่วๆ ไปแล้วนี้ ในชนบทใดหรือบ้านบางหมู่บ้าน
ก็ไม่ได้มีทุกคนที่จะมีอาหารการกินพร้อมบริบูรณ์ หรือไม่มีความรู้ที่จะบริโภค
อาหารให้ถูกตามหลักสุขภาพอนามัยที่ดี งานนี้จะช่วยทำให้อาหารแต่ละมือ
ที่ทำออกมามีคุณค่าทางอาหารเพิ่มมากขึ้น...”

กิจกรรมสำคัญของโครงการ ได้แก่ (๑) พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (๒) ผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในโรงเรียน ทั้งเนื้อสัตว์ ปลา ถั่วเมล็ดแห้ง พืชผัก และผลไม้ที่หลากหลายเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเฉพาะกล้วยและมะละกอ ใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานและชีววิธี ให้มีผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแผนการประกอบอาหารของโรงเรียน (๓) ส่งเสริมการถนอมอาหารที่มีเหลือใช้ เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูขาดแคลน (๔) ประกอบอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่มีคุณค่าและถูกสุขลักษณะ (๕) เฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการ รวมทั้งการตรวจสอบสุขภาพและปรับปรุงภาวะโภชนาการของนักเรียนและของชุมชน (๖) จัดการเรียนการสอนเรื่องการเกษตรและโภชนาการในโรงเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ โดยพระราชทานเงิน สิ่งของ พรณพืชพันธุ์สัตว์ วัสดุอุปกรณ์การเกษตร และอุปกรณ์การประกอบอาหารให้แก่โรงเรียนในโครงการ

นอกจากนี้ ให้มีการทำอาหารเสริม ได้แก่ นมแจกจ่ายให้นักเรียนทุกคนดื่มเป็นประจำทุกวัน และโรงเรียนจัดหาอาหารเสริมอื่นเพิ่มเติม เช่น ผลไม้ที่ผลิตในโรงเรียนแจกจ่ายนักเรียน มีการเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการ โดยให้ครูพยาบาลชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กนักเรียน เพื่อบำรุงภาวะโภชนาการของเด็กนักเรียนเป็นประจำทุกเดือน พร้อมทั้งแจ้งผลให้ผู้ปกครองเด็กนักเรียนทราบด้วยการสนับสนุนเครื่องชั่งน้ำหนักและที่วัดส่วนสูงที่ได้มาตรฐานให้กับโรงเรียน การจัดฝึกอบรมเรื่องเทคนิคการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง รวมทั้งการตรวจสอบสุขภาพนักเรียนทุก ๖ เดือน

ช่วยให้เด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดารสุขภาพแข็งแรง

ผลจากการดำเนินโครงการดังกล่าวช่วยให้นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการทำเกษตรในโรงเรียน แล้วนำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหารกลางวัน ซึ่งได้ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวัน และช่วยให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ด้านโภชนาการและด้านการเกษตรแผนใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้ต่อไป โดยโครงการดังกล่าวได้ขยายผลการดำเนินงานไปยังพื้นที่ชนบทห่างไกลทั่วประเทศ ช่วยให้เด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดารมีสุขภาพแข็งแรง สามารถดำเนินชีวิตและร่วมเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต่อไป

๑.๒ โครงการสุขศาลาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

“...โรงเรียนหลายแห่ง ตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่ห่างไกลสถานพยาบาล
ครูต้องทำคลอดหรือสอนให้หมอดำเี่ยวทำคลอดให้สะอาด มีกรณีที่มาตราเสียชีวิต
และทารกเสียชีวิตอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก กรณีหนึ่งที่ได้เห็นคือ แม่เสียชีวิต
พี่สาวซึ่งเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ ๔ จึงต้องทำหน้าที่เลี้ยงน้องแรกเกิด
วันแรกๆ ครูต้องเอานมที่โรงเรียนมาผสมให้เจือจางช่วยเลี้ยงเด็ก
ภายหลังหามเด็กอ่อนมาได้ จึงมอบให้พี่เอาไปเลี้ยงที่บ้าน
ขณะนี้น้องแข็งแรงดี เดินได้แล้ว มาโรงเรียนกับพี่ทุกวัน
กินนมชนิดเดียวกันกับที่โรงเรียนใช้ได้แล้ว...ปัจจุบัน มีโครงการใหม่
คือ โครงการสุขศาลาสำหรับโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นห่างไกลการคมนาคม
เป็นโครงการนำร่อง ถ้าโครงการดำเนินไปได้จะช่วยแก้ปัญหาสุขภาพไปได้ส่วนหนึ่ง...”

คัดจากบทความพระราชนิพนธ์ เรื่อง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
จากหนังสือ “ด้วยจงรักและภักดี ๕๐ ปี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” หน้า ๓๖

ทรงห่วงใยสุขภาพพลกนิกรตามแนวชายแดนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการจากภาครัฐ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ไปทรงเยี่ยมราษฎร ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลตั้งแต่ทรงพระเยาว์

ทรงเห็นความทุกข์ยากของประชาชนทรงตระหนักดีว่าประชาชนตามแนวชายแดนและในพื้นที่เสี่ยงภัย ซึ่งประกอบด้วยคนไทยและชาวไทยภูเขา ประสบปัญหาการเข้าถึงบริการสวัสดิการต่างๆ ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า ประปา การคมนาคมขนส่ง และบริการด้านสาธารณสุข ทำให้คุณภาพชีวิต โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัยไม่ได้รับการดูแล

แม้จะมีระบบบริการสาธารณสุขของรัฐกระจายอยู่ทั่วทุกตำบล แต่พบว่ายังมีหมู่บ้านห่างไกล อีกจำนวนมากที่รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึง หรือเข้าถึงได้ในบางฤดูกาล ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ารับ บริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและสะดวก รวมทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและรักษาโรค ทำให้มีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง หากอยู่ในวัยเด็กจะทำให้มีปัญหาด้านการเจริญเติบโตทางร่างกาย และสมอง หรือหากอยู่ในวัยผู้ใหญ่จะทำให้เกิดโรคต่างๆ ทั้งโรคติดต่อและไม่ติดต่อ เนื่องจากไม่ได้ รับการรักษาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง หรือไม่ได้รับยาและเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับคนในเขตเมือง กลายเป็นประชากรที่ไม่มีคุณภาพ และอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในระยะยาว

พระองค์ทรงห่วงใยสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนเหล่านี้ จึงมีพระราชดำริให้พัฒนา ห้องพยาบาลในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (โรงเรียน ตชด.) ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล การคมนาคมเป็น “สุขศาลาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” และพัฒนาศักยภาพครูพยาบาล ตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลกนิกรในพื้นที่ดังกล่าวให้ได้มาตรฐาน เท่าเทียม และทั่วถึง ตลอดจนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายในการให้บริการนักเรียนและ ประชาชนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพขั้นพื้นฐาน รวมทั้งได้ รับข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์ สามารถดูแลสุขภาพ ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางด้านสุขภาพ และช่วยให้เกิดความไว้วางใจ ในเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงของชาติ

“สุศาลาพระราชทาน” เพื่อพัฒนาและรักษาประชาชนในถิ่นทุรกันดาร และตามแนวพื้นที่ชายแดน

จากแนวพระราชดำริดังกล่าว สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ร่วมกับกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา คณะนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๔๖ ตลอดจนภาคีการพัฒนาจากเอกชน จัดตั้ง “สุศาลาพระราชทาน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” ขึ้น

สุศาลาพระราชทานโรงเรียน ตชด. เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ จนถึงปัจจุบัน โดยระยะแรกได้มีการจัดตั้งสุศาลาพระราชทานโรงเรียน ตชด. ในพื้นที่ ๗ จังหวัด จำนวน ๙ แห่ง ได้แก่

๑. โรงเรียน ตชด. บ้านทีไ่ป่า ตำบลไ้ไ่ว อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๓
๒. โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก (สาขานเรศวรบ้านห้วยโคก) ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบุรี สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔
๓. โรงเรียน ตชด. บ้านแพรกตะคร้อ ตำบลบึงนคร อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔
๔. โรงเรียน ตชด. ชมรมพุทธศิลป์ไทยอนุสรณ์ บ้านแสนคำลือ ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๕. โรงเรียน ตชด. บ้านแม่จันทะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
๖. โรงเรียน ตชด. บ้านเลตองคุ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
๗. โรงเรียน ตชด. เณริมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๔๘ (กรุงเทพมหานคร ไฟฟ้า จำกัด อุบลรัตน์) บ้านไ้ ตำบลบุดี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

๘. โรงเรียน ตชด. บ้านละโอ ตำบลศรีบรรพต อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

๙. โรงเรียน ตชด. บ้านไอร์ปือแต ตำบลข้างเผือก อำเภोजะแนะ จังหวัดนราธิวาส

ทั้งนี้ ภาธิการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นได้ร่วมแรงร่วมใจสนองพระราชปณิธานของพระองค์ โดยเริ่มปรับปรุงและซ่อมแซมห้องพยาบาลของโรงเรียน ตชด. หรือก่อสร้าง

อาคารในโรงเรียน ตชด. ทั้ง ๙ แห่ง ให้เหมาะสมเป็นสุศาลาพระราชทาน เมื่อมีอาคารเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการจัดและพัฒนาระบบบริการสุขภาพ การจัดยาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ที่จำเป็นให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ การพัฒนาศักยภาพของครุพยาบาลตำรวจตระเวนชายแดนผู้ปฏิบัติงานในสุศาลาพระราชทาน ให้มีความรู้และทักษะด้านการตรวจรักษาและพยาบาลในเบื้องต้น รวมทั้งส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค การจัดวัสดุครุภัณฑ์ทางการแพทย์และครุภัณฑ์สำนักงานให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้งาน การพัฒนาระบบการรักษาพยาบาลฉุกเฉินและการส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานอนามัยหรือโรงพยาบาล และการพัฒนาเครือข่ายการรักษาพยาบาลโดยระบบวิทยุโทรคมนาคม และการรักษาพยาบาลด้วยการสื่อสารทางไกล (Telemedicine) ผ่านอินเทอร์เน็ต ตลอดจนการจัดการเรียนรู้และสื่อสารด้านสุขภาพ เพื่อให้สุศาลาพระราชทานเป็นหน่วยบริการสุขภาพที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายบริการสุขภาพในพื้นที่และศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของชุมชน

การรักษาพยาบาลด้วยการสื่อสารทางไกล (Telemedicine)

หัวใจสำคัญของสุศาลาพระราชทาน

เนื่องจากโรงเรียน ตชด. ทั้ง ๙ แห่ง อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล การเดินทางค่อนข้างลำบาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีแนวพระราชดำริเรื่องการรักษาพยาบาลด้วยการสื่อสารทางไกล (Telemedicine) ทั้งภาพและเสียง โดยได้มีการติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ และเชื่อมโยงระบบการรักษาพยาบาลระหว่างโรงเรียน ตชด. กับโรงพยาบาลชุมชนใกล้เคียงของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

ทั้งนี้ โรงพยาบาลชุมชนที่เชื่อมโยงระบบการให้บริการ Telemedicine ได้จัดแพทย์เวรคอยให้คำปรึกษาทุกวันตลอด ๒๔ ชั่วโมง ซึ่งสุศาลาพระราชทานสามารถติดต่อขอคำปรึกษาผ่าน

ระบบ Telemedicine ได้ตลอดเวลา ช่วยให้แพทย์ได้เห็นอาการคนไข้ และสามารถแนะนำการรักษาพยาบาลแก่ครูพยาบาลของโรงเรียน ตชด. ได้อย่างเหมาะสม โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้จัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบ Telemedicine และวิธีการใช้งานแก่ครูพยาบาลของโรงเรียน ตชด. ครูพี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยศูนย์ทีโอทีได้เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ติดตาม ดูแลแก้ไขปัญหาอุปสรรคการใช้งานของระบบอย่างใกล้ชิด

สำหรับในวันปกติที่ไม่มีคนไข้ ได้มีการใช้ประโยชน์จากระบบ Telemedicine สำหรับการสอนสุขศึกษา หรือบรรยายให้ความรู้ด้านสุขอนามัยและการป้องกันโรคแก่ครูพยาบาล และ อสม. ในเรื่องต่างๆ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้นักเรียนและชาวบ้านได้ทราบ อาทิ โรคความดันโลหิตสูง ลมบ้าหมู หูด เหา มาเลเรีย ไข้หวัด การปฐมพยาบาลในเบื้องต้น การรักษาบาดแผล ฯลฯ ซึ่งกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดให้ความรู้ดังกล่าวผ่านระบบ Telemedicine

“สุศาลาพระราชทาน” หน่วยพยาบาล และศูนย์การเรียนรู้และสื่อสารสุขภาพ

จากแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และความร่วมมือร่วมใจของหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าว ส่งผลให้ “สุศาลาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” ในปัจจุบัน เป็นสถานบริการสาธารณสุขที่ให้บริการขั้นพื้นฐานแบบผสมผสาน โดยมีการบริหารภายในสุศาลาพระราชทานแต่ละแห่งครอบคลุมงานสำคัญ ๒ ส่วน ได้แก่

หนึ่ง หน่วยพยาบาล โดยมีสถานะเป็นหน่วยบริการสุขภาพที่เชื่อมต่อระหว่างสถานีนอนามัยกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ทำหน้าที่ให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การปฐมพยาบาล การทำคลอดฉุกเฉิน การส่งต่อผู้ป่วย และการเฝ้าระวังโรค โดยมีวัสดุครุภัณฑ์และเวชภัณฑ์ที่จำเป็นจัดวางไว้อย่างเป็นระบบและพร้อมใช้ รวมทั้งมีระบบเทคโนโลยีเพื่อการรักษาด้วย

สอง ศูนย์การเรียนรู้และสื่อสารสุขภาพ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน และการให้บริการข้อมูลข่าวสารความรู้แก่ชุมชน รวมถึงการประสานความร่วมมือกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการด้านสุขภาพของนักเรียนและประชาชน

ปวงประชาเป็นสุขและพ้นภัย ด้วยสุขศาลาพระราชทาน

สุขศาลาพระราชทาน จึงเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของนักเรียนและประชาชนในถิ่นทุรกันดารทั้งในยามปกติและฉุกเฉิน โดยในยามปกติได้ช่วยพัฒนาสุขภาพอนามัยและการสาธารณสุขของนักเรียนและประชาชนในพื้นที่ ตั้งแต่ดำเนินการจนถึงปี ๒๕๕๗ พบว่ามีประชาชนในพื้นที่โครงการเข้ารับบริการจำนวน ๘๗,๕๓๖ คน เฉลี่ย ๑๒,๕๐๐ คนต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่

เจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจมากที่สุด รองลงมาคือโรคระบบทางเดินอาหาร กล้ามเนื้อ และผิวหนัง ตามลำดับ

ส่วนในยามฉุกเฉินสามารถช่วยชีวิตผู้ป่วยฉุกเฉิน

ได้ทันเวลา เช่น เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ชาวบ้านนางนอชะ อายุ ๓๓ ปี ที่อยู่ในภาวะอันตรายจากการติดเชื้อหลังคลอดอย่างรุนแรงมายังสุขศาลาพระราชทานโรงเรียน ตชด. บ้านแม่จันทะ อำเภ่อู้มผาง จังหวัดตาก พร้อมกับขอให้ไปช่วยชีวิต นางสาวดาบี อายุ ๑๖ ปี ที่พยายามฆ่าตัวตายด้วยการดื่มน้ำมันเบนซินที่บ้าน คุรุพยาบาล ตชด. คุรุพีเลียง พร้อมคณะทำงาน

ได้ดำเนินการพยาบาลฉุกเฉินที่สุขศาลาพระราชทาน และนำส่งผู้ป่วยด้วยเฮลิคอปเตอร์ เพื่อรักษาต่อ ณ โรงพยาบาลอู้มผาง จังหวัดตาก ช่วยให้ผู้ป่วยทั้ง ๒ รายรอดชีวิตในที่สุด นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยแท้

ขยายผลการดำเนินงานสุขศาลาพระราชทานสู่โรงเรียน ตชด. ในพื้นที่ต่างๆ

จากผลการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า สุขศาลาพระราชทานตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของนักเรียนและประชาชนในถิ่นทุรกันดารอย่างแท้จริง

ดังนั้น ในปีงบประมาณ ๒๕๕๘ จะมีการขยายสุศาลาพระราชทานโรงเรียน ตชด. เพิ่มขึ้นอีก ๗ แห่ง เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ดังนี้

- โรงเรียน ตชด. บ้านปิล็อคคี อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี
- โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ศูนย์การเรียนรู้ ตชด.บ้านห้วยกุ่ม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
- โรงเรียน ตชด. ทานผู้หญิงประไพ ศิวะโกเศศ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- โรงเรียน ตชด. รางวัลอินทรี คานธี อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- โรงเรียน ตชด. ม.ร.ว.เฉลิมลักษณ์ จันทระเสน อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
- โรงเรียน ตชด. บ้านสินานนท์ อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส

ทั้งนี้ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สุศาลาพระราชทานโรงเรียน ตชด. เพื่อให้สุศาลาพระราชทานเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของนักเรียนและชุมชนในถิ่นทุรกันดารอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

“บูรณาการการบริการที่เป็นเลิศ” รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

ผลการดำเนินงานของ “โครงการสุศาลาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” ซึ่งเกิดจากการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่างๆ ที่ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และพร้อมใจกันสนองพระราชปณิธานที่ทรงมุ่งหวังให้พสกนิกรผู้ยากไร้ในถิ่นทุรกันดารได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้เข้ามาร่วมสร้างคุณประโยชน์และให้บริการประชาชนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในถิ่นทุรกันดารตามแนวพื้นที่ชายแดนที่หน่วยงานภาครัฐเข้าไม่ถึง ด้วยการปรับปรุงบริการโดยอาศัยการทำงานร่วมกันภายใต้การสร้างเครือข่าย

ความร่วมมือ และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานหรือภาคส่วนต่างๆ อันนำไปสู่คุณภาพการให้บริการที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จนกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้รับรางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๕ ประเภทบูรณาการการบริการที่เป็นเลิศ ระดับดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการบริหารระบบราชการ

ทรงมีพระเมตตาพสกนิกรผู้ยากไร้และห่างไกลได้พึ่งพิง

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ “โครงการสุศาลาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” ซึ่งได้ช่วยให้นักเรียนและประชาชนในถิ่นทุรกันดารในพื้นที่ตามแนวชายแดน ที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพขั้นพื้นฐาน รวมทั้งพัฒนาตนเองในการเรียนรู้และร่วมดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ช่วยให้มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และเมื่อเจ็บป่วยก็ได้รับการรักษาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ได้รับยาและเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ตลอดจนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประชากรที่มีคุณภาพ อันเป็นกำลังสำคัญในการร่วมพัฒนาประเทศสืบไป

๑.๓ โครงการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน

พระราชดำริที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ โดยเสริมการทำงานของกระทรวงสาธารณสุข

ทั้งนี้ โรคขาดสารไอโอดีน คือ ภาวะที่ร่างกายได้รับสารไอโอดีนไม่เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งมีผลต่อการสร้างไทรอยด์ฮอร์โมน ทำให้เกิดการเสียสมดุลในการควบคุมการทำงานของต่อมไทรอยด์

ก่อให้เกิดอาการคอฟอก ภาวะขาดไทรอยด์ฮอร์โมน และโรคเอื้อ ซึ่งทำให้การพัฒนาระดับสติปัญญา ต่ำกว่าปกติ และมีพัฒนาการทางร่างกายต่ำกว่าเกณฑ์ ถ้ามีการขาดสารไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์ จะมีผลทำให้ทารกมีพัฒนาการของสมอง และระบบประสาทที่ช้ากว่าปกติ และหากขาดสารไอโอดีน ในระดับรุนแรง อาจทำให้แท้งหรือตายก่อนคลอด หรือเกิดความพิการแต่กำเนิด เพื่อควบคุมและ ป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนจึงได้มีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการควบคุมโรคดังกล่าวตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๓๓ เพื่อช่วยแก้ปัญหาสาธารณสุขของประเทศโดยรวม

ทรงให้สำรวจหาข้อมูล... แก้ปัญหาขาดสารไอโอดีน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้คณะทำงานสำรวจหา ข้อมูล จากนั้นฝึกอบบรมครูตำรวจตระเวนชายแดน ในการตรวจนักเรียน แนะนำการใช้ไอโอดีนหยด ในน้ำและการใช้เกลือไอโอดีน ในบางชุมชนที่มี ปัญหาการขาดสารไอโอดีนอย่างมาก เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขจะให้ยาแคปซูลเสริมไอโอดีนในน้ำมัน (ขนาด ๒๐๐ ไมโครกรัม) แก่หญิงมีครรภ์และ เด็กนักเรียนทุก ๖ เดือน

นอกจากนั้น ยังให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องโรคขาดสารไอโอดีนและรณรงค์ให้ประชาชนใช้ เกลือเสริมไอโอดีนและ/หรือน้ำหยดไอโอดีนในน้ำปลาสำหรับปรุงอาหารในครัวเรือนเป็นประจำทุกวัน ดังแนวพระราชดำริจากหนังสือ “ความร่วมมือไทย-ลาว : การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตาม พระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ความตอนหนึ่งว่า

“...เรื่องการขาดสารไอโอดีน เหตุที่ข้าพเจ้าสนใจเรื่องนี้เพราะแต่ก่อน เคยเห็นคนมีก้อนโตๆ ที่คอมากมายทั้งหมู่บ้าน วันหนึ่งฟังวิทยุ มีบทความ ของกระทรวงสาธารณสุข บอกว่าถ้าขาดไอโอดีนจะทำให้เป็นโรคเอื้อได้... พยายามจะหาวิธีแก้ไข มีอาจารย์สอนเรื่องให้ตรวจคอจึงช่วยกันกับเจ้าหน้าที่อนามัย ปัญหาก็ลดลงกว่าเดิมมาก...”

และจากพระราชดำรัสในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริเข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...อย่างโครงการที่ส่งเสริมเรื่องไอโอดีนที่ทำอยู่ทุกวันนี้ ก็เป็นการสอดคล้องกับทางด้านของกระทรวงสาธารณสุข เร็วๆ นี้เคยคุยกันถามว่าเป็นปัญหามากมายจริงๆ แคะไหน ที่จริงแล้วต้องทราบว่าในการขาดอาหารอย่างอื่นคือ ขาดโปรตีน ขาดพลังงานก็ยังเป็นปัญหาใหญ่มากกว่าในเมื่อเราส่งเสริม ก็ส่งเสริมไปทุกๆ อย่าง แต่ว่าถ้าขาดสารอาหารแต่ละอย่างที่เราจะเจาะลึกเข้าไป ก็เพื่อที่จะพยายามแก้ไขเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดนี้ ย่อมจะทำให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงได้มาขอให้ทางครูทั้งหลายได้ช่วยร่วมมือกันขึ้น ทุกอย่างนี้ก็พยายามให้สืบเนื่องโยงกัน...”

เป้าหมายของผู้ที่ควรได้รับการดูแลด้านการขาดสารไอโอดีนเป็นพิเศษ คือ นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งอยู่ห่างไกลจากบริการของรัฐ จึงโปรดเกล้าฯ จัดโครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนรวม ๑๑๕ โรงเรียน ใน ๓๒ จังหวัด รวมทั้งหมู่บ้านใกล้เคียง โครงการดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย สำนักพระราชวัง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อส่งเสริมให้มีการดื่มน้ำเสริมไอโอดีนเป็นประจำทุกวัน และใช้เกลือเสริมไอโอดีนปรุงอาหารกลางวันทุกวัน รวมทั้งให้ยาเม็ดไอโอดีนแก่นักเรียนคนละ ๑ เม็ดทุก ๖ เดือน เป็นต้น

๑.๔ การส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก ในถิ่นทุรกันดาร

“...ในปัจจุบันกิจการต่างๆ ที่คิดว่าเราเรียนมา ฝึกอบรมมาตั้งแต่เด็กนั้น น่าจะมีประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมในส่วนรวม ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของการสหกรณ์ที่ให้นักเรียนรู้จักร่วมมือกันช่วยกันคิดช่วยกันทำ และหัดในเรื่องการทำบัญชี การคิดเลข การศึกษาวิชาการต่างๆ นั้น น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ที่ว่าในปัจจุบันนี้กำลังมีปัญหาวิกฤตการณ์ต่างๆ ทั่วโลก เช่น ในเรื่องอาหาร นักเรียนที่ได้ฝึกมาก็น่าจะมีความสามารถในการเรื่องของการผลิต เมื่อผลิตแล้วนำมาบริโภค ทำอย่างไรจึงจะได้ประโยชน์ต่อร่างกาย และการจำหน่ายสินค้าต่างๆ จะต้องมีการวิธีการทางการตลาดหรือการค้าอย่างไร นักเรียนก็ได้ฝึกอบรมมา หรือในด้านสุขภาพอนามัยก็ได้ฝึกอบรมมาตั้งแต่เด็ก ที่จะให้รู้อยู่ประจำว่าการดำรงชีวิตที่ให้มีความสะดวกด้านสุขภาพเป็นอย่างไร แต่ว่าในช่วงที่ฝึกอบรมนั้น ก็อาจจะเป็นช่วงที่นักเรียนยังมีอายุน้อยอยู่ชั้นประถม พอขึ้นชั้นมัธยมอาจจะลืมนั่นไปบ้าง ถ้ายังคงจำได้ก็ขอให้นึกถึงเรื่องเหล่านี้ แล้วอาจจะกลับไปชุมชนลองทบทวนดูว่าจะเป็นอย่างไร...”

พระราชดำรัสในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริเข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

๑๖ เมษายน ๒๕๕๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักว่าการมีภาวะโภชนาการ และสุขภาพอนามัยที่ดีนั้น จะต้องเริ่มต้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา นั่นคือแม่จะต้องมีภาวะโภชนาการ และสุขภาพอนามัยดี ถ้าแม่ขาดสารอาหารจะส่งผลกระทบต่อเด็กแรกเกิด ทั้งด้านการเจริญเติบโต และพัฒนาการของร่างกายและสมอง จึงมีพระราชดำริให้ดำเนิน **โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร** ขึ้นในปี ๒๕๓๙ เพื่อส่งเสริมให้หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กทารกแรกเกิดจนถึงอายุ ๓ ปีที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารได้รับการบริการที่เหมาะสม และได้รับความรู้ ด้านอาหารและโภชนาการเพื่อช่วยให้แม่มีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดี เด็กแรกเกิดมีชีวิตรอด มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการได้เต็มศักยภาพ ดังพระราชดำรัส ณ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) กรุงเทพฯ เมื่อปี ๒๕๕๑ ความตอนหนึ่งว่า

“...ศาสตราจารย์ของข้าพเจ้าท่านหนึ่งกล่าวว่า การทำงานกับเด็ก วัยเรียนและเด็กก่อนวัยเรียนนั้นยังไม่เพียงพอ เพราะว่าสมองของคนเราจะ เจริญเติบโตและพัฒนาอย่างเต็มที่ก่อนที่จะถึงวัยดังกล่าว เราควรพยายาม ทำงานกับกลุ่มเด็กที่เล็กกว่านั้นอีก และจะดียิ่งขึ้นถ้าเราสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร...”

โครงการดังกล่าวมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ (๑) การให้บริการดูแลอนามัยแม่และเด็กขั้นพื้นฐาน โดยแสวงหาคนในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ พร้อมอบรมผู้ให้บริการทั้งด้านความรู้ วิธีการ และเทคนิคต่างๆ เกี่ยวกับการให้บริการงานอนามัยแม่และเด็ก และการส่งเสริมโภชนาการ ให้มีการ ประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตลอดจนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการให้บริการ (๒) รณรงค์ให้ประชาชนร่วมดูแลแม่และเด็ก ทั้งในครอบครัวของตนเองและชุมชน (๓) สนับสนุนอาหารเสริม และยาที่จำเป็นแก่แม่และเด็ก (๔) ศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการในการให้บริการที่เหมาะสมต่อขนบธรรมเนียม

ประเพณีของกลุ่มชนในบางพื้นที่ ได้แก่ ชาวไทยภูเขา และชาวไทยมุสลิม ซึ่งการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวได้ส่งผลให้ประชาชนในถิ่นทุรกันดารมีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น

๑.๕ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

“...ต่อมาการดูแลนักเรียนก็ไม่ใช่ว่าแค่ดูแลนักเรียนประถมศึกษาอย่างที่เคย
ก็ทำส่วนที่เล็กลงมา ถึงกระทั่งขนาดหึ่งมีครรภ์ เพื่อที่จะดูแลให้ได้
ต้องประสานกันในชุมชน เพื่อให้ดูแล เพื่อให้ออกลูกมาเป็นเด็กที่มีโอกาส
เป็นเด็กที่สมบูรณ์ขึ้นมาจนถึงคลอดลูก และผู้หญิงที่ให้นมบุตรต้องมีสุขภาพดี
บุตรถึงจะได้มีโอกาสเติบโตดี มาเข้าชั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนที่จะเข้าอนุบาล
และเข้าประถมศึกษา เมื่อครั้นประถมศึกษาเสร็จแล้ว
ก็ไม่ใช่ว่าควรจะทิ้งให้ดำรงชีวิตอยู่เองตามยถากรรม พอถึงชั้นมัธยม
ที่เป็นเด็กวัยรุ่นที่สมควรที่จะศึกษาที่จะดูแลตัวเองในหลายๆ ด้าน...”

พระราชดำรัสในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริเข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

๒๐ เมษายน ๒๕๕๓

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก... เสริมท้องถิ่นช่วยตนเอง

จากการเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีแคว้น จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในชนบทห่างไกล ทุรกันดาร ในเขตภาคใต้เป็นประจำเกือบทุกปี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพบว่าในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ ในด้าน ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของจังหวัด

นราธิวาสนั้น นอกจากจะมีเด็กเป็นจำนวนมากที่ด้อยโอกาสในการได้รับการพัฒนาและเลี้ยงดูอย่าง ถูกต้องตามวัยแล้ว ยังประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการ (ขาดสารอาหาร) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นวัยต้นของพัฒนาการ เนื่องจากได้รับอาหารปริมาณไม่เพียงพอ อาหารไม่มีคุณภาพทางโภชนาการ ผู้ปกครองเด็กต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ ทำให้ไม่มีเวลาเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเต็มที่ ทรงเห็นว่า การขาดสารอาหารของเด็กในวัยดังกล่าว จะมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาและสติปัญญาของเด็ก

เมื่อปี ๒๕๒๗ พระองค์จึงได้มีพระราชกระแสให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเขาตันหยง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เพื่อรับเด็กก่อนวัยเรียนอายุ ๒.๕ – ๕ ปี เข้ารับการเลี้ยงดูและให้มีการพัฒนาการอย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย และจากพระราชกระแสดังกล่าว ในปี ๒๕๒๘ โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในเขตจังหวัดนราธิวาส จึงถือกำเนิดขึ้น โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ในการก่อสร้างศูนย์ดังกล่าวด้วย

จากจุดเริ่มต้นของการก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเขาตันหยงได้นำไปสู่การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นตามพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดนราธิวาส ภายใต้แนวพระราชดำริที่จะส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนในชนบทได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาและเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูจาก

ผู้ปกครองให้สามารถมีเวลาประกอบอาชีพอย่างเต็มที่ ตลอดจนเน้นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นช่วยตนเองและร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นของตน โดยเผยแพร่วิทยากรแผนใหม่ไปสู่ผู้ปกครองเด็กและชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ซึ่งเด็กเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญต่อไป

ทรงดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีผู้ดูแลเด็กประจำที่ศูนย์ทำหน้าที่ให้การอบรม เลี้ยงดู จัดกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งประสานงานการเยี่ยมเยียนผู้ปกครองเด็ก ผู้นำท้องถิ่น เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กช่วยให้ผู้ปกครองได้รับทราบกิจกรรม และความเคลื่อนไหวต่างๆ ของศูนย์ฯ ตลอดจนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องจากผู้ดูแลเด็ก

ในระยะเริ่มแรก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ นับตั้งแต่ค่าก่อสร้างอาคาร ค่าอาหารกลางวันของเด็ก ตลอดจนค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก ซึ่งนับว่าเป็นพระราชภาระที่หนักมาก ทรงดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กอย่างค่อยเป็นค่อยไปมาเป็นเวลานานและต่อเนื่อง จนกระทั่งราษฎรในท้องถิ่น ยอมเปลี่ยนแปลงทัศนคติการเลี้ยงดูเด็กตามความเชื่อเดิมๆ ทรงดำเนินโครงการจนกระทั่งเห็นผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ในระยะต่อมาหน่วยงานต่างๆ อาทิสุนัยศึกษา การพัฒนาพิภลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมการพัฒนาชุมชน สาธารณสุขจังหวัด ได้ตระหนัก ถึงคุณประโยชน์อันใหญ่หลวงของโครงการ และได้ เข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กเล็กในพื้นที่แห่งนี้เป็นอย่างดี

ผลการดำเนินงาน... มีประสิทธิภาพสะท้อนสู่สังคม

โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มีการขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตจังหวัดนราธิวาสรวมทั้งสิ้น ๑๗ ศูนย์ มีเด็กในความดูแลของศูนย์ฯ จำนวน ๖๙๑ คน จากการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จ ในการลดระดับปัญหาโภชนาการได้เป็นที่น่าพอใจ จากเด็กทั้งหมด ๖๙๑ คน ร้อยละ ๙๙.๗๑ เป็นเด็กที่ได้รับการชั่งน้ำหนัก และพบว่า ร้อยละ ๗๖.๔๙ เป็นเด็กที่มีภาวะโภชนาการปกติ ร้อยละ ๑๔.๙๕ เป็นเด็กที่ขาดสารอาหาร ระดับ ๑ (รุนแรงน้อย) ร้อยละ ๑.๘๕ เป็นเด็กที่ขาดสารอาหารระดับ ๒ และไม่พบเด็กที่ขาดสารอาหารระดับ ๓ (รุนแรงที่สุด) ในกลุ่มการพัฒนาเด็กเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริเลย

หลังจากที่ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เหมาะสมกับจำนวนเด็กในพื้นที่ และประสบผลสำเร็จ ในด้านโภชนาการในระดับที่น่าพอใจ การดำเนินงานในระยะต่อมาเน้นพัฒนาคุณภาพมากยิ่งขึ้น อาทิสันับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กเข้าร่วมกิจกรรมการอบรม สัมมนาตามโอกาสวาระต่างๆ อย่างต่อเนื่องเสมอมา เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพ และทักษะในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ด้วยทรงห่วงใยและสนพระราชหฤทัยในงานด้านพัฒนาเด็กมาโดยตลอดสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ทรงเยี่ยมเยียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นประจำ เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมและติดตามความก้าวหน้าของโครงการ รวมทั้งพระราชทานคำแนะนำให้แก่ศูนย์เด็กเล็กเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น โครงการอาหารกลางวันเด็ก การประกอบอาหารโปรตีนจากถั่วเหลือง กิจกรรมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด เพื่อส่งเสริมให้มีอาหารจำพวกแร่ธาตุวิตามิน โครงการน้ำดื่มเติมไอโอดีน นอกจากนั้นยังพระราชทานนมผง เพื่อเป็นอาหารเสริม และเครื่องเล่นสนามให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกๆ ปีอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ที่ถือเป็นพลัง

ผลักดันที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงสายพระเนตรอันกว้างไกลที่ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กผู้ด้อยโอกาสจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติสืบไป

๑.๖ โครงการหน่วยแพทย์พระราชทานและ โครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน

“...ตอนที่ไปโดยเสด็จพระราชดำเนินนั้น
ส่วนมากก็เห็นในสิ่งที่ยังต้องปรับปรุงอยู่แทบทั้งนั้น
อย่างที่เราไปเปิดหน่วยแพทย์ และได้ถามประวัติผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย
ได้ซักประวัติแล้วก็ร้อยก็พันรายนั้น โดยมากจะเกิดอย่างเดียวกัน
คือเมื่อเจ็บไข้แล้ว ที่ทางที่มีอยู่ก็ต้องขยายไปเป็นคารักษาตัว
จากคนที่เป็นคนชั้นปานกลาง ก็กลายเป็นคนที่ยากจนข้นแค้น
เป็นคนเดือดร้อนไป คนเหล่านี้ก็ไม่มีแรงที่จะทำงาน
เมื่อไม่มีแรงทำงานก็จน จนก็เหมือนกับเป็นคนขี้เกียจ
มันก็เป็นลูกโซ่ไปอย่างนี้ ก็เลยนึกถึงเรื่องสุขภาพอนามัย...”

พระราชดำรัสในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริเข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๗

โครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในชนบทที่ห่างไกลให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงมีพระราชดำริให้จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของราษฎร รวมทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งหน่วยแพทย์พระราชทาน เพื่อออกตรวจรักษาราษฎรในท้องถิ่นที่พระองค์เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรในแต่ละครั้ง เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของราษฎรผู้ด้อยโอกาสและมีฐานะยากจน รวมทั้งเป็นโอกาสที่จะให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ราษฎรเหล่านั้น โดยโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งหน่วยแพทย์พระราชทานขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ และหน่วยแพทย์พระราชทานนี้ได้ออกปฏิบัติงานครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแม่กลองคี อำเภ่อู้มผาง จังหวัดตาก และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหน่วยแพทย์พระราชทานบริการตรวจรักษาราษฎร และพิจารณาผู้ป่วยที่ยากจนไว้เป็นผู้ป่วยในพระราชานุเคราะห์ ในโอกาสเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรหรือ สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ และเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านสุขภาพอนามัยควควบคู่ไปกับการตรวจรักษา โดยได้มีการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) สำนักงานโครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดหาฯ และเวชภัณฑ์ที่จำเป็น (งบประมาณพระราชทาน) พร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่เดินทางไปเตรียมการล่วงหน้า ยังสถานที่ที่จะเสด็จฯ (๒) จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้านต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยการ ติดตั้งโสตทัศนูปกรณ์ จัดบอร์ดวิทยากรและมีเอกสารเผยแพร่ความรู้แจกจ่าย (๓) ขอความร่วมมือ แพทย์และอาสาสมัครในท้องถิ่น ไปบริการตรวจรักษาประชาชนที่ป่วยไข้ โดยใช้ยาและเวชภัณฑ์ พระราชทาน ณ จุดเสด็จฯ (๔) ในกรณีคนป่วยที่ยากจนและจำเป็นจะต้องส่งตัวไปรักษาพยาบาลขั้นต่อไป จะทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ โดยมีการทำบัญชีและบันทึกประวัติไว้ (๕) ขอความร่วมมือ ตำรวจตระเวนชายแดนและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นดำเนินการส่งตัวคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ไปตรวจรักษา (๖) ดูแลและติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่ที่เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร หรือแล้วแต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ และมีหน่วยงานร่วมปฏิบัติ ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โรงพยาบาลประจำอำเภอและ/ หรือประจำจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและ/หรือจังหวัด

โครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยในสุขภาพอนามัยของราษฎร จึงโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงาน “โครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามพระราชประสงค์ สำนักพระราชวังจึงมีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการโครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขึ้น เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๑ และมีคำสั่งแต่งตั้งต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน

เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๐ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเรดาร์ จังหวัดกาญจนบุรี ศาสตราจารย์ สมศักดิ์ จักรไพบงค์ คณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในขณะที่ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานอนุญาตถวายหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อถวายงานตามพระราชประสงค์ ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการโครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๑ ที่ประชุมได้มอบหมายให้คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหน่วยปฏิบัติการหลักตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยร่วมกับสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

ต่อมาในปี ๒๕๔๗ ได้มีหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ คณะทันตแพทยศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยเป็นหน่วยงานร่วมปฏิบัติงาน ทั้งด้านการบริการทันตกรรม การดำเนินการโครงการทันตกรรมป้องกัน และโครงการวิจัยด้านทันตสุขภาพ ในพื้นที่ภาคกลางและส่วนภูมิภาคที่คณะทันตแพทยศาสตร์ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนั้นตั้งอยู่ โดยมีคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหน่วยงานในการดำเนินการต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขับเคลื่อนทันตกรรมพระราชทาน... สู่ชนบทห่างไกลอย่างทั่วถึง

เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชานุญาต ให้คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้ชื่อ “ศูนย์ทันตกรรมพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” เป็นชื่อศูนย์ทันตกรรมพระราชทาน และทันตกรรมเคลื่อนที่ ในโครงสร้างใหม่ของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ซึ่งศูนย์ทันตกรรมพระราชทานฯ ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมดังนี้

ออกหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ตามแผนปฏิบัติการที่คณะกรรมการโครงการกำหนด หรือตามเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยให้บริการตรวจสุขภาพช่องปาก เคลือบร่องฟัน อุดฟัน ขูดหินปูน ถอนฟัน และใส่ฟันปลอมถอดได้ฐานพลาสติกแก่นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

รักษาผู้ที่มีความผิดปกติปากแหว่ง เพดานโหว่ และคนไข้ที่มีความผิดปกติของใบหน้าหลังการผ่าตัด หรือคนไข้ที่มีโรคในช่องปากที่ซับซ้อนเกินความสามารถของสถานพยาบาลในท้องถิ่นที่รักษาได้ โดยรับคนไข้เข้ารักษาในคณะทันตแพทยศาสตร์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยคณะฯ รับผิดชอบในเรื่องการผ่าตัด การจัดฟัน และอวัยวะเทียมที่เกี่ยวข้อง

จัดกิจกรรมฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้ ด้านทันตสุขภาพ โดยให้คำแนะนำด้านทันตสุขภาพ แก่นักเรียนและครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน รวมถึงประชาชนทั่วไป

ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดโรคในช่องปาก และหามาตรการที่เหมาะสมในการรักษาป้องกัน โดยศึกษาปัจจัยทางนิเวศวิทยา พฤติกรรม และโภชนาการ ในโรงเรียนตามพระราชดำริฯ รวมทั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ได้ให้บริการทันตกรรม และอบรมความรู้ทันตสุขภาพแก่นักเรียนและครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ ในส่วนกลางและภูมิภาค จำนวนกว่า ๑๒๐,๐๐๐ ราย โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณพระราชทาน จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และจากงบประมาณคณะทันตแพทยศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยต่างๆ กองทุนโครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในมูลนิธิคณะทันตแพทยศาสตร์ มหิดล และผู้มีจิตศรัทธาบริจาค

ปัจจุบันมีอาสาสมัครทันตแพทย์ และทันตบุคลากรอื่นจำนวนกว่า ๕๐๐ คน ช่วยเหลือให้ผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ตามโครงการพระราชดำริ ได้รับการพัฒนาสุขภาพฟัน อันส่งผลให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

๑.๗ โครงการแว่นตาพระราชทาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการตามพระราชดำริในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วทุกภูมิภาคของประเทศเป็นประจำทุกปี และทรงพบว่าเด็กนักเรียนในหลายๆ พื้นที่มีปัญหาด้านสายตา ทำให้การพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กบกพร่องเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเรียนรู้ได้ช้า นอกจากนี้ ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลคมนาคม ยังไม่มีบริการตรวจวัดสายตาให้แก่เด็กในโรงเรียนและประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง **“โครงการแว่นตาพระราชทาน”** ขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๙ โดยบริษัท เอ แอนด์ พี อพติคอล จำกัด ได้ทูลเกล้าฯ ถวายกรอบแว่นตาพร้อมเลนส์สายตา จำนวน ๕๐๐ ชุด เป็นประจำทุกปีสำหรับพระราชทานแก่เด็กที่มีปัญหาด้านสายตา

โครงการแว่นตาพระราชทาน มีวัตถุประสงค์หลัก ๓ ประการ คือ (๑) ให้บริการตรวจวัดสายตาแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลการคมนาคม (๒) จัดแว่นตาให้แก่เด็กนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านสายตา และ (๓) ให้บริการตรวจวัดสายตาประกอบแว่นแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

โดยตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ถึงปี ๒๕๕๗ มีจำนวนคนไข้ที่เข้ารับการตรวจวัดสายตากับบริษัทดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๕,๘๒๔ คน และผู้ที่เข้ารับการวัดสายตาเพื่อประกอบการจัดทำแว่นตาจำนวนทั้งสิ้น ๒,๗๗๕ คน

พัฒนาสาธารณสุข... สู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นความสำคัญของการพัฒนาสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ ทรงทุ่มเทพระวรกาย และพระสติปัญญาดำเนินการทุกวิถีทาง ที่จะช่วยให้ประชาชนที่พระองค์ทรงรักมีภาวะโภชนาการ และสุขภาพพลานามัยที่ดี เพื่อเป็นพลังให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว รวมทั้งทรงขยายงานด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น พร้อมทั้งขยายพื้นที่การดำเนินงานมากขึ้นตามลำดับ สู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรไทยทุกหมู่เหล่าอย่างหาที่สุ่มมิได้

๒. งานพัฒนาทางการศึกษา

“...ปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งของชีวิต คือการศึกษา
เพราะเป็นรากฐานส่งเสริมความเจริญความมั่นคงเกือบทุกอย่าง
ทั้งในบุคคลและประเทศชาติ. ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาของอนุชนทุกระดับ
จึงควรได้ทราบตระหนักในความสำคัญของงานที่ทำ
ทั้งต้องพยายามปฏิบัติให้ได้ผลสมบูรณ์เต็มตามความมุ่งหมาย.
วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น กล่าวโดยสรุป คือการวางรากฐานที่ดีถูกต้องในตัวบุคคล
ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และที่สำคัญที่สุด คือรากฐานด้านความรู้จักผิดชอบชั่วดี
รู้จักตัดสินใจตามทางที่ถูก ที่เป็นธรรม ที่สร้างสรรค์.
ผู้จัดการศึกษาต้องดำเนินงานให้ได้ประโยชน์พร้อมดังนี้
จึงเรียกได้ว่าปฏิบัติการถูกต้องครบถ้วน เป็นนักการศึกษาแท้ ที่ควรแก่การยกย่อง. ...”

พระราโชวาท พระราชทานแก่ผู้แทนสถานศึกษาและนักเรียนนักศึกษา

ที่ได้รับพระราชทานรางวัล

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา
ซึ่งเป็นการติดต่ออายุทางปัญญาสู่การพัฒนาคนเพื่อเป็นกำลังสำคัญของชาติ การวางรากฐานการศึกษาที่ดี
ต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ในวัยเด็กโดยเฉพาะเยาวชนในถิ่นทุรกันดารและโรงเรียนตามชายแดนที่ยังขาดโอกาส
ทางการศึกษา เพราะทรงเชื่อมั่นว่าถ้าคนมีความรู้ที่ดีประเทศชาติจะพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม

ส่งเสริมการศึกษาให้คนไทยได้มาซึ่ง “ปัญญา”

งานพัฒนาทางการศึกษาเป็นพระราชภารกิจหลักที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมุ่งเน้นเป็นอย่างยิ่งเพราะทรงตระหนักดีว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีความสามารถที่จะแสวงหาความรู้และการศึกษาทุกรูปแบบมิได้จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่ง“ปัญญา”ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ ทรงเปรียบปัญญาเป็นดวงแสงสว่าง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทุกด้านและทุกรูปแบบ นอกจากจะทรงเป็นอาจารย์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และอาจารย์พิเศษ ณ สถาบันการศึกษาต่างๆ แล้ว ยังมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในทั่วทุกภาคของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง อาทิ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน การพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาครู การส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์การเกษตรและพัฒนาศูนย์ข้อมูล ห้องสมุด และสื่อการสอนศูนย์ทดลองเด็ก หุ่นวิทยุ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ โรงเรียนสอนคนตาบอดและเด็กพิเศษ

๒.๑ การเผยแพร่องค์ความรู้ โดยทรงเป็นอาจารย์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และอาจารย์พิเศษ ณ สถาบันการศึกษาต่างๆ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเมื่อปี ๒๕๒๓ จนถึงปัจจุบันรวมระยะเวลาถึง ๓๕ ปีและทรงรับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษ ณ สถาบันการศึกษาต่างๆ อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นต้น โดยที่มาของความสนพระราชหฤทัยที่ทรงเลือกอาชีพเป็น “ครู” สอนวิชาประวัติศาสตร์ ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่อง “๑๐ ปีในรั้วแดงกำแพงเหลือง” พิมพ์ครั้งแรกใน “เสนาศึกษา” เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๓๓ ความบางตอน ดังนี้

“...ข้าพเจ้าได้อาศัยรั้วแดงกำแพงเหลืองมาได้ถึง ๑๐ ปีแล้ว เริ่มต้นข้าพเจ้าได้รับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยศิลปากร และกำลังเขียนวิทยานิพนธ์ที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้บรรยายวิชาอารยธรรมในโครงการการศึกษา
ทั่วไปของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอยู่ชั่วระยะหนึ่ง แต่หยุดไปเพราะจะ
ต้องพยายามเร่งทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จ เกรงว่าจะไม่ทันเวลาที่มหาวิทยาลัย
กำหนดไว้...

ต่อมา พลตรียุทธศักดิ์ คล่องตวรจโรค ซึ่งเป็นราชองครักษ์ และเป็นคน
ที่คุ้นเคยกับข้าพเจ้า เข้าดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย
พระจุลจอมเกล้า ก็มาชวนให้ข้าพเจ้าเข้าทำงานที่โรงเรียนจปร. เป็นอาจารย์
สอนประวัติศาสตร์ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นงานที่ข้าพเจ้าคงพอจะทำได้ ในขณะนั้น
ข้าพเจ้าเพิ่งจะสำเร็จการศึกษา มีความกระตือรือร้นที่จะทำอะไรที่สร้างสรรค์
ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ยิ่งไป
กว่านั้น ข้าพเจ้ามีใจรักที่จะเป็นครู จึงตกลงใจรับราชการที่นี่...

ในส่วนตัวของข้าพเจ้านั้น เป็นความภาคภูมิใจที่ได้เริ่มทำงานนี้
นอกจากข้าพเจ้าจะเรียนวิชาประวัติศาสตร์ อันเป็นวิชาการที่ข้าพเจ้าได้
อาศัยเป็น “วิชาชีพ” อยู่ในปัจจุบันนี้ (คือได้เอาความรู้มาทำงานสอน)
ยังได้เรียนวิชาการศึกษามาด้วย (นี่ก็เป็นวิชาชีพเหมือนกัน) การมองบทบาท
ของตนเองในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จึงเป็นไปในรูปของกระบวนการ
ทางการศึกษา...”

เริ่มต้นจากทรงรับราชการเป็นอาจารย์ประจำกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์

พระราชกรณียกิจการเป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์ ได้เริ่มขึ้นเมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ประจำกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๓ ในช่วงแรก ทรงสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยและสังคมวิทยา จนกระทั่งเมื่อมีการตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ในปี ๒๕๓๐ จึงมีพระราชภารกิจเพิ่มขึ้น ทรงดำรงตำแหน่งหัวหน้ากอง ซึ่งต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการกอง เมื่อปี ๒๕๓๒ พร้อมกับกองอื่นๆ จึงทรงเป็นผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์พระองค์แรก จนถึงปัจจุบัน มีพระราชภารกิจ ทั้งการบริหาร การสอน และงานวิชาการอื่นๆ ต่อมาทรงได้รับพระราชทานพระยศ พลเอก ในปี ๒๕๓๙ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์ (อัตรাজอมพล) ในปี ๒๕๔๓

พระราชภารกิจ... งานบริหารและการสอน

พระราชภารกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่มีการตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ที่โรงเรียน จปร. มาจนถึงปัจจุบัน จึงมีทั้งงานบริหาร งานการสอนและงานวิชาการ ในฐานะผู้อำนวยการกองฯ ทรงบริหารงานภายในกองวิชาประวัติศาสตร์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุภารกิจในการให้การศึกษาวิชาการสาขาประวัติศาสตร์แก่นักเรียนนายร้อย และทรงส่งอาจารย์ในกองวิชาประวัติศาสตร์เข้าร่วมอบรมศึกษาดูงาน เพื่อติดตามความก้าวหน้าการค้นคว้าใหม่ๆ ในวงการวิชาการประวัติศาสตร์ อันสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และในฐานะ “ครูประวัติศาสตร์” พระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อการเป็นครูและการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อถ่ายทอดให้นักเรียนนายร้อยทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ โดยทรงพระราชนิพนธ์เอกสารคำสอนสำหรับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงความเป็นมาของชาติ มีความมั่นใจพร้อมรับผิดชอบในการรักษาชาติ และประชาชนต่อไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้เทคนิควิธีและสื่อการสอนอย่างผสมผสานทรงเตรียมการสอนและทรงจัดทำเอกสารประกอบคำบรรยายด้วยพระองค์เอง โดยทรงใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการบรรยาย นอกจากนี้ทรงใช้การทัศนศึกษา

ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ทุกด้าน รวมถึงชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นเมื่อสำเร็จการศึกษาและออกไปปฏิบัติภารกิจในท้องถิ่นต่างๆ นักเรียนนายร้อยจะสามารถเข้าถึงวิถีชีวิตของราษฎร ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุด รวมทั้งเป็นที่พึ่งของราษฎรได้

ทรงพัฒนาหลักสูตรและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิธีการศึกษา และหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งไม่ควรอาศัยแต่การท่องจำ แต่ควรเน้นให้รู้จักคิด ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูล และนำมาเรียบเรียงถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบได้อย่างเป็นระบบ พระองค์มีพระราชดำริว่า การศึกษาและวิชาชีพของนักเรียนนายร้อยมีลักษณะพิเศษบางประการที่ต่างจากนักศึกษาทั่วไป คือต้องศึกษาวิชาการและวิชาทหารประกอบกัน ดังนั้นการจัดหลักสูตรการสอนวิชาประวัติศาสตร์ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนนายร้อยจะได้รับ รวมทั้งความสอดคล้องกับลักษณะวิชาชีพเมื่อจบการศึกษาไป จึงพระราชทานเป้าหมายการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนนายร้อยไว้ว่า “รู้จักอดีต เข้าใจปัจจุบัน และก้าวทันอนาคต”

นอกจากนี้ ทรงส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้นักเรียนนายร้อยรู้จักค้นหาข้อมูลใหม่ๆ จากอินเทอร์เน็ต เป็นการพัฒนาตนเองให้ทันกระแสโลก โดยพระราชทานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และเครือข่าย รวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำโครงการระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เชื่อมโยงข้อมูลอาคารต่างๆ ภายในโรงเรียน

ทรงใส่พระราชหฤทัยทุกข์ สุข ของนักเรียนทุกคน

พระองค์ไม่ได้ทรงใส่พระราชหฤทัยนักเรียนหรือลูกศิษย์ของพระองค์ด้วยการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ทรงเป็นห่วงทุกข์สุขของนักเรียนด้วย เช่น เมื่อทรงทราบว่านักเรียนคนใดประสบอุบัติเหตุร้ายแรงจากการเล่นกีฬา จะทรงถามถึงด้วยพระราชหฤทัยห่วงใย และในระหว่างที่นักเรียนออกฝึกภาคสนาม พระองค์จะเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมนักเรียน ณ สนามฝึกเสมอ นอกจากนี้

ทรงเป็นเสมือนอาจารย์ที่ปรึกษาด้านกิจกรรม เช่น ชมรมพัฒนาสังคม ชมรมมัคคุเทศก์ และ ชมรมดนตรีไทย พระองค์ได้เสด็จฯ ทรงดนตรีไทยร่วมกับวงมโหรีของโรงเรียนในโอกาสต่างๆ ด้วย

๒.๒ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารขึ้นที่ “โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” (โรงเรียน ตชด.) ซึ่งเป็นโรงเรียนตามพระราชดำริและพระอุปการะในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อสอนหนังสือให้แก่ชาวเขาและประชาชนที่อาศัยอยู่ในที่ห่างไกลการคมนาคม ด้วยทรงมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลและมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

พระองค์ทรงกำหนดโครงการพัฒนาในโรงเรียน ตชด.ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของพื้นที่ที่มีความหลากหลาย อีกทั้งมีผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินการและให้การสนับสนุนการดำเนินงานจำนวนมาก เป็นการพัฒนาแบบ “องค์รวม” ที่ครอบคลุมทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา อาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นทรงดูแลตั้งแต่ทารกในครรภ์มารดาไปจนถึงเด็กวัยเรียนและเยาวชน โดยมีกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแกนหลักดำเนินโครงการตามแนวพระราชดำริรวม ๘ โครงการ ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ โครงการฝึกอาชีพ โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร และโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ตชด.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเน้นให้ความสำคัญกับคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา ทรงตระหนักว่าเด็กที่ด้อยโอกาสแม้จะมีสาเหตุพื้นฐานของความด้อยโอกาสแตกต่างกัน แต่ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกัน หากได้รับโอกาสทางการศึกษาจะช่วยได้มาก จึงควรช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ที่ไม่มีบริการทางการศึกษาโดยทรงพระราชดำริโครงการส่งเสริมคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย

การพัฒนาครู ด้วยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาการศึกษาจึงทรงส่งเสริมให้ครูได้ศึกษา ต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ปริญญาตรี โท และเอก และเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตร ต่างๆ รวมทั้งเพิ่มคุณวุฒิการศึกษา และผลิตครู โรงเรียน ตชด. ตามโครงการคุรุทายาทโดยคัดเลือก ศิษย์ที่สำเร็จชั้น ม.๖ เข้ารับราชการครูในโรงเรียน ตชด. ในภูมิลำเนาของตนเอง

การพัฒนาห้องสมุด เพื่อให้นักเรียนรักการอ่าน และอ่านหนังสือในเวลาว่าง ใช้ห้องสมุด เป็นแหล่งเรียนรู้ในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาสำหรับครูด้วย

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน อาทิ การสอนทางไกลผ่านดาวเทียมหรือ “ครูตู้” เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน แก้ไขปัญหาโรงเรียนที่มีครูไม่เพียงพอ ตลอดจนสามารถ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ครบตามหลักสูตร ซึ่งมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้บริการ ทางการศึกษาครบวงจรโดยไม่คิดมูลค่าจัดการศึกษา โดยการถ่ายทอดการเรียนการสอนหลักสูตรชั้น พื้นฐานจากโรงเรียนวังไกลกังวล ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖

การจัดตั้งและพัฒนาสถานศึกษา โดยทำการสำรวจหมู่บ้านที่ประชาชนยินดีให้บุตรหลาน ของตนมีความรู้และเข้าเรียนหนังสือ จากนั้นทรงสร้างโรงเรียนเพื่อให้เด็กมีที่เรียนเพียงพอและ ปลอดภัยรวมถึงจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้ด้วย

การพัฒนาการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมพิเศษด้านการศึกษา ได้แก่การสอนด้วยคอมพิวเตอร์ ส่งเสริมการเรียนวิทยาศาสตร์ ด้วยการจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือทดลองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีหน่วยงาน ต่างๆ ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในด้านต่างๆ ดังพระราชดำรัสในหนังสือ “รัตนพิณิจ นิเทศการศึกษา : รวมปาฐกถาด้านการศึกษาในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ความตอนหนึ่งว่า

“...เราพูดถึงเรื่องการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ซึ่งกรมการฝึกหัด ครูร่วมมือช่วยเหลือมากด้วยการที่อาจารย์ของเขาไปแนะนำจัดอบรม ครูตำรวจตระเวนชายแดน จัดการแนะนำเรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อ เพิ่มคุณภาพการศึกษาหรือให้นักศึกษาฝึกสอนมาสอน โดยทำเป็นระบบว่า วิทยาลัยครูแห่งหนึ่งควบคุมดูแลโรงเรียนที่แห่ง เป็นโครงข่ายงานระบบ นอกจากนั้นยังได้รับการสนับสนุนเรื่องการศึกษาจากกรมส่งเสริมการเกษตร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ในท้องถิ่นก็มี อาทิ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทาง มศว. ก็เข้ามาสนับสนุนด้วยเรื่องสื่อ
การสอนบ้าง การฝึกอบรมบ้าง แล้วก็หน่วยราชการอื่นๆ อีกเยอะ...”

พระราชทานทุนการศึกษาแก่ครูตำรวจตระเวนชายแดนและบุตร

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้จัดโครงการทุนการศึกษาพระราชทานแก่ครูตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นในปี ๒๕๔๐ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ครูตำรวจตระเวนชายแดน แก้ปัญหาการขาดครูในสาขาที่ขาดแคลน รวมทั้งให้ครูมีความรู้ความสามารถและกลับมาพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริต่างๆ ในพื้นที่โรงเรียน ตชด. โดยพิจารณาปีการศึกษาละ ๑๐๐ คน

พระองค์ยังทรงให้คัดเลือกนักเรียนที่มีฐานะยากจนเป็นนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ เพื่อพระราชทานทุนให้ได้มีโอกาสศึกษาต่อตามระดับสติปัญญาและความเหมาะสม และพระราชทานทุนการศึกษาบุตรครูตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครูตำรวจตระเวนชายแดน โดยพิจารณาปีการศึกษาละ ๑๖๐ คน

ทรงติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

ปัจจุบันมีโรงเรียน ตชด. และศูนย์เรียนรู้ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รวมทั้งหมด ๑๙๖ แห่ง โดยขยายจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พระองค์ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมติดตามการดำเนินงานในโรงเรียน ตชด. ทุกแห่งอย่างต่อเนื่องโดยทรงหารือร่วมกับครูและหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เพื่อพระราชทานคำแนะนำและความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาที่ทรงพบ

นอกจากนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดอบรมครูและประชุมสัมมนาผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง เช่น การสัมมนาครูใหญ่โรงเรียน ตชด. ประจำปี การอบรมครูตำรวจชายแดนประจำปี เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ให้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๔๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...การที่ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้เข้ามาสัมมนาทุกๆ ปี อย่างเช่นที่ปฏิบัตินี้ ถือว่ามีประโยชน์มาก เพราะว่าแต่ละปีการปฏิบัติงาน หรือว่าความเป็นไปในประเทศ ล้วนแต่เปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่ทำงานอยู่ก็ต้องมาเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ๆ แล้วก็ช่วยระดมความคิดจากประสบการณ์ของตน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผล...”

พระมหากษัตริย์คุณแก่นักเรียนผู้ยากไร้ในถิ่นทุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใส่พระราชหฤทัยโครงการดังกล่าวอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ตชด. รวมถึงประชาชนในเขตบริการการศึกษาของโรงเรียน ตชด. ได้รับโอกาสพัฒนาในด้านต่างๆ ช่วยให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา พบว่าเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสมีโอกาสดำเนินชีวิตและได้รับบริการทาง

การศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น อัตราการเรียนต่อเพิ่มขึ้น ตลอดจนประสิทธิภาพการเรียนการสอนมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน และช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนครูและโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกล

๒.๓ การพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“...ประการแรกที่ยากจะแสดงความคิดก็คือ
เห็นว่าการประถมศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญ
เพราะว่าเป็นรากฐานการพัฒนาเยาวชน
เป็นการศึกษาระดับที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ถ้าเป็นประชาชนชาวไทย
ทั้งที่เรียนแล้วจะต้องไปศึกษาต่อชั้นสูงๆ ต่อไป
และผู้ที่ไม่ได้เรียนแล้วไม่ได้ศึกษาต่อออกมาประกอบอาชีพเลี้ยงตน
เลี้ยงครอบครัว สำหรับคนที่ได้รับการศึกษาต่อ
โรงเรียนประถมศึกษาจะเป็นแหล่งที่วางรากฐาน
ที่จะเรียนในระดับสูงได้มาก
ส่วนคนที่ไม่ได้เรียนต่อจะออกไปประกอบอาชีพต่างๆ นั้น
ถ้ามีความรู้ในขั้นประถมศึกษาที่ดีแล้ว ก็จะสามารถออกไปใช้ความรู้ต่างๆ...
ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ถ้ารากฐานแน่นและมีความรู้ดี
ก็ย่อมจะประกอบอาชีพ หรือทำอะไรต่อไปได้ดี มีประสิทธิภาพ
เพราะฉะนั้นในแง่นี้ก็มีความเชื่อว่าการประถมศึกษาไม่สำคัญ
ใครก็มาเป็นได้ ไม่ต้องมีความรู้สูง หรือว่าคนที่เป็นครูประถมเป็นคนที่ไม่สำคัญ
ถ้าเป็นครูมัธยมถึงจะเป็นที่ยกย่องในสังคมว่ามีความรู้สูง
อันนี้คิดว่าเป็นความคิดที่ไม่เป็นความจริง คนที่สอนชั้นประถมเป็นผู้วางรากฐานชีวิต
คนนั้นแหละเป็นคนสำคัญที่สุด...”

พระราชดำรัสพระราชทาน เนื่องในวันเปิดงาน
ฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปีการประถมศึกษาเพื่อปวงชน
ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓ เมษายน ๒๕๒๗

ค้นหาโรงเรียนเป้าหมายเพื่อพระราชทานความช่วยเหลือ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ ถิ่นทุรกันดาร ตามแนวตะเข็บชายแดนไทย-เมียนมาร์ ๕ อำเภอ ในจังหวัดตาก ได้แก่ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ทั้งนี้ เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีโอกาสทางการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ

การดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะแรก เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ โดยมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

เช่น การก่อสร้างและพัฒนาอาคารเรียนพร้อมระบบน้ำ การก่อสร้างหอพักนักเรียน บ้านพักครู การจัดจ้างครูอัตราจ้าง การอบรมพัฒนาครู การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การศึกษา การพัฒนาห้องสมุด การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ต่อมาพบว่าบางพื้นที่ยังไม่มีจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอยู่ห่างไกลจากสถานศึกษาต่างๆ สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดประชุมสัมมนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดตาก เพื่อกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะที่ ๒ เพิ่มเติม และพัฒนาโรงเรียนในโครงการที่มีอยู่เดิม เพื่อให้สามารถรองรับและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง ทั้งนี้ มีพื้นที่สำหรับพัฒนาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒ แห่ง คือ โรงเรียนและห้องเรียนสาขาบ้านแม่ระเมิง ตำบลแม่สอด อำเภอท่าสองยาง และโรงเรียนในอำเภออุ้มผาง เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาต่อมากขึ้น และสามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกได้พอเพียงสำหรับการเรียนการสอน

๒.๔ การส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาครู

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเน้นให้เห็นความสำคัญของคุณภาพและโอกาสในการศึกษา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต นับตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์มารดาเด็กที่อยู่ในวัยเรียน เด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร และเด็กที่ร่างกายบกพร่องพิการ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...เรื่องการศึกษา ต้องเน้นคุณภาพและโอกาสในการศึกษา ไม่ใช่จะสอน
อย่างไรก็ได้ โดยไม่มีหลักเกณฑ์ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมี
ความรู้และมีคุณสมบัติต่างๆ ช่วยให้คนนั้น อยู่รอดในโลกได้ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง
ครอบครัว และสังคมส่วนรวม เด็กที่ด้อยโอกาสแม้จะมีสาเหตุพื้นฐานของ
ความด้อยโอกาสแตกต่างกัน แต่ก็ถือว่าทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกัน
หากได้รับโอกาสทางการศึกษาจะช่วยได้มาก เราช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร
เด็กในส่วนที่ไม่มีบริการทางการศึกษาเด็กกำพร้า เด็กที่ร่างกายบกพร่อง พิการ
แม้แต่พิการทางสมอง ลูกผู้ลี้ภัย และผู้ใหญ่ที่ เป็นผู้ต้องขังหรือผู้ต้องโทษ เราพยายาม
ที่จะทำให้เกิดโอกาสในการศึกษา...”

ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาช่วยเหลือนักเรียนในถิ่นทุรกันดาร

โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาเริ่มดำเนินการเมื่อปี ๒๕๒๖ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่อยู่ใน
ถิ่นทุรกันดาร ซึ่งประสบกับความขาดแคลนในหลายๆ ด้าน ให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับอย่างถูกต้อง
ด้วยวิธีการและเทคโนโลยี เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในวิชาการเป็นอย่างดี พร้อมทั้งจะ
ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ และช่วยให้ครูตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งไม่มีอาชีพครูโดยตรง ทำหน้าที่
ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังพระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปในการประชุม
โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ณ กองร้อย ๕ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๙
อำเภอสุนทรูปาดี จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งว่า

“...ในการดำเนินชีวิตของคนเรานั้นมีอยู่หลายๆ ด้านด้วยกัน ทั้งในด้านการทำมาหากิน ในด้านสุขภาพอนามัย และการศึกษา... การส่งเสริมคุณภาพของการศึกษาเป็นการหาทางให้เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ในเมื่อบุคคลที่เคยอยู่ในสภาพแร้นแค้นและยากจน สามารถพัฒนาตนเองขึ้นได้นั้น ก็จะมีส่วนทำให้ประเทศมีความมั่นคงและพัฒนาขึ้นไป... ดำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของโครงการ คือ เรามีการอบรมครูหรือมีวิทยากรที่มาให้แนวความคิดต่างๆ แล้ว ตัวครูเหล่านี้จะเป็นแกนในการถ่ายทอดต่อไป...”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน อีกทั้งพัฒนาเด็กเหล่านี้ให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง สามารถแข่งขันและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพเช่นเดียวกับเด็กในที่อื่นๆ จึงพระราชทานพระราชานุญาตให้ให้นักเรียนเหล่านั้นได้มีโอกาสศึกษาต่อตามระดับสติปัญญา และความเหมาะสม ดังพระราชดำรัส

พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...การพยายามที่จะให้นักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของเราได้เรียนต่อในระดับสูงขึ้นกว่าระดับประถมศึกษา ซึ่งเราคิดกันมาแต่ก่อนว่าเป็นระดับที่พอสมควรและเบ็ดเสร็จในตัว ในเมื่อสังคมเปลี่ยนไปแค่นี้จะพอหรือไม่ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่จะต้องคิด อย่างน้อยส่วนหนึ่งที่พอทำได้ในทรัพยากรที่มีอยู่หมายความว่า เท่าที่จะพอมีเงินทองมีทุนอยู่ ก็จะช่วยให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ตามกำลังความสามารถ... การที่นักเรียนได้เรียนต่อนั้น ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง คือเมื่อมีความรู้มากขึ้นควรมีโอกาสที่จะได้เลือกงานอาชีพที่จะเลี้ยงตัว ที่จะทำประโยชน์แก่ตนเอง และทำประโยชน์ให้กับคนอื่นได้มากขึ้น...”

พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างครบวงจร

การดำเนินงานตามโครงการได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานช่วยเหลือในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสถานศึกษา โอกาสทางการศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครู ที่ทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาครู ครูบางคนเราอนุญาตให้เรียนเพิ่มวุฒิได้โดยไม่ต้องลาเรียน ครูตำรวจตระเวนชายแดน ครูจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูจากการศึกษานอกโรงเรียนที่ยังไม่จบปริญญาตรีก็ให้เรียนปริญญาตรี จบปริญญาตรีแล้วยังให้เรียนปริญญาโทด้วย แต่ยังทำไม่ได้ทั่วทุกแห่ง จึงใช้วิธีแจ้งให้ครูที่มีความประสงค์จะเรียนต่อเดินทางไปยังสถานที่ที่มีเครื่องรับสัญญาณทางไกล ฟังการสอนจากแม่ข่าย คือ สถาบันอุดมศึกษา หรือในวัง สถาบันเหล่านี้ทำสื่อการเรียนให้ด้วย ครูบางคนไม่สามารถขาดงานสอน ก็ให้เก็บวันลาไว้ แล้วลาหยุดหลายๆ วันติดกันเพื่อไปเรียน ครูเรียนทางไกลเหล่านี้ตั้งใจเรียนมาก ถึงบางคนจะบ่นว่ายากบ้างก็มาต่อว่า สถานที่นั้นดพบมีปัญหา เช่น ไฟดับ ทำให้เสียเวลาเรียน เครื่องมือใช้ไม่ได้ เราก็ต้องมีหน้าที่ในการจัดเตรียมเครื่องใช้ให้เรียบร้อย ให้มีเครื่องปั่นไฟเตรียมไว้ด้วย...”

พัฒนาครูผู้สอน สู่การพัฒนาการศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ความสำคัญกับตัวครูผู้สอน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา จึงเกิดโครงการตามพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาครู อาทิ การฝึกอบรมครูและสัมมนาผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการจัดการ ดังพระราชดำรัสในงานสัมมนาของผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๔๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...การที่ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้เข้ามาสัมมนาทุกๆ ปี อย่างเช่นที่ปฏิบัตินี้ ถือว่ามีประโยชน์มาก เพราะว่าแต่ละปีการปฏิบัติงาน หรือว่าความเป็นไปในประเทศล้วนแต่เปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่ทำงานอยู่ก็ต้อง มาเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ๆ แล้วก็ช่วยระดมความคิดจากประสบการณ์ของตน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผล...”

ใช้ความรู้พัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งลดการอพยพ แรงงานหนุ่มสาวเข้าเมือง ซึ่งช่วยให้สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติและกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดนสามารถปฏิบัติงานชุมชนและมวลชน สัมพันธ์ได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังดำเนินการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาโดยเพิ่มคุณวุฒิการศึกษาให้ครู ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูให้ได้รับปริญญาตรี ทางการศึกษา ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู และวุฒิปริญญาโท การพัฒนาครูในโรงเรียน พระปริยัติธรรม และโครงการทุนการศึกษาพระราชทานครูตำรวจตระเวนชายแดน อันเป็นการพัฒนาครู แก้ปัญหาการขาดแคลนครู และมีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ยังมีการผลิตครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อทำหน้าที่ครูโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนที่ตนเองสำเร็จการศึกษา หรือภูมิสำเนาเดิมของตน ผลของการดำเนินการ ทำให้สามารถขยายผลโครงการตามพระราชดำริ ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้คนรักถิ่นฐานบ้านเกิดและมีโอกาส

๒.๕ การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูล ห้องสมุด และสื่อการสอน

การพัฒนาห้องสมุดเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ห้องสมุดเป็นคลังสมองของโรงเรียน และเป็นแหล่งค้นคว้าความรู้ต่างๆ แก่นักเรียน และครู ดังที่ทรงเล่าไว้ในหนังสือพระราชนิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ความตอนหนึ่งว่า

“...ห้องสมุดเป็นที่เก็บหนังสือและสื่อ
ความรู้ต่างๆ ถือได้ว่าเป็นศูนย์สารสนเทศและเป็น
สมองของโรงเรียน

นักเรียนทุกชั้นเรียนใช้กิจกรรมห้องสมุด
ประกอบการเรียน และเพื่อความบันเทิง ครูใช้เตรียม
การสอนเพื่อค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ ไป และความ
บันเทิง ศิษย์เก่า และประชาชนก็มาใช้ได้ ครู
นักเรียนฝึกเป็นบรรณารักษ์ จัดหนังสือเป็นหมวดหมู่
จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เด็กส่งเสียงตามสาย
เผยแพร่ข่าวอ่านหนังสือให้น้องๆ ฟัง มีการประกวดห้องสมุดดีเด่นให้รางวัล
เป็นกำลังใจ บางโรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ ใช้คอมพิวเตอร์ บันทึกทะเบียนหนังสือ
เปิด CAI คือ แผ่นซีดีที่ใช้ประกอบการสอนวิชาการต่างๆ เช่น ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ วิชาเหล่านี้หาครูชำนาญได้ยาก
ทั้งครูและนักเรียนจะศึกษาได้จากสื่อ และการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต...”

ด้วยเหตุนี้ ทำให้ทรงสนับสนุนให้มีการจัดห้องสมุดในโรงเรียน รวมถึงสนับสนุนการจัดทำ
ห้องสมุดชุมชน ให้นักเรียน และประชาชนใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ อาทิ ห้องสมุดโรงเรียน
พระตำหนักสวนกุหลาบ และห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ห้องสมุดโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ

จำนวนมากโดยสม่ำเสมอ หนังสือที่พระราชทานมานั้นมีหลายประเภทด้วยกัน ทั้งที่เป็นหนังสือสำหรับเด็ก และหนังสือค้นคว้าอ้างอิงสำหรับครู ทั้งนี้ ทรงพระเมตตาคัดเลือกหนังสือต่างๆ พระราชทานด้วยพระองค์เอง ตลอดจนทรงสอบถามถึงความต้องการหนังสือเพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ

โครงการห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปรารถนาที่จะเห็น พสกนิกรของพระองค์รักการอ่านหนังสือ ทรงเห็นว่า หนังสือเป็นที่มาของแหล่งความรู้ วิทยาการทุกด้าน ทุกคนสามารถแสวงหาได้ง่าย และประหยัด ดังในพระราชนิพนธ์เรื่อง “ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า” ได้ทรงกล่าวว่า

“... ข้าพเจ้าอยากให้เรามีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือหนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยเรียนรู้ เด็กๆ ส่วนใหญ่จะสนใจเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่แล้ว

ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้

และความบันเทิง เด็กๆ จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมะ
ประจำใจมีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์
ที่สมควร...”

เพื่อสนองพระราชปณิธานดังกล่าว กรมการ
ศึกษานอกโรงเรียนในฐานะที่รับผิดชอบในการจัดตั้ง
และพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดและอำเภอ
ทั่วประเทศ จึงได้ออกแบบและจัดห้องสมุดตาม
แนวพระราชดำริ โดยได้จัด**โครงการห้องสมุด
ประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”** ขึ้นในวโรกาสที่ทรงมี
พระชนมายุครบ ๓ รอบในปี ๒๕๓๔ และเป็นปีสากล
แห่งการรู้หนังสือ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชน
ทั้งในเมืองและในชนบท นับเป็นห้องสมุดที่ทันสมัยและมีหนังสือและสื่อ นานาประเภท และโดยเฉพาะ
ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน โดยพระองค์ได้พระราชทานหนังสือที่มีคุณค่าให้แก่ห้องสมุด
แต่ละแห่งเสมอ

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงส่งเสริมและพัฒนาสื่อ
การเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียน
การสอนและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู ดังทรงเล่า
ไว้ใน พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับโรงเรียนตำรวจ
ตระเวนชายแดน ความตอนหนึ่งว่า

“...การใช้สื่อการเรียนใหม่ๆ เช่น การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม
ช่วยให้นักเรียนได้เรียนวิชาที่ครูอาจจะไม่ถนัด และครูจะมีโอกาสเรียนรู้ไป
พร้อมกับนักเรียนด้วย...”

และพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๐ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
ความตอนหนึ่งว่า

“...ไปเห็นโรงเรียนหลายแห่งยังขาดแคลนในเรื่องของบุคลากร ไม่สามารถที่จะจัดบุคลากรไปได้มาก สื่อเหล่านี้ก็จะช่วยได้มากเหมือนกัน ก็ไม่ได้มุ่งเฉพาะแต่ว่านักเรียนในโรงเรียนเท่านั้น ศิษย์เก่าหรือชาวบ้านน่าจะมีโอกาสในการได้ใช้สื่อเหล่านี้ คือหนังสือที่พยายามจัดให้มีขึ้นด้วย... สื่อพวกนี้มุ่งให้ครูได้ใช้ด้วย เพราะว่าระบบใหม่ครูต้องใช้ความสามารถในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนในเรื่องใหม่ๆ ก็ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้า จะเอาเฉพาะที่ตนเองเรียนอยู่ เรียนจบมาแล้ว และสอนอยู่ หยุดอยู่แค่นี้ก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ ก็ต้องทำสื่อให้ครูสามารถที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมไปได้อีก...”

๒.๖ การส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้นักเรียนได้รับความรู้ทางวิชาการ และฝึกปฏิบัติเพื่อให้ซึมซับทัศนคติ และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้เป็นวิถีชีวิตอีกด้วย ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ในปัจจุบันสังคมโลกเปลี่ยนลักษณะไปเป็น “สังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้” ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาที่เป็นกระบวนการคิด การใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมความรู้เพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี นอกจากจะเป็นปัจจัยในการพัฒนาต่างๆ ยังเป็นเครื่องมือที่จะช่วยปลูกฝังพฤติกรรมทางวิทยาศาสตร์ อันได้แก่ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การพิสูจน์ความคิด ตลอดจนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ การส่งเสริมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงเป็นวิถีทางนำไปสู่การพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจในยุคใหม่อย่างสมบูรณ์...”

นอกจากนี้ ทรงสนับสนุนให้เยาวชนในชนบทมีโอกาเรียนวิทยาศาสตร์ อย่างเท่าเทียมกัน ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศในชนบท หลักสูตร และสื่อการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เกื้อกูลให้คนในประเทศมีโอกาส ในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่าเทียมกัน เป็นที่น่ายินดีที่นักวิทยาศาสตร์ ของ สวทช. (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ) มหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นๆ ได้ทำโครงการแนะนำวางหลักสูตรให้เยาวชนในชนบทมีโอกาส เรียนวิทยาศาสตร์ โดยใช้สื่อที่มีราคาเหมาะสม ให้โอกาสใช้ความคิด การสังเกต การศึกษาวิชาต่างๆ โดยใช้หลักของสหวิทยาการ ทั้งยังใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แก้ไขภาวะความเป็นอยู่พื้นฐานของเยาวชนเหล่านี้ไปพร้อมๆ กันด้วย...”

ทรงพัฒนาการเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนชนบททุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงริเริ่ม พัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนชนบททุรกันดาร ทั่วโลกโดยทรงให้จัดตั้ง “โครงการวิทยาศาสตร์กับการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตาม พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๐ เนื่องจากโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารไม่สามารถ ใช้หลักสูตรและการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ใช้ในโรงเรียน ทั่วไปได้ ด้วยมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การขาดแคลนสื่อและ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ รวมทั้งครูที่สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ โดยตรง การที่เนื้อหาและวิธีการไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย ปัญหาความทุรกันดารของพื้นที่ ความยากจนในชนบท ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้น ไม่ครบวิชา เป็นต้น

ทั้งนี้ หน่วยงานที่สนองพระราชดำริ จึงได้ร่วมกันดำเนินการในรูปแบบของการวิจัยปฏิบัติการโดย เป็นสถาบันที่เลี้ยงให้แก่โรงเรียนในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร และดำเนินการโดย ยึดแนวพระราชดำริเป็นหลัก คือ พัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต ให้เชื่อมโยงกับอาชีพสภาพชีวิต สุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะร่วมกันทั้งโรงเรียน สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้เกิดในผู้บริหาร และครู พัฒนาครูสอนวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง แม้ในบริบทที่จำกัดของถิ่นทุรกันดาร กระตุ้นความสนใจทาง

วิทยาศาสตร์ในนักเรียน ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารและการเรียนการสอนทุกวิชา พัฒนาครูทุกคนให้มีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนานักเรียนทุกคนให้มีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีความสามารถในระดับสูง

สวทช. สนองพระราชดำริจัดโครงการ SiRS ในโรงเรียนในชนบท

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้ดำเนินโครงการการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในโรงเรียนชนบท (Science in Rural Schools : SiRS) เพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร โดยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับเด็กและ

เยาวชน มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนสนใจการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความสามารถในการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียน

การดำเนินงานโครงการ SiRS ได้จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน ๓๒ ครั้ง ให้กับคณะครูและนักเรียนจำนวน ๔,๖๐๐ คน ใน ๑๓๙ โรงเรียน และ ๑๐๙ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ สกลนคร พังงา และนราธิวาส รวมถึงการพัฒนาครูและเสริมสร้างความสามารถของโรงเรียน โดยได้ดำเนินโครงการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จากการเกษตรอาหารกลางวัน ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ สกลนคร และพังงา โครงการครูวิจัยอุตสาหกรรมเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโครงการฝึกอบรมการทำวิจัยอย่างง่าย สำหรับบุคลากรศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดเชียงใหม่ ฯลฯ

๒.๗ ศูนย์ทดลองเด็กหุนวกรปฐมวัย โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อนักเรียนพิการทุกประเภท พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมโรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนสอนคนหูหนวก และโรงเรียนสอนคนปัญญาอ่อน และได้พระราชทานทรัพย์สินสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว และยังทรงแนะนำให้โรงเรียนจัดโครงการต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก อาทิ

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการพัฒนาสื่อการสอนเด็กพิการ โครงการปรับปรุงห้องสมุด และโครงการส่งเสริมสมรรถภาพของนักเรียนทางด้านพลานามัย เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ด้อยโอกาสเหล่านี้ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้สามารถพึ่งตนเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังพระราชดำรัสในงานเสวนาทางวิชาการด้านอาหารและโภชนาการ ณ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๘ ความตอนหนึ่งว่า

“...ให้คนทุกคนรู้ว่าตัวเองมีสิทธิที่จะรับสิ่งดีๆ ในชีวิตไม่ใช่ว่าคนอื่นจะเอาอะไรมาให้ก็ได้ หรือว่าผู้ที่มีหน้าที่ดูแลบ้านเมืองหรือดูแลชุมชนต่างๆ ก็ต้องรู้ว่าคนอื่นเขาก็มีสิทธิเหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น คนด้อยโอกาส หรือบุคคลชายขอบที่เรียกกันตอนนี้ว่าคนที่อยู่ในภาวะวิกฤตก็ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือ ได้รับการดูแล...”

ถ้าพูดถึงเรื่องสิทธิ เราก็จะพูดถึงในแง่ว่าคนเรามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ มีสิทธิที่จะอยู่อย่างดี ควรจะได้รับการศึกษา การศึกษานี้เพื่ออะไรเพื่อให้สามารถที่จะพึ่งตัวเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างสุขสบายจะได้เอาความรู้นั้นไปช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นหรือชุมชนได้อีก...”

ทรงมีพระราชดำริตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบมอหามงคล

ด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ณ บริเวณข้างพระบรมมหาราชวัง ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ และเนื่องจากโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐาน คุณภาพสูง เป็นที่นิยมของผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี จึงมีพระราชพระดำริให้พิจารณาจัดตั้งโรงเรียนสาขาขึ้นใหม่อีก ๑ แห่ง บริเวณหมู่บ้านมอหามงคล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อบริหารจัดการศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับพื้นที่ พร้อมทั้งเป็นศูนย์ทดลองจัดการศึกษาตามแนวพระดำริ และได้พระราชทานนามว่า “โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบมอหามงคล”

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ

โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ แบ่งการเรียนการสอนออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ได้แก่ ศูนย์เด็กปฐมวัยและชั้นอนุบาล โดยมีพระราชประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้าของมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก สภาภาษาไทย ให้มีที่เรียน และช่วยแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูบุตรให้แก่ข้าราชการบริพาร เพราะโรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ทำงานของบิดามารดา เด็กปฐมวัยนี้จะได้รับการอบรมเลี้ยงดู เน้นความเป็นอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ ให้เด็กมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ได้อย่างมีความสุข

การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานี้ นอกจากจะเปิดรับเด็กกลุ่มเล็กเข้าศึกษาในศูนย์เด็กปฐมวัยแล้ว พระองค์ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศูนย์ทดลองเด็กหุนวกปฐมวัยขึ้น เป็นโครงการพิเศษของโรงเรียนอีกโครงการหนึ่ง เมื่อปีการศึกษา ๒๕๒๖ เปิดสอนเด็กหุนวกปฐมวัย ๒ ห้อง ตามพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นโครงการทดลองเรียกว่า “โครงการศูนย์ทดลองเด็กหุนวกปฐมวัย” ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมให้เด็กหุนวกระดับก่อนวัยเรียนรับเด็กอายุตั้งแต่ ๓ ขวบ ใช้เวลาเตรียมความพร้อม ๓ ปี (ต่อมาเพิ่มเวลาเรียนเป็น ๔ ปี) โดยได้รับพระบรมราชานุญาตให้กระทรวงศึกษาธิการซ่อมอาคารไม้ ๒ ชั้นใกล้กับโรงโขนเป็นที่เรียน ปีการศึกษา ๒๕๓๐ นักเรียนรุ่นแรกจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้เข้ารับพระราชทานประกาศนียบัตรจากพระองค์

นอกจากนั้น พระองค์โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเป็นคณะผู้ดำเนินการ ทั้งนี้ทรงมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นเจ้าของโครงการ เมื่อศูนย์ทดลองฯ แห่งนี้เปิดดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่ง ทรงติดตามพัฒนาการของเด็กแต่ละคนอย่างใกล้ชิด และพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพิ่มเติมอยู่เสมอ ในด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ทรงเน้นที่จะให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสติดต่อกับโลกภายนอกให้มาก ทรงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมระหว่างนักเรียนที่มีความพิการกับนักเรียนปกติ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“... เด็กปกติมักทำหาล้อเลียนเด็กที่พิการ เช่น ทำขาเป๋ ทำตาเหล่ โรงเรียนควรสอนเน้นเรื่องความเมตตากรุณา ให้รู้จักเห็นอกเห็นใจคนอื่นที่พิการ มีอาการไม่เหมือนหรือด้อยกว่าเรา ต้องชี้แจงให้เด็กรู้ว่าการล้อเลียนกันนั้นเป็นบาปกรรมและเป็นการเสียมารยาท เพราะเด็กที่ถูกล้อเลียนจะอาย... ครูควรสอดส่องอธิบายและปลูกฝังความเมตตากรุณาให้มีในหัวใจเด็กด้วยกัน ให้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน...”

นอกจากจัดให้มีการฝึกอบรมเด็กแล้ว โครงการนี้ยังดำเนินการจัดส่งเสริมความรู้ผู้ปกครองของเด็กพิการด้วย ซึ่งจะมีการประชุมหารือกันทุกเดือน เพื่อส่งเสริมความรู้ในด้านต่างๆ แก่ผู้ปกครอง เช่น เรื่องการสูญเสียการได้ยิน พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก การอบรมเลี้ยงดู วิธีการสื่อสารกับเด็ก ตลอดจนความรู้ด้านการใช้เครื่องช่วยฟัง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ติดต่อกัน สามารถช่วยเหลือและร่วมมือกันในการประสานประโยชน์ให้แก่เด็กในศูนย์ทดลองฯ พระองค์ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อติดตามว่านักเรียนประสบความสำเร็จ หรือมีอุปสรรคในด้านการเรียน การดำเนินชีวิตในสังคม และการประกอบอาชีพ และนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นแก่เด็กที่มีปัญหาทางการได้ยินต่อไป

๒.๔ โรงเรียนสอนคนตาบอดและเด็กพิเศษ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะช่วยพัฒนาคนพิการในประเทศไทย ให้ยึดหลักการดำรงชีวิตประจำวันแบบอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้เด็กพิการได้ใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนรู้การสร้างความรู้การพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

ของคนพิการ รวมทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพในอนาคตด้วย นอกจากนี้ได้พระราชทานกรณีศึกษาที่มีความพิการหลากหลายที่ทรงได้พบจากการเสด็จพระราชดำเนินในที่ต่างๆ ให้คณะกรรมการโครงการฯ ช่วยคิดค้นต้นแบบ เครื่องมือ หรือเทคนิคการจัดการเพื่อให้คนพิการสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งจัดการอบรมการใช้งานเครื่องมือต่างๆ ให้กับคนพิการและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลโครงการทุกปี

ในการดำเนินงานโครงการฯ ได้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technologies) โปรแกรมและสื่อการสอนเพื่อให้คนพิการได้ใช้งานในราคาประหยัดกว่าการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยอุปกรณ์หรือระบบสารสนเทศเหล่านี้จะ**ช่วยให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาผู้อื่นได้มากขึ้น** อันจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบหรืออุปกรณ์ดังกล่าวแล้ว โครงการฯ ยังจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ โปรแกรม สื่อการเรียนการสอนจากต่างประเทศ เพื่อนำมาทดลองใช้ที่โรงเรียนสำหรับเด็กพิการ และศึกษารูปแบบของการนำไปใช้ที่เหมาะสมสำหรับคนพิการแต่ละประเภท ตลอดจนประเมินผลการใช้งาน เพื่อพิจารณาถึงแนวทางการขยายผล เพื่อให้มีจำนวนผู้ที่ได้รับประโยชน์กว้างขวางขึ้นต่อไป

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ ได้เริ่มดำเนินการที่โรงเรียนศรีสังวาลย์ ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กพิการร่างกายเป็นแห่งแรก เมื่อปี ๒๕๔๑ ซึ่งการดำเนินงานได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และเป็นแบบอย่างของการเรียนการสอนเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกไปใช้ในการเรียนการสอนสำหรับคนพิการที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง จากนั้นจึงขยายผลต่อไปยังโรงเรียนสำหรับเด็กพิการประเภทอื่นๆ

ผลงานของโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ อาทิ การจัดตั้งห้องคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียนศรีสังวาลย์ การนำโปรแกรม Speech Viewer มาใช้เพื่อช่วยในการฝึกการออกเสียง และฝึกพูดสำหรับเด็กมีอาการสมองพิการ (Cerebral Palsy) การขยายผลการใช้โปรแกรม Speech Viewer สำหรับหน่วยงานต่างๆ การจัดทำอุปกรณ์สัญญาณเสียงเพื่อช่วยในการเดินทางของคนตาบอด โดยนำไปติดตั้งที่รถประจำทาง สาย ๑๒ การพัฒนาอุปกรณ์สำหรับช่วยสื่อสารขนาดพกพาสำหรับเด็กที่มีปัญหาเรื่องการออกเสียง เพื่อให้สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ได้

ร่วมเทิดพระเกียรติ... เจ้าฟ้านักการศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญด้านการพัฒนาการศึกษาอย่างยิ่ง ด้วยมีพระราชดำริว่า “...การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ตลอดจนความประพฤติและคุณงามความดีของบุคคล ให้บุคคลดำรงตนอยู่ในสังคมและในโลกได้อย่างมั่นคงและมีความสงบร่มเย็นได้ แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วเพียงใดก็ตาม...”

พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการศึกษา ทรงศึกษาวิชาการต่างๆ อย่างจริงจังและเรียนรู้ในหลากหลายสาขา เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้อย่างประโยชน์ในการพระราชทานความช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชน ผู้พิการ และประชาชนที่ด้อยโอกาสอย่างรอบด้าน ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทุกรูปแบบ สนพระราชหฤทัยที่จะส่งเสริมและพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ให้หมั่นแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคนและประเทศ สมกับที่ปวงชนชาวไทยได้ขนานนามพระองค์ว่า “เจ้าฟ้านักการศึกษา”

๓. งานพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ และการสหกรณ์

“...เราต้องการช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนมีสุขภาพอนามัยบริบูรณ์แข็งแรง
รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และถูกตามส่วนประกอบที่จะบำรุงร่างกาย...
อยากให้เป็นพืชผักหรืออุปกรณ์ แล้วให้นักเรียนมาทำการเกษตร
ซึ่งเป็นวิธีที่อ้อมและยากขึ้นมาอีกทางหนึ่ง
อาหารที่จะให้รับประทานนั้น เป็นอาหารที่ได้มาจากผลผลิตของนักเรียนผู้รับประทานเอง
ซึ่งอาจจะได้ผลช้า แต่ก็วิธีหนึ่งซึ่งจะได้รับอาหาร
และคิดว่าจะได้รับประโยชน์เป็นผลพลอยได้ที่สำคัญ
คือ ความรู้ทางด้านการเกษตรและด้านโภชนาการ
ซึ่งจะเป็นวิชาติดตัวไปจนนักเรียนเหล่านั้นเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่
และได้ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรกรรม วิชาการใหม่ๆ เหล่านั้น
อาจจะนำมาช่วยในการครองชีพได้มากทีเดียว...”

พระราชดำรัส ณ กองบังคับการ กองร้อยที่ ๕ ตำรวจตระเวนชายแดน
อำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
๒๖ กันยายน ๒๕๒๔

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพบปัญหาความยากจนและชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นของประชาชนด้วยพระองค์เอง จึงทรงเป็นห่วงคุณภาพชีวิตประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนในชนบทที่เป็นโรคขาดสารอาหาร และมีมาตรฐานทางการศึกษาดำ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมให้มีความรู้ ความสามารถในวิชาและทักษะต่างๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ตลอดจนส่งเสริมด้านการตลาดและสหกรณ์ เพื่อให้ผลผลิตที่ได้จากการส่งเสริมการเพาะปลูกและอาชีพต่างๆ กระจายสู่ผู้บริโภค อันนำมาซึ่งรายได้และการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๓.๑ ส่งเสริมการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เสริมสุขภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิต

การดำเนินงานพัฒนาตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในเบื้องต้นจะทรงเริ่มในสถานศึกษาก่อน ถ้าท้องถิ่นใดยังไม่มีสถานศึกษา จะเข้าไปรวมกลุ่มเด็กในพื้นที่ จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือโรงเรียน แล้วทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านกระบวนการทางการศึกษา อาทิ “โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน” ตามพระราชดำริ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในส่วนของงานพัฒนาด้านสุขภาพ ซึ่งทรงจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนที่ประสบปัญหาทุพโภชนาการ ร่างกายไม่แข็งแรง และเจ็บป่วยง่าย

ตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ดังกล่าว พระองค์ทรงมีสายพระเนตรยาวไกลที่มีพระราชดำริให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอน การเพาะปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแก่นักเรียน เพื่อนำผลผลิตเหล่านั้นมาประกอบเป็นอาหารกลางวันให้นักเรียนได้มีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภค และประการสำคัญคือให้นักเรียนได้มีความรู้ และได้รับการฝึกฝน

การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ให้เป็นวิชาติดตัว สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ในอนาคต

การส่งเสริมการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เริ่มจากการจัดประชุมอบรมครูด้านการเกษตรและโภชนาการหลักสูตรเกี่ยวกับการปลูกผัก ผลไม้ การทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนข้อควรระวังในการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช การขยายพันธุ์ไม้วิธีต่างๆ รวมถึงมีการอบรมสอนการประกอบอาหาร และการถนอมอาหารแบบง่ายๆ รวมทั้งอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการ และแนะนำการปลูกพืชที่จะทยอยให้ผลผลิตได้บริโภคตลอดปีหมุนเวียนภายในแปลงปลูก โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางงานเกษตร และมุ่งเน้นให้แต่ละโรงเรียนเพาะปลูกพืช ผัก ผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เลี้ยงเป็ด ไก่ หมู ตลอดจนนำพืชและแนวคิดใหม่ๆ มาทดลองใช้ด้วย เช่น การปลูกพืชแบบไม่ใช้ดินและการเพาะเห็ด เป็นต้น

อบรมให้ความรู้ ถนอมอาหาร แปรรูปผลผลิต สร้างอาชีพ เสริมรายได้

นอกเหนือจากนี้ กรมประมงได้สนองงานโครงการตามพระราชดำริด้านการเลี้ยงสัตว์ โดยดำเนิน “โครงการประมงโรงเรียน” ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมการผลิตอาหารโปรตีนที่สำคัญกิจกรรมหนึ่ง ด้วยการ**ขุดบ่อเลี้ยงปลา** เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารโปรตีนประเภทปลาให้แก่เด็กนักเรียนบริโภคเป็นอาหารกลางวัน และก่อให้เกิดรายได้จากการจำหน่ายสัตว์น้ำ

เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน โดยมีโรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และวิทยาการของหมู่บ้าน ด้วยการฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ความชำนาญในสาขาวิชาการประมง เพื่อนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ราษฎรในหมู่บ้าน รวมทั้งปลูกฝังและฝึกอบรมให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงปลา การแปรรูปการถนอมอาหาร และหลักโภชนาการปลา รวมทั้งเกิดการพัฒนารูปแบบด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ สร้างทัศนคติในการบริโภคที่ดี และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างถูกวิธี ตลอดจนขยายผลด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไปสู่ชุมชน และราษฎรผู้ด้อยโอกาสให้มีรายได้เสริม

นอกจากจะมีพระราชดำริให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารแล้วสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังมีพระราชดำริให้นำผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากการบริโภคมาแปรรูปผลผลิตดังกล่าว ซึ่งช่วยให้นักเรียนและครัวเรือนมีอาหารแปรรูปบริโภค รวมทั้งสามารถนำไปประกอบอาชีพต่อไปได้

ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่...สู่โรงเรียนพื้นที่ใกล้เคียง

ผลจากการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ภายใต้ “โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน” ส่งผลให้โรงเรียนในโครงการฯ สามารถผลิตอาหารที่ถูกต้องลักษณะ มีคุณค่าทางโภชนาการ ปลอดภัยเลี้ยงเด็กได้ทุกวัน ช่วยให้นักเรียนมีอาหารรับประทานเพียงพอ ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มี**คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น** นอกจากนี้ ยังเป็นการฝึกปฏิบัติจริงและสร้างความรับผิดชอบให้แก่เด็กนักเรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ต่อไปในอนาคต รวมถึงช่วยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของความรู้ให้ชุมชนอีกทางหนึ่ง ตลอดจนขยายผลไปยังโรงเรียนต่างๆ ในถิ่นทุรกันดารอีกด้วย

๓.๒ ส่งเสริมอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารตามแนวพระราชดำริ

“...จะเห็นได้ว่าพยายามคิดส่งเสริมงานในด้านการงานอาชีพนั้น
ก็จะแบ่งเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่สำหรับนักเรียนจริงๆ
คือเด็กที่อาจจะถือว่ายังเป็นเด็กเล็กๆ อยู่
ก็ให้ความรู้ทางทฤษฎี แล้วก็ให้ได้ฝึกปฏิบัติ
ให้รู้จักใช้ทักษะการใช้มือ ทักษะที่ดีต่อการทำงาน
แต่สำหรับเด็กที่โตขึ้น หรือว่าศิษย์เก่า หรือชาวบ้านนั้น
ก็มีความมุ่งหมายว่าจะให้สามารถทำงานอะไรบางอย่าง
ที่จะเป็นเครื่องดำรงชีวิตหรือหารายได้...”

พระราชดำรัส ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร

๒๑ เมษายน ๒๕๔๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นว่าการส่งเสริมให้ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และนำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหาร พร้อมทั้งศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพต่อไปดังกล่าว โดยการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพียงกลุ่มเดียวนั้น ไม่เพียงพอและไม่สามารถทำให้เกิดความมั่นคง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารได้ ต้องสนับสนุนครอบครัว รวมถึงเด็ก และเยาวชนเหล่านั้นให้สามารถประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงขยายการพัฒนาไปสู่ชุมชน โดยให้ดำเนินงานโครงการด้านการพัฒนาอาชีพ รวมทั้งพระราชทานความช่วยเหลือด้านต่างๆ

พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ด้วยการดำเนินงาน “**การพัฒนากลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร**” ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ เป็นต้นมา โดยมีพระราชประสงค์เพื่อให้ประชาชนในถิ่นทุรกันดารรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขึ้นมาเพื่อนำไปจำหน่าย ซึ่งจะช่วยให้ครอบครัวของประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ และยังส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น รวมทั้งยังช่วยให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนเกิดทักษะในการใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อีกด้วย

พัฒนากลุ่มอาชีพ สร้างรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิต

การดำเนินโครงการดังกล่าว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือในด้านต่างๆ อาทิ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือ เงินทุนสำหรับการดำเนินงาน จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตที่จำเป็น รวมทั้งช่วยหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น โดยมีผู้สนับสนุนจากหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง

ต่อมาพระองค์มีพระราชดำริให้จัดทำ “**แผนพัฒนากลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๒**” ขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความทำ**มีอาชีพเสริมหลากหลาย** เช่น การต่อไฟฟ้า การแก้เครื่องยนต์ การเกษตร การตัดเย็บเสื้อผ้า การทำอาหาร ตัดผม การประดิษฐ์ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น และพัฒนาอาชีพให้ประชาชนโดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน พัฒนาคุณภาพของคนและชุมชน โดยการรวมกลุ่มกันทำงานในลักษณะกลุ่มอาชีพในภูมิลำเนาของตนเอง

สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือการจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ สนับสนุนด้านการพัฒนาทักษะฝีมือ และความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่และชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการเชิงธุรกิจ

สร้างงาน สร้างอาชีพ พร้อมบริหารจัดการนำผลผลิตที่มีคุณภาพสู่ตลาด

สำหรับพื้นที่เป้าหมายในการส่งเสริมกลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ คือพื้นที่ที่อยู่ตามแนวชายแดนทางไกลความเจริญ และการคมนาคมไม่สะดวก ขณะนี้มีกลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารที่พระราชทานความช่วยเหลือ รวม ๑๕๐ กลุ่ม ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ มีจำนวนสมาชิก รวมทั้งสิ้น ๓,๙๖๓ คน โดยมีการดำเนินงาน

ในแต่ละกลุ่มอาชีพหลากหลายกิจกรรม เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ การฝึกอบรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น การจัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ในโครงการแบ่งได้ ๗ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ (๒) กลุ่มผลิตภัณฑ์ตัดเย็บและแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้า (๓) กลุ่มเครื่องจักสานและแกะสลัก (๔) กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (๕) กลุ่มผ้าไหมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าไหม (๖) กลุ่มผลิตภัณฑ์ปักและตกแต่งผ้า และ (๗) กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือย้อนสืรรมชาติและแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้า

สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ได้ผลิตออกมานั้น ทางกลุ่มได้ส่งไปจำหน่ายที่ตลาดในท้องถิ่นและสำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รับซื้อไปจำหน่ายที่ร้านภูฟ้า ในโครงการส่งเสริมอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ พร้อมกันนี้ได้ร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ความรู้ทั้งด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การทำบันทึกบัญชี และการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาให้กลุ่มมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

หลากหลายผลิตภัณฑ์ตามความเหมาะสมของพื้นที่และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จนถึงปัจจุบันการดำเนินงานโครงการได้ขยายไปยังครอบครัวของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ทุรกันดารที่เป็นพื้นที่เป้าหมายตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริอีกหลายแห่ง มีกลุ่มอาชีพเกิดขึ้นอีกหลายกลุ่ม และมีผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นหลากหลายประเภทตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละแห่งทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ดังนี้

ภาคกลาง มีจำนวน ๑๕ กลุ่ม ในพื้นที่ ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ตราด ราชบุรี ฉะเชิงเทรา และ

กรุงเทพมหานคร อาทิ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานหญ้าแฝกบ้านหนองบอน จังหวัดจันทบุรี กลุ่มเกษตรกรจักสานบ้านท่ากุ่ม จังหวัดราชบุรี กลุ่มแม่บ้านนายาวผ้าขาวม้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านสุเหร่าเกาะขุนเณร ตามพระราชดำริ กรุงเทพมหานคร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่ ๘ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ ขอนแก่น สกลนคร อุบลราชธานี มุกดาหาร อุดรธานี บึงกาฬ และนครพนม อาทิ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโนนตะคร้อ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโนนสะอาด-ห้วยตะกั่ว จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัดเย็บแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าบ้านชาไก่ จังหวัดสกลนคร กลุ่มเกษตรกรบ้านดงนา จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านศรีถาวรพนา จังหวัดมุกดาหารกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านนาขมภู จังหวัดอุดรธานี และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านหนองตะไก้ จังหวัดบึงกาฬ

ภาคเหนือ ในพื้นที่ ๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก น่าน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน อุดรดิตถ์ เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก อาทิ กลุ่มทอผ้าปากกะญอย้อมสีธรรมชาติบ้านเลอผาโต้ จังหวัดตาก กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าประกอบหญาสามเหลี่ยมบ้านนาออก กลุ่มพัฒนาอาชีพแปรรูปชาบ้านศรีนาป่าน จังหวัดน่าน กลุ่มฝึกอาชีพสตรีปักผ้าบ้านแม่ระนอง กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรีบ้านแม่ลอง และกลุ่มตัดเย็บผ้าชนเผ่าลีซู จังหวัดเชียงใหม่

ภาคใต้ ในพื้นที่ ๘ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ยะลา พังงา สงขลา นครศรีธรรมราช ชุมพร สุราษฎร์ธานี และตรัง อาทิ กลุ่มบางนราบาติก กลุ่มจักสานบ้านพงยือติ จังหวัดนราธิวาส กลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านไบก์ จังหวัดยะลา กลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านในไร่ จังหวัดพังงากลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านน้ำเขียว จังหวัดสงขลา กลุ่มเครื่องเงินบ้านเขาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราชและกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านเกาะลิบง จังหวัดตรัง

พร้อมกันนี้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ร่วมกับร้านภูฟ้าเก็บข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนากลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริหรือไม่ อีกทั้งเพื่อนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ในการตั้งเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงานโครงการต่อไป ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความมั่นคงทางรายได้ สามารถพึ่งตนเอง มีความรู้ความสามารถในการที่จะสร้างความก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ส่งผลให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น

๓.๓ ร้านภูฟ้า

เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรที่อำเภอป่าสัก จังหวัดน่าน ทรงเห็นสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ด้อยโอกาส จึงได้มีพระราชดำริให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดทำ **“โครงการส่งเสริมอาชีพตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”** ด้วยการฝึกทักษะพื้นฐานด้านอาชีพเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีฐานะยากจนให้มีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้จากอาชีพเกษตรกรรม แก้ปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การดำเนินการช่วงแรก สินค้าที่กลุ่มชาวบ้านผลิตได้แต่ไม่มีสถานที่จำหน่าย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับซื้อผลิตภัณฑ์จากชาวบ้านไว้ และนำมาจำหน่ายในงานกาชาด ซึ่งจัดเป็นประจำปีละครั้ง แต่ไม่สามารถเป็นจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชาวบ้านได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

ต่อมาในปี ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งร้านจำหน่ายสินค้าขึ้นและพระราชทานชื่อว่า **“ร้านภูฟ้า”** ซึ่งมาจากชื่อภูเขาในตำบลภูฟ้า อำเภอป่าสัก จังหวัดน่าน สนับสนุนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของโครงการส่งเสริมอาชีพ ตามพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์**เพื่อสร้างวงจรการผลิตและการตลาดที่สมบูรณ์จากการผลิตของชาวบ้านในถิ่นทุรกันดารสู่กระบวนการทางการตลาดไปสู่ลูกค้าในเมือง** เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมีการจัดการคลังสินค้าที่เหมาะสม และมีแหล่งจำหน่ายประจำที่ถาวร ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์แยกตามกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อาทิ ลูกตาวในน้ำเชื่อม โดยชาวบ้านในพื้นที่ที่จะเก็บผลผลิตคัดเลือก และทำความสะอาดแล้วจึงส่งไปบรรจุขวดที่สถาบันคั่นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ **เกลือภูเขา** ผลิตจากน้ำเกลือธรรมชาติบนภูเขาเพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ โดยเติมสารไอโอดีน ปราศจากสารพิษเจือ **ชาสมุนไพรจากธรรมชาติ** ผลิตจากพืชสมุนไพรที่ปราศจากสารเคมีและยาปราบศัตรูพืช กรรมวิธีการผลิตสะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ **แชมพู - ครีมนวดผม ผสมสมุนไพร** ผลิตจากสมุนไพรธรรมชาติ ที่มีคุณสมบัติช่วยในการบำรุงรักษาเส้นผมและหนังศีรษะ และกาแฟภูเขา ผลิตจากเมล็ดกาแฟคุณภาพดีพันธุ์อาราบิก้า ปลุกบนภูเขาสูง ในโครงการภูเขาพัฒนา จังหวัดน่าน

กลุ่มอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรม อาทิ ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ ผลิตโดยชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ส่วนต่างๆ ของต้นไม้ นำมาผ่านกระบวนการย้อมเส้นด้ายจากใยฝ้ายซึ่งให้สีสวยงาม คงทน สามารถพิมพ์ขายและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ผ้าบุโต๊ะ ผ้ารองโทรศัพท์ ผ้ารองจาน ที่รองแก้ว และผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีเปลือกไม้ โดยกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า บ้านโพนทอง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ผลิตจากใยฝ้าย ซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติ นำมาย้อมด้วยสีธรรมชาติจากต้นไม้ ปลอดภัยจากสารเคมีทุกชิ้น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และเครื่องจักรสาน ผลิตโดยชาวบ้าน อำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตจากวัตถุดิบที่พบมากในพื้นที่ คือ หวายและหญ้าสามเหลี่ยม นอกจากนี้ยังมีผ้าทอมือจากงานหัตถกรรมของชาวไทลื้อ จังหวัดสกลนคร ผ้าไหมไทย จากอำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น และอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

จากแนวพระราชดำริ...สู่การทำกินอย่างพอเพียง

รายได้จากการจำหน่ายสินค้าใน “ร้านภูเขา” ได้นำไปใช้ประโยชน์โดยการกระจายรายได้สู่สังคมผ่านโครงการพัฒนาในพระราชดำริ ทั้งให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร มุ่งส่งเสริมด้านโภชนาการแก่เด็ก ส่งเสริมการผลิตอาหารในพื้นที่เพื่อลดปัญหาขาดสารอาหาร ป้องกันโรคติดต่อที่สำคัญ เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสร้างความรู้และพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นต้น

การจัดตั้ง “ร้านภูเขา” ขึ้นมานั้น ส่งผลให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารได้มีอาชีพ และมีรายได้นำมาใช้จ่ายในครอบครัว โดยเฉพาะสามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียน ช่วยให้เด็กได้รับการศึกษา ผู้ปกครองไม่ต้องเดินทางไกลเพื่อไปทำงานต่างถิ่น เป็นการส่งเสริมสถาบันครอบครัว ตลอดจนสร้างสังคมให้เป็นสุขอย่างพอเพียง

ปัจจุบัน “ร้านภูฟ้า” เปิดดำเนินการ
ทั้งหมด ๑๗ สาขา ทั้งในกรุงเทพฯ
และต่างจังหวัด นอกจากนี้ มี
“ร้านภูฟ้าผสมผสาน” ซึ่งสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดขึ้น
เพื่อเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
และโบราณคดี ทั้งของประเทศไทย
และของโลก ให้ผู้มาเที่ยวชมมีความรู้

ความเข้าใจ เกิดความรักและภาคภูมิใจในมรดกของชาติและท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังสนับสนุนให้สร้างสินค้า
ของที่ระลึก และของใช้ที่เป็นการเผยแพร่มรดก วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาวางจำหน่าย
เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจการของพิพิธภัณฑ์ ทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านใน
ท้องถิ่นต่างๆ ด้วย โดยตั้งอยู่ที่ชั้น ๔ ของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน

๓.๔ สหกรณ์โรงเรียน

“...ก็ตั้งใจจะให้เป็นการศึกษาให้นักเรียนให้มีความรู้
มีความเคยชินกับระบบการทำงานร่วมกันตามแบบสหกรณ์
ฝึกตั้งแต่เป็นเด็กเล็กๆ ได้ชินไป
ต่อมาก็ถ้าเป็นชาวบ้าน เป็นราษฎรเต็มที่แล้ว
ก็จะได้เข้าใจหลักการ และเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ใหญ่ต่อไปได้...”

พระราชดำรัส ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

๒๔ เมษายน ๒๕๓๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสกับอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์
(นายเสถียร มานะอิน) ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๓๕ ให้ดำเนินการส่งเสริม
วิธีการสหกรณ์ให้แพร่หลายไปยังเด็กนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภายหลังจากการดำเนินการ
โครงการแรก คือ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามพระราชดำริ โดยเริ่มต้นจากการจัดการเรียน
การสอนวิชาสหกรณ์ และพัฒนาหลักสูตรอบรมครูผู้สอนวิชาสหกรณ์ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเผยแพร่ความรู้

สร้างความเข้าใจเรื่องการสหกรณ์ โดยเน้นการปลูกฝังแก่เด็กและเยาวชน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจในกลุ่มเด็กนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมพัฒนาสหกรณ์ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

แนวพระราชดำริในการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียน

กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้ดำเนินการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนตามพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ตลอดระยะเวลาดำเนินการ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญติดตามการดำเนินงานในพื้นที่อย่างใกล้ชิดด้วยพระองค์เอง **รวมทั้งได้พระราชทานคำแนะนำอันทรงคุณค่าแก่ผู้เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนตามพระราชดำรินี้** โอกาสต่างๆ สรุปได้ดังนี้

๑. ให้มีการจัดการเรียนการสอนการสหกรณ์แก่นักเรียนที่เหมาะสมในช่วงชั้นการศึกษาต่างๆ ให้มีความรู้และเข้าใจการทำงานร่วมกันในระบบและวิธีการสหกรณ์

๒. เน้นการปลูกฝังนักเรียนให้มีความรู้และสามารถพัฒนาตนเองในการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Self Help – Mutual Help) อันเป็นอุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology)

๓. ให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจระบบบัญชี และสามารถทำบัญชีของสหกรณ์ได้ และรู้จักใช้บัญชีให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนากิจกรรมสหกรณ์ อันจะสืบเนื่องต่อไปในการทำบัญชีฟาร์มของโรงเรียน บัญชีรับ - จ่ายส่วนตัวนักเรียนเอง และบัญชีครัวเรือนของครอบครัวนักเรียน เพื่อดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของนักเรียนและครอบครัว

๔. ให้มีการบูรณาการกิจกรรมสหกรณ์นักเรียนกับกิจกรรมโครงการอื่นๆ ของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมการผลิตของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเยาวชนในท้องถิ่น โดยการส่งเสริมให้กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน ทำการรวมซื้อ หรือจัดหาปัจจัยการผลิต บริการผู้ผลิตตามความต้องการ รวมทั้งการส่งเสริมให้กิจกรรมสหกรณ์ทำการรวมขาย ผลผลิตการเกษตรให้แก่โรงครัวของโรงเรียน เพื่อประกอบอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียน หากมีผลผลิตเหลือให้จำหน่ายในชุมชน หรือรวบรวมผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จากโครงการฝึกอาชีพเพื่อนำไปจัดจำหน่าย

๕. เพิ่มพูนความรู้และทักษะทางด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ให้นักเรียน ด้วยการบูรณาการ การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กับ การเรียนการสอนเรื่องการจัดประชุม การบันทึก รายงานการประชุม การบัญชี การตั้งราคาสินค้า การจ่ายเงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืนของกิจกรรมสหกรณ์ เป็นต้น

๖. การปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด และความเอื้ออาทรต่อ ผู้อื่นแก่นักเรียน

๗. ทำการวัดผลประเมินผลการปฏิบัติงานที่นักเรียนได้รับทั้งผลผลิต (Output) ซึ่งหมายถึง ระดับความรู้ และทักษะที่นักเรียนได้รับจากการเรียนการสอนการสหกรณ์จากโรงเรียน และผลลัพธ์ (Outcome) หมายถึง ผลที่ติดตามมาจากผลผลิตที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ของนักเรียน ซึ่งสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรม

๘. พัฒนากิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ศิษย์เก่าและประชาชน ในชุมชนเข้าถึงความรู้การสหกรณ์อีกทางหนึ่ง เพื่อให้เกิดความคิดในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและ สังคมของพวกเขา โดยการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มที่ดำเนินการด้วยหลักและวิธีการสหกรณ์หรือจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น หรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่

จากแนวพระราชดำริส่งเสริมสหกรณ์โรงเรียน...สู่การปฏิบัติ

ปัจจุบันการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนตามพระราชดำริได้ดำเนินการอย่างแพร่หลาย ทั้งใน โรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน รวมทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และโรงเรียนสังกัด สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในพื้นที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริ โดยทั่วไป ดำเนินกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน ๓ ประเภท คือ กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า กิจกรรมสหกรณ์การเกษตร

และกิจกรรมสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งได้สนองแนวพระราชดำริที่กล่าวแล้ว มีผลเป็นที่น่าพอใจ และมีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนการสหกรณ์ที่ถือเป็นแบบอย่างที่ดี

จากน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมล้น...

ทรงพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตใหญ่อย่างมีความพร้อม

จากสายพระเนตรอันกว้างไกล และน้ำพระราชหฤทัยอันเปี่ยมล้นของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ต่อเด็กนักเรียนในท้องถิ่นทุรกันดาร ที่มีพระราชดำริให้ส่งเสริมสหกรณ์ ในโรงเรียนตามท้องถิ่นทุรกันดารต่างๆ ส่งผลให้เด็กนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านการสหกรณ์ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวได้จากการที่ได้รับการอบรมความรู้ในระบบ และวิธีการสหกรณ์จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ทั้งยังได้ปลูกฝังให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้ความซื่อสัตย์ การประหยัดอดออม สอนให้รู้จักการเอื้ออาทรต่อผู้อื่น สิ่งที่ได้รับนอกจากผลผลิตในรูปแบบของสินค้าแล้ว นักเรียนยังได้รับทักษะจากการเรียนการสอน การสหกรณ์จากโรงเรียนซึ่งนับเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีค่ายิ่ง ที่ไม่สามารถหาจากตำราเรียนได้

๔. งานพัฒนาชนบทและพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“...คนไทยเป็นจำนวนมากอาศัยอยู่ในชนบทเมื่อมีคนอยู่มากย่อมมีปัญหามากเป็นธรรมดา
ปัญหาชนบทเกี่ยวเนื่องด้วยการดำเนินชีวิตของประชาชนและการทำมาหากิน
ส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่ในชนบทจะประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่าง
เช่น ที่ดิน น้ำ พันธุ์พืช แรงงาน ดินฟ้าอากาศ และตลาด
ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดแคลน รายได้ก็จะน้อย ผลิตอาหารได้ไม่พอกิน
อันเป็นผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ เช่น สุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง
ไม่มีเรี่ยวแรงทำงาน ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษ
อันจะทำให้พัฒนาตนเองได้ยาก เมื่อหมดหนทางหากิน
ผู้ที่อยู่ในชนบทก็มักจะหาทางเข้าสู่เมือง และต้องผจญปัญหาต่างๆ อีก
ฉะนั้น การแก้ปัญหชนบท จึงเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาทั้งชนบทและปัญหาในเมือง...”

พระราชดำรัสในบทพระราชทานสัมภาษณ์แก่เจ้าหน้าที่
สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ในวารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับพิเศษ ธันวาคม ๒๕๒๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในท้องที่ทุรกันดารห่างไกลการคมนาคม ซึ่งพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐด้านต่างๆ

พระองค์จึงทรงตั้งพระราชปณิธานสืบสานแนวทางการพัฒนาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงปฏิบัติมา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

จากการที่ได้ทอดพระเนตรเห็นชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในสภาพภูมิศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งทรงพบปะบุคคลหลายฝ่าย และเรียนรู้วิธีการทำงานในพื้นที่ วิธีการวินิจฉัยปัญหาและแก้ไขปัญหาตามสภาพแวดล้อมจริง จึงทรงนำความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นมาจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ชนบทที่ประสบปัญหา ตั้งแต่การแก้ไขปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ปรับสภาพพื้นที่ให้อุดมสมบูรณ์ และดูแลสุขภาพพยาบาลให้ประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง เพื่อให้สามารถพัฒนาและพึ่งตนเองได้ในที่สุด รวมถึงทรงอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยทรงตระหนักว่าเป็นส่วนสำคัญและมีความเกี่ยวข้องต่อการดำรงชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

๔.๑ งานพัฒนาชนบทและพื้นที่ “แบบบูรณาการ”

การพัฒนาชนบทและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ต่างๆ ดังกล่าว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงาน “พัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ” เพื่อให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรอบคอบและรอบด้าน โดยทรงให้พัฒนาพื้นที่ตามสภาพปัญหา ทั้งด้านการเกษตร โภชนาการ สุขภาพอนามัย การศึกษา การส่งเสริมอาชีพ การอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่เฉพาะตามจังหวัดต่างๆ ทั้ง ๔ ภาคของประเทศ

การพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการดังกล่าว มีรูปแบบการพัฒนาประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาพื้นที่การเกษตร การปรับปรุงแปลงนา การส่งเสริมพันธุ์พืชที่เหมาะสม การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การพัฒนาทางสาธารณสุข ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเบื้องต้น

ปัจจุบันมีการดำเนินการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นโครงการเฉพาะพื้นที่ในพื้นที่ต่างๆ อาทิ

- โครงการกัญฟ้าพัฒนา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
- โครงการอุทยานธรรมชาติวิทยา ตามพระราชดำริ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- โครงการหมู่บ้านไร่รมลพิษ ตามพระราชดำริฯ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- โครงการพัฒนาบ้านองหลุ อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
- โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลอบ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- โครงการพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านยาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ในที่นี้ขอหยิบยกตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการพอสังเขป ๒ โครงการ ได้แก่ โครงการกัญฟ้าพัฒนา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน และโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลอบ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

๔.๑.๑ โครงการกัญฟ้าพัฒนา

เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรบ่อเกลือสินเธาว์ ณ บ้านบ่อหลวง อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ทรงเห็นสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรที่ด้อยโอกาส

ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องด้วยสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทำให้ลักษณะการตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายตามที่ราบหุบเขา ประกอบกับความคดเคี้ยวของเส้นทางที่ลัดเลาะไปตามไหล่เขาอันสูงชันที่ขอบถนนด้านหนึ่งเป็นขุนเขาและอีกด้านหนึ่งเป็นเหวลึก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการคมนาคม จึงมีพระราชดำริให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์ฯ ดำเนินการช่วยเหลือการพัฒนาในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ โดยเริ่มพัฒนาที่โรงเรียนประถมศึกษาก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงขยายไปยังศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ประกอบด้วย ๔ โครงการ ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการส่งเสริมสหกรณ์ และโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ต่อมา พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “ศูนย์กัญฟ้าพัฒนา” ขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อใช้เป็นต้นแบบการพัฒนาและการถ่ายทอดความรู้

การพัฒนาไปสู่พื้นที่ และราษฎรในเป้าหมายท้องที่อำเภอ
บ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ตามพระราชปณิธาน
ของพระองค์ โดยมีแนวทางการพัฒนา ๔ ด้าน คือ (๑) การพัฒนา
เด็กและเยาวชนในโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (๒) การพัฒนาศูนย์ศึกษาและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมภูเขา (๓) การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพภาคเกษตร
และอาชีพนอกภาคเกษตร ที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ
และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (๔) การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
โดยมีวัตถุประสงค์และผลการดำเนินงานโดยสรุป ได้แก่

โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและ
เยาวชนในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือและอำเภอ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน มีจุดมุ่งหมายให้เด็ก
และเยาวชนได้รับการพัฒนาในด้านโภชนาการ
เพื่อให้มีโภชนาการที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง อันเป็น
รากฐานของการพึ่งพาตนเองและพัฒนาท้องถิ่น
ต่อไปในอนาคต โดยดำเนินการผ่านกระบวนการ
เรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูได้มีการจัดการเรียนการสอน
ควบคู่ไปกับการให้เด็กนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้เด็กนักเรียนเกิด
การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำรงชีวิตต่อไปในชุมชนได้

ดังนั้น แม้ว่าจะต้องมีชีวิตอยู่ไกลจากความเจริญของความเป็นเมือง แต่ชีวิตของเด็กและเยาวชน
ในพื้นที่นี้ สามารถเจริญเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ ทั้งสุขภาพร่างกาย และภูมิความรู้ที่ค่อยๆ สะสมเพิ่มพูนขึ้น
สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพในวันที่เป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

ศูนย์ศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภูเขา

ในคราวเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือและพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำริ

ให้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาในบริเวณดังกล่าว ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยให้ดำเนินการในลักษณะการพัฒนาแบบยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาวะความสมดุลของธรรมชาติ พร้อมกันนี้ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภูเขา” ขึ้น โดยมีพระราชประสงค์เพื่อให้เป็นห้องเรียนและพิพิธภัณฑ์สำหรับเด็ก

ปัจจุบัน ศูนย์ดังกล่าวได้ดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้โดยพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในศูนย์ภูฟ้าพัฒนา เช่น ห้องสารสนเทศชุมชน ห้องเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ห้องนิทรรศการการเรียนรู้ และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น มีผู้เข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์ภูฟ้าพัฒนาเป็นจำนวนมากทั้งจากในและนอกพื้นที่ รวมทั้งมีผู้มาศึกษาดูงานจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ อยู่เสมอ

ส่งเสริมอาชีพภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

ในพื้นที่ดำเนินโครงการภูฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริฯ ดังกล่าว ได้จัดให้ราษฎรเข้าฝึกปฏิบัติเพื่อเรียนรู้วิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสมในพื้นที่ที่ใช้เป็นที่ศึกษาวิจัยจำนวน ๑,๔๐๐ ไร่ ส่วนพื้นที่อีก ๖๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่สำหรับให้หน่วยงานต่างๆ ทำการศึกษาทดลองปลูกพืชบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมที่สุด ให้ได้ผลสำเร็จ ก่อนขยายผลนั้นให้กับราษฎรในพื้นที่ต่อไป โดยสำนักงานชลประทานจังหวัดน่านทำหน้าที่บริหารจัดการน้ำในพื้นที่โครงการ รวมทั้งก่อสร้างฝายขึ้นในแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ อาทิ ฝายห้วยเมียง ฝายห้วยแป้น ฝายห้วยสะลิ ฝายห้วยงาม และฝายน้ำสาาง ตลอดจนจัดทำระบบประปาภูเขาไปยังพื้นที่เกษตรกรรมของราษฎรอย่างทั่วถึง

ในด้านการเกษตรกรรม กรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรอำเภอ และกรมพัฒนาที่ดิน เข้ามาดำเนินการส่งเสริมและฝึกอบรมให้ราษฎรปลูกผักตามฤดูกาล จัดตั้งกลุ่มพัฒนาการเกษตรปลอดภัย สาธิตและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตผักปลอดสารพิษ เพื่อบริโภคและจัดจำหน่ายให้กับโครงการภูฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริฯ

นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งกลุ่มกองทุนข้าว เพื่อทำการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่งามที่สุดในแปลงไว้เป็นพันธุ์สำหรับปลูกในปีต่อไป โดยจากผลการศึกษาของศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สามารถคัดเลือกสายพันธุ์ข้าวไร้ที่ดีที่สุด เหมาะกับพื้นที่มากที่สุด สำหรับสนับสนุนให้ราษฎรใช้เป็นพันธุ์ในการปลูก ช่วยเพิ่มผลผลิตข้าวไร่จากเดิมที่เคยผลิตได้ประมาณ ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๐๐-๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ในปี ๒๕๔๙

ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างมีสุข

ในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ได้ดำเนินการโดยวิธีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ราษฎรของหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยฝึกอบรมให้ราษฎรได้เข้าใจถึงระบบการเกื้อกูลกันระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับการดำรงชีวิต รวมถึงได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และช่วยกันรักษาป่าไม้

นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดทำโครงการปลูกป่าสาธิตเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่เป็นป่าเสื่อมโทรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคา และป่าผาแดงตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดชันจึงได้ปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนทรงเห็นว่าราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แถบนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวลีเก้อ (ลัวะ) และขมุ ซึ่งชนชาติเหล่านี้มีวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ รวมทั้งภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง จึงมีพระราชดำริให้มีการค้นคว้าและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชนชาติเหล่านี้ไว้ อาทิ ประเพณีกินดอกแดง ประเพณีสู้ขวัญข้าว ซึ่งจัดขึ้นหลังจากการเก็บเกี่ยว ประเพณีสู้ขวัญควาย ซึ่งจัดขึ้นหลังจากการทำนา ประเพณีเลี้ยงผีประจำปีของหมู่บ้าน ซึ่งจัดขึ้นในเดือน ๕ ของทุกปี เป็นต้น

ด้วยความร่วมมือร่วมใจ ก่อเกิดเป็นผลสำเร็จของโครงการ

โครงการกู่ฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินการก้าวหน้าไปได้อย่างดียิ่ง ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรต่างประเทศ และการมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่ได้จัดตั้งโครงการกู่ฟ้าพัฒนาฯ ขึ้น เป็นที่พึ่งแห่งชีวิต ให้คนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของตนเองให้มีคุณภาพ มีตลาดรองรับที่แน่นอน ช่วยให้มีความมั่งคั่ง และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายขึ้นโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกต่อไป

๔.๑.๒ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่ลอบ อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลอบ ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งได้เสด็จพระราชดำเนินในพื้นที่มก๋อยในปี ๒๕๔๑ โปรดให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลอบ อำเภอมก๋อย โดยทรงสนับสนุนเรื่องการก่อสร้างโรงเรียนขนาดเล็ก พร้อมอุปกรณ์การเรียน การสอน และครู

หน่วยงานต่างประเทศร่วมอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ

เนื่องจากในพื้นที่ยังมีปัญหาด้านการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลอบ โดยมีพระราชประสงค์เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่ต้นน้ำ หากไม่เร่งอนุรักษ์และฟื้นฟูจะส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่อื่นๆ ที่อาศัยลำน้ำแม่ลอบในการดำรงชีวิต อีกทั้งจะเป็นต้นแบบของการพัฒนาเพื่อขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นๆ ในอำเภอมก๋อย

ต่อมาในปี ๒๕๔๖ เจ้าหญิงแอสทริด แห่งประเทศเบลเยียม (Princess Astrid of Belgium) ได้เสด็จฯ มาเยือนประเทศไทย และในครั้งนั้นบริษัท Tractebel Engineering จำกัด และกลุ่ม Energy Assistance ที่ตามเสด็จฯ มาจากเบลเยียมได้ติดต่อขอจัดทำโครงการก่อสร้างฝาย เพื่อบั่นไฟฟ้าพลังน้ำถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งใช้งบประมาณก่อสร้าง ๑๓ ล้านบาท สามารถปั่นกระแสไฟฟ้าส่งไปใช้ใน ๖ หมู่บ้าน รวม ๒๑๔ ครัวเรือน โดยตั้งโรงไฟฟ้าอยู่ที่บ้านก้องป๋อใต้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

นอกจากปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ปัญหาด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ อาหารการกินเป็นอีกปัญหาที่สำคัญ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาการเกษตรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลอบขึ้น โดยมีหน่วยงานภายในสังกัด อาทิ กรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกันทำงานแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยสำนักงานประมงจังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ ได้จัดทำกิจกรรมรองรับในการดำเนินงาน

ในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และสร้างแหล่งอาหารโปรตีนให้แก่ราษฎรในพื้นที่โครงการไว้บริโภค

๔.๒ งานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันผืนป่าของเมืองไทยถูกทำลายจนเป็นที่น่าวิตก โดยมีพื้นที่ของป่าไม้เหลือเพียง ๑๐๒ ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ ๓๑.๗๘ ทำให้ระบบนิเวศแปรปรวน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ดังพระราชกระแสตอนหนึ่งในหนังสือ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ปิยชาติ รัตนนารีศรีสยาม” ความตอนหนึ่งว่า

“เราต้องรักษาป่าธรรมชาติให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ภัยแล้งและอุทกภัยเกิดขึ้นทุกปี เพราะเราทำลายธรรมชาติ”

พระองค์ทรงตระหนักดีว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ดังพระราชดำรัสในการบรรยายเรื่อง “ประสบการณ์การพัฒนาชนบทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” ในการสัมมนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๓ ณ ห้องสมานฉันท์ ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๓ ความตอนหนึ่งว่า

“ถ้าเราทำลายสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแหล่งกำเนิด หรือแหล่งที่เราพบพืชพันธุ์ธรรมชาติเหล่านี้ ถ้าทำลายป่าทำลายน้ำไปหมดแล้ว เราจะเอาอะไรกันกัน”

ด้วยเหตุนี้เอง พระองค์จึงไม่เพียงให้การสนับสนุนและทรงรับช่วงงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไว้เท่านั้น แต่ยัง**เสด็จพระราชดำเนินศึกษาธรรมชาติด้วยพระองค์เอง** อาทิ เมื่อวันที่ ๒๓-๒๕ เมษายน ๒๕๓๖ ทรงศึกษาธรรมชาติวิทยาที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งและทุ่งใหญ่นเรศวร และเมื่อปี ๒๕๓๘ เสด็จฯ พร้อมด้วยพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ และพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ไปทรงศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าที่วนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

ในการเสด็จฯ ไปทรงศึกษาสภาพป่าด้วยพระองค์เอง นอกจากจะเป็นการจูงประกายให้ราษฎรเกิดความตระหนักในความสำคัญของป่าและสัตว์ป่า จนเกิดความตื่นตัวในอันที่จะกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อหยุดยั้งการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่าหลายประการ พระองค์ยัง**ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ให้รู้จักการเที่ยวป่าอย่างถูกวิธี** กล่าวคือ ทรงพยายามทำพระองค์ให้กลมกลืนกับธรรมชาติ และมีพระราชปราณไม่ให้ปลูกเฟิงปักเพื่อประทับแรม ซึ่งเท่ากับเป็นการทำลายสภาพธรรมชาติ และในการเสด็จฯ เข้าไปในป่าลึก ก็ทรงจำกัดไม่ให้ขบวนเสด็จใหญ่โตเกินไป ด้วยทรงเกรงว่าเสียงและกลิ่นของมนุษย์จะไปรบกวนสัตว์ป่า

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาลักษณะนิสัยในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพหลายอย่าง เดินตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก คือ สอนให้เด็กนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความงดงาม ความน่าสนใจของธรรมชาติ ดังพระราชดำรัสในการบรรยายดังกล่าวข้างต้น ความตอนหนึ่งว่า

“ในเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมนี้ก็ตั้งใจให้เด็กปฏิบัติ และศึกษาเพื่อให้รู้จัก และจะได้รักสิ่งนั้น เพราะสังเกตเห็นจากนักวิชาการใหญ่ๆ คนไหนที่ค้นคว้าเรื่องอะไร เขาก็จะรักสิ่งนั้น อย่างบุคคลที่วิจัยเรื่องมด เขาก็จะรักมด บางทีเราไปหาเขาว่าจะหาทางอย่างไรที่จะกำจัดมด เพราะมดมากเกินไป คุ้ยไปคุ้ยมาลึกลับก็รู้สึกที่เรามาผิดที่แล้ว เพราะว่าเขารักมด ถ้าเราศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว เราก็จะรัก สนใจ และเกิดความปิติที่จะศึกษาและอนุรักษ์ต่อไป เพราะเรารักทรัพยากรธรรมชาติ”

งานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีหลากหลายโครงการ และมีประกอบเป็นหนึ่งแผนงานหรือโครงการในโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ โดยยกตัวอย่างโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันเพียงบางส่วน ดังนี้

๔.๒.๑ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เภาะแสนสาร จังหวัดชลบุรี

“...โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ ได้เริ่มต้นขึ้น
ราวปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สถาบันต่างๆ
ที่มีหน้าที่ในการศึกษาพืชพรรณต่างๆ และบุคคลที่สนใจ
ได้มีโอกาสปฏิบัติงานที่ศึกษาพืชพรรณต่างๆ
ที่มีอยู่จำนวนมากในประเทศไทย
ได้ศึกษาวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้รวบรวมเป็นหลักฐานไว้
และเพื่อเป็นสื่อในระหว่างสถาบันต่างๆ บุคคลต่างๆ
ที่ทำการศึกษา ให้สามารถร่วมใช้ฐานข้อมูลเดียวกัน
เพื่อให้การศึกษาไม่ซ้ำซ้อน สามารถที่จะดำเนินการไป
ก้าวหน้าเป็นประโยชน์ในทางวิชาการได้...”

พระราโชวาทในการประชุมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
ณ อาคารสารนิเทศ ๕๐ ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๓

ทรงพระราชดำริก่อตั้งธนาคารพืชพรรณ จุดกำเนิดแห่งการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำริ กับนายแก้วขวัญ วัชโรทัย เลขาธิการพระราชวัง และผู้อำนวยการโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ให้อนุรักษ์พืชพรรณของประเทศและดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณ ซึ่งต่อมาในปี ๒๕๓๖ ฝ่ายวิชาการ โครงการส่วนพระองค์ฯ ได้จัดตั้ง “โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึง ความสำคัญของพันธุกรรมพืชต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย ก่อให้เกิดกิจกรรมเพื่อให้มีการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติที่นำผลประโยชน์มาถึงประชาชนชาวไทย ตลอดจนให้มีการจัดทำระบบข้อมูลพันธุกรรมพืช ให้แพร่หลาย สามารถสื่อถึงกันได้ทั่วประเทศ

ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่เมื่อครั้งปี ๒๕๐๓ ที่ทรงพระราชดำริให้อนุรักษ์ต้นยางนา และทรงให้รวบรวมพืชพรรณไม้ของภาคต่างๆ ทั่วประเทศมาปลูกไว้ในสวนจิตรลดา โครงการนี้จึงเป็นหนึ่งในโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวพระราชดำริและสืบสานพระราชปณิธานแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กองทัพเรือร่วมสนองพระราชดำริ สำรวจพื้นที่เกาะแสมสาร

คณะปฏิบัติงานบริหารงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ ได้สำรวจและศึกษาเก็บข้อมูลในพื้นที่ เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรี โดยร่วมกับกองทัพเรือและเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้และมีความเห็นสรุปว่า “เกาะแสมสาร” เป็นเกาะที่มีความเหมาะสมที่จะทำการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เนื่องจากมีความหลากหลายของพรรณพืช โดยในปี ๒๕๔๑ กองทัพเรือซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อม ในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ประกอบกับได้มีการสำรวจพื้นที่เกาะแสมสารไว้แล้ว จึงขอเข้าร่วมสนองพระราชดำริดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ที่เกาะแสมสาร โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีพระราชวินิจฉัยอนุมัติแผนแม่บทโครงการดังกล่าว และมีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยจัดสร้างธนาคารพืชพรรณขึ้นสำหรับเก็บรักษาพันธุกรรมพืชที่เป็นเมล็ดและเนื้อเยื่อ และสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานทุกกิจกรรมของโครงการมาจนถึงปัจจุบัน

จากแนวพระราชดำริสู่การจัดตั้ง “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย”

ให้ความรู้ความเข้าใจในด้านพันธุ์ไม้และระบบนิเวศต่อเยาวชน ในลักษณะที่เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต อันก่อให้เกิดความรู้สึกรักผูกพันกับธรรมชาติ

นอกจากนี้ พระองค์มีพระราชกระแสแนะนำแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่เยาวชนไว้หลายครั้ง ซึ่งเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ ได้มีพระราชกระแสความตอนหนึ่งว่า

“...การสอนให้เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พืชพรรณนั้น ควรใช้วิธีการปลูกฝังให้เด็กเห็นความงดงาม ความสนใจ และก่อให้เกิดความปิติที่จะทำการศึกษาและอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป การใช้วิธีการสอน การอบรมให้เกิดความรู้สึกลึกๆว่าหากไม่อนุรักษ์แล้วจะเกิดผลเสีย เกิดอันตรายแก่ตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความเครียด ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อประเทศในระยะยาว... ตามเกาะต่างๆ มีพืชพรรณอยู่มาก แต่ยังไม่ค่อยมีผู้สนใจเท่าไร จึงน่าจะมีการสำรวจพืชพรรณตามเกาะด้วย”

กองทัพอากาศจึงดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนโดยจัดตั้ง “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย” รวมทั้งจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์และเส้นทางศึกษาธรรมชาติบนเกาะเสม็ด เพื่อเป็นสื่อในการสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกแก่เยาวชนตามแนวพระราชดำริ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย ตั้งอยู่ริมทะเลบริเวณเขาหมาจอ ตำบลเสม็ด อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในจุดที่อยู่ตรงข้ามเกาะเสม็ด มีอาณาบริเวณประมาณ ๑๖ ไร่ สิ่งก่อสร้างมีลักษณะเป็นอาคารไต่ระดับเขา ถึงยอดเขา เพื่อให้มองเห็นทัศนียภาพมุมกว้าง ไกล และความลึกของทะเล โดยมุ่งที่จะให้ผู้ชมเห็นความงดงามของท้องทะเลแล้วเกิดจินตนาการและความปิติที่จะรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติไว้ตามแนวพระราชดำริในหลักวิชาว่าด้วยการพิพิธภัณฑ์ ถือได้ว่าพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สากลเรียกว่า NATURAL HISTORY MUSEUM อันเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงวัฒนธรรมชาติ ทั้งในด้านธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ และสัตวศาสตร์ ทางทะเลเป็นแห่งแรกในประเทศไทย

สวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน เสริมสร้างจิตสำนึกร่วมอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

นอกจากการจัดตั้งธนาคารพืชพรรณและพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยดังกล่าวแล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังทรงให้จัดทำสวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และเป็นสื่อในการสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่าประโยชน์ ความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป โดยดำเนินงานที่อิงรูปแบบของ “สวนพฤกษศาสตร์” แต่ย่อขนาดมาดำเนินการในพื้นที่เล็กๆ โดยการรวบรวมพรรณไม้ที่มีชีวิต มีแหล่งข้อมูลพรรณไม้ มีการศึกษาต่อเนื่อง เก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้ง พรรณไม้ดอง และรวบรวมพรรณไม้ท้องถิ่นเข้ามาปลูกรวบรวมไว้ในโรงเรียน ตลอดจนมีการบันทึกรายงานและข้อมูล รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพรรณไม้ และมีมุมสำหรับศึกษาค้นคว้า และการนำไปใช้ประโยชน์เป็นสื่อการเรียนการสอนในวิชาที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และเป็นไปตามความสนใจและความพร้อมของโรงเรียน

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้โรงเรียนที่สนใจสมัครใจที่จะร่วมสนองพระราชดำริ สมัครเป็นสมาชิก ขณะนี้มีโรงเรียนสมาชิก ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ๒,๒๐๑ โรงเรียน (ณ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘) นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการอยู่อย่างไม่ขาดสาย ทั้งนี้ การดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนช่วยเป็นฐานการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ไม่ต้องลงทุน เพียงแต่ให้เด็กรู้จักสังเกต เรียนรู้ ตั้งคำถาม และหาคำตอบ เป็นข้อมูลสะสม อันจะก่อให้เกิดความรู้และผู้เชี่ยวชาญในพรรณไม้นั้นๆ รวมทั้งเป็นที่รวบรวมพรรณไม้หายาก พรรณไม้ที่ใกล้สูญพันธุ์ พรรณไม้ที่เป็นประโยชน์ พืชสมุนไพร พืชผักพื้นเมือง เป็นที่รวมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการใช้พื้นที่นั้นเรียนรู้ เป็นสถานอบรมสั่งสอนเบ็ดเสร็จ เกิดมีทั้งวิทยากร ทั้งปัญญาแก่เยาวชน อีกทั้งเป็นการสร้างนักอนุรักษ์รุ่นเยาว์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ในอนาคตต่อไป

๔.๒.๒ การฟื้นฟูป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงศึกษาจากภาพถ่ายทางไกลจากดาวเทียม (Remote Sensing) ทำให้ทรงทราบว่า บริเวณชายฝั่งทะเลของเขตพระราชनिเวศน์มฤคทายวัน เคยเป็นพื้นที่ของป่าชายเลนมาก่อน แม้ว่าสภาพที่ปรากฏจะเป็นเพียงปากคลองที่ถูกทับถมด้วยเนินทรายและตื้นเขินไปแล้วก็ตาม พระองค์มีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะฟื้นฟูป่าชายเลนให้เกิดขึ้นใหม่ให้สมบูรณ์เหมือนที่เคยเป็นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงปลูกป่าชายเลนด้วยพระองค์เอง และทรงบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ

การปลูกป่าชายเลนบริเวณชายฝั่งทะเลเขตพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน **ระยะที่ ๑** เริ่มขึ้นในปี ๒๕๓๗ โดยทรงปลูกพรรณไม้ป่าชายเลนจำนวน ๓๒ ชนิด ในบริเวณปากคลองบางตราน้อย ประมาณ ๘๐ ไร่ และบริเวณคลองบางตราใหญ่ ประมาณ ๓๐ ไร่ รวมทั้งได้เสด็จฯ ไปทรงบริหารจัดการการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมภายในเขตพระราชนิเวศน์มฤคทายวันอย่างสม่ำเสมอ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ได้ทรงปลูกป่าชายเลน**ระยะที่ ๒** ในบริเวณพื้นที่ส่วนแยกคลองบางตราน้อย อาทิ ต้นโกงกางใบใหญ่ ในเนื้อที่ประมาณ ๓๐ ไร่ และในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ได้ทรงปลูกป่าชายเลน**ระยะที่ ๓** โดยทรงปลูกต้นหว้าและปลูกป่าชายหาด จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินข้ามสะพานไปยังพื้นที่ป่าชายเลนระยะที่ ๑ เพื่อทอดพระเนตรพรรณไม้ที่ทรงปลูกไว้เมื่อปี ๒๕๓๗ และทรงปล่อยแะ จำนวน ๔๗ ตัวบนปากบ่อก รวมทั้งปล่อยปูทะเลจำนวน ๔๙ ตัวลงในคลองป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศให้เป็นไปตามวงจรธรรมชาติ

สภาพแวดล้อมกลับคืนสู่ความสมดุล ด้วยพระปรีชาสามารถ

การฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนที่บริเวณปากคลองบางตราน้อยและบางตราใหญ่ ตามแนวพระราชดำริฯ ได้ช่วยให้พื้นที่ป่าชายเลน ณ ที่แห่งนี้ กลับคืนสู่ความสมบูรณ์ในระบบธรรมชาติได้ใหม่อีกครั้ง ระบบนิเวศกลับเข้าสู่วงจรธรรมชาติ ช่วยให้สัตว์ในป่าชายเลนเริ่มเติบโตตามวัฏจักรแห่งชีวิต นกกว่าร้อยชนิดได้เข้ามาอาศัยอยู่ในป่าชายเลนแห่งนี้ เหล่านี้เกิดขึ้นได้ด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ที่มีพระวิริยะอุตสาหะฟื้นฟูธรรมชาติ เพื่อให้ที่แห่งนี้ได้เป็นพื้นที่ตัวอย่างสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนทั่วไป

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ก่อกำเนิดอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร

ความสำเร็จของการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนในพื้นที่เขตพระราชनिเวศน์มฤคทายวัน ที่ดำเนินตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนถึงสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากผืนทรายที่แห้งแล้ง สามารถฟื้นคืนสู่ความเป็นป่าชายเลนได้เหมือนที่เคยเป็นในอดีต

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพระราชทานพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์จนบังเกิดผลสำเร็จดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุ ๔๘ พรรษา ในปี ๒๕๔๖ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และมูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนาวดี จึงได้ร่วมกันจัดตั้ง “อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร” เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายในศุภวาระอันเป็นสิริมงคลยิ่ง โดยมีแนวทางการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงงานในบริเวณค่ายพระรามหก อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ต่อมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธยเป็นนามอุทยานว่า “อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร” และพระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธย “สธ” ประดับตราสัญลักษณ์ของอุทยานเพื่อแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่ออุทยานแห่งนี้

๔.๒.๓ โครงการสร้างป่าสร้างรายได้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนาปอ อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ถึง ๓ ครั้ง ได้ทรงรับทราบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความเดือดร้อนจากความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำ การสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ประชาชนเกิดความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเผชิญภาวะหนี้สิน ประกอบกับมีการขอพระราชทานความช่วยเหลือจากราษฎรบ้านเหล่ากอหก ตำบลเหล่ากอหก ในอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำ ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชดำริให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาทรัพยากรเสื่อมโทรมในบริเวณพื้นที่เหล่านี้

ต่อมา **ว่าที่ร้อยตรี กิตติ ชันธมิตร** กรมวังผู้ใหญ่ ได้เดินทางไปร่วมประชุมกับหัวหน้าส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย เพื่อแจ้งถึงพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ว่าทรงมีความห่วงใยในสภาพปัญหาต่างๆ ของพื้นที่ จึงได้มีพระราชดำริให้ดำเนินงาน **“โครงการสร้างป่า สร้างรายได้”** ควบคู่ไปกับการสร้างอ่างเก็บน้ำ

จากนั้นได้มีการจัดตั้งคณะทำงานและเชิญชวนกลุ่มผู้นำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนมาร่วมรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านป่าไม้และต้นไม้ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาประชาชนบุกรุกเข้าตัดไม้ ถางป่า เพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด และสับปะรด ในพื้นที่ต้นน้ำ

ใช้ระบบ “วนเกษตร” รักษาป่า และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยการสร้างจิตสำนึก

โครงการสร้างป่าสร้างรายได้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร สร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้ชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยใช้แนวคิด

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างยั่งยืน และการใช้ “วนเกษตร” ซึ่งเป็นระบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ผสมผสานกับการจัดการระบบเกษตรกรรมอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิต และเป็นไปตามลักษณะภูมิสังคม มีความสมดุลในระบบนิเวศธรรมชาติกับระบบนิเวศเกษตรกรรมและวัฒนธรรม ดังพระราชดำรัสเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาที่ดินอย่างยั่งยืน เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๑ สรุปความได้ดังนี้

“...เนื่องจากที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตรมีอยู่จำกัด จึงจำเป็นจะต้องพิจารณาวิธีการใช้ที่ดินอย่างประหยัดให้ได้ผลตอบแทนสูง และดำเนินการเพื่อให้ที่ดินคงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ไม่เสื่อมโทรมลง... ถ้าเราสามารถทำสำเร็จได้จะเกิดผลดี คือสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรดินให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนต่อไป ในอนาคตอันยาวนาน...”

หน่วยงานต่างๆ ร่วมผนึกกำลังขยายผลโครงการ

จังหวัดน่านได้ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูผืนป่าแหล่งต้นน้ำจังหวัดน่าน ตามพระดำรัสเมื่อคราวสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเป็นองค์ประธานและทรงบรรยายเรื่อง “การสร้างสำนึกให้เด็กและเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” ในการประชุมสัมมนาวิชาการ “รักษ์ป่าน่าน” เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗ ณ ศูนย์การเรียนรู้และบริหารวิชาการเครือข่ายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ความตอนหนึ่งว่า

“...จังหวัดน่านเป็นจังหวัดน่านอยู่จังหวัดหนึ่ง การที่ได้เดินทางมาจังหวัดน่านหลายครั้ง ทำให้ข้าพเจ้าได้เห็นทั้งส่วนที่ดีและส่วนที่เป็นปัญหาอยู่มาก ได้แก่ปัญหาพื้นที่ป่าที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้สภาพสมดุลตามธรรมชาติสูญเสีย มีผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การฟื้นฟูป่าให้ดีขึ้น หากทางให้คนกับป่าอยู่ร่วมกัน ก็จะสามารถแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนได้ แม้จะต้องใช้เวลานาน แต่ถ้าไม่เริ่มต้นตั้งแต่ตอนนี้ ปัญหาก็คงทวีความรุนแรงขึ้น...”

ต่อมาในวันพุธที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๗ กรมการปกครอง ได้ร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการดำเนินการ “โครงการสร้างป่า สร้างรายได้” ร่วมกับสำนักงาน คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กรมป่าไม้ และศูนย์ประสาน การปฏิบัติที่ ๖ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุครบ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ รวมทั้งเป็นการผนึกกำลังขับเคลื่อนขยายผลโครงการสร้างป่า สร้างรายได้ ตามแนวพระราชดำริฯ ให้เกิดผลอย่างแพร่หลายต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินโครงการสร้างป่าสร้างรายได้เริ่มจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบการสร้างป่าสร้างรายได้ โดยการศึกษาหาพันธุ์ไม้ป่าที่เหมาะสมกับพื้นที่ ตลอดจนการจัดการพื้นที่ปลูก รูปแบบการปลูก และการตลาด จากนั้นจะมีการคัดเลือกแกนนำเพื่อชักจูงคนในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรมตามโครงการ อาทิ การแบ่งพื้นที่ทำกินบางส่วนเพื่อนำมาปลูกป่าสร้างรายได้ ทั้งนี้ จะมีหน่วยงานราชการคอยให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาทุกขั้นตอน

ปวงประชาสุขสม ทรัพยากรยั่งยืน ด้วยน้ำพระราชหฤทัย

ด้วยพระวิริยะอุตสาหะของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการดูแลชีวิต ความเป็นอยู่ของพสกนิกรในถิ่นทุรกันดาร จากที่ดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก ประสบปัญหานานับการ ในวันนี้ล้วนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคงและเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพโดยไม่เบียดเบียน ธรรมชาติ อีกทั้งทรงทำนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในความสนพระราชหฤทัยของพระองค์ไม่น้อยไปกว่ากัน พรรณไม้ต่างๆ นานา ล้วนสามารถดำรงอยู่ได้ชั่วลูกชั่วหลาน ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้รับการดูแล เสริมสร้างทดแทนทรัพยากรที่สูญเสียไป เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติและ วิถีชีวิตของประชาชน

๕. งานด้านการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ศาสนา และดนตรี

“...ชาติไทยของเรามีความเจริญด้วยศิลปธรรมจรรยา
และศิลปวัฒนธรรมครบถ้วนทุกสาขา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่บรรพกาล.
สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่าและเป็นนิมิตหมายสำคัญอย่างเอก
ที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติไทยคนไทย ซึ่งแตกต่างจากชาติอื่นคนอื่น.
จึงเป็นสิ่งที่คนไทยพึงศึกษาให้เห็นแจ้งถึงคุณค่า
และพยายามถนอมรักษาไว้ด้วยความรู้ความสามารถ
และความฉลาดรอบคอบ เพื่อมิให้ต้องสูญหาย หรือแปรสภาพไปในทางเสื่อม
ในการนี้ทุกคนต้องทราบแก้ไขโดยตระหนักว่า
การศึกษาและรักษาวัฒนธรรมไทย แท้จริงก็คือการจรรโลงรักษาอิสรภาพ
และความเป็นไทยของชาติไทยและคนไทยแต่ละคนไว้นั่นเอง...”

พระราชดำรัสในพิธีเปิดปีแห่งการรณรงค์เพื่อส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมไทย
ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ

๒๒ เมษายน ๒๕๓๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มศึกษาศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ มาแต่ยังทรงพระเยาว์ และด้วยพระอุปนิสัยและความสนพระราชมหุทัยในศิลปวัฒนธรรมและประเพณี จึงทรงให้การสนับสนุนและเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและฟื้นฟูด้วยพระองค์เองในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทยและประเพณีเสมอมา ด้วยทรงตระหนักว่า ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นสมบัติล้ำค่าที่แสดงถึงความเป็นไทย จึงควรอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานสืบไป รวมถึงทรงตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาทุกศาสนา ที่สอนให้เป็นคนดี จึงทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ รวมถึงศาสนาอื่นๆ โดยเสด็จฯ ไปประกอบพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ ตามที่ได้รับคำกราบบังคมทูลเชิญเสมอ

ส่วนทางด้านการดนตรีไทย ทรงเป็นแบบอย่างในการเสด็จทรงดนตรีไทยร่วมกับประชาชนทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ความรู้ด้านดนตรีไทย มาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ดนตรีไทยเป็นที่รู้จักและยังคงดำรงอยู่ ดังคำกล่าวของ ครูเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า “ดนตรีไทยไม่สิ้นแล้ว เพราะทูลกระหม่อมแก้วเอาใจใส่”

๕.๑ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ : แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทย

“...เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เทคโนโลยีเป็นปัจจัยอย่างสำคัญ
ในการพัฒนาประเทศ. แต่ชาติบ้านเมืองของเราจะเจริญยั่งยืนได้นั้น
ไม่อาจอาศัยปัจจัยทางเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียว
หากยังขึ้นอยู่กับความรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรม
อันเป็นสิ่งแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย
และคนไทยด้วย. ดังนั้น การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า
และการจรรโลงรักษามรดกทางวัฒนธรรม
มิให้เสื่อมลงหรือสูญหาย จึงถือเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน...”

พระราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

๕.๑.๑ การบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง

การบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง เมื่อคราวพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี เป็นพระราชพิธีที่จัดขึ้นเนื่องในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์จะมีอายุครบ ๒๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๒๕ เป็นการบูรณะครั้งใหญ่ครั้งที่ ๔ นับแต่ได้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานี โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์ นับว่าทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรกแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ทรงเป็นแม่งองบูรณปฏิสังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง ซึ่งอดีตกาลนั้น แม่งองอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์ ล้วนแต่เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ ที่เป็นชายทั้งสิ้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับพระราชภารกิจด้วยความเอาพระราชหฤทัยใส่เป็นอย่างยิ่ง ได้เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นประจำเพื่อกำหนดแผนงานบูรณะ การจัดหาทุนมาเพิ่มเติมงบประมาณในการใช้จ่าย พระราชทานพระราชวินิจฉัย และชี้้นำการแก้ปัญหาในการบูรณปฏิสังขรณ์ด้วยพระปรีชาสามารถและรอบรู้ในศิลปะและศาสตร์ทางศิลปกรรมไทย

ที่นอกเหนือไปจากการเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงสวยงามแล้ว ยังเป็นการธำรงรักษาศิลปะสมบัติทางด้านสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมให้คงไว้ตามแบบแผนดั้งเดิม อาทิ การบูรณะพระวิหารยอดภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ระหว่างการกะเทาะปูนเพื่อซ่อมแซมอาคารหลังนั้น ได้พบว่าผนังของเดิมที่อยู่หลังชั้นปูนฉาบมีการตกแต่งด้วยกระเบื้องชิ้นเล็กๆ เป็นลายแก้วชิงดวง พระองค์มีพระราชบัญชาว่า หลังจากการฉาบปูนพระวิหารยอดใหม่แล้ว ขอให้เจาะช่องปูนเล็กๆ บนส่วนหนึ่งของผนัง เพื่อที่จะให้ผู้ที่สนใจได้เห็นหลักฐานลักษณะผนังของเดิมได้ นับว่าทรงเข้าพระราชหฤทัยในวิชาการด้านนี้อย่างถ่องแท้ในการเก็บหลักฐานและแสดงหลักฐาน โดยทำให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่มีการซ่อมแซมใหม่ เพราะส่วนที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจาะนี้ต้องเดินขึ้นไปบนอาคารจึงจะมองเห็น เมื่อดูอาคารโดยรวมจะไม่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งช่วยให้เกิดความกลมกลืนกับส่วนรวมของอาคารโดยแท้

๕.๑.๒ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ... แหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักว่า พิพิธภัณฑ์ คือ แหล่งที่ประชาชนจะสามารถเรียนรู้ได้จากของจริง เมื่อเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศทุกครั้งจะเสด็จฯ เยี่ยมชมโบราณสถานโบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิจัยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนทรงศึกษาถึง ประเพณีความเชื่อของคนแต่ละประเทศอยู่เป็นนิจ โดยจะทรงนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และประสบการณ์ ที่พบเห็น พระราชทานแนวพระราชดำริให้ปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของไทย เพื่อยกระดับ มาตรฐานและเพิ่มสาขาอื่นๆ เช่น ธรรมชาติวิทยา ภูมิศาสตร์ และธรณีวิทยา ฯลฯ ตามหลักการที่นานา ประเทศดำเนินการ

กรมศิลปากรได้สนองแนวพระราชดำริจัดตั้ง “โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ประจำเมือง” และได้ทดลองดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปีโดยจังหวัดกำแพงเพชร มูลนิธิสมเด็จพระญาณสังวร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมจัดสร้างในเขตอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัด กำแพงเพชร ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเลือกรูปแบบอาคารพิพิธภัณฑ์ เป็นแบบเรือนไทยหมู่ภาคกลาง และได้พระราชทานนามว่า “พิพิธภัณฑ์สถานจังหวัดกำแพงเพชร เฉลิมพระเกียรติ” เป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและจัดแสดงภูมิปัญญาของบรรพชนในท้องถิ่น แหล่งข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของจังหวัดด้วย

นอกจากนี้ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีต่องานอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย กรมศิลปากรได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระองค์ มาปฏิบัติการกิจและพัฒนางานด้านพิพิธภัณฑ์ จวบจนปัจจุบันมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ภายใต้อำนาจดูแลของกรมศิลปากร มีทั้งหมด ๔๒ แห่ง กระจายอยู่ภูมิภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคกลาง ๒๐ แห่ง เฉพาะที่กรุงเทพมหานคร ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติช้างต้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติวัดเบญจมบพิตร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป์ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
ศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์ **ภาคเหนือ ๘ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
๗ แห่ง และภาคใต้ ๗ แห่ง เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและแสดง
ศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุ ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทาง
ประวัติศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น ที่มีความโดดเด่นของสถานที่
และบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องประจำท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้ประชาชน
ได้ศึกษา และตระหนักถึงความเป็นคนไทยและชาติไทยสืบทอด
สู่บรรพชนรุ่นหลังสืบไป

๕.๑.๓ พิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า...

แบบอย่างแห่งการดำรงชีวิตอันดีงาม

พิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เป็นพิพิธภัณฑที่ตั้งอยู่ใน “วังสระปทุม”
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภว่า เป็นสถานที่สำคัญแห่งพระราชวงศ์และ
แห่งชาติ ด้วยเป็นพระตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ตั้งแต่ปี ๒๔๕๙ งบประมาณเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่
๑๗ ธันวาคม ๒๔๘๘ และได้เป็นที่ประทับ
ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ในเวลาต่อมา สมควรที่จะจัดเป็นพิพิธภัณฑ
เฉลิมพระเกียรติ แสดงพระราชกรณียกิจอันเป็น
แบบอย่างอันดีงามแห่งการดำรงชีวิต ที่อำนวย
ประโยชน์สุขแก่คนหมู่มาก

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานวังสระปทุมให้เป็นที่พักประทับของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงระลึกถึงพระราชปรารภแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าว
จึงทรงจัดการตั้งพิพิธภัณฑขึ้นสนองพระราชดำริ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาพระราชกรณียกิจแห่งสมเด็จพระ
พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งมูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าขึ้นเมื่อ
วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๘ เพื่อดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑดังกล่าว และจัดกิจกรรมต่างๆ สืบสาน
แนวพระราชดำริ

ในกาลต่อมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในการเปิดพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ณ พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม ในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ และเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔ ทรงเปิดงานนิทรรศการ “บรมกษัตริย์วัฒนสถาน” เพื่อเฉลิมพระเกียรติและเผยแพร่พระราชประวัติ และพระราชจริยวัตรของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ภายในพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า มีการจัดแสดงแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) **หอนิทรรศการ** จัดแสดงนิทรรศการ เรื่อง สายธารประวัติศาสตร์สว่างวัฒนพิพิธภัณฑ์สถานซึ่งประกอบด้วยพระราชประวัติสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และนิทรรศการการบูรณะซ่อมแซมพระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม (๒) **พระตำหนักใหญ่** เป็นพระตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า โดยเปิดให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปเข้าชมในช่วงกลางเดือนธันวาคม - ปลายเดือนมีนาคมของทุกปี และในปี ๒๕๕๘ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ทางพิพิธภัณฑ์ฯ ได้ขยายเวลาเปิดเข้าชมจนถึงสิ้นเดือนเมษายน ๒๕๕๘

๕.๑.๔ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หรือชื่อที่เรียกกันสั้นๆ ว่า “**อุทยาน ร.๒**” เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานกรรมการมูลนิธิ เมื่อปี ๒๕๒๐

เมื่อทรงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองค์ประธานกรรมการมูลนิธิ ดังกล่าว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชปณิธานในการดำเนินงานโครงการก่อสร้าง อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ ร.๒ ให้ลุล่วงไปตามเป้าหมาย เพื่อเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้พระราชทานศิลปวัฒนธรรมอันงดงามไว้เป็นมรดกแก่ชาติ จนได้รับยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) รวมทั้งเพื่อให้อุทยานฯ สามารถอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนชาวสมุทรสงครามและท้องถิ่นใกล้เคียง และเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ให้แพร่ไพศาลยั่งยืนอยู่ตลอดไป โดยพระองค์**ทรงบริหารงาน และทรงหาทุนดำเนินการก่อสร้างอุทยานฯ** ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ ร.๒ จัดสร้างขึ้น ณ ตำบลอัมพวา อำเภอมัฎฐา จังหวัด สมุทรสงคราม ซึ่งเป็นที่พระบรมราชสมภพ โดยพระราชสมภพเมื่อ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๖๑ ทางทิศตะวันตกของบริเวณพระอาราม เพื่อเป็นประโยชน์ แก่กิจการของมูลนิธิฯ โดยการก่อสร้างในส่วนสำคัญ คือ โรงละครกลางแจ้ง อาคารทรงไทยซึ่งจัดเป็น พิพิธภัณฑสถานพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ห้องสมุด ซึ่งมอบให้กรมศิลปากร ร่วมดำเนินงานในฐานะหอสมุด แห่งชาติ สาขาสมุทรสงคราม และสวนพรรณไม้ในวรรณคดี

ภายในอุทยานพระบรมราชานุสรณ์มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ลักษณะเป็นอาคารทรงไทย ๔ หลัง แบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ เช่น **“หอกลาง”** ภายในประดิษฐานพระบรมรูปรัชกาลที่ ๒ และจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เช่น เครื่องเบญจรงค์ เครื่องถ้วย หุ่นขี้ผึ้ง **“ห้องชาย”** ที่จัดแสดงให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ของชายไทย ที่มีความกล้าหาญ พระพุทธรูปสำหรับบูชา รวมทั้งแท่นพระบรมมหาราชวังซึ่งเชื่อว่าเป็นของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย **“ห้องหญิง”** ที่แสดงให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ของหญิงไทยโบราณ โต๊ะเครื่องแป้ง คันฉ่อง ชานเรือน จัดแสดงตามแบบบ้านไทยโบราณ รวมทั้งมีโรงละครกลางแจ้งและสวนพฤกษชาติ เป็นสวนพรรณไม้ในวรรณคดีนานาชนิด

นอกจากนี้ มูลนิธิฯ กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และจังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งประชาชนได้ร่วมกันจัดงานเพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นประจำทุกปี เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับพรรณไม้พระนามและพรรณไม้พระราชทาน สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแห่งภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยให้คงอยู่ตลอดไปโดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิดงานและทอดพระเนตรกิจกรรมการแสดงต่างๆ ทุกปี ตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ เป็นต้นมา

๕.๒ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย

“...ความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน มีผลกระทบให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคน และสภาพแวดล้อมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนที่ยังคงรักษาวินัยชีวิตตามแบบอย่างที่มีมาแต่เดิม ในปัจจุบันแทบไม่มีเหลือให้ชนรุ่นหลังได้ซึมซับความงามของวัฒนธรรมที่ตกทอดมาแต่อดีต ชุมชนเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีของคำว่าความพอเพียง คนในชุมชนพึ่งพาอาศัยกันได้ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีชนบประเพณีอันดีงาม ภูมิปัญญาชาญฉลาด ชุมชนลักษณะนี้มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตใจ เป็นประโยชน์ด้านการศึกษาในแง่มุมต่างๆ ปัจจุบันมิให้เห็นเพียงไม่กี่แห่ง หากไม่ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ก็จะสูญสลายไปอย่างน่าเสียดาย...”

พระราชดำรัสในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม
จัดโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์
๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

๕.๒.๑ วิทยาลัยในวัง... แหล่งสืบสานงานช่างศิลป์ไทย

สืบเนื่องจากวาระเฉลิมฉลอง ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์

วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง อันประกอบด้วย มหาปราสาทราชมณเฑียร ตลอดจนเครื่องราชูปโภคต่างๆ ซึ่งล้วนต้องใช้ฝีมือช่างสิบหมู่ทั้งสิ้น แต่ขาดแคลนผู้มีความรู้ ความชำนาญในวิชาช่างสิบหมู่ จึงมีพระราชดำริที่จะอนุรักษ์และเผยแพร่วิชาความรู้ที่เคยฝึกฝนกันในวังให้กว้างขวางออกสู่ประชาชน ดังพระราชดำริสเนื่องในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดนิทรรศการพิเศษเรื่อง **“การช่างศิลป์ไทย”** เมื่อปี ๒๕๓๖ ความตอนหนึ่งว่า

“...งานช่างศิลป์ไทย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของชาติ เพราะศิลปะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของคนในชาติที่สืบทอดกันมายาวนาน จนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ...”

ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักในคุณค่าของศิลปะที่เป็นมรดกจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จึงทรงพระราชดำริให้จัดตั้ง **“วิทยาลัยในวัง”** ในปี ๒๕๒๙ หรือเรียกอีกชื่อว่า **“โรงเรียนผู้ใหญ่พระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังหญิง)”** เพื่อสืบสานฟื้นฟูช่างฝีมือไทย และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ทั้งยังมุ่งเน้นฝึกสอนแก่ผู้ที่ต้องการไปประกอบอาชีพโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน โดยทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ ให้ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญทางช่างที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งนับวันจะมีจำนวนน้อยลงเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่างๆ โดยเริ่มแรกโปรดให้ตั้งขึ้นในเขตพระราชฐานชั้นในพระบรมมหาราชวัง โดยดัดแปลงจากตำหนักของพระราชธิดาและเจ้าจอมมารดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นสถานที่เรียน ต่อมาจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทำให้สถานที่คับแคบ จึงโปรดให้ย้ายมายังอาคารพระตำหนักพระองค์เจ้าอาทรทิพนิภา

ปัจจุบันโรงเรียนดังกล่าวเปิดสอนวิชาหลัก ๓ แผนก คือ วิชาช่างปักสะตึง วิชาดอกไม้สด ประดิษฐ์ และวิชาอาหารและขนม เมื่อเลือกเรียนวิชาหลักหนึ่งในสามครบตามกำหนดเวลาในชั้นต้นแล้ว จะต้องเลือกเรียนวิชาเลือกอีกหนึ่งวิชาจากวิชาพับผ้าเช็ดหน้าเป็นรูปตัวสัตว์ การทำบายศรีจากใบตอง การประดิษฐ์ใบตองในรูปแบบต่างๆ หรือการทำเครื่องหอมไทย เช่น การทำเทียนบอบ แป้งร่ำ น้ำอบไทย บุนหา และการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

ต่อมาในปี ๒๕๓๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง **“โรงเรียนผู้ใหญ่พระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย)”** ขึ้นในเขตพระบรมมหาราชวังด้วยเช่นกัน โดยได้รับพระราชทานพระราชานุญาตให้ใช้อาคารหออุเทศทักษิณา ภายในพระบรมมหาราชวังเป็นอาคารเรียน

นอกจากนี้ ทรงพระเมตตาพระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สนับสนุนการดำเนินงาน อีกทั้งทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ติดตามการดำเนินงาน และเสด็จพระราชดำเนินพระราชทาน วุฒิบัตรแก่นักศึกษาที่จบหลักสูตรเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๒ เป็นต้นมา และต่อมา ในปี ๒๕๕๒ ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากเดิม โรงเรียน ผู้ใหญ่พระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย) เป็น “โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)” ปัจจุบัน

เปิดสอนวิชางานเขียน งานปั้น งานประดับมุก งานลายรดน้ำ งานแกะสลัก งานทัวซอน และงานปักจักร

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวัง จัดสร้างสาขาวิทยาลัยในวังชาย ด้านช่างสิบหมู่ขึ้น ณ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในมหามงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นปีที่ ๕๐ เมื่อปี ๒๕๓๙ ด้วยเหตุนี้จึงพระราชทานนามสถานศึกษาแห่งนี้ว่า “ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง)”

๕.๒.๒ โครงการอัมพวา ชัยพัฒนานุรักษ์ : วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้สำนักงานมูลนิธิ ชัยพัฒนานำที่ดินที่คุนประยงค์ นาคะวะรังค์ ชาวอัมพวา น้อมเกล้าฯ ถวาย มาดำเนินการพัฒนา ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอัมพวา โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้ในการดำเนินงาน มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ความร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนอัมพวา ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสภาพแวดล้อม ให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ บนแนวทาง “อนุรักษ์แล้วจึงพัฒนา” เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังชื่อของโครงการว่า “อัมพวา ชัยพัฒนานุรักษ์” ชัยชนะแห่งการพัฒนาของชุมชนอัมพวา

กอบกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นว่า “ชุมชนอัมพวา” เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติไทย ซึ่งอนุชนรุ่นหลังสามารถหวนรำลึก และมองย้อนเห็นภาพอดีตอันรุ่งเรืองถึงความเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรม และประเพณีอันงดงามที่สะท้อน ความเป็นไทยได้อย่างน่าภาคภูมิใจ จึงมีพระราชดำริให้โครงการฯ มุ่งเน้นดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรมวิถีชีวิตชาวชุมชนอัมพวา ทั้งในด้านกายภาพ และการดำเนินชีวิตของผู้อาศัยในพื้นที่ และชุมชน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ และประกอบกิจกรรมภายในพื้นที่ และพัฒนา

พื้นที่ให้เกิดศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชื่อมโยงกับอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร. ๒) และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้พื้นเมือง การรักษาระบบนิเวศของสวนผลไม้ และแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนอัมพวา ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยสร้างโอกาสให้ชุมชน องค์กรท้องถิ่น และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา และการพึ่งพาตนเองของชุมชนตามแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบัน “อัมพวา” ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นแหล่งศึกษาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้พื้นเมือง การรักษาระบบนิเวศของสวนผลไม้ เพื่อสืบสานวิถีชีวิตของชุมชน และการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ด้วยความภาคภูมิใจในความรู้ ภูมิปัญญา และผลิตภัณฑ์ของชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งโอกาสและรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

๕.๓ การทำนุบำรุง พิณฟู และส่งเสริมศาสนา

“...เป็นที่ยอมรับกันว่า พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของชาติไทย
จากอดีตจนปัจจุบัน ยิ่งกว่านั้น พระพุทธศาสนายังเป็นทั้งศาสนา
และอารยธรรมสำคัญของทวีปเอเชียและของโลก
การศึกษาวิจัยเรื่องพระพุทธศาสนา จึงเป็นสิ่งสำคัญ
อันจะเอื้อต่อความเข้าใจวัฒนธรรม และระบบความคิดของชนชาติต่างๆ
รวมทั้งจะเอื้อต่อการพัฒนาภูมิปัญญาอย่างลุ่มลึกและต่อเนื่อง
เรื่องเล่าในพุทธศาสนาอันครอบคลุมมิติต่างๆ ของพระพุทธศาสนา
ทั้งคัมภีร์ ตวับทวรรณกรรม ตลอดจนวรรณกรรมและพิธีกรรมประเภทต่างๆ
ที่สร้างมาแต่เดิมและสร้างขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่องและยาวนาน
จึงเป็นข้อมูลที่พึงนำมาศึกษาอย่างกระจ่างชัดรอบด้าน
เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงบูรณาการ อันอาจจะเป็นเครื่องมือ
กำหนดแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาของโลกในองค์รวมอย่างมีประสิทธิภาพ
เหมาะสมกับยุคสมัยแห่งโลกไร้พรมแดนในปัจจุบัน...”

พระราชดำรัสในการประชุมวิชาการนานาชาติ
เรื่อง “เรื่องเล่าพุทธศาสนาในเอเชีย”
ณ ห้องควีนส์ปาร์ค ๑ โรงแรมอิมพีเรียล ควีนส์ปาร์ค
๙ สิงหาคม ๒๕๕๓

๕.๓.๑ ทรงฟื้นฟูและส่งเสริมพระพุทธศาสนา

เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงได้รับการอบรมจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้เป็นผู้ใฝ่ในการปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิและภาวนา ทรงศึกษาและปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอตลอดมา และโปรดการฟังเทศน์ฟังธรรม พระองค์เคยเสด็จฯ ไปฟังเทศน์มหาชาติที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็นเวลาดิตต่อกัน ๓ วัน ต่อมาเมื่อทรงเป็นนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีพระราชดำริให้ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดงาน “เทศน์มหาชาติตามรูปแบบที่ถูกต้องตามตำรับหลวง” หรือที่เรียกว่า “เทศน์มหาชาติร้อยยาว” ขึ้น เพื่อชี้แนะให้คนไทยได้เข้าใจคุณค่าของเรื่องมหาชาติ และประเพณีการเทศน์มหาชาติที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณกาล ในการเทศน์ครั้งนี้ทรงรับเป็นเจ้าภาพในภัณฑุ์กุมาร ซึ่งได้ทรงจัดเครื่องภัณฑุ์เทศน์ตามแบบฉบับที่ทำกันในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

นอกจากนี้ พระองค์ทรงพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุกด้าน เสด็จร่วมงานพิธีต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทุกครั้งเมื่อมีผู้กราบบังคมทูลเชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้ง**ทรงเป็นองค์ริเริ่มฟื้นฟูประเพณีฉลองวันวิสาขบูชา** ซึ่งเคยมีปรากฏมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยได้ทรงประกาศเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปร่วมกันจุดโคมประทีป และส่งบัตรอวยพรที่มีข้อความเพื่อเป็นเครื่องเตือนสติให้ระลึกถึงคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับศาสนาทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น ศาสนาเกิดขึ้นได้อย่างไร พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง ซึ่งทรงถอดพระพุทธานุชาดจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย พระจุฬินทราธิราชกับกรมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันตริคุณสืงเว และกาพย์ขับไม้กล่อมพระศรีนารัฐราชกิริณี เป็นต้น ซึ่งบทพระราชนิพนธ์เหล่านี้มีทั้งที่เกี่ยวกับศาสนาโดยตรง และการนำข้อคิดจากหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังได้ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สมทบในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ อยู่เป็นนิจ เช่น วัดท่าสุทธาวาสจังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่มากแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ครั้งเมื่อทรงนำนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปทัศนศึกษายังพระอารามแห่งนี้ ทรงพบว่าพระอุโบสถของวัดชำรุดทรุดโทรมมากจนไม่อาจใช้การต่อไปได้ จึงโปรดให้จัดสร้างพระอุโบสถใหม่ขึ้นทดแทนหลังเดิม ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เนื่องจากมีพระราชปณิธานที่จะให้พระอุโบสถหลังนี้เป็นพระอุโบสถประจำพระองค์

ด้วยแนวพระราชดำริเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า ศาสนาทุกศาสนา ล้วนมีจุดประสงค์ให้คนเป็นคนดี ดังนั้น แม้จะมีความเชื่อถือในศาสนาที่แตกต่างกัน ก็สามารถที่จะอยู่ร่วมกัน ได้โดยผาสุก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จึงทรงให้การสนับสนุนแก่ศาสนาอื่นๆ ด้วยเสมอ และเมื่อได้รับ คำกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ในงานพิธีของศาสนานั้นๆ ก็ได้ทรงละเลยที่จะเสด็จฯ ไปร่วมด้วยทุกครั้ง

๕.๓.๒ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ส่งเสริมการศึกษาสำหรับสามเณร

ในคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม และติดตามการดำเนินงานส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทย ภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชน ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกับพื้นที่อื่นๆ ตาม “โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่น ทุรกันดาร” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพบว่ายังมีเด็กและ เยาวชนจำนวนมากไม่ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนหรือ

ศูนย์การเรียนรู้ มีศรัทธาบวชเป็นสามเณรศึกษาทั้งสายสามัญและทางธรรมควบคู่กัน จึงได้มี พระราชดำริให้ดำเนิน “โครงการโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดน่าน” ขึ้น ดังพระราชดำรัส ในหนังสือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยายเรื่องการพัฒนาเด็ก และเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ความตอนหนึ่งว่า

“...โรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้ว พ่อแม่ดูแลต่อไม่ได้หรือเห็นว่าอาจจะดูแลได้ไม่ดี เท่าการส่งไปเรียนต่อในเพศสามเณร ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีพระเป็นครู หรือมีฆราวาสอาสาสมัครมาเป็นครูด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมนอกจากสอนวิชาทางศาสนาแล้ว ยังสอนวิชาสามัญด้วย เช่น ที่จังหวัดน่านมีพระคุณเจ้าหลายท่านมาในวันนี้ ที่ทำงานอยู่ด้วยกันช่วยเมตตาสอนเด็ก เหล่านี้ การทำงานเราทำเป็นเครือข่าย โรงเรียนพระปริยัติธรรมต่างๆ ร่วมมือกัน เณรมีโอกาสเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรม แต่วิชาการสายสามัญจะช่วยให้ มีความรู้คู่คุณธรรมทันโลก สามารถเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการกับเยาวชนวัยเดียวกัน เช่นไปเสนอโครงงานวิทยาศาสตร์ในกิจกรรมระดับชาติได้ และเด็กที่เคยเรียนอยู่โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน ไปเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนต่างๆ มีโรงเรียนเอกชน นอกสังกัด เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม คือ พ่อแม่ให้ลูกบวช เพราะไม่มีค่าใช้จ่าย ให้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา บวชแล้วเรียนโรงเรียนของวัด ทางวัดดูแลเอาใจใส่ดี...”

พระองค์จึงทรงอุปถัมภ์กิจกรรมโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่านในด้านการศึกษาและสุขภาพอนามัยของสามเณร โดยจัดอบรมเพื่อพัฒนาครูและสามเณรนักเรียน การบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จัดโครงการวิทยาศาสตร์ ถวายค่าภัตตาหารเพล ถวายนมผง และถวายทุนให้แก่สามเณรได้ศึกษาต่อในระดับ

อุดมศึกษา เป็นต้น รวมทั้งมีพระราชดำริพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยเน้นให้สามเณรเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และใช้รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย

ปัจจุบันมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในโครงการพระราชดำริจำนวน ๕๓ โรง ในพื้นที่จังหวัดน่าน แพร่ เชียงราย ตาก และพะเยา โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู สามเณร และชุมชน รวมทั้งเครือข่ายของหน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน อาทิ กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ครูและบุคลากรในชุมชน กิจกรรมการร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมของชุมชนและโรงเรียน และกิจกรรมการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์

๕.๓.๓ การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ในปี ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงเรียนบ้านศาลาใหม่ ตำบลศาลาใหม่ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนราธิวาส เพื่อติดตามการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ ขณะนั้นโต๊ะครูโรงเรียนจรรยาอิสลาม (นายอาลี มะสัน) ได้เฝ้าฯ รับเสด็จด้วย และกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนจรรยาอิสลามซึ่งมีรั้วติดกับโรงเรียนบ้านศาลาใหม่

เนื่องจากโรงเรียนจรรยาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียวแบบปอเนาะดั้งเดิม ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นสื่อในการเรียนการสอน โต๊ะครูกราบทูลรายงานว่ายากให้มีการเรียนการสอนสายสามัญและวิชาชีพด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเข้าไปจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสายสามัญและสายอาชีพ รวมทั้งมีพระราชดำริให้จัดการเรียนการสอนเรื่องโภชนาการและอนามัยแม่และเด็กด้วย เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

พระองค์ทรงส่งเสริมกิจกรรมการศึกษา
ของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
อิสลาม เพื่อให้เด็กๆ เหล่านี้ได้มีโอกาสที่จะได้รับ
การศึกษาที่ดี มีความรู้ด้านศาสนา วิชาสามัญ
และฝึกอาชีพ จึงทรงส่งเสริมให้เด็กได้รับการดูแล
และเติมเต็มในสิ่งที่ด้อย และกิจกรรมหลายๆ อย่าง
ได้เกิดขึ้นในโรงเรียนจรรยาอิสลาม ช่วยให้เด็ก
และเยาวชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ดังที่พระราชดำรัส
ในหนังสือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยายเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ความตอนหนึ่งว่า

“...โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ทำเครือข่ายลักษณะเดียวกันกับโรงเรียน
ทางพุทธศาสนา มีครูทำหน้าที่สอนเรื่องศีลธรรมจรรยาต่างๆ ส่วนโครงการช่วย
เรื่องวิชาการหลายด้าน เช่น อบรมครูคอมพิวเตอร์โปรแกรมต่างๆจากนั้นครูถ่ายทอด
ความรู้ให้เด็ก ข้าพเจ้าติดตามดู เห็นเขาทำงานได้น่าสนใจมาก ด้านการเกษตร
ก็ช่วยพัฒนา อีกทั้งอาชีพอื่นๆ การสหกรณ์ การอนามัย...”

เด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม ก็มักจะเข้าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
พ่อแม่เขาจะพอใจเพราะถือว่าลูกอยู่ในระเบียบอันดีงามของศาสนาห่างไกลจาก
ยาเสพติด เป็นเรื่องของงานศาสนาที่ช่วยดูแลเยาวชน ซึ่งเป็นเรื่องที่พูดกันน้อย...”

ปัจจุบันมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
เป็นโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ จำนวน ๑๕ โรงเรียนในพื้นที่
จังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี สงขลา และตาก สอนตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กับหลักสูตรอิสลามศึกษา
ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะเกษตรกรรม ฝึกอาชีพ
กิจกรรมสหกรณ์ มีโอกาสในการศึกษากว้างขวางขึ้น สามารถ
ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาได้ และยังทรง
รับโรงเรียนปอเนาะอีก ๒ โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ
อีกด้วย

๕.๕ การอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่การดนตรีไทย

“...งานดนตรีไทยอุดมศึกษา ได้จัดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนาน
มีการพัฒนารูปแบบการจัดงาน และมีสถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วมงานเพิ่มขึ้นทุกครั้ง
แสดงให้เห็นว่านักศึกษาระดับอุดมศึกษา
สนใจที่จะฝึกฝนศิลปะดนตรีไทย สถาบันต่างๆ สนับสนุนมากขึ้น
นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ชาบซึ้ง
และพร้อมใจช่วยกันบำรุงรักษาศิลปะแขนงนี้
การมีจิตใจรักและนิยมศิลปะดนตรีไทย
จะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาจิตใจมีวุฒิภาวะทางอารมณ์
ช่วยให้ดำรงตนอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีความสุข...”

พระราชดำรัสในงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๓๓
ณ อาคารหอประชุมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗

๕.๕.๑ ทรงเป็นผู้นำในการส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย พระองค์ทรงเริ่มหัดดนตรีไทย ในขณะที่ทรงศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนจิตรลดา โดย**ทรงเลือก หัดซอด้วงเป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรก** และได้ทรงดนตรีไทยในงานปิดภาคเรียนของโรงเรียน รวมทั้งงานวันคืนสู่เหย้าร่วมกับวงดนตรีจิตรลดาของโรงเรียนจิตรลดาด้วย หลังจากที่ทรงเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระองค์ทรงเข้าร่วมชมรมดนตรีไทยของสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะอักษรศาสตร์โดยทรงเล่นซอด้วงเป็นหลัก และทรงเริ่มหัดเล่นเครื่องดนตรีไทยชิ้นอื่นๆ ด้วย แต่ที่**โปรดทรงอยู่ประจำ คือ ระนาด ซอ และ ฆ้องวง** โดยเฉพาะระนาดเอก ทรงเริ่มเรียนระนาดเอกอย่างจริงจังเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากการเสด็จทรงดนตรีไทย ณ บ้านปลายเนิน จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ในปี ๒๕๒๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ร่วมงานชุมนุมดนตรีไทยของสถาบันระดับอุดมศึกษา ครั้งที่ ๑๒ ณ เวทีลีลาศ สวนอัมพร เป็นครั้งแรก ซึ่งในครั้งนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นเจ้าภาพจัดงาน นับแต่นั้นได้เสด็จฯ ไปทรงร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ และในฐานะที่ทรงเป็น **ทูลกระหม่อมอาจารย์** ทรงดนตรีไทยร่วมกับนักเรียนนายร้อยชมรมดนตรีไทย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทุกวันที่ ๒๓ ตุลาคม ซึ่งเป็นวันปิยมหาราช พร้อมทั้งทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงเพื่อแสดงความรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้พระราชทานกำเนิดโรงเรียนนายร้อยขึ้นในประเทศไทย

นอกจากนี้ พระองค์ยัง**ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในงานดนตรีไทย และทรงร่วมบรรเลงดนตรีกับนักดนตรีทุกวัยในหลายโอกาส** ให้สาธารณชนได้ชื่นชมเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้มีใจรักและประสงค์จะสืบสานมรดกไทยขึ้นนี้ให้คงอยู่ต่อไป พระองค์ยังมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปะไทยทั้งสาขาศรียางคศิลป์และนาฏศิลป์ ให้เป็นที่รู้จักทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้คนไทยรู้สึกซาบซึ้งและภาคภูมิใจในความเป็นชาติอารยะที่มีศิลปะ

ประจำชาติ ให้ชาวต่างชาติได้ชื่นชมศิลปะไทย ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ได้รู้จักประเทศไทย ในด้านที่ต้งามมีอารยธรรม ทรงนำคณะดนตรีและ นาฏศิลป์ไทยไปเผยแพร่ยังต่างประเทศ รวมทั้ง ทรงร่วมทำหน้าที่นักดนตรีในวงด้วยทุกครั้งซึ่งได้รับความสนใจอย่างสูง โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา

ซึ่งมีศิลปะด้านดนตรีและการแสดงคล้ายคลึงกับไทย บางคราวจะทรงร่วมบรรเลงดนตรีกับวงดนตรี ที่ประเทศเจ้าภาพจัดแสดงถวาย นอกจากเป็นการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมแล้ว ยังได้ประโยชน์ ในการสานสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศด้วย

นอกจากดนตรีไทยแล้ว พระองค์ยังทรงดนตรีสากลด้วย โดยทรงเริ่มเรียนเปียโน ตั้งแต่พระชนมายุ ๑๐ พรรษา และทรงฝึกเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่าจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนสามารถทรงทรมเปตโซโลนำวงดุริยางค์ในงานคอนเสิร์ตสายใจไทย และทรงระนาดฝรั่ง นำวงดุริยางค์ในงานกาชาดคอนเสิร์ต

๕.๕.๒ ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงไทยและส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลง ทั้งไทยเดิมและไทยสากลไว้เป็นจำนวนมาก เพลงแรกที่ทรงพระราชนิพนธ์คือเพลง “ส้มตำ” จากนั้นพระราชทานบทร้องต่างๆ เป็นครั้งคราว มีเพลง “เต๋าเห่” ซึ่งเป็นบทกล่อมนอนสอนใจเด็ก ที่มีชื่อเสียงมาก จนสมาคมกุมารแพทย์ แห่งประเทศไทยขอพระราชทานไปพิมพ์เผยแพร่ และเพลง “ปลาทองเถา” “เต๋ากินผักบั้ง” “ออกทะเล” และ “พระอาทิตย์ชิงดวง” ที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นเพลงที่นิยมใช้กันในการดนตรีไทย บ่อยมาก

ด้วยพระองค์มีพระราชหฤทัยรักดนตรีไทยและทรงตระหนักว่าดนตรีไทยมีอิทธิพลต่อ จิตใจ สามารถช่วยกล่อมเกล่าจิตใจให้อ่อนโยนและช่วยให้มีสมาธิ จึงทรงพยายามส่งเสริมสนับสนุน

การเรียนการสอนดนตรีไทยในโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ทำให้มีการสอนนักเรียน เล่นดนตรีไทยในหลายๆ โรงเรียน ทั้งในเมืองหลวงและจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศเมื่อมีการจัดแสดง ดนตรีไทย พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในงาน ทั้งทรงร่วมบรรเลงกับเด็กนักเรียน หลายครั้ง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการประกวดดนตรีไทยในหลายระดับ โดยมีพระราชดำรัสว่า

“การหัดให้เด็กเล่นดนตรีนั้นมีประโยชน์ ทั้งในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ฝึกให้เด็กรู้จักความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกัน การจัดประกวดดนตรีช่วยให้ค้นพบ นักดนตรีรุ่นใหม่ที่มีฝีมือ ผู้จะเป็นกำลังสำคัญในการสืบสานศิลปดนตรีไทยต่อไป”

อีกทั้งยังทรงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีไทยแก่เด็กด้วยความเข้าใจ ปัญหาอย่างถ่องแท้ และทรงแนะวิธีการสอนดนตรีไทยเด็ก อาทิ อายุไม่ใช่เงื่อนไขสำคัญที่จะเริ่มสอน เด็กหัดเล่นดนตรี แต่ไม่ควรบังคับหรือหักโหมตั้งแต่ต้น เพราะอาจทำให้เด็กมีความฝืดใจที่ไม่ดีเกี่ยวกับการหัดเล่น การเลือกเครื่องดนตรีให้เด็กที่เพิ่งเริ่มฝึกควรเลือกเครื่องระดับธรรมดา ที่สำคัญต้องเลือกเป็น เลือกเครื่องที่เสียงไม่เพี้ยน ผู้สอนควรมีวิธีฝึกให้เด็กฟังระดับเสียงของเครื่องดนตรีให้จำได้แม่นยำ การสอนเด็กให้ร้องเพลงไทย ควรแยกให้เด็กฝึกร้องทีละคนเพื่อจะได้แก้ไขตรงที่ร้องผิดหรือเพี้ยน

สำหรับเด็กเล็กควรให้ร้องโดยมีดนตรีคลอแบบลำลอง เพราะฝึกง่ายไม่น่าเบื่อ ควรเลือกเพลงให้เหมาะกับเด็ก รวมทั้งเนื้อหาของเพลงด้วย และควรสอนให้เด็กรู้จักเคารพบพไหว้ ครูผู้สอน รู้จักกตัญญูรู้คุณ รู้จักการปฏิบัติตนต่อครูบาอาจารย์ อันเป็นความงามทางวัฒนธรรมของไทย ที่ไม่มีประเทศใดเสมอเหมือน นอกจากนี้จะทรงส่งเสริมให้ฝึกเด็กเล่นดนตรีไทยแล้ว ยังทรงส่งเสริม **อาชีพการทำเครื่องดนตรีไทยด้วย** ทรงเห็นว่าการประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยก็เป็นงานศิลปะและเป็น ภูมิปัญญาไทยที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

๕.๕.๓ ทรงส่งเสริมวิชาการดนตรีไทยและทรงริเริ่มการจัดตั้งห้องสมุดดนตรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระรวบรวมโน้ตเพลงไทยที่มีคุณค่าและหาฟังได้ยากในปัจจุบันให้เป็นหมวดหมู่ เช่น เพลงพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เพื่อรวบรวมรักษาไว้ในห้องสมุดดนตรีทุกกรมหม่อมบริพัตร ณ หอสมุดแห่งชาติ อันเป็นห้องสมุดดนตรีแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิดบริการให้ประชาชนเข้าศึกษาค้นคว้า เพลงของท่านครูจางวางทั่ว พาทยโกศล การบันทึกเสียงเพลงดับมหรืทุกประเภททุกแบบและทุกทางทั้งการบรรเลงและการขับร้องให้ครบถ้วน เพื่อเก็บไว้เป็นสมบัติของชาติ อีกทั้งทรงสนับสนุนให้มีการสรรหาศิลปินแห่งชาติด้านดนตรีไทย การบันทึกทางร้องของครูผู้ทรงความสามารถแต่ร้องเพลงไม่ได้แล้วเนื่องจากชราภาพ เพื่อเก็บเป็นหลักฐานยังประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าด้านศิลปะการร้องเพลงไทย

นอกจากนี้ พระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่งนักศึกษาสาขาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ไปศึกษาวิชาการดนตรีที่สถาบัน SOAS ประเทศอังกฤษ เพื่อนำหลักวิชาและทฤษฎีของชาติตะวันตกมาใช้ค้นคว้าวิจัยดนตรีไทยในลักษณะที่เป็นวิชาการ นอกจากนี้ยังพระราชทานความช่วยเหลือแก่ครูดนตรีอาวุโสที่เจ็บไข้ได้ป่วยหรือเดือดร้อนเรื่องต่างๆ อยู่เสมอ ทรงเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ักดนตรีไทยที่มีความปรารถนาจะสืบสานมรดกของไทยให้คงอยู่

พระมหากษัตริย์คุณ... ทรงสืบสานงานศิลป์ ดนตรีไทย และศาสนา อยู่คู่ผืนแผ่นดินไทย

ด้วยพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงส่งเสริมและเป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ศาสนา และดนตรี อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ ส่งผลให้พสกนิกรชาวไทยมีขวัญและกำลังใจ รวมทั้งเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และปกป้องรักษาวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนร่วมกันรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้สืบทอดและปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามของไทย สร้างความภาคภูมิใจให้กับเด็กและเยาวชนคนรุ่นปัจจุบันให้หันมาใส่ใจ และมีส่วนร่วมเป็นพลังในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้ยั่งยืนตลอดไป

๖. งานมูลนิธิและสังคมสงเคราะห์

“...นักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย
ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์
จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ...
มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องอยู่ด้วยกัน
ถ้าเราอยู่อย่างสุขสบาย ในขณะที่คนอื่นทุกข์ยาก
เราย่อมอยู่ไม่ได้ นักพัฒนาควรมีจิตสาธารณะ
รักที่จะช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น...”

บทพระราชทานสัมภาษณ์ในหนังสือ
“พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา”
จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ธันวาคม ๒๕๕๔

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ครอบคลุมงานสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะการทรงงานด้านการบริหาร องค์กร และมูลนิธิ เพื่อสาธารณกุศลต่างๆ รวมถึงทรงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ปฏิบัติภารกิจงานด้านนี้ต่อจากพระองค์ ที่สำคัญๆ สรุปได้ดังนี้

๖.๑ มูลนิธิชัยพัฒนา... ภารกิจเพื่อปวงประชา

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงคิดแนวทางการทำงาน เพื่อช่วยเหลือราษฎร บำบัดทุกข์บำรุงสุข เพื่อให้อยู่ได้ มีชีวิตที่ดีขึ้น ชีวิตที่ก้าวหน้า คือเป็นมูลนิธิ ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ เป็นองค์กรเอกชน ไม่ขึ้นกับระบบราชการ มีวิธีการที่ยืดหยุ่นได้หลายอย่าง ทั้งในระบบการบัญชีและกระบวนการตัดสินใจ ในระยะแรกการทำงานจึงมีทั้งชัยพัฒนา และ กปร. ซึ่งแยกกันไม่ออกมาในระยะหลัง จึงตั้งชัยพัฒนาออกมา เป็นองค์กรเอกชนแท้ๆ...”

พระราชดำรัสในโอกาสทรงเปิดการประชุมสัมมนา
เจ้าหน้าที่โครงการของมูลนิธิชัยพัฒนาทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๑
ณ อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
๑๔ มีนาคม ๒๕๕๒

ทรงดำรงตำแหน่ง “องค์ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิชัยพัฒนา”

เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๓๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “มูลนิธิชัยพัฒนา” โดยทรงดำรงตำแหน่งเป็นนายกิตติมศักดิ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์ประธาน โดยพระองค์ ได้พระราชทานสัมภาษณ์ เกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง “มูลนิธิชัยพัฒนา” ในหนังสือพระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา ของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ความตอนหนึ่งว่า

“...พระองค์ทรงเห็นว่าบางอย่างเป็นงานที่เร่งด่วน หากงบประมาณอาจจะไม่ทันการณ์ จะทำให้การพัฒนาไม่ครบวงจร และไม่ครอบคลุมการช่วยเหลือ พระองค์จึงทรงให้ทำในรูปแบบของเอกชน โดยตั้งเป็น“มูลนิธิชัยพัฒนา” ขึ้นมา เดิมยังแยกงานออกจากสำนักงาน กปร. ไม่ค่อยออกตอนนี้ก็แยกออกมาได้แล้ว โดยทำในลักษณะขององค์กรเอกชน หรือ NGOs โดยระดมทุนจากการบริจาค

นอกจากนี้ ยังมีการลงทุน แต่การลงทุนของเราทำอย่างประหยัดและรอบคอบ เพราะฉันดูแลเองอย่างใกล้ชิดทุกบาททุกสตางค์ โดยมีที่ปรึกษาการลงทุน ก็พยายามดูว่าเรื่องไหนที่สมควรลงทุน เพราะจะรอจากการบริจาคอย่างเดียวไม่พอ ระยะหลังจึงมีกิจกรรมและการลงทุนหลายอย่าง เช่น ออกงานขายของ มีร้านกาแฟ ร้านขายเสื้อผ้า และขายของอื่นๆ อีกหลายอย่าง...”

การเข้ามาดำเนินการในลักษณะนี้ของมูลนิธิชัยพัฒนา ส่งผลให้ทันต่อการแก้ไขปัญหา รวมทั้งประชาชนได้รับประโยชน์อย่างรวดเร็วทันต่อความต้องการ อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นการช่วยให้กระบวนการพัฒนาของประเทศสมบูรณ์ เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น โดยเป้าหมายที่สำคัญคือ เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนให้มีความร่มเย็นเป็นสุข และอยู่ดีกินดี ดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงก่อตั้ง “มูลนิธิชัยพัฒนา” ขึ้นในรูปแบบเอกชน และวัตถุประสงค์ของการตั้งชื่อตามแนวพระราชดำริที่ทรงเห็นว่า **การพัฒนา ก็คือ การทำสงครามกับความยากจน เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน** เมื่อใดที่ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี ประเทศชาติมีความสงบความเจริญ เมื่อนั้นการพัฒนาจึงจะถือว่าประสบความสำเร็จเป็นชัยชนะของการพัฒนาอย่างแท้จริง

ทรงติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของมูลนิธิอย่างต่อเนื่อง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงติดตามความก้าวหน้างานมูลนิธิชัยพัฒนาอย่างใกล้ชิด นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๑ ถึงปัจจุบัน มูลนิธิชัยพัฒนามีโครงการในความรับผิดชอบทั้งสิ้น ๒๗๙ โครงการทั่วประเทศ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามูลนิธิฯ ได้ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยในปี ๒๕๕๖ ได้มีการปรับปรุงระบบการบริหารงานโครงการพัฒนาของมูลนิธิชัยพัฒนาออกเป็น ๓ กลุ่มงานคือ **กลุ่มงานบริการการพัฒนา** **กลุ่มงานธุรกิจเพื่อสังคม** และ **กลุ่มงานศึกษาและพัฒนา** รวมถึงการนำระบบสารสนเทศด้านบัญชีและการเงิน (Financial Information System หรือ FIS) เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้โครงการต่างๆ มีเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้ง ๒๗๙ โครงการประกอบด้วยโครงการพัฒนาด้านต่างๆ ได้แก่ โครงการพัฒนาด้านการเกษตร ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและการศึกษา และการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับต่างประเทศ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินติดตามความก้าวหน้าโครงการมูลนิธิชัยพัฒนาในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ พระราชทานความช่วยเหลือและพัฒนาความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ แก่ประชาชน อาทิ เสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการสาธิตการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดต่างๆ และศูนย์ช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วมของมูลนิธิชัยพัฒนา ในที่นี้ขอยกตัวอย่างโครงการและพระราชกรณียกิจที่สำคัญๆ ที่มีพระราชดำรัสหรือพระราชดำริโดยสังเขป ดังนี้

๖.๑.๑ “การศึกษาและพัฒนาการปลูกขาน้ำมัน” โครงการใหม่ตามพระราชกระแส

เดือนตุลาคม ๒๕๔๖ รองศาสตราจารย์ ดร.นลินี โฉมกุล สถาปนิกเทคโนโลยีชีวภาพ และวิศวกรรมพันธุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำความกราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง **“ประโยชน์จากเมล็ดชา”** และเสนอให้มีการส่งเสริมการปลูกชาชนิด

“Camellia Oleifera” จากนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงค้นหาข้อมูล เรื่องขาน้ำมันเพิ่มเติมด้วยพระองค์เอง และได้ทรงมีรับสั่งกับ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กรรมการและเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนาว่า ทรงสนพระราชหฤทัยในการนำขาน้ำมันมาปลูกในประเทศไทย ต่อมาในเดือนมิถุนายน ๒๕๔๗ ดร.สุเมธ เดินทางไปเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ขอเข้าชมโรงงาน ขาน้ำมัน และซื้อน้ำมันขากลับมาทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หลังจากนั้นทรงมีรับสั่งกับ ดร.สุเมธ ว่าได้ทรงนำน้ำมันขามาประกอบอาหารแล้ว “น้ำมันดีมาก”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี **จึงมีพระราชกระแสให้มูลนิธิชัยพัฒนาทดลองปลูกชา “Camellia Oleifera” เพื่อผลิตขาน้ำมัน** เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๗ จากนั้นสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนาได้ติดต่อกับสถาบันพฤกษศาสตร์มณฑลยูนนาน เพื่อขอเมล็ดพันธุ์ และต้นอ่อนขาน้ำมันมาทดลองปลูกในประเทศไทย ในพื้นที่ประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ๓ หน่วยงาน คือ กรมวิชาการเกษตร โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

โครงการศึกษาและพัฒนการปลูกขาน้ำมันของมูลนิธิชัยพัฒนา จึงเป็นโครงการในพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีวัตถุประสงค์ปลูกขาน้ำมันเพื่อแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนโดยจ้างปลูกและดูแลในระยะเริ่มต้น เก็บเกี่ยวและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพิ่มมูลค่าในระยะยาว นอกจากนี้การปลูกขายังเป็นการป้องกันการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินบริเวณเชิงเขาได้เป็นอย่างดี และนอกจากเป็นสถานที่เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับน้ำมันและพืชน้ำมันแล้ว ทางศูนย์ยังมีบริการอื่นๆ ให้กับผู้มาเยือน อาทิ สวนพักผ่อน ร้านอาหาร ร้านขายสินค้า ลานนิทรรศการ และลานกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้มาเยี่ยมชมเกี่ยวกับการผลิตน้ำมันชาและพืชน้ำมันอีกด้วย

๖.๑.๒ “ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ”

แหล่งพระราชทานเมล็ดพันธุ์ผักพื้นบ้าน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาร่วมกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ดำเนินการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ” ขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ

ในบริเวณส่วนหนึ่งของที่ดินราชพัสดุตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์พืชให้เกษตรกรได้มีพืชที่มีสายพันธุ์ที่ดีตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรด้านพันธุ์พืช ทนทานต่อโรคและแมลง ได้ผลผลิตที่ดี และผลิตเมล็ดพันธุ์ผักผสมและสำรองไว้เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์พระราชทานแก่ราษฎรในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ นับเป็นพระวิสัยทัศน์ในการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ล่วงหน้า และเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดศูนย์ฯ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ตลอดจนเสด็จฯ ทรงเยี่ยมชมการดำเนินงานโครงการ รวมทั้งทรงเยี่ยมชมแปลงผักสดของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการภายใต้การดูแลของศูนย์ฯ อาทิ โครงการบ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง และโครงการปลูกผักปลอดภัยภายใต้มาตรฐาน “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช” (Good Agricultural Practice : GAP) อย่างต่อเนื่องด้วยความสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เริ่มพระราชทานเมล็ดพันธุ์ผักพื้นบ้านชุดแรกของศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ แก่ผู้ประสบอุทกภัยในโครงการฟื้นฟูพื้นที่ผู้ประสบอุทกภัย ๑๗ จังหวัด ในปี ๒๕๕๓ และจากนั้นได้พระราชทานแก่ผู้ประสบภัยเรื่อยมา นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชฯ ได้ดำเนินโครงการที่สำคัญ คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักพระราชทาน “เพื่อนช่วยเพื่อน” เพื่อให้ราษฎรได้มีโอกาสเข้าร่วมถวายงาน และช่วยให้มีเมล็ดพันธุ์ผักสำรองเพียงพอตามพระราชประสงค์

๖.๑.๓ “ภัทรพัฒน์” ช่องทางการตลาดมูลนิธิชัยพัฒนา

สำหรับผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ได้จากการดำเนินโครงการพัฒนาในด้านต่างๆ ของมูลนิธิชัยพัฒนา ตามพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพื้นที่ทั่วประเทศ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตร ที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล เมื่อผลิมาแล้วขายภายในชุมชนได้เพียงเล็กน้อย ส่วนที่เหลือหากเน่าเสียต้องทิ้งไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงพระราชทานพระราชดำริให้นำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ผ่านช่องทางการตลาดของมูลนิธิชัยพัฒนา และได้พระราชทานชื่อว่า “ภัทรพัฒน์” เพื่อให้เป็นตราผลิตภัณฑ์ โดยมีแนวทางในการจัดทำนโยบายทางการตลาดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เน้นผลผลิตที่มีคุณภาพ และมีความหมายว่าเป็นสินค้าที่มีที่มาจากการพัฒนาความยากลำบาก การต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนทำให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพจนถึง ณ ปัจจุบัน ซึ่งเป็นการวางรากฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างแท้จริง

ปัจจุบันร้านภัทรพัฒน์มีสาขาทั้งสิ้น ๕ สาขา คือ (๑) สาขาสนามเสือป่า (๒) สาขาพระราม ๘ (๓) สาขา อสมท. (๔) สาขาโรงพยาบาลจุฬาฯ และ (๕) สาขาที่เปิดใหม่คือ ศูนย์การค้าเดอะ พาสซิโอ ทาวน์ ถนนรามคำแหง โดยในปี ๒๕๕๗ ภัทรพัฒน์ มีการออกร้านจำหน่ายสินค้านอกสถานที่ตามสถานที่ต่างๆ และได้เดินทางเพื่อร่วมจัดแสดงสินค้าในงาน Green Week Berlin 2015

ณ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตามคำเชิญของสถานทูตไทย ณ กรุงเบอร์ลิน ในเดือนมกราคม ๒๕๕๘

๖.๒ องค์อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย... พระเมตตาแผ่ไพศาล

“...งานของสภากาชาดไทยมีขอบเขตกว้างขวาง
สภากาชาดไทย มิเพียงให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์
และปฏิบัติงานสาธารณกุศลต่างๆ
เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในประเทศเท่านั้น
แต่รวมไปถึงผู้ประสบภัยพิบัติในประเทศอื่นๆ
โดยไม่มีข้อกีดกันด้านเชื้อชาติหรือศาสนา
ด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม
และความปรารถนาให้มนุษย์ทั้งมวลอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสเสด็จฯ ทรงเปิดการประชุมสมัชชาชาติ ครั้งที่ ๙
ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี
๑๙ เมษายน ๒๕๕๐

ทรงดำรงตำแหน่ง “อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำรงตำแหน่ง “อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย” ภายใต้พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “พระบรมราชูปถัมภ์” และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ “สภานายิกาสภากาชาดไทย” ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงห่วงใยต่อพสกนิกรชาวไทยที่ประสบภัย ทรงพระราชดำริให้สภากาชาดไทยช่วยเหลือประชาชน

ผู้ประสบภัยในทุกๆ ด้านเท่าที่จะดำเนินการได้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และเมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนผ่านพ้นไปแล้ว สภาภกาชาติไทยยังได้ให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูสภาพของผู้ประสบภัยทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

“ศาลาราชการุณย์” อนุสรณ์สถานแห่งพระมหากรุณาธิคุณ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบสานพระราชภารกิจสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่างๆ เพื่อให้สภาภกาชาติไทยเป็นที่พึ่งของประชาชน และดำเนินการเพื่อบุคคลตามหลักกาชาติสากล โดยเมื่อปี ๒๕๓๕ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สภาภกาชาติไทย จัดทำ “โครงการพัฒนาศูนย์สภาภกาชาติไทยเขาล้าน” ขึ้น เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเฉลิมฉลองในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สถาปนาสภาภกาชาติไทย ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ โดยพระราชทานแนวพระราชดำริไว้ ๓ ประการ คือ

๑. จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานแห่งพระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานแก่อพยพชาวกำพูชานามว่า “ศาลาราชการุณย์” เป็นอาคารที่จัดแสดงความเป็นมา สิ่งของ และภาพถ่าย รวมทั้งหุ่นจำลองเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยชาวกำพูชา และค่ายผู้อพยพที่ได้รับพระราชทานความเมตตา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีมนุษยธรรมตามหลักการกาชาติสากล

๒. จัดทำเป็น “ศูนย์ฝึกอบรม” โดยใช้อาคารสถานที่บริเวณศูนย์ฯ ให้เกิดประโยชน์ ในการฝึกอบรมและเข้าค่ายพักแรมของเยาวชน และ

๓. จัดทำเป็น “สถานที่พักผ่อน” ทางธรรมชาติ โดยใช้ประโยชน์สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ชายหาดที่สงบ สวยงาม เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเปิดรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมชม

ปัจจุบันศูนย์สภากาชาดไทย เขาล้าน มีชื่อว่า “ศูนย์ราชการุณย์ สภากาชาดไทย เขาล้าน” เป็นสถานที่พักผ่อนสำหรับประชาชนทั่วไป ได้ชมนิทรรศการพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อด่าง พระพุทธรูปแบบสุโขทัย ปางมารวิชัย สร้างขึ้นตามพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจแก่ผู้อพยพชาวกัมพูชาที่หนีภัยสงคราม และเป็นทีเคารพสักการะของชาวจังหวัดตราด นอกจากนี้ยังมีสวนไม้มิ่งคลพระราชนิพนธ์ประจำจังหวัด ๗๖ จังหวัด สวนสมุนไพรสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้อำนวยการสภากาชาดไทย พร้อมบริการที่พัก สถานที่สำหรับประชุมสัมมนา ค่ายพักแรมของเยาวชนและสถานที่กางเต็นท์ภายในศูนย์ฯ ส่วนด้านความปลอดภัย ภายในศูนย์ฯ มีชุดควบคุมอาสาสมัครทหารพรานนาวิกโยธินที่ ๓ คอยดูแล

ทรงช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมพระเมตตา

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงห่วงใยต่อพสกนิกรชาวไทยที่ประสบอุทกภัยร้ายแรง ในปี ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ สภากาชาดไทยจัดตั้งครัวเคลื่อนที่ที่สภากาชาดไทย ณ โรงเรียนชาวมุลนิธิชัยพัฒนา อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อประกอบอาหาร พร้อมรับประทาน นำไปแจกจ่ายและส่งไปยัง

ศูนย์อพยพชั่วคราวทุกแห่ง เพื่อช่วยประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากอุทกภัยจนกว่าสถานการณ์คลี่คลายลง และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมครัวเคลื่อนที่ และพระราชทานกำลังใจแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ทรงมีพระเมตตาคุณูปการต่อสภากาชาดไทย

โครงการและความช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้น เป็นตัวอย่างพระราชกรณียกิจที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบสานพระราชปณิธานและพระราชกรณียกิจจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยทรงประกอบพระราชกรณียกิจให้เกิดประโยชน์เป็นคุณูปการแก่ทั้งประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทรงสนพระราชหฤทัยในงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสภากาชาดไทย ที่จัดเป็นภารกิจหลักในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส การให้การรักษายาบาล การผลิตบุคลากรทางการแพทย์ และการพยาบาล การให้สถานที่พักพิกรักษา เมื่อยามเจ็บป่วย และการรักษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการหารายได้เพื่อสนับสนุนการดำเนินภารกิจของ

สภากาชาดไทย นอกจากนี้ยังพระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้สภากาชาดไทยได้นำไปใช้บรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนและเพื่อนมนุษย์ ดังพระราชดำริสเนื่องในโอกาสเสด็จฯ ทรงเปิดการประชุมสมัชชาชาติครั้งที่ ๘ ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...ในปัจจุบันแม้โลกจะเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นอันมากด้วยเทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ แต่ภัยพิบัติทั้งที่มีสาเหตุจากธรรมชาติและที่มนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้น ยังคงมีอยู่ ทำให้ภารกิจของสภากาชาดไทยในด้านบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย คงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง การปฏิบัติภารกิจของสภากาชาดไทยย่อมต้องอาศัยความเมตตากรุณาเป็นคุณธรรมหลัก และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากอย่างเสมอภาคกันโดยไม่มีการแบ่งแยก...”

๖.๓ มุลินิสายใจไทย... ดั่งสายธารขลุ่ยใจผู้เสียสละ

“..ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๘ อันเป็นวันเกิดของข้าพเจ้า
แทนที่จะทำบุญเลี้ยงพระเช่นเคย
ข้าพเจ้าได้รวบรวมเงินเพื่อช่วยเหลือทหาร ตำรวจ
และอาสาสมัครที่บาดเจ็บ พิการ และเสียชีวิต จากการต่อสู้ป้องกันประเทศ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานเงินและพระราชทรัพย์
ส่วนพระองค์ด้วยจำนวนหนึ่ง ก่อตั้งมูลนิธิชื่อว่า มูลนิธิสายใจไทย
โดยมีข้าพเจ้า เป็นประธานกรรมการอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เนื่องในวันสายใจไทย
๒ เมษายน ๒๕๑๙

พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์... ช่วยเหลือผู้ปกป้องประเทศชาติ

เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ได้ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือทหาร ตำรวจ และพลเรือนอาสาสมัคร ที่ได้รับบาดเจ็บ พิการหรือทุพพลภาพจากการต่อสู้ป้องกันประเทศ แทนการทำบุญเลี้ยงพระดังเช่นทุกปีที่ผ่านมา

สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “มูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำรงตำแหน่ง **เป็นองค์ประธานมูลนิธิ** เนื่องจากทรงตระหนักว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นผู้มีพระทัยอ่อนโยน ทรงมีพระเมตตาเอาพระทัยใส่ในทุกข์สุขของผู้อื่นอยู่เสมอ

ทรงจัดตั้งหน่วยฝึกอาชีพ... ด้วยความห่วงใยในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ทุพพลภาพ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเป็นพระราชภาระในการจัดหารายได้ และการระดมเงินเพื่อนำมาสมทบทุนมูลนิธิฯ ให้ความช่วยเหลือผู้เสียสละต่อสู้เพื่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งนอกจากการจ่ายเงินเพื่อสงเคราะห์ผู้บาดเจ็บ พิการ ทุพพลภาพ หรือครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิตเป็นรายเดือนแล้ว ด้วยความห่วงใยในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ทุพพลภาพ พระองค์ทรงเห็นว่าทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครที่หายบาดเจ็บแล้วแต่กลายเป็นคนพิการ ถ้าได้รับเงินเพียงอย่างเดียวจะไม่สามารถช่วยให้ชีวิตของเขาและครอบครัวมีความมั่นคงและภาคภูมิใจได้ จึงทรงมี**พระราชดำริให้มีการฝึกอาชีพขึ้นในปี ๒๕๓๓** เพื่อผลิตผลงานฝีมือของสมาชิกสายใจไทยออกขาย เพื่อให้สมาชิกสามารถช่วยตนเองและมีรายได้เลี้ยงครอบครัวเพิ่มขึ้น ตลอดจนได้มีวิชาชีพสำหรับนำไปประกอบอาชีพในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ตลอดจนเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และลดความกังวลกับความพิการที่เป็นอยู่

หน่วยฝึกอาชีพของมูลนิธิสายใจไทยฯ ได้ฝึกอาชีพให้แก่ทหารทุพพลภาพและครอบครัว ซึ่งขณะนี้ มีอยู่ถึงกว่า ๔,๐๐๐ ครอบครัว โดยมีโรงฝึกทั้งหมด ๖ ประเภทคือ งานหนัง งานลวดลายบนแก้ว งานตัดเย็บเสื้อผ้า งานเพนต์งานสวน และงานไม้ พระองค์ในฐานะองค์ประธานมูลนิธิฯ ทรงสนพระราชหฤทัย ติดตามการดำเนินงานของมูลนิธิฯ อย่างใกล้ชิด ดังมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับคุณภาพการผลิตสินค้าของ มูลนิธิฯ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ ความตอนหนึ่งว่า

“...ขอให้ทุกคนได้รักษาฝีมืออย่างนี้เอาไว้ เพื่อที่จะให้คนที่ซื้อของเรา เขาซื้อด้วยคุณภาพและฝีมือ ไม่ใช่ซื้อเพราะเป็นของมูลนิธิสายใจไทยฯ หรือเพราะ ความสงสาร สำหรับคนทีมาใหม่ ขอให้ดูรุ่นเก่าๆ ที่ดีเอาไว้เป็นตัวอย่าง...”

ทรงห่วงใยติดตามดูแลแม่เฒ่าบ้านเมืองสงบ... ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

๓๙ ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ก่อตั้งมูลนิธิสายใจไทยฯ จนถึงปัจจุบัน แม่เฒ่าที่บ้านเมืองเป็นปกติสุข สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณติดตามดูแลเรื่องของชาติ ผู้เสียสละชีวิต และเลือดเนื้อเพื่อประเทศชาติ อย่างต่อเนื่อง ทรงระลึกถึงเหล่าผู้ทุพพลภาพ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้มีอาชีพที่สุจริตและมั่นคง ทรงห่วงใยช่วยเหลือเมื่อยามที่พวกเขาต้องประสบ ปัญหาในการดำรงชีวิต พระราชทานเงินช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ ทรงมีพระเมตตาพระราชทานผ้าห่ม เมื่อยามอากาศหนาวเย็น พระราชทานตำราอาหารและน้ำผลไม้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ ทรงดูแล ติดตามเอาใจใส่ต่อครอบครัวของเขาเหล่านั้น ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ซึ่งจะเป็นหลักประกัน ความมั่นคงในชีวิต ให้แก่ผู้เสียสละเพื่อชาติและครอบครัวตลอดไป

๖.๔ มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยเด็กกำพร้าที่มารดาคลอดแล้วทิ้งไว้ ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา และหน่วยงานอื่นๆ ของ สภากาชาดไทย จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งมูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย (Thai Red Cross Children Home) ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๒๔ เพื่อรับอุปการะเลี้ยงดูและหาครอบครัวที่เหมาะสม ให้แก่เด็กกำพร้า เพื่อให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น และมีอนาคตที่ดีต่อไป

มูลนิธิสงเคราะห์เด็ก... หาคครอบครัว อุปการะ และสร้างความอบอุ่น

สำนักงานและสถานสงเคราะห์เด็กของมูลนิธิฯ ตั้งอยู่ที่ตึกวชิราลงกรณ์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสงเคราะห์แก่เด็กและผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้งดังต่อไปนี้ (๑) สืบหาบิดามารดาที่แท้จริงของเด็กหรือผู้เยาว์ และช่วยเหลือเด็กหรือผู้เยาว์ ให้มีชีวิตที่อบอุ่นในครอบครัวของตนเอง (๒) จัดหาครอบครัวทดแทนให้แก่เด็กหรือผู้เยาว์ในกรณีที่ไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้ หรือในกรณีที่เด็กหรือผู้เยาว์ไม่อาจ

อยู่กับครอบครัวของตนเองได้ โดยจัดบริการบุญธรรมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย (๓) ให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กหรือผู้เยาว์ ที่อยู่หรือเคยอยู่ในสถานสงเคราะห์ของมูลนิธิฯ รวมทั้งให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ การอบรมทางศาสนาและจริยธรรม การรักษาพยาบาล การจัดหางาน และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ตามความสามารถ และความต้องการของเด็กหรือผู้เยาว์แต่ละราย และ (๔) ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับงานสวัสดิภาพเด็กและครอบครัว

นอกจากนี้ เมื่อครั้งที่เกิดแผ่นดินไหวรุนแรงส่งผลให้เกิดคลื่นยักษ์สึนามิ พัดถล่มชายฝั่งทะเลตะวันตกของไทย ทำให้ ๖ จังหวัดภาคใต้ ได้รับความเสียหายทั้งทรัพย์สินและชีวิตผู้คนหลายพันคน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” สำหรับเด็กกำพร้าจำนวนมากจากเหตุการณ์ครั้งนี้ ที่จังหวัดพังงา ให้อยู่ในความดูแลของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย ซึ่งพระองค์ทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งมาแล้วตั้งแต่ต้น มูลนิธิฯ ให้การดูแลอบรม เลี้ยงดูเด็กกำพร้าที่ถูกทอดทิ้งกว่า ๘๐๐ คน ให้เจริญเติบโต และมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยให้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากพี่เลี้ยง พยาบาล และกุมารแพทย์ เพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะไปอยู่กับครอบครัวบุญธรรม และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

๖.๕ มูลนิธิอานันทมหิดล... พัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ

ปี ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดำรงตำแหน่งองค์ประธานกรรมการมูลนิธิอานันทมหิดล โดยพระองค์ทรงร่วมพิจารณาคัดเลือก และติดตามผลการศึกษาของผู้ได้รับพระราชทานทุนอย่างใกล้ชิด ร่วมกับองคมนตรีผู้เป็นคณะกรรมการบริหารมูลนิธิ

เมื่อปี ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“มูลนิธิอานันทมหิดลมีเป้าหมายในการพัฒนา เป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ เพื่อความก้าวหน้าของส่วนรวม คนที่คัดเลือกมารับพระราชทานทุน ต้องเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นนักวิชาการที่เด่นที่สุดในสาขาวิชาต่างๆ แต่ละสาขา มูลนิธิต้องมีหลายสาขา เพราะชีวิตมนุษย์ที่เราต้องการพัฒนานั้นมีหลายด้าน หลายแง่ หลายมุม หลายระบบ มารวมกัน จึงจะทำให้คนมีชีวิตที่สมบูรณ์ได้”

สืบสานงานพัฒนาคน ขยายผลสู่ศาสตร์สาขาต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “มูลนิธิอานันทมหิดล” ขึ้น ด้วยทรงตระหนักว่า ในการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญวิชาการชั้นสูงสาขาต่างๆ วิธีการหนึ่งที่จะสร้างผู้เชี่ยวชาญคือ การส่งผู้มีความสามารถออกไปศึกษาหาความรู้ ณ ประเทศที่เป็นแหล่งวิทยาการแขนงต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ จึงมีพระราชดำริที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาผู้แสดงความสามารถยอดเยี่ยม ได้มีโอกาสไปศึกษาวิชาความรู้ให้ถึงขั้นสูงสุดในประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยทรงพระราชดำริว่าเมื่อได้ศึกษาถึงขั้นสูงสุดแล้ว จะเห็นว่าศาสตร์ต่างๆ นั้นมีความสัมพันธ์กัน และสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติได้

การพระราชทานทุนนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษาวิชาแพทยศาสตร์เป็นประเดิม ทรงเจริญรอยตามพระยุคลบาท แห่งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ผู้ทรงศึกษาวิชาแพทยศาสตร์ และสนพระราชหฤทัยการสาธารณสุขของประเทศเป็นอย่างยิ่ง

(๕) แผนกธรรมศาสตร์ (๖) แผนกอักษรศาสตร์ (๗) แผนกทันตแพทยศาสตร์ และ (๘) แผนกสัตวแพทยศาสตร์

การดำเนินการของมูลนิธิอานันทมหิดลต่อเนื่องมาเป็นเวลา ๕๓ ปีเศษ จนถึงปัจจุบันมีผู้ได้รับพระราชทานทุนรวมจำนวน ๓๑๘ ราย ก่อนที่ผู้ได้รับพระราชทานทุนจะออกไปศึกษาในต่างประเทศ คณะกรรมการประจำแผนกจะนำผู้ที่ได้รับพระราชทานทุนเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อรับพระราชทานพระราโชวาท และเมื่อสำเร็จการศึกษามาแล้ว ในโอกาสแรกที่กลับมาถึงประเทศไทย จะนำเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาททูลเกล้าฯ ถวายรายงานทุกคน

ตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาชาติ

ผู้ที่ได้รับพระราชทานทุนมูลนิธิอานันทมหิดล เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ได้กลับมาทำประโยชน์พัฒนาประเทศ โดยใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ศึกษามา อาทิ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ **ประเวศ วะสี** ราษฎรอาวุโส ได้รับรางวัลนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น ปี ๒๕๒๖ สาขาชีววิทยา (พันธุศาสตร์) รางวัลแมกไซไซ สาขาบริการรัฐ ได้รับเลือกเป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขากการแพทย์ รวมทั้งได้รับเลือกเป็น

นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ เมื่อปี ๒๕๓๑ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ **นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย** องคมนตรี แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องโรคหัวใจ ได้รับรางวัลเหรียญทองผลงานดีเด่นในด้านการแพทย์ จากที่ประชุม Grand World Congress of Spain 1992 ของ World Organization of Alternative Medicines

ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งจัดทำ “แผนแม่บทเงินทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศและเงินตราต่างประเทศ” เพื่อให้การหมุนเวียนของเงินทุนเข้าออกระหว่างประเทศของไทยมีความสมดุลมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจในระยะยาว ได้รับรางวัล Central Bank Governor of the Year for Asia จากวารสาร Emerging Markets ในเครือ Euromoney Group เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๔ และได้รับรางวัลนักการเงินแห่งปี จากวารสารการเงินธนาคาร เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๕ และ **รศ.ดร.นลิน ลินอุบล** สถาบันเทคโนโลยีชีวภาพและวิศวกรรมพันธุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้นำความกราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๖ เรื่อง ประโยชน์จากเมล็ดชา และเสนอให้มีการส่งเสริมการปลูกชาสายพันธุ์คามิเลีย โอเลิเฟลา (Camellia Oleifera)

๖.๖ มุลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล... เพื่อประโยชน์แก่มนุษยชาติ ด้านการแพทย์ และการสาธารณสุข

“...การปฏิบัติพัฒนางานด้านการแพทย์และการสาธารณสุขนั้น
เป็นงานที่ยากลำบากและจำเป็นต้องใช้เวลามาก
เพราะต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างกว้างขวาง
แล้วนำสิ่งที่ค้นพบมาปรับใช้ให้บังเกิดผลประโยชน์ได้จริง.
ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ จะต้องมีความรู้ความสามารถในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง
และมีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นอย่างสูง
จึงสามารถอดทนเสียสละ และพากเพียรกระทำการจนสำเร็จผลที่น่าชื่นชมได้.
ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความนิยมยกย่องอย่างจริงใจ
กับผู้ได้รับรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลประจำปีนี้...”

พระราชดำรัสในพิธีพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ประจำปี ๒๕๕๓
ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท
๒๖ มกราคม ๒๕๕๔

เชิดชูผู้สร้างประโยชน์ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองค์ประธานกรรมการมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตล เพื่อพิจารณามอบรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตล ซึ่งเป็นรางวัลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งขึ้น เพื่อถวายเป็นพระราชานุสรณ์แด่สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ในวโรกาสเฉลิมฉลองวันคล้ายวันพระราชสมภพ ในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๕ ดำเนินงานโดยมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตล ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อแรกตั้งใช้ชื่อมูลนิธิว่า “มูลนิธิรางวัลมหิตล ในพระบรมราชูปถัมภ์” และได้เปลี่ยนแปลงเป็น “มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตล ในพระบรมราชูปถัมภ์” เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๐

รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลดังกล่าว มีจำนวน ๒ รางวัล เพื่อโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่บุคคลหรือองค์กรทั่วโลกที่มีผลงานดีเด่นอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่มนุษยชาติ ทางด้านการแพทย์ ๑ รางวัล และด้านสาธารณสุข ๑ รางวัล เป็นประจำทุกปี แต่ละรางวัลประกอบด้วย เหรียญรางวัล ประกาศนียบัตร และเงินรางวัล ๑ แสนดอลลาร์สหรัฐฯ

พระราชทานรางวัล... สืบสานงานมูลนิธิ

มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตล ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มอบรางวัลครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๓๕ โดยในระยะเวลา ๒๓ ปีที่ผ่านมา มีผู้เข้ารับพระราชทานรางวัลรวม ๗๐ ราย ในจำนวนนี้มี ๒ ราย ที่ได้รับรางวัลโนเบลในเวลาต่อมา คือ ศาสตราจารย์นายแพทย์ แบร์ี เจมส์ มาร์แชล รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตล ปี ๒๕๔๔ ต่อมาได้รับรางวัลโนเบลปี ๒๕๔๘ และศาสตราจารย์ เกียรติคุณนายแพทย์ ฮาร์ลด์ ชัวร์ เฮาเซน รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตล ปี ๒๕๔๘ และได้รับรางวัลโนเบล ปี ๒๕๕๑ และ ๑ ราย ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการองค์การอนามัยโลกในเวลาต่อมาคือ แพทย์หญิงมากาเร็ต เอพีชี ชาน

รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ปี ๒๕๔๙ และมีคนไทยเคยได้รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ๔ ราย คือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประสงค์ ตูจันดา และศาสตราจารย์ แพทย์หญิง สุกิตรา นิมมานนิตย์ รับพระราชทาน ปี ๒๕๓๙ นายแพทย์ วิวัฒน์ โรจนพิทยากร และนายมีชัย วีระไวทยะ รับพระราชทาน ปี ๒๕๕๒

ในระยะหลังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จออกแทนพระองค์ พระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล และพระราชทานพระราชวโรกาสให้ผู้ได้รับพระราชทานรางวัลเฝ้าทูลละอองพระบาท และแสดงปาฐกถาเกียรติยศในผลงานที่ได้รับอีกด้วย

๖.๗ มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานกิตติมศักดิ์ของคณะกรรมการมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี ซึ่งจัดตั้งขึ้นในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงมีพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในปี ๒๕๕๘ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ได้ขอพระราชทานพระราชนุญาตจัดตั้งรางวัลระดับนานาชาติเพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระปรีชาด้านการศึกษา ที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในระดับต่างๆ มาโดยตลอด โดยเฉพาะเด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่นห่างไกลทั่วประเทศ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชนุญาตตั้งพระนามรางวัลว่า “รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี” หรือ Princess Maha Chakri Award และพระราชทานพระราชนุญาตให้จัดตั้ง “มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี” เพื่อเป็นองค์กรหลักในการวางแผนการดำเนินงานและพิจารณารางวัล

รางวัลระดับนานาชาติ... เพื่อยกย่องครูผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี เป็นรางวัลเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้มีผลงานดีเด่น สร้างคุณประโยชน์ต่อการศึกษาในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวม ๑๑ ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ลาว กัมพูชา พม่า บรูไน และติมอร์-เลสเต ประเทศละ ๑ รางวัล จำนวน ๑๑ รางวัล

ในปี ๒๕๕๗ นี้ เป็นปีแรกที่ทั้ง ๑๑ ประเทศ เริ่มดำเนินการคัดเลือกครูพร้อมกัน เพื่อเข้ารับพระราชทานรางวัลครั้งแรก ซึ่งจะจัดราวเดือนตุลาคม ปี ๒๕๕๘ และจะดำเนินการคัดเลือกครูในทุก ๒ ปี โดยคณะกรรมการมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี จะเสนอกรอบแนวคิด ส่วนการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกและกลไกให้ขึ้นกับดุลพินิจของแต่ละประเทศ

๖.๘ มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เมื่อครั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต สาขา จารึกตะวันออก จากมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี ๒๕๒๒ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้จัดพิมพ์หนังสือชื่อ “พระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” โดยรายได้จากการจำหน่าย ได้นำมาจัดตั้งเป็นกองทุนเริ่มต้นสำหรับ “ทุนการศึกษาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” ซึ่งต่อมาได้ จดทะเบียนเป็น “มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ดังพระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตาม พระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๔๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...จะต้องมีทุนหรือมีค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน ในครั้งนี้ก็นับว่าเป็นไปอย่างลำบากมาก เพราะว่าค่าเล่าเรียนที่ใช้ไม่ใช่เฉพาะโครงการนี้ แต่ว่าโครงการที่บุคคลต่างๆ ช่วยกันทำทั้งประเทศนี้ ทั้งของรัฐบาลด้วยก็ลดน้อยลง อย่างการที่จัดขึ้นเป็นทุนหรือเป็นมูลนิธินั้น วิธีการแนวปฏิบัติงานที่ผ่านมานี้ เขาก็ต้องใช้มีเงินทุนที่หามาได้โดยวิธีต่างๆ หรือว่ามีผู้บริจาคมาแล้วก็นำมาใช้เฉพาะดอกผลซึ่งอันนี้ก็เป็นกฎเพื่อให้เงินทุนนั้นสามารถที่จะหมุนเวียนไปได้...”

พระราชทานทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดี

มูลนิธิฯ ได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่เรียนดี ประพฤติปฏิบัติดี แต่ขาดทุนทรัพย์เรียนต่อ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ ในระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา โดยคัดเลือกผู้ได้รับทุนจากนักเรียนและนักศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยรายได้ของกองทุนได้มาจากการจำหน่ายพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นหลัก ร่วมกับเงินบริจาคสมทบจากผู้มีจิตศรัทธา รวมถึงรายได้จากการจำหน่าย “นามานุกรมวรรณคดีไทย” ที่ทรงรวบรวมคำอธิบายวรรณคดีไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จำนวน ๒๙๖ เรื่อง

๖.๙ กองทุนการกุศลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พสกนิกรชาวไทยต่างตระหนัก และชื่นชมในพระราชกรณียกิจที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงช่วยเหลือประชาชนและพัฒนาประเทศ จึงร่วมใจกันสละทรัพย์ทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศล ตามพระราชอัธยาศัย เพื่อสนับสนุนโครงการตามพระราชดำริต่างๆ และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนขาดแคลน

ทรงจัดตั้งกองทุน... เพื่อช่วยเหลือปวงชนชาวไทยทั่วหล้า

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำเงินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลดังกล่าว ไปใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆ อาทิ การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และการศึกษาของเยาวชนไทยในท้องถิ่นทุรกันดาร ช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ และส่งเสริมอาชีพแก่ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนพระราชทานความช่วยเหลือสนับสนุนหน่วยงานการกุศลอื่นๆ เช่น โรงพยาบาล มูลนิธิ เป็นต้น จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งเป็นกองทุนขึ้น พระราชทานนามทุนว่า **“ทุนการกุศลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”** โดยพระองค์ทรงเป็นองค์ประธาน และมีกรรมการบริหารทุนการกุศลอีกจำนวน ๕ คน เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือในกิจการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การแพทย์ การสาธารณสุข การศึกษา การศาสนา การกีฬา ทหาร ตำรวจ เด็กและเยาวชน คนพิการ ผู้ประสบสาธารณภัย ผู้ได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนและอื่นๆ ตามที่มีพระราชวินิจฉัยเห็นสมควร ซึ่งการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ นั้น ใช้แต่เพียงดอกผลของกองทุนฯ ปีที่ผ่านมาเท่านั้น

ในแต่ละปีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานความช่วยเหลือโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำเงินพระราชทานจากทุนการกุศลไปจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆ ได้แก่ (๑) พระราชทานทุนการศึกษานักเรียนในพระราชานุเคราะห์ และทุนการศึกษาสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในโครงการตามพระราชดำริฯ (๒) พระราชทานค่าก่อสร้างอาคารเรียน อาคารอเนกประสงค์ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสุขา ฯลฯ (๓) พระราชทานเครื่องมือแพทย์แก่โรงพยาบาลต่างๆ (๔) พระราชทานเงินเดือนอาจารย์ (๕) พระราชทานทุนการศึกษาคู (๖) พระราชทานคำปรึกษาพยาบาลคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ (๗) ถวายปัจจัยบำรุงวัดและมัสยิด (๘) พระราชทานค่าอาหารกลางวันนักเรียนในโครงการพระราชดำริฯ และ (๙) พระราชทานความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

๖.๑๐ กองทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปัจจุบันโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินงานมาแล้วกว่า ๓๔ ปี โดยแบ่งเป็น ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน (๒) ด้านงานนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ (๓) ทุนพระราชทานเพื่อการศึกษา (๔) ด้านการพัฒนาอาชีพ (๕) ด้านการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ (๖) ด้านการพระราชทานความช่วยเหลือ และ (๗) ด้านความร่วมมือระดับนานาชาติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริและดำเนินการ **“โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร”** ตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ เป็นต้นมา ซึ่งการดำเนินงานโครงการฯ ได้รับความร่วมมือ

จากหน่วยราชการต่างๆ โดยพระองค์ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และเงินที่องค์การและเอกชน ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล และเนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓ รอบ เมื่อปี ๒๕๓๔ คณะผู้ร่วมดำเนินโครงการฯ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” (กพด.) เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายแด่พระองค์

กองทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ พัฒนาทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็ก และเยาวชนไทย

การดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารเริ่มต้นที่โรงเรียนหรือสถานศึกษา แล้วจึงขยายงานไปสู่ชุมชน กลุ่มเป้าหมายครอบคลุมตั้งแต่ทารกในครรภ์มารดา ไปจนถึงเด็กวัยเรียนและเยาวชน ครอบคลุมพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ไปทรงทำโครงการช่วยเหลือในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียอาทิตย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศมองโกเลีย

เงินพระราชทานจากกองทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้น ได้ใช้เป็นทุนการศึกษา เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์

รวมทั้งเงินค่าใช้จ่ายเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชน ดังนี้ (๑) พระราชทานทุนการศึกษา นักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๑ (๒) พระราชทาน ค่าก่อสร้างอาคารเรียน โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา หอพักครู หอพักนักเรียน โรงอาหาร ระบบประปาโรงเรียน ถังเก็บน้ำฝน ฯลฯ (๓) พระราชทานค่าข้าวสาร นมผง น้ำตาลทราย อาหารเสริม สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ (๔) พระราชทานค่าตอบแทนครูอาสา ค่าจ้างครูผู้ดูแล เด็กเล็ก ค่าเบี้ยเลี้ยง (๕) พระราชทานค่ายาและเวชภัณฑ์ สำหรับหน่วยแพทย์พระราชทาน (๖) พระราชทาน เงินแกโรงพยาบาลประจำจังหวัดและประจำอำเภอต่างๆ สำหรับจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์คนไข้ยากจน (๗) พระราชทานหนังสือ อุปกรณ์การเรียน ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเกษตร ฯลฯ แก่โรงเรียนในโครงการ พระราชดำริฯ และ (๘) พระราชทานเงิน เพื่อส่งเสริมอาชีพราษฎรในชุมชน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงงานและติดตาม การปฏิบัติงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในพื้นที่อย่างใกล้ชิดเสมอมา ทรงห่วงใย เยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังพระราชดำรัสพระราชทาน เนื่องในโอกาสเปิดการประชุมวิชาการ “การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘” เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๘ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าปลาบปลื้มใจที่ได้เห็นการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชน
ในถิ่นทุรกันดารประสบผล เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ราษฎรในท้องที่ห่างไกล
และเข้าถึงยาก ราษฎรมีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพมากขึ้นทำให้มีสุขภาพ
อนามัยที่ดี มีสัมมาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ ส่วนบุตรหลานมีสภาวะโภชนาการดีขึ้น
มีร่างกายแข็งแรง สามารถเข้ารับการศึกษามีโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ให้สูงยิ่งขึ้น
เด็กและเยาวชนเหล่านี้ หลายคนจบการศึกษาแล้ว และกลับไปเป็นกำลังช่วยพัฒนา
ท้องถิ่นของตน ตามที่ได้รับการปลูกฝังเรื่องจิตสำนึกรักท้องถิ่น...”

๖.๑๑ หน่วยเฉพาะกิจสิรินธร... ช่วยเหลือผู้ประสบภัย

หน่วยเฉพาะกิจสิรินธร เป็นโครงการพิเศษขึ้นตรงต่อกองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๘ เพื่อดำเนินการตามพระราชดำริที่ทรงมีพระประสงค์ช่วยเหลือชาวบ้านผู้ประสบภัยสึนามิเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ให้กลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติสุข และสามารถกลับไปประกอบอาชีพได้ดังเดิม

บรรเทาทุกข์จากมหาภัยพิบัติทั่วทุกภูมิภาค

หน่วยเฉพาะกิจสิรินธร จึงเป็นหน่วยงานให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นและเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้ประสบภัยสึนามิ รวมทั้งเก็บข้อมูลของผู้ได้รับความเดือดร้อนที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม

โดยเร็ว รวมทั้งฟื้นฟูอาชีพ โดยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมตามศักยภาพชุมชน ให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

นอกจากนี้หน่วยเฉพาะกิจสรีนธรจะเข้าไปสำรวจข้อมูลของภูมิกา ความเดือดร้อนของราษฎร และพิจารณานำข้อมูลความเดือดร้อนเสนอให้กองงานในพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ต่อไป รวมทั้งประสานงานกับสภาเกษตรกรไทย องค์การภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อจะได้ข้อมูลในการช่วยเหลือที่เหมาะสมถูกต้อง ไม่ซ้ำซ้อน และเข้าถึงประชาชนโดยตรงในพื้นที่ที่มีความต้องการเร่งด่วน ซึ่งทางหน่วยงานของรัฐเข้าถึงได้ไม่ทันท่วงที

ทรงฟื้นฟูและสร้างชีวิตใหม่ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

การช่วยเหลือชุมชนให้สามารถฟื้นฟูและมีความพร้อม เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ในด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสมสำหรับประชาชน อบรมชุมชนเรื่องการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลในแหล่งท่องเที่ยว และเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติต่างๆ จากธรรมชาติ อาทิ คลื่นยักษ์สึนามิ น้ำท่วม และโคลนถล่ม ซึ่งเป็นผลอันเกิดจากภาวะโลกร้อนในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงห่วงใยต่อพสกนิกรชาวไทยผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติต่างๆ ในภาคใต้ นับเป็นขวัญกำลังใจแก่ราษฎรผู้ประสบภัยให้มีพลังใจในการแก้ไขปัญหา และต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยหน่วยเฉพาะกิจสรีนธรนำสิ่งของพระราชทานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพไปช่วยเหลือในเบื้องต้น และการฟื้นฟูสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจให้กลับคืนสู่สภาพเดิมในระยะเวลาต่อมา เพื่อให้ผู้ประสบภัยสามารถกลับไปดำรงชีวิตอย่างปกติสุขเหมือนเมื่อก่อนเกิดภัยพิบัติได้

ทรงงานมูลนิธิและพัฒนาด้านสังคมสงเคราะห์ด้วยพระปณิธานอันมุ่งมั่น เพื่อปวงประชาสุขสันต์

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ที่ทรงสืบสานต่อจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบหมายโดยเฉพาะการทรงงานด้านการบริหารองค์การ และมูลนิธิเพื่อสาธารณกุศลต่างๆ ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา องค์ประธานมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประธานมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล รวมถึง ตำแหน่งองค์อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย แม้จะเป็นงานที่หนักหน่วง แต่ก็ทรงมีย่อท้อ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ แก่ประชาชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้

๗. งานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

“...เทคโนโลยีต่างๆ ล้วนมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ
ในสังคมโบราณประชากรไม่มาก มนุษย์เพียงแค่ปรับตัวให้เข้ากับ
สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ในทางภูมิศาสตร์และทางด้านสังคมที่กำหนดขึ้น
ก็สามารถอยู่ได้อย่างสบาย แต่สังคมปัจจุบันมีคนมาก
ทรัพยากรน้อย มนุษย์จะปรับตัวเพียงอย่างเดียวคงไม่พอ
ต้องอาศัยเทคโนโลยีปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนได้ส่วนหนึ่ง
ด้วยเทคโนโลยีจึงทำให้สามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ...
ได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล เป็นประโยชน์ต่องานพัฒนาต่างๆ...
แต่เราควรมีหลักในการใช้เทคโนโลยีอย่างรอบคอบในทางสร้างสรรค์...
รู้จักพินิจเรื่องต่างๆ ด้วยปัญญาที่รอบคอบ
การพัฒนาประเทศที่ดั้นควรดำเนินไปพร้อมๆ กันอย่างกลมกลืน
ทั้งทางด้านวัตถุที่อิงอยู่กับเรื่องเทคโนโลยี และทางด้านจิตใจ
เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable)”

พระราชดำรัส ในโอกาสทรงบรรยายปาฐกถาพิเศษในงาน “ไอทีเฉลิมพระเกียรติ :
เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประชาชน” ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ

๒ มิถุนายน ๒๕๓๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สนพระราชหฤทัยเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ โดยได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในประเทศและต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง เพื่อทรงนำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในโครงการตามพระราชดำริต่างๆ ด้วยทรงตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะนำมาเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการและการพัฒนาประเทศตลอดจนเกื้อกูลกิจการต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะช่วยเสริมสร้างโอกาส คุณภาพ และศักยภาพของเด็กไทยในชนบทในการศึกษาเรียนรู้ เด็กเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้พิการ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ได้ใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และประกอบอาชีพต่อไป ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ความตอนหนึ่งว่า

“เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ Information Technology หรือ IT ก้าวหน้าไปมาก คอมพิวเตอร์กลายเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการใช้ประมวลข้อมูลในทุกๆ ด้าน ทุกสาขาวิชา ชีวิตของผู้คนต้องเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์มากขึ้น คงจะหายากที่ว่าทำอะไรแล้วไม่ใช้คอมพิวเตอร์ การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์จึงมีประโยชน์ ผู้ที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้หรือมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นสาขาวิชาชีพใด จะได้เปรียบกว่าคนอื่นหางานทำได้ง่าย”

ด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงทำให้โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโครงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อส่งเสริมการศึกษา สร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถพัฒนาตนเองและนำสู่การพัฒนาประเทศดังนี้

๗.๑ โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จากความสนพระราชหฤทัยในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศหรือไอที (Information Technology, IT) และการที่ทรงได้ลงมือศึกษาและใช้งานเทคโนโลยีดังกล่าวด้วยพระองค์เอง ทำให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล็งเห็นถึงศักยภาพและประโยชน์ของเทคโนโลยีนี้ ต่องานพัฒนาประเทศในหลากหลายด้าน และได้มีพระราชดำรัสกับผู้ถวายงาน

ถึงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานโครงการพระราชดำริที่ทรงดำเนินการอยู่ คณะผู้ถวายงาน นำโดยนางสาววิลาวรรณ วนดุรงค์วรรณ และศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช ธัชยพงษ์ จึงได้หารือกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ถึงการออกสลากการกุศลงวดพิเศษ เพื่อนำเงินที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อทรงใช้ในการดำเนินโครงการตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้ดำเนินการ และมอบให้รัฐบาลทูลเกล้าฯ ถวายเงินที่ได้จากการออกสลากการกุศลฯ แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้เกิดโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขึ้น ในปี ๒๕๓๙

ทรงเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริฯ

การดำเนินงานโครงการ มีคณะกรรมการอำนวยการโครงการ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานกรรมการ มีสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเป็นฝ่ายเลขานุการ ทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ และ/หรือ หน่วยงานที่ร่วมสนับสนุนโครงการ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เสนอแนะและประสานการจัดทำโครงการ ศึกษาวิจัยเพื่อสนองพระราชดำริฯ รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

ปัจจุบัน โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริฯ มีการดำเนินงานมากกว่า ๑๘ ปี โดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสในสังคม มีผลงานเชิงประจักษ์ในหลากหลายด้าน ที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในชนบท การพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของผู้พิการ การพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการแก้เด็กป่วยในโรงพยาบาล และการพัฒนาการศึกษาวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังตลอดจนเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและ

คุ้มครองเด็กและเยาวชนในฐานะองค์ประธานโครงการฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานแนวพระราชดำริ แนวทางการดำเนินงาน และทรงติดตามงานในโครงการอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องสม่ำเสมอ ที่สำคัญทรงบริหารการใช้เงินทุนทรัพย์ทุกบาททุกสตางค์อย่างคุ้มค่า

มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชจักรีวงศ์ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และสวัสดิการสังคม รวมถึงส่งเสริมการกระจายรายได้ และเพิ่มโอกาสในการอาชีพ โดยการนำข้อมูล ข่าวสาร และความรู้สู่เยาวชนและประชาชนในชนบทห่างไกล และส่งเสริมงานวัฒนธรรมของชาติ

สำหรับกิจกรรมหลักของโครงการประกอบด้วย **การสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ที่จำเป็นแก่โรงเรียนและหน่วยงานในโครงการ** การสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการประยุกต์ใช้แก่บุคลากร เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างความเท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษาและการอาชีพมากขึ้น โดยการดำเนินงานมุ่งที่การพัฒนากลุ่มเป้าหมายหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ โรงเรียนในชนบท ผู้พิการเด็กป่วยในโรงพยาบาล และผู้ต้องโทษคุมขังในเรือนจำทัณฑสถาน หรือเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ

ตัวอย่างโครงการต่างๆ ในโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริฯ ดังเช่น เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในชนบท โครงการจัดทำเนื้อหาระบบ e-learning ของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเด็กป่วยในโรงพยาบาล และโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้ต้องขัง เป็นต้น

๗.๑.๑ โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เป็นโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้วยทรงตระหนักในพระราชหฤทัยว่า การศึกษานั้น

คือการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน กิจกรรมในโครงการเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อขยายโอกาส และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนในชนบทที่ห่างไกล เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงการเรียนการสอนที่มีคุณภาพอันเป็นผลให้การพัฒนาประเทศสำเร็จได้ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่ง เมื่อทรงบรรยายปาฐกถาพิเศษในงาน “ไอทีเฉลิมพระเกียรติ : เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประชาชน” วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๓๘ ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ความตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการลงทุนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ เราใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยวิธีต่างๆ ในบรรดาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อประสิทธิผลในการพัฒนา ซึ่งมีหลายปัจจัยนั้น ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด... มีการพูดกันมากในเวลานี้เรื่องในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาแบบยั่งยืนและมีแนวทางต่างๆ ที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก เพื่อกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา อันจะส่งผลต่อเนื่องให้การพัฒนาประเทศโดยรวมประสบผลสำเร็จ...”

(๑) โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในชนบท แม้เครื่องคอมพิวเตอร์ใช้แล้วก็มีค่า

ด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล็งเห็นถึงศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยสร้างโอกาสในการงานอาชีพ และการดำรงชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในท้องที่ห่างไกล จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในชนบท (ทสรช.) ขึ้นภายใต้โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริฯ โดยได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินโครงการว่า ให้ทำในลักษณะนำร่อง และพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยดูความพร้อมของผู้รับ ไม่โปรดให้ทำแบบฟุ่มเฟือย คือไม่นำเครื่องมือและอุปกรณ์แพงๆ ไปให้ตั้งแต่ต้นเพราะอาจไม่ถูกใช้งานเต็มที่

ดังนั้น การพัฒนาโครงการในระยะแรก **ทรงเน้นการสอนให้ครูและนักเรียน รู้จักเครื่องมืออุปกรณ์ และรู้จักใช้งานก่อน** โดยใช้เครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์มือสอง ที่ทรงรับบริจาคมาจากหลายแหล่ง นำไปติดตั้งให้แก่โรงเรียนในโครงการฯ โรงเรียนละ ๒๐ เครื่อง รวมทั้งช่วยฝึกอบรมครูให้รู้จักใช้งาน และประยุกต์ในการเรียนการสอน หลังจากนั้นทรงให้ติดตามผลการใช้งานอุปกรณ์เหล่านี้ของโรงเรียนทุกแห่งอย่างใกล้ชิด หากโรงเรียนใดมีผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจพระราชหฤทัยจะพระราชทานเครื่องคอมพิวเตอร์ใหม่พร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็นให้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกล ในการพระราชทานเครื่องคอมพิวเตอร์ให้แก่โรงเรียนนั้น **มีพระราชประสงค์ให้โรงเรียนมีการใช้งานเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้อย่างเต็มประสิทธิภาพ** จึงโปรดให้มีการอบรมครู และจัดทำสื่อการเรียนการสอนควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดให้แก่นักเรียนได้ นอกจากนี้ ยังได้พระราชทานแนวทางในการนำไปใช้งานว่า นอกเหนือจากการใช้งานในการเรียนการสอนแล้ว น่าจะมีการนำไปใช้ในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย เช่น การบันทึกคะแนน การทำบัญชี การบริหารพัสดุ การจัดการสหกรณ์โรงเรียน เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในปี ๒๕๕๗ โรงเรียนที่อยู่ในโครงการทั้งหมด จำนวน ๘๗ โรงเรียนล้วนเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลในชนบท ที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาส มีพัฒนาการด้านการศึกษาที่ดีขึ้นมาก โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้และทักษะในเรื่องเทคโนโลยี นักเรียนของโรงเรียนในโครงการกว่า ๕๐๐ คน สามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับไอที ซึ่งมีความต้องการในตลาดแรงงานสูง หลายโรงเรียนมีผลการสอบระดับชาติ (O-Net) สูงขึ้นในหลายวิชา และหลายโรงเรียนมีผลงานของครูและนักเรียนที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้รับรางวัลจากเวทีการประกวด ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับชาติอย่างสม่ำเสมอ กว่า ๘๐๐ รางวัล

(๒) โครงการจัดทำเนื้อหา ระบบ e-Learning

โครงการจัดทำเนื้อหา ระบบ e-Learning ของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หรือที่เรียกอย่างย่อว่าโครงการ eDLTV ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาการเรียนการสอนของโรงเรียนวังไกลกังวล ที่นำทั้งวิดีโอการสอน ที่ตัดแบ่งเป็นช่วงสั้นๆ เพื่อให้สะดวกแก่ผู้เรียน สไลด์นำเสนอของครู (Presentation) ใบความรู้ ใบงาน ทุกสาระวิชา และทุกชั้นเรียน ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มาบรรจุในเครื่องแม่ข่าย หรือ Server ซึ่งติดตั้งในโรงเรียน ทำให้สามารถใช้งานออฟไลน์ (Off-Line) ได้ และหากโรงเรียนไม่สามารถจัดหาเครื่องแม่ข่ายได้ ก็สามารถใช้งานผ่าน External Hard Disk ที่บรรจุเนื้อหา eDLTV ได้ หรือหากโรงเรียนใดมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง สามารถใช้ eDLTV ผ่านอินเทอร์เน็ต (แบบ On-Line) ได้

การมี eDLTV ในโรงเรียน ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถเรียกดูเนื้อหาการเรียนการสอนจากเครื่องแม่ข่ายได้ตลอดเวลา กล่าวคือ สามารถเข้ามาเรียนในวันและเวลาที่สะดวก และสามารถเรียนซ้ำได้หลายครั้ง จนกว่าจะเกิดความเข้าใจในบทเรียนนั้นๆ เป็นอย่างดี ดังพระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ความตอนหนึ่งว่า

“การศึกษาทางไกล เป็นการกระจายโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา แก่ผู้ที่อยู่ไกลจากสถาบันการศึกษา ก็มีมานานแล้ว เช่นการศึกษาทางไปรษณีย์ การใช้หนังสือ การใช้วิทยุ เป็นต้น เรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาตลอดชีวิต หรือการศึกษาต่อเนื่อง ในสังคมไทยเรานั้นก็ใช้กันมานานแล้ว...

...การสอนแบบนี้ (การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม) อาจจะดีในแง่ที่ว่าครูในวิชาที่หายาก มีความสามารถในการสอน แทนที่จะให้สอนที่โรงเรียนนั้นอย่างเดียว ก็ให้มีลูกศิษย์เพิ่มมากขึ้นในโรงเรียนอื่น มีโอกาสช่วยสอนได้กว้างขึ้น นักเรียนที่อยู่ห่างไกลนอกๆ ก็ได้โอกาสได้ครูที่มีคุณภาพ...”

และพระราชดำรัสในการปาฐกถาเรื่อง “การศึกษาของผู้ด้อยโอกาส” เนื่องในงานวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งที่ ๑๕ ประจำปี ๒๕๔๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ความตอนหนึ่งว่า

“...การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นประโยชน์แก่เด็กที่ด้อยโอกาสมากเท่าที่สังเกต เด็กบางคนไม่มีสมาธิพอที่จะเรียนวิธีนี้ เคยพบเด็กที่สอบได้คะแนนไม่ดี ก็ไปต่อว่าทำไมทำคะแนนไม่ดี เด็กบอกว่าหนูเรียนจากจอนี้ ไม่ได้เรียนจากครูจะไปดีได้อย่างไร ก็บอกว่าต้องมีเคล็ดลับในการเรียนซิ การเรียนจากจอนี้คุณจดซิ ครูนักเรียนจดแข่งกันแล้วก็มาทบทวน ที่เขาบอกว่าห้ามท่อง ท่องแล้วเดียวเสียความคตินั้นเป็นเรื่องของคนฉลาด แต่คนกลางๆ นี่การทวนไปทวนมาก็เหมือนพระจูฬปันถก

ลูบผ้าแล้วนี่ก็ออกขึ้นมาบ้างก็มี บางคนถ้าไม่ทำอย่างนี้ก็ไม่ทันเขา ก็ต้อง
ทบทวนบันทึกของตัวเอง ทบทวนติดตาม แต่ก็เจอคนบางคนอีกไม่มีครู
เรียนทางไกลกลับดีกว่าพวกที่เรียนใกล้ๆ เรียนใกล้ๆ ก็หลับเสียบ้าง ครูก็ดี
แต่คนที่เรียนทางไกลเขาคิดว่าเขาต้องโอกาส เมื่อได้โอกาสนี้ตั้งใจดวงเต็มที
ก็ได้ดีเพราะมีมานะ...”

(๓) โครงการพัฒนาทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์และ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

โครงการพัฒนาทักษะด้าน
อิเล็กทรอนิกส์และการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนในโครงการ
เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียน
ในชนบท (ทสรช.) ตามพระราชดำริฯ ได้คัดเลือก
นักเรียนที่มีศักยภาพด้านอิเล็กทรอนิกส์และ
การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จัดการเรียน
การสอนในรูปแบบชุมนุม หรือจัดกิจกรรมเสริม
ภายในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถจัดทำโครงงานวิทยาศาสตร์ หรือสิ่งประดิษฐ์ หรือโครงงาน
คอมพิวเตอร์ เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม ตลอดจนส่งเสริม
ให้นักเรียนมีโอกาสร่วมแข่งขันในเวทีระดับต่างๆ และมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
ในโควตาพิเศษที่ให้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ อันจะเป็นการเพิ่มโอกาสแก่นักเรียนด้วยโอกาส
ในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้วย

(๔) โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาของ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในโครงการพระราชดำริ

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
ในโครงการพระราชดำริ มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน ๑๔ โรงเรียนภาคใต้ เพื่อพัฒนาศักยภาพ
ของครูให้มีความรู้และทักษะในด้านไอที สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้ง
ให้นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ในวิชาการต่างๆ ได้ แม้โรงเรียนจะขาดแคลนครูผู้สอน หรือมีครู
ที่ไม่ได้จบมาในสาขาที่สอนโดยตรง

๗.๑.๒ โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อผู้พิการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้พิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กพิการมีโอกาสใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้ การสร้างความรู้ พัฒนาทักษะ และเพื่อการบันเทิง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น และช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นในตนเองของผู้พิการ รวมทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการอาชีพในอนาคต ได้ต่อไป ดังพระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงาน “เทคโนโลยีสารสนเทศกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ” เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๙ ความตอนหนึ่งว่า

“...ผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา บางทีไปคิดว่าเป็นบุคคล ปัญญาอ่อนแล้วรวมกันหมด ก็ค่อนข้างเป็นอันตรายเหมือนกัน เพราะว่าเขาก็มีความสามารถหลายชั้นหรือเป็นหลายลักษณะ เรียนได้มากน้อยต่างกันและความสามารถก็มากน้อยต่างกันตามความถนัด เขาอาจดีบางอย่างและบางอย่างก็ด้อยไปเลย ถ้าใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการที่จะฝึกให้ทำงานได้ ก็อาจจะสามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้โดยมีเครื่องมือช่วย...”

พัฒนาระบบสารสนเทศ อุปกรณ์ สื่อการสอน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้พิการ

ในการดำเนินงานโครงการฯ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย และพัฒนาระบบสารสนเทศ อุปกรณ์ โปรแกรม และสื่อการสอน เพื่อให้คนพิการได้ใช้งานในราคาที่ย่อมเยากว่าการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยอุปกรณ์หรือระบบสารสนเทศเหล่านี้จะช่วยให้ผู้พิการสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นอิสระมากขึ้น ลดการพึ่งพาผู้อื่นได้ อันจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และนอกจากศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบหรืออุปกรณ์ดังกล่าวแล้ว โครงการฯ ยังจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ โปรแกรม สื่อการเรียนการสอนจากต่างประเทศ

เพื่อนำมาทดลองใช้ที่โรงเรียนสำหรับเด็กพิการ และศึกษารูปแบบของการนำไปใช้ที่เหมาะสมสำหรับ
คนพิการแต่ละประเภท ตลอดจนประเมินผลการใช้งาน เพื่อพิจารณาถึงแนวทางการขยายผล เพื่อให้มี
จำนวนผู้ที่ได้รับประโยชน์กว้างขวางขึ้นต่อไป

โรงเรียนศรีสังวาลย์จุดเริ่มต้นโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ ได้เริ่มดำเนินการที่โรงเรียนศรีสังวาลย์ ซึ่งเป็นโรงเรียน
สำหรับเด็กพิการร่างกายเป็นแห่งแรก เมื่อปี ๒๕๔๑ การดำเนินงานได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และเป็นแบบอย่าง
ของการเรียนการสอนเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก
(Assistive Technology) ไปใช้ในการเรียนการสอนสำหรับคนพิการที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งผลงาน
ที่ผ่านมา เช่น การนำโปรแกรม Speech Viewer มาใช้เพื่อช่วยในการฝึกการออกเสียงและฝึกพูดสำหรับเด็ก
ที่มีปัญหาทางการพูดในกลุ่มโรงเรียนการศึกษาพิเศษ การจัดทำอุปกรณ์สัญญาณเสียงเพื่อช่วยในการ
เดินทางของคนตาบอด การจัดทำห้องเรียนไอทีต้นแบบสำหรับเด็กพิการทางสติปัญญา เป็นต้น ต่อมาได้
ขยายผลไปยังโรงเรียนกาวิละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนบ้านปลักปลา จังหวัดนราธิวาส

นอกจากการดำเนินการเกี่ยวกับการวิจัยพัฒนาระบบโปรแกรม อุปกรณ์ต่างๆ สำหรับคนพิการแล้ว
เพื่อให้คนพิการสามารถใช้อุปกรณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการยังได้จัดให้มีกิจกรรมเสริม
เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการนำคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตแก่คนพิการ อาทิ การอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักเรียนพิการในการเรียนร่วม
เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การสนับสนุนการพัฒนาหนังสือเสียง (สื่อมัลติมีเดีย)
ในระบบ DAISY (Digital Accessible Information System) สำหรับผู้พิการทางการมองเห็น รวมทั้ง
การจัดการเครื่องอ่านหนังสือเสียงให้กับโรงเรียน องค์กรของคนตาบอด และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ
แก่หน่วยงานที่ได้รับเครื่องอ่านหนังสือเสียง

๗.๑.๓ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเด็กป่วยในโรงพยาบาล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริว่าเด็กป่วยที่ต้องอยู่ในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลานานๆ นอกจากจะรู้สึกเบื่อหน่ายแล้วยังทำให้ต้องขาดเรียน และเมื่อกลับไปโรงเรียนก็จะเรียนตามเพื่อนๆ ไม่ทัน จึงทรงแนะนำให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่นคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมช่วยสอนเข้าไปช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างโอกาสในการศึกษาแก่เด็กป่วยในโรงพยาบาล จึงเป็นที่มาของโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อเด็กป่วยในโรงพยาบาล ภายใต้โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ ดังพระราชดำรัสในการปาฐกถาเรื่อง การศึกษาของผู้ด้อยโอกาส เนื่องในงานวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งที่ ๑๕ ประจำปี ๒๕๔๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ความตอนหนึ่งว่า

“...เดี๋ยวนี้โรงพยาบาลหลายแห่งมีโครงการให้เด็กป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลได้เรียนหนังสือ นำครูซึ่งส่วนใหญ่มาจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนมาสอน ปัจจุบันมีอุปกรณ์การสอนหลายอย่าง จะช่วยให้ครูที่มีอยู่ไม่กี่คนสามารถสอนเด็กได้หลายระดับ การจัดการศึกษาให้คนป่วยในโรงพยาบาลนั้นยาก เพราะบางคนสภาพร่างกายไปไม่ไหว เรียนไม่ได้... ตอนที่ครูไปสอนคอมพิวเตอร์ก็พอจะได้ผล...”

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จัดห้องเรียนเพื่อเด็กป่วยแห่งแรก

“ห้องเรียนเพื่อเด็กป่วย” เปิดดำเนินการนำร่องครั้งแรกที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ในปี ๒๕๓๘ และขยายเพิ่มเติมไปยังโรงพยาบาลอีก ๓ แห่ง คือสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี ในปี ๒๕๔๐ โรงพยาบาลเลิดสิน และโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ในปี ๒๕๔๑ โดยแต่ละโรงพยาบาลจะจัดหาพื้นที่เพื่อทำเป็นห้องเรียนสำหรับเด็กป่วย และมีครูจากกระทรวงศึกษาธิการมาช่วยจัดการเรียนการสอน ในกรณีโรงพยาบาลที่มีผู้ป่วยเด็กจำนวนมาก และมีงบประมาณเพียงพอ อาจจ้างครูพิเศษมาช่วยสอนและดูแลการเรียนของเด็กเพิ่มเติม

ในส่วนของเนื้อหาที่สอน ถ้าเป็นเด็กเล็ก นอกจากหนังสือนิทานแล้ว ยังใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อการสอน โดยมี CAI (Computer-Aided Instruction) หรือบทเรียนช่วยสอนที่บรรจุเนื้อหาลงในแผ่นซีดีเป็นสื่อที่สำคัญ ครูอาจเปิด CAI ประกอบการเล่านิทาน หรือให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุขในลักษณะเหมือนการเล่นเกมสบนคอมพิวเตอร์ ซึ่งกรณีที่เด็กคนนั้นไม่สามารถเดินทางมาเรียนที่ห้องเรียนได้ จะมีครูไปเดินสอนตามเตียงผู้ป่วย

ห้องเรียนเพื่อเยียวยาจิตใจให้แก่เด็กป่วย

ผลที่ได้คือ ในทุกวันจะมีเด็กป่วยเป็นจำนวนมากเดินมาห้องเรียน บางคนมาพร้อมสายน้ำเกลือติดอยู่กับตัว มารวมตัวกันรอเวลาที่จะได้เล่นคอมพิวเตอร์ และได้ฟังคุณครูเล่านิทานอย่างมีความสุข อันเป็นการเยียวยาจิตใจไปด้วยอีกทางหนึ่ง และเมื่อบุตรหลานที่เจ็บป่วยมีความสุข ญาติๆ ของเด็กป่วยเหล่านี้ก็พลอยมีความสุข และลดความเครียดจากความกังวลลงได้

ในกรณีของเด็กโตที่ป่วย แม้จะต้องพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นระยะเวลานาน แต่ยังคงต้องกลับไปเรียนหนังสือ ดังนั้นวิชาที่ครูมาช่วยสอนให้ที่โรงพยาบาลจะมีความเข้มข้นตามระดับชั้นเรียน เพื่อว่าเมื่อออกจากโรงพยาบาลแล้วจะสามารถเข้าเรียนต่อได้ทันเพื่อนๆ ซึ่งรายที่ป่วยนานไม่สามารถกลับไปสอบได้ทัน ยังสามารถทำการสอบที่โรงพยาบาล หรืออาจจะให้ครูที่โรงพยาบาลประเมินผลการเรียนของเด็กและส่งต่อไปยังโรงเรียนก็ได้ ดังนั้นเด็กป่วยบางรายแม้จะต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน ก็สามารถเลื่อนชั้นเรียนได้เหมือนกับเพื่อนๆ ในวัยหรือชั้นเรียนเดียวกัน

มีหลายๆ กรณีที่พบว่าครูเป็นตัวจักรสำคัญในการเยียวยาจิตใจของเด็ก เป็นคนที่เด็กให้ความไว้วางใจมากกว่าแพทย์หรือพยาบาลที่ทำการรักษา เช่นในกรณีของเด็กหญิงชาวมอญคนหนึ่ง ที่โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อหลายปีก่อนผู้ที่ไปติดตามโครงการเล่าว่า “เด็กคนนี้เมื่อแรกมาไม่ยอมคุยกับใครเลย อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ จนกระทั่งได้เรียนห้องเรียนนี้ เกิดความสนิท ความไว้วางใจครู ครูจึงกลายเป็นพี่เลี้ยงที่คอยทะล่อมให้กินยา และทำหน้าที่สอนหนังสือ จากที่อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ จนสามารถสะกดคำไทยได้บางคำ”

โครงการนี้จึงไม่ใช่เพียงแค่การสอนหนังสือ แต่เป็นการเยียวยาจิตใจให้แก่เด็กป่วย ซึ่งส่งผลที่น่าพอใจต่อประสิทธิผลของการรักษาอีกด้วย ในปี ๒๕๕๗ มีการขยายเครือข่ายโรงพยาบาลในโครงการจาก ๔ แห่งเป็น ๒๖ แห่ง ซึ่งกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข นำโครงการนี้ไปขยายผลต่อ โดยเพิ่มจำนวนโรงพยาบาลปีละประมาณ ๓-๕ โรงพยาบาล ตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน

๗.๑.๕ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้ต้องขัง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดและต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำนั้น ยังเป็นผู้มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีได้ หากได้รับการอบรมความรู้ด้านศีลธรรม คุณธรรม ควบคู่ไปกับการอบรมให้ความรู้ด้านวิชาการ โดยเฉพาะวิชาการที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้เมื่อพ้นโทษและเป็นที่ต้องการของ ตลาดแรงงาน เช่น วิชาการด้านคอมพิวเตอร์

หากผู้ต้องขังได้รับการอบรมความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่แล้ว เมื่อพ้นโทษจะสามารถ นำความรู้ความสามารถที่ได้รับระหว่างต้องโทษไปประกอบอาชีพสุจริต เป็นพลเมืองดีของสังคมและ ประเทศชาติต่อไป ดังพระราชดำริสในการปาฐกถาเรื่อง การศึกษาของผู้ด้อยโอกาส เนื่องในงานวัน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งที่ ๑๕ ประจำปี ๒๕๔๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ความตอนหนึ่งว่า

“...ผู้ต้องขังหรือผู้ต้องโทษ เมื่ออยู่ในที่จองจำ ณ เรือนจำ ผู้ต้องขังจะได้รับ การศึกษาสายสามัญขั้นพื้นฐานและต่อจนระดับอุดมศึกษาได้... เพื่อนที่เป็นอาจารย์ ไปสอนในเรือนจำ บอกว่าสอนในเรือนจำ นักศึกษาตั้งใจเรียนมากกว่านักศึกษาที่เขาสอน ทุกๆ วันเสียอีก อาจเป็นเพราะไม่มีอะไรมาแบ่งแยกถึงความสนใจไป แต่เมื่อพวกเขา สำเร็จการศึกษาหรือพ้นโทษก็หางานทำได้ยาก เพราะนายจ้างบางทีก็กลัว... พวกเขา จึงรู้สึกด้อยโอกาสทางด้านนี้แต่ถึงอย่างไรก็ตามเขาจะมีความภูมิใจ และความภูมิใจนี้ จะกล่อมเกลาคิดใจให้ดีขึ้น เดียวนี้คนใจกว้างที่จะจ้างพวกนี้มาทำงานก็มีอยู่พอสมควร หรือว่าจะทำแบบ SMEs เป็นนายของตนเองก็มีจำนวนมากขึ้น... ที่สนใจคนกลุ่มนี้ เพราะได้เข้าไปมีส่วนช่วยเรื่องการจัดการศึกษาด้านคอมพิวเตอร์สำหรับผู้ต้องขัง ซึ่งได้ผลดี พวกเขาตั้งใจเรียน เรียนแล้วเราอาจบ่อนงานให้ เช่น รับพิมพ์นามบัตร พิมพ์งานอื่นๆ ได้ค่าจ้างตามจำนวนหน้า แม้ในระหว่างต้องขังก็มีโอกาสทำงานหา รายได้...”

พระราชทานคอมพิวเตอร์แก่ผู้ต้องขัง

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้ต้องขัง ภายใต้โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ

ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมพัฒนาความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ให้แก่ผู้ต้องขัง โดยในระยะแรกได้ดำเนินการในลักษณะโครงการนำร่องในเรือนจำและทัณฑสถาน ๔ แห่ง ได้แก่ ทัณฑสถานหญิงกลาง ในปี ๒๕๔๐ เรือนจำพิเศษ

กรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ในปี ๒๕๔๓ และเรือนจำกลางคลองเปรม ในปี ๒๕๔๕

แต่ละเรือนจำจะได้รับพระราชทานเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องพิมพ์ (พรินเตอร์) เพื่อจัดเป็นห้องเรียนคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนหนังสือ ตำรา สื่อการเรียนการสอนจำนวนหนึ่ง รวมถึงคำแนะนำในการดำเนินโครงการ อาทิ การจัดหาหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้หลักสูตรของวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ หรือการศึกษานอกระบบ (กศน.) การคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการ การพัฒนาบุคลากรของเรือนจำเพื่อเป็นวิทยากรประจำโครงการ เป็นต้น

ผู้ต้องขังมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ หารายได้เสริม สร้างอาชีพ

ผลจากการอบรมความรู้คอมพิวเตอร์ให้แก่ผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังนอกจากมีความรู้และทักษะด้านคอมพิวเตอร์เบื้องต้นแล้ว ยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาทำเป็นอาชีพเสริมในระหว่างต้องโทษอยู่ได้อีก เช่น ที่เรือนจำกลางคลองเปรม ในวันพญาทิ จะมีผู้ต้องขังบางคนหารายได้พิเศษด้วยการรับจ้างทำการัดทำ ส.ค.ส. หรือทำนามบัตร และเมื่อพ้นโทษไปแล้วบางคนยังนำความรู้ที่ได้อบรมระหว่างต้องโทษนั้นไปทำธุรกิจส่วนตัว เช่น การเปิดร้านถ่ายรูปดิจิทัล หรือร้านซ่อมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ต่อมากรมราชทัณฑ์ ได้สานต่อพระราชดำริ โดยการขยายการดำเนินงานโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้ต้องขัง ออกไปยังเรือนจำอีก ๒๑ แห่ง รวมเป็น ๒๕ แห่ง ทั่วประเทศ

นอกจากการพัฒนาผู้ต้องขังแล้ว ยังได้ขยายไปยังเด็กในสถานพินิจ ซึ่งโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาเด็กในสถานพินิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะด้านคอมพิวเตอร์ให้แก่เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน โดยจัดการเรียนการสอนความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือไอทีในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้น ทั้งที่เป็นความรู้พื้นฐานในการใช้ไอที รวมทั้ง

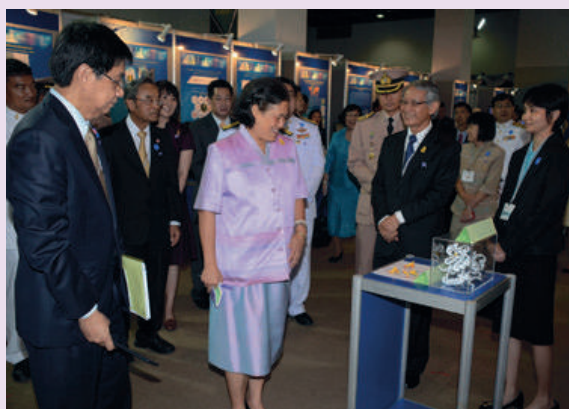
ความรู้และทักษะที่สามารถนำมาบูรณาการกับกิจกรรมอื่นๆ ในศูนย์ฝึกฯ หรือในเรื่องที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เพราะเป็นกลุ่มที่ยังอยู่ในวัยรุ่น เรียนรู้เทคโนโลยีได้ไว และบางกลุ่มอยู่ในสถานพินิจฯ เพียงระยะสั้น จะได้นำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้ต่อไปเมื่อพ้นโทษ

เจ้าหญิงไอที ผู้ทรงให้โอกาสและชีวิตใหม่เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้และปัญญาแก่เด็กนักเรียน เด็กพิการที่ด้อยโอกาส และอยู่ห่างไกลความเจริญ ให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสุจริต มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้วารสารอินโฟแชร์ ซึ่งเป็นวารสารของสำนักงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของยูเนสโก ได้ตีพิมพ์บทความเฉลิมพระเกียรติ **“การอุทิศพระองค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ด้านสารสนเทศของเด็กและผู้ด้อยโอกาสของไทย”** รวมทั้งได้ถวายนาม **“IT Princess”** หรือ **“เจ้าหญิงไอที”** แต่พระองค์ นับเป็นความภาคภูมิใจของพสกนิกรชาวไทยอย่างยิ่ง

๗.๒ โครงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่เรียนรู้และติดตามความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอยู่เสมอ อาทิ ดาราศาสตร์ (Astronomy) ฟิสิกส์ของอนุภาค (Particle Physics) นาโนเทคโนโลยี (Nanotechnology) เทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) วิศวกรรมชีวการแพทย์ (Biomedical Engineering) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information & Communication Technology) และเทคโนโลยีการประมวลผลแบบกริด (Grid Computing Technology) เป็นต้น ทรงเห็นว่าคนไทยควรเรียนรู้และติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อให้รู้เท่าทัน และรู้จักเลือกใช้ประโยชน์อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน

ก็ควรส่งเสริมคนไทยผู้มีความสามารถพิเศษให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีระดับแนวหน้า เพื่อให้ประเทศสามารถยืนหยัดในเวทีโลกในฐานะผู้ผลิตเทคโนโลยีด้วย

ทรงเรียนรู้วิทยาการใหม่ๆ จากการเยือนต่างประเทศ

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศแต่ละครั้ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้เวลาอย่างคุ้มค่าที่สุดในการรับข้อมูลข่าวสารและวิทยาการใหม่ๆ ในทุกด้าน ซึ่งรวมถึงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วยเสมอ หมายกำหนดการเสด็จเยือนต่างประเทศของพระองค์ จึงมักจะเต็มไปด้วยกิจกรรมทางวิชาการ และกิจกรรมที่จุดประกายให้เกิดนวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น ทรงร่วมงานสัมมนาทางวิชาการ ทรงร่วมรับฟังบรรยายของนักวิชาการชั้นนำ หรือการเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการทำงานของสถานทดลอง ห้องปฏิบัติการ การทดลองใหม่ๆ พิพิธภัณฑสถาน และห้องสมุด และร้านขายหนังสือ เป็นต้น นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดที่จะเสด็จพระราชดำเนินทรงรับฟังการบรรยายและการสัมมนาทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภายในประเทศอยู่เสมอ และโปรดที่จะมีพระราชปฏิสันถารด้านวิชาการกับนักวิทยาศาสตร์ และนักเทคโนโลยีชั้นนำทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทรงนำความรู้ไปแยกแยะและทรงเชื่อมโยงกับประสบการณ์ เหตุการณ์ และความรู้อื่นๆ ส่วนพระองค์ จนเกิดเป็นพระราชวินิจฉัย และองค์ความรู้รวมที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการต่างๆ ตามพระราชดำริต่อไป

พระอัจฉริยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคนและสังคม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระอัจฉริยภาพที่โดดเด่นในด้านการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคนและสังคมในหลากหลายมิติ แนวพระราชดำรินี้ทำให้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่แปลกแยกจากมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทรงเห็นวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญของ วัฒนธรรมและสังคม ความรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะต้อง ให้เด็กและเยาวชนทุกคนเรียนรู้ มิใช่ เลือกให้แก่บางกลุ่มเท่านั้น ที่สำคัญคือ ต้องไม่เพียงแต่จะให้ความรู้เกี่ยวกับ ธรรมชาติและเทคโนโลยีก่อนเด็กและ เยาวชน แต่จะต้องมุ่งสร้างความตระหนัก ให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกของเด็กและเยาวชน เพื่อให้รู้ทั้งคุณค่าและโทษภัยที่อาจจะ

ประสบจากการไม่เข้าใจธรรมชาติ อันจะนำมาซึ่งทัศนคติเชิงอนุรักษ์และสร้างสรรค์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ทั้งนี้เพื่อสันติภาพและการพัฒนา อย่างยั่งยืน ดังพระราชดำรัสตอบมูลนิธิผู้ได้รับรางวัลโนเบล (Foundation Lindau Nobel Laureate Meeting) เนื่องในโอกาสที่มูลนิธิได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระเกียรติให้ทรงดำรงตำแหน่ง วุฒิสมาชิกกิตติมศักดิ์ (Member of the Honorary Senate) ของมูลนิธิผู้ได้รับรางวัลโนเบล เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๓ ความตอนหนึ่งว่า

“การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ได้ทำให้มนุษย์มีการกินอยู่ที่ดีขึ้น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังทำให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรม และวิทยาศาสตร์ยังเป็น แรงขับเคลื่อนที่สำคัญด้านสุขภาพ สาธารณสุข และยา ทำให้มนุษย์เราสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุกยืนยาว และมีสุขภาพที่ดี อย่างไรก็ตาม เราต้องพยายามผลักดัน ให้วิทยาศาสตร์มีประโยชน์แก่ประชากรโลกอย่างทั่วถึง ต้องพยายามช่วยกันยกระดับ คุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสในสังคมโลกโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติและศาสนา”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริว่า ความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนเป็นสำคัญ จึงทรงสนับสนุนให้บุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และนักวิจัย มีโอกาสได้ไปเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทาง วิชาการในกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่การดูงาน การเข้ารับการอบรม การทำวิจัย ตลอดจนการศึกษาต่อในระดับสูง ตามศักยภาพและความสนใจของแต่ละคน ดังปรากฏในโครงการต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๗.๒.๑ โครงการความสัมพันธ์ไทย-เซิร์น

องค์การวิจัยนิวเคลียร์ยุโรป (European Organization for Nuclear Research : CERN) เรียกโดยทั่วไปว่า “เซิร์น” มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ “เซิร์น” เป็นองค์กรวิจัยด้านฟิสิกส์อนุภาคที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก เป็นแหล่งผลิตความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงในหลากหลายสาขา เป็นแหล่งรวมนักวิจัย วิศวกร และนักฟิสิกส์ชั้นนำของโลกด้านการออกแบบและจัดสร้างเครื่องเร่งอนุภาคเครื่องตรวจวัดอนุภาค ตลอดจนทำงานวิจัยด้านฟิสิกส์อนุภาคทั้งทางทฤษฎีและการทดลอง

พระมหากษัตริย์คุณทำให้เกิดความร่วมมือไทย-เซิร์น

ความร่วมมือระหว่างไทยกับเซิร์น เกิดขึ้นด้วยพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่สนพระราชหฤทัยในความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของเซิร์น และเสด็จเยือนเซิร์นถึง ๓ ครั้ง พระองค์มีพระราชกระแสรับสั่งกับศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช ธัชยพงษ์ ว่า หากนักวิทยาศาสตร์ไทยมีโอกาสดำเนินงานวิจัยร่วมกับเซิร์นก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศเป็นอันมาก จึงมีการประสานจนเกิดความร่วมมือในหลายรูปแบบ อาทิ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับฟิสิกส์อนุภาคดำเนินการผ่านโครงการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเซิร์นเช่น CERN School การส่งนักศึกษาและครูสอนฟิสิกส์ไปเรียนรู้ที่เซิร์น การส่งนักวิจัยไปทำงานที่เซิร์น การจัดตั้งภาคีโครงสร้างพื้นฐานระดับชาติด้าน e-Science ดำเนินการผ่านโครงการ National e-Science Infrastructure Consortium การส่งนักเรียนไทย (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ไปดูงานที่เซิร์น

ศึกษาดูงานที่เชิร์น ยกระดับคุณภาพบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ของไทย

ประเทศไทยอาจไม่มีทรัพยากร และขีดความสามารถทางเทคโนโลยีสูงเพียงพอในการสร้างเครื่องมือวิจัยที่ต้องใช้ต้นทุนมหาศาล แต่หากคนไทยมีโอกาสเข้าไปเรียนรู้ผ่านการดูงาน การฝึกอบรม และการทำงานร่วมกับนักวิชาการและวิศวกรมืออาชีพในสถาบันทางวิทยาศาสตร์ระดับโลก เช่น เชิร์น ก็ย่อมช่วยยกระดับคุณภาพของบุคลากร ทั้งยังมีโอกาสได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีความรู้ความสามารถจำนวนมาก อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยในที่สุด จึงนับเป็นความโชคดีของวงการวิทยาศาสตร์ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้มีสายพระเนตรกว้างไกลในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และได้ทรงปูทางความร่วมมือจนก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น อย่างเป็นรูปธรรม

๗.๒.๒ โครงการการคัดเลือกผู้แทนเข้าร่วมการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล ณ เมืองลินเดา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทราบข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวิทยาศาสตร์ ณ เมืองลินเดา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จากการอ่านวารสาร Deutschland ฉบับวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ค.ศ. ๒๐๐๖ วัตถุประสงค์หลักของการประชุมนี้คือ เพื่อเป็นเวทีให้นักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่จากทั่วโลกได้มีโอกาสนพปะกับนักวิทยาศาสตร์รางวัลโนเบล และเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนสามารถสร้างเครือข่ายร่วมกับนักวิทยาศาสตร์ระดับโลก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

มีพระราชดำริว่า นักวิทยาศาสตร์รุ่นเยาว์ของไทยน่าจะมีโอกาสเข้าร่วมการประชุมนี้ ดังนั้นสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) จึงได้รับสนองพระราชดำริ และดำเนินการคัดเลือกนิสิตนักศึกษา นักวิจัย และนักวิทยาศาสตร์ในสาขาฟิสิกส์ เคมี สรีรวิทยา หรือแพทยศาสตร์ให้เข้าร่วมการประชุม

๓๓ ผู้แทนไทยได้เข้าร่วมการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล

ในระหว่างปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๗ มีผู้แทนจากประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมจำนวน ๓๓ คน แบ่งเป็นสาขาฟิสิกส์ ๓ คน (พ.ศ. ๒๕๕๑) สาขาเคมี ๖ คน (พ.ศ. ๒๕๕๒) สาขาเคมีฟิสิกส์ สรีรวิทยาหรือแพทยศาสตร์ ๕ คน (พ.ศ. ๒๕๕๓) สาขาสรีรวิทยาหรือแพทยศาสตร์ ๓ คน (พ.ศ. ๒๕๕๔) สาขาฟิสิกส์ ๖ คน (พ.ศ. ๒๕๕๕) สาขาเคมี ๕ คน (พ.ศ. ๒๕๕๖) และสาขาชีววิทยาหรือแพทยศาสตร์ ๕ คน (พ.ศ. ๒๕๕๗)

ภายหลังการเข้าร่วมประชุมที่ลินเดา ผู้แทนดังกล่าวมีภารกิจในการไปบรรยายเผยแพร่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ตามสถานที่ต่างๆ อันเป็นการส่งต่อความรู้และแรงบันดาลใจที่ได้รับมาจากเวทีการประชุมระดับโลกให้แก่เด็กและเยาวชนไทย

๗.๒.๓ โครงการความร่วมมือกับสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์จีน (Chinese Academy of Sciences : CAS) เพื่อพัฒนากำลังคน และการวิจัยพัฒนา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีกระแสพระราชดำรัสกับศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช ธัชยพงษ์ ว่าไทยกับจีนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้านภาษาและวัฒนธรรมมายาวนาน แต่ยังไม่มีความสัมพันธ์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากนัก ปัจจุบันจีนมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก น่าจะสร้างความร่วมมือกับจีนในเรื่องดังกล่าว

เพื่อให้มหาวิทยาลัยและนักวิจัยของไทยได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับจีน อีกทั้งเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การดำเนินการตามแนวพระราชดำริดังกล่าว ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมผ่านกลไกความร่วมมือกับสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์จีน (Chinese Academy of Sciences, CAS) ในหลายด้านดังต่อไปนี้

(๑) การพัฒนากำลังคนโดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยในกำกับของ CAS

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ได้สนองพระราชดำริ โดยจัดให้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ก.พ. กับ Graduate University of Chinese Academy of Sciences (GUCAS) ซึ่งเป็นบัณฑิตวิทยาลัยภายใต้สถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์จีนในปี ๒๕๕๒ GUCAS ได้เปลี่ยนชื่อเป็น University of Chinese Academy of Sciences (UCAS)

ในช่วงปี ๒๕๔๘ - ๒๕๕๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือน UCAS รวม ๔ ครั้ง และได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจความร่วมมือระหว่าง UCAS กับสำนักงาน ก.พ. ๓ ครั้ง สำคัญคือ ให้มีการส่งนักศึกษาไทยไปศึกษาระดับปริญญาโท หรือเอกในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ UCAS เปิดสอน โดย UCAS สนับสนุนค่าลงทะเบียนให้ครึ่งหนึ่ง ให้มีการแลกเปลี่ยนนักวิจัยและบุคลากรวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และผลักดัน

เป็นเจ้าภาพการประชุมคณะกรรมการร่วมสองฝ่ายที่กำกับดูแลโครงการ เพื่อร่วมกันติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย ในช่วงพ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๖ สำนักงาน ก.พ. ได้ดำเนินการจัดสรรทุนสำหรับนักศึกษาจำนวน ๑๖ ทุน

(๒) กิจกรรมทางวิชาการและการวิจัยร่วมกับหน่วยงานวิจัยของ CAS

ความร่วมมือกับสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์จีน เปิดโอกาสให้สถาบันวิจัยของไทยมีกิจกรรมทางวิชาการ และงานวิจัยร่วมกับสถาบันวิจัยภายใต้การกำกับของสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์จีน หลายกิจกรรม เช่น **การประชุมวิชาการ ICCES-HAIL Workshop** ในประเด็น Rainfall Forecasting สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (สสนก.) จัดร่วมกับ The Institute of Atmospheric Physics (IAP) และ The International Center for Climate and Environment Sciences (ICCES) ที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ **การวิจัยร่วมด้านฟิสิกส์นิวเคลียร์และอนุภาค** ระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส.) กับ The Institute of High Energy Physics (IHEP) โดยมีนักศึกษาปริญญาเอกของ มทส. ไปร่วมทำงานวิจัยที่ IHEP และแลกเปลี่ยนอาจารย์ด้านวิจัยซึ่งกันและกัน **การวิจัยร่วมด้านดาราศาสตร์** ในหัวข้อ Observations and Studies of Low Mass Ratio, Deep Overcontact Binary Stars ระหว่างสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) กับ Yunnan Astronomical Observatory (YAO) ในช่วงปี ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗

การวิจัยและพัฒนา ระบบแปลภาษาอัตโนมัติจีน – ไทย โดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (สวทช.) ร่วมกับ Institute of Computing Technology (ICT) ในช่วงปี ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗ **การประยุกต์ข้อมูลดาวเทียมของจีนและไทยเพื่อการจัดการปัญหาอุทกภัยในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก** สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (สทอภ.) จัดร่วมกับ Institute of Remote Sensing and Digital Earth (RADI) เป้าหมายของโครงการคือ การพัฒนาแบบจำลองเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการอุทกภัย โดยการประมวลผลภาพถ่ายดาวเทียม รวบรวมข้อมูลอุทกวิทยาและอุตุนิยมวิทยา และจัดทำฐานข้อมูลของพื้นที่ศึกษาได้แก่ ลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำแยงซี เพื่อเปรียบเทียบลักษณะภูมิประเทศและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ศึกษาดังกล่าว

๗.๒.๔ โครงการวิจัยชั่วโลกตามพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นคนไทยพระองค์แรกที่เสด็จพระราชดำเนินไปยังทวีปแอนตาร์กติกา โดยเสด็จเยือนทวีปนี้ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๖ ครั้งนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ Scott Base สถานีวิจัยของประเทศนิวซีแลนด์

ทั้งยังได้เสด็จเยือน McMurdo Station สถานีวิจัยของสหรัฐอเมริกา เพื่อทอดพระเนตรการศึกษาวิจัยที่ดำเนินการโดยสถานีวิจัยทั้งสองแห่งในสาขาต่างๆ เช่น ชีววิทยา ธรณีวิทยา อุตุนิยมวิทยาและสภาวะแวดล้อม หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับ ได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือชื่อ แอนตาร์กติกา : หนาวหน้าร้อน ซึ่งเป็นบันทึกการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศนิวซีแลนด์และทวีปแอนตาร์กติกา ทรงกล่าวถึงการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ว่าเป็น **“การผจญภัยครั้งยิ่งใหญ่ของข้าพเจ้า”**

ส่งนักวิจัยไทยร่วมทีมญี่ปุ่นสำรวจ ทวีปแอนตาร์กติกา

ในปี ๒๕๔๗ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้เจรจากับ สถาบันแห่งชาติเพื่อการวิจัยขั้วโลกของญี่ปุ่น (National Institute of Polar Research, Japan) เพื่อขอการสนับสนุนให้ รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณพ วิทยาญจน์ นักวิทยาศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เดินทางไปทำงานวิจัยที่สถานีวิจัยไซววะ (Syowa Station) ของประเทศญี่ปุ่น ณ ทวีปแอนตาร์กติกา โดยเดินทางไปกับคณะสำรวจทวีปแอนตาร์กติกาของญี่ปุ่นที่เรียกว่า JARE-46 (The 46th Japanese Antarctic Research Expedition) ในปี ๒๕๔๗

หลังจากนั้นในปี ๒๕๕๒ รองศาสตราจารย์ ดร. สุชนา ชวนิชย์ นักวิทยาศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เดินทางไปทำงานวิจัยกับคณะสำรวจแอนตาร์กติกาของญี่ปุ่น (JARE-51) และเมื่อกลับมา ก็ได้เขียนหนังสือชื่อ **แอนตาร์กติกา...ดินแดนน้ำแข็ง** สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงอ่านหนังสือเล่มนี้และมีพระราชดำริว่า ควรจะมีโครงการสนับสนุนให้นักวิจัยไทยได้เดินทางไปทำงานวิจัยที่ขั้วโลกได้อย่างสม่ำเสมอ อันจะยังประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ นอกจากนี้ยังมีพระราชดำริว่า หากได้ร่วมมือกับประเทศจีนก็จะเป็นการดี เพราะพระองค์เสด็จเยือนจีนเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศทั้งสองเป็นประจำอยู่แล้ว

ความร่วมมือวิจัยขั้วโลกระหว่างไทย-จีน

ในการเสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนระหว่างวันที่ ๖-๑๑ เมษายน ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จไปยังสำนักงานบริหารกิจการทางทะเล (State Oceanic Administration) ที่กรุงปักกิ่ง และสถาบันวิจัยขั้วโลกแห่งจีน (Polar Research Institute of China)

ที่นครเซี่ยงไฮ้ สถาบันทั้งสองแห่งรับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงสนทนากับนักวิจัยจีนซึ่งกำลังทำงานอยู่ที่ขั้วโลกใต้ผ่านทางระบบการประชุมทางไกล และทอดพระเนตรเรือตัดน้ำแข็งเสวียหลง (雪龍- มังกรหิมะ) ซึ่งเพิ่งเดินทางกลับจากขั้วโลกใต้มาถึงเซี่ยงไฮ้อีกด้วย การเสด็จเยือนองค์กรทั้งสองแห่งนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือด้านการวิจัยขั้วโลกระหว่างไทยและจีน

หลังจากที่ สวทช. ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้ (Chinese Arctic and Antarctic Administration: CAA) สังกัดสำนักงานบริหารกิจการทางทะเลเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แล้ว จึงได้ประสานงานกับมหาวิทยาลัยที่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขั้วโลก เพื่อคัดเลือกนักวิจัยไทยและถวายรายชื่อเพื่อขอพระราชทานวิทยจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นขั้นตอนสุดท้าย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักวิจัย ๒ คน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุชนา ขวณิช และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณทัย ภิญญาคง จากคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เดินทางไปกับคณะสำรวจทวีปแอนตาร์กติกาจีน ครั้งที่ ๓๐ หรือ CHINARE-30 (The 30th Chinese Antarctic Research Expedition) ระหว่างวันที่ ๑ มกราคม-๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เพื่อทำงานวิจัยที่สถานีวิจัยเกรทวอลล์ (Great Wall Station) ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะคิงจอร์จ ในคาบสมุทรทวีปแอนตาร์กติกา กิจกรรมนี้จึงนับเป็นความร่วมมือครั้งแรกระหว่างไทยกับจีน ในการดำเนิน **โครงการวิจัยขั้วโลก ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**

ร่วมมือกับประเทศนอร์เวย์วิจัยขั้วโลกเหนือ

นอกจากการวิจัยขั้วโลกใต้แล้วในปี ๒๕๕๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ร่วมกับสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาชั้นนำของไทย ๕ หน่วยงานได้แก่ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โรงเรียนนายร้อย จปร. คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) ประสานงานกับ University Centre in Svalbard (UNIS) และ Norwegian Polar Institute (NPI) ของประเทศนอร์เวย์ เพื่อดำเนินการศึกษาวิจัยขั้วโลกเหนือภายใต้ **โครงการวิจัยขั้วโลกตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** อีกด้วย

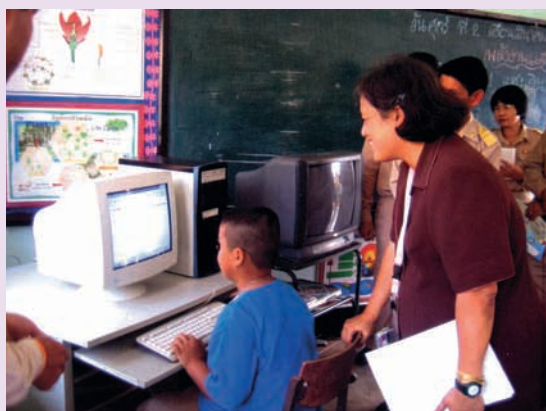

๗.๒.๕ การส่งเสริมโครงการค่ายวิทยาศาสตร์เอเชีย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์ประธานมูลนิธิส่งเสริมโอลิมปิกวิชาการและพัฒนามาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษา ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (มูลนิธิ สอวน.) ทรงส่งเสริมการจัด “ค่ายวิทยาศาสตร์เอเชีย” ในประเทศไทย และการส่งตัวแทนนักเรียนไทยเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ในต่างประเทศ ด้วยทรงเห็นความสำคัญของนักวิทยาศาสตร์ และมีพระราชประสงค์เห็นรูปแบบกิจกรรม การประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล ณ เมืองลินเดา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กไทยที่เก่งและมีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์เป็นพิเศษไม่แพ้ชาติใดในโลก โดยทรงรับเป็นองค์ประธานจัดงาน “ค่ายวิทยาศาสตร์เอเชีย ๒๐๑๕” (Asian Science Camp 2015) ร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ และสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

ค่ายวิทยาศาสตร์เอเชีย เป็นโครงการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการระหว่างประเทศค่ายวิทยาศาสตร์เอเชีย (ASC International Committee) และคณะกรรมการที่ปรึกษา ค่ายวิทยาศาสตร์เอเชีย (ASC Advisory Board) ซึ่งเป็นองค์กระระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นโดย นักวิทยาศาสตร์รางวัลโนเบล เพื่อจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้กับเยาวชนในแถบเอเชียแปซิฟิก ที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ โดยจัดค่ายดังกล่าวในประเทศต่างๆ ในเอเชีย อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย อิสราเอล สิงคโปร์ เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดค่ายวิทยาศาสตร์เอเชียในปี ๒๕๕๘ ณ ประเทศไทย ยังเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาส ที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา และกระตุ้นให้เยาวชนและสังคมไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการศึกษาวิจัย ค้นคว้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ โดยจำลอง รูปแบบมาจากการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล ณ เมืองลินเดา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ได้รับรางวัลโนเบลกับเยาวชนและนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ โดยได้เชิญผู้ได้รับรางวัลโนเบล นักศึกษา และนักวิจัยจากทั่วโลกเข้าร่วมการประชุม

ทั้งนี้ มีเยาวชนที่เป็นอัจฉริยะด้านวิทยาศาสตร์ของ ๓๐ ประเทศ กว่า ๓๐๐ คน ในทวีปเอเชีย ประเทศละ ๑๐ คน มาร่วมใช้ชีวิต แลกเปลี่ยนความรู้ และประกวดโครงงานวิทยาศาสตร์ โดยมีนักวิทยาศาสตร์รางวัลโนเบลสาขาต่างๆ เข้าร่วมในค่ายดังกล่าว เพื่อบรรยายให้ความรู้กับเยาวชน ค่ายดังกล่าวจะจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒-๘ สิงหาคม ๒๕๕๘ ณ บ้านวิทยาศาสตร์สิรินธรและอุทยาน วิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย

เจ้าหญิงนักพัฒนา... ด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงส่งเสริมให้เด็กเยาวชน ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเรียนรู้และใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น อีกทั้งยังทรงส่งเสริมเปิดโอกาสให้เด็กไทยได้พัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับนานาชาติ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ให้เจริญขึ้น จึงเป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังพระราชดำริสในงานประชุมวิชาการประจำปี ๒๕๕๖ จัดโดยสำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ณ ศูนย์ประชุมอุทยานวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จังหวัดปทุมธานี วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ความตอนหนึ่งว่า

“...การเสริมความเข้มแข็งของประเทศชาติในทุกๆด้าน เป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนจะต้องวางแผนงานร่วมกัน การส่งเสริมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการเตรียมความพร้อม ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพที่จะช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของประเทศเราในแทบทุกด้านยังผลให้ประเทศชาติเจริญพัฒนา มีความมั่นคง และสามารถก้าวเข้าสู่เวทีโลกได้อย่างภาคภูมิใจในอนาคต...”

“...คำว่า “มิตร” นั้น เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งและงดงาม
มิตรที่แท้ หรือ กัลยาณมิตร มีคุณค่ายิ่งกว่าสิ่งมีค่าใดๆ ทั้งปวง
ด้วยเหตุที่มิตรแท้คือผู้ที่อยู่เคียงข้าง
คอยร่วมยินดีในยามที่เราดี และให้แต่สิ่งที่มีคุณค่า
เมื่อถึงยามที่ทุกข์ มิตรแท้ไม่หนีห่างหาย
แต่จะแสดงมิตรจิต ช่วยเหลือเกื้อกูลให้กำลังใจ
หรือชี้แนะให้เห็นทางที่ถูกที่ควร
สิ่งที่เรียบง่ายดังนี้คือคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ของผู้ที่เป็นมิตร
มิตรภาพ หรือ ความเป็นมิตร
ยังเป็นบ่อเกิดของสันติภาพในมวลหมู่มนุษยชาติทั้งหลาย
ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า การอยู่ร่วมกันฉันมิตร ความมีจิตเมตตา
เห็นอกเห็นใจไม่เบียดเบียนกัน ประารถนาดีต่อกัน
พึ่งพาอาศัยกันได้ในยามทุกข์ร้อน
เป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่โลกที่สงบร่มเย็น และงดงาม
อันเป็นสิ่งที่อริยชนทุกคนปรารถนา...”

พระราชดำรัสในโอกาสทรงรับรางวัล

“มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน”

ณ มหาศาลาประชาชน กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

๘ ธันวาคม ๒๕๕๒

๓ พระเมตตาแผ่ไพศาล สู่นานาชาติ

ส่วนที่ ๓

พระเมตตาแผ่ไพศาล สู่นานาชาติ

กว่า ๔๐ ปี ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระองค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ด้อยโอกาสในประเทศให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงการพัฒนาของพระองค์ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ พิสูจน์ได้จากการที่เด็กนับแสนคน มีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดี เรียนหนังสือจบและเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น สามารถประกอบอาชีพมีรายได้เพียงพอในการดูแลครอบครัว ตลอดจนสามารถช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนได้

ปัจจุบันโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ขยายจากโครงการทดลองขนาดเล็กในโรงเรียนห่างไกล ๓ แห่ง เป็นโครงการพัฒนาแบบผสมผสานในหมู่บ้านที่ห่างไกลมากมาย และเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืนในการเสริมสร้างศักยภาพของคนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ของประชาชนชาวไทย และเป็นที่ทราบกันดีในหมู่ชาวต่างประเทศ

พระเมตตาของพระองค์ไม่จำกัดเฉพาะประชาชนชาวไทยเท่านั้น แต่ได้พระราชทานความช่วยเหลือร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐมองโกเลีย ราชอาณาจักรภูฏาน สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ ที่ขอพระราชทานความช่วยเหลือ ซึ่งการพระราชทานความร่วมมือระดับนานาชาตินี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์สำคัญที่จะส่งเสริมการพัฒนาคูณภาพชีวิตประชาชนในประเทศเหล่านั้น ให้มีสุขภาพดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

พระเมตตาแผ่ไพศาลสู่นานาประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาต่อนานาประเทศที่ขอพระราชทานความช่วยเหลือ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในประเทศต่างๆ เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดี และความสงบสุขแก่ประชากรในภูมิภาค

ปัจจุบันมีโรงเรียนในโครงการพระราชดำรินี้นานาประเทศมากกว่า ๗๕ โครงการ อาทิ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐมองโกเลีย ราชอาณาจักรภูฏาน สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างโครงการอาหารโลกแห่งองค์การสหประชาชาติ และองค์การศึกษามหาวิทยาลัย และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ องค์การยูเนสโก

๑. ความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชกรณียกิจในประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ครั้งแรกในปี ๒๕๓๓ ในครั้งนั้นพระองค์ได้ทรงเริ่มโครงการพระราชดำรินี้น สปป.ลาว เป็นโครงการแรก คือ การสร้างเรือนนอนให้โรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (หลัก ๖๗) แขวงเวียงจันทน์ และมีโครงการอื่นๆ ในภายหลัง ได้แก่

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน การฝึก
อบรมเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข
สำหรับบุคลากรทางการแพทย์โครงการแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับ
เจ้าแขวง โครงการแปลงสาธิตการเกษตรแบบ
ผสมผสานภายใต้โครงการความร่วมมือทางวิชาการ
ระหว่าง “มูลนิธิชัยพัฒนา กับมหาวิทยาลัยจำปาสัก”
การพัฒนาบุคลากรของหอสมุดแห่งชาติแห่ง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๑.๑. โรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (หลัก ๖๗) แขวงกำแพงนครเวียงจันทน์ เมืองโพนโฮง

โรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้าก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๙ โดยความร่วมมือระหว่าง
รัฐบาลลาวกับองค์การการกุศลจากประเทศต่างๆ เพื่อรองรับเด็กกำพร้าสมัยสงคราม เด็กขาดที่พึ่ง
และเด็กจากครอบครัวยากจนทั่วประเทศ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณที่จะดำเนินการ ส่งผลให้
นักเรียนขาดแคลนที่พัก อาหาร และน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค และเป็นโรคขาดสารอาหาร

ในการเสด็จฯ เยือน สปป.ลาวครั้งแรกของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๓ ได้มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทุนทรัพย์โดยเสด็จพระราชกุศล
เป็นเงิน ๑๒ ล้านบาท (อัตราแลกเปลี่ยน ณ เมษายน ๒๕๕๒ จำนวนเงิน ๑ บาทเท่ากับประมาณ ๒๔๒ กีบ)
พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำเงินดังกล่าวไปก่อสร้างเรือนนอนให้แก่โรงเรียนวัฒนธรรม
เด็กกำพร้า โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สมทบเพิ่มเติมอีก ๑๐ ล้านบาท
เพื่อใช้ก่อสร้างเรือนนอน ซึ่งได้พระราชทานชื่อว่า “อาคารสิรินธร” และใช้ส่งเสริมงานพัฒนาแหล่งน้ำ
เพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร

นอกจากนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำริที่จะช่วยเหลือ
นักเรียนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทรงให้จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนขึ้น เพื่อดำเนิน
กิจกรรมด้านต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบน้ำประปา การสร้างอาคารเรือนนอน
อาคารเรียน กิจกรรมด้านการโภชนาการและสุขอนามัย กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ และกิจกรรม
ด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตร ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน
คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยความร่วมมือกับสถาน
เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเวียงจันทน์ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๒ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือน สปป.ลาว ทรงพบเห็นเด็กนักเรียนหลายคน ชูบผอม ด้วยทรงห่วงใยเด็กๆ ซึ่งเป็นอนาคตของชาติและของโลก พระองค์จึงพระราชทานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักงานโครงการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และแขวงต่างๆ ของ สปป.ลาว และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในโรงเรียนของ สปป.ลาว เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ เป็นต้นมา

แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเน้นการพัฒนาที่มีเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง และให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้รับความรู้ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง และพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นฐานที่สำคัญ และครูเป็นแกนหลักของการพัฒนาพร้อมกับอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนวัฒนธรรม แขวงเวียงจันทน์ (หลัก ๖๗) และโครงการตามพระราชดำริที่ดำเนินการในประเทศไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นฐาน ความต้องการ บริบทของชุมชน และวัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีจุดมุ่งหมาย **เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนของ สปป.ลาว และส่งเสริมให้บุคลากรของทั้งสองประเทศได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของทั้งสองประเทศ**

เป้าหมายของการดำเนินการช่วยเหลือคือ โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนประจำ สำหรับชนเผ่า รวม ๑๕ โรงเรียนเหล่านี้ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมในแขวงต่างๆ รวม ๖ แขวง ได้แก่ แขวงเวียงจันทน์ แขวงคำม่วน แขวงอุดมไซ แขวงหัวพัน แขวงเซกอง และแขวงอัตตะปือ กลุ่มเด็กนักเรียนมีตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษา ประกอบด้วยหลากหลายชนเผ่า เช่น ภูไท แสก ลื้อ อาลัก มะกอง ตะเลียง ละเวน กะตุ แะ ส่วย โอย สุ เจิ้ง ตรี กะเลิง เม่ย เป็นต้น

กิจกรรมการพัฒนา

การดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน เน้นการใช้กระบวนการศึกษา โดยมีโรงเรียนเป็นกลไกในการดำเนินงานโครงการต่างๆ และมีขอบเขตของการดำเนินงาน ประกอบด้วย การส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย สุขาภิบาลและอนามัยแวดล้อมของโรงเรียน การส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกลยุทธ์ในการดำเนินงาน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู นักเรียน และชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบของ สป.ป.ลาว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ครู การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ตลอดจนสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์การเกษตร อุปกรณ์การครัว เครื่องชั่งน้ำหนักและที่วัดความสูง ระบบน้ำ ห้องส้วม วัสดุและอุปกรณ์ การจัดการเรียนการสอน

ความสำเร็จของการดำเนินงาน... เด็กได้รับการพัฒนาหลากหลายด้าน

ด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่ายส่งผลให้โรงเรียนทุกแห่งมีการพัฒนากิจกรรมการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรสำหรับนักเรียนและครู บางโรงเรียนสามารถแบ่งปันผลผลิตให้แก่เด็กนักเรียนนำกลับไปบ้าน บางโรงเรียนสามารถนำมาใช้ประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการได้ ส่วนโรงเรียนกินนอน กิจกรรมการเกษตรในโรงเรียนได้กลายเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับนักเรียนประจำ ๒-๓ มื้อต่อวัน และนักเรียนยังสามารถผลิตและนำไปจำหน่ายเป็นรายได้ของตนเองด้วย นอกจากนี้ ในช่วงปี ๒๕๔๙ ถึงปี ๒๕๕๒ คณะครูและเจ้าหน้าที่จากกระทรวงศึกษาธิการรวม ๕๕ คน ได้รับการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนางาน โดยมาฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนา ณ ประเทศไทย

การดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนของแขวงต่างๆ ของ สปป.ลาว มีส่วนช่วยทำให้เด็กและเยาวชนหลากหลายชนเผ่าอย่างน้อย ๓,๗๐๐ คน ได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม นำไปสู่การมีภาวะโภชนาการดีและสุขภาพแข็งแรง พร้อมทั้งจะเรียนรู้วิชาการต่างๆ ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานทางงานอาชีพที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีพต่อไปในอนาคต การตระหนักและเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชุมชนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ สามารถช่วยเหลือพัฒนาชุมชนต่อไปได้

๑.๒ การฝึกอบรมเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขสำหรับบุคลากรทางการแพทย์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ เยือน สปป.ลาว อย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี พร้อมกับได้พระราชทานเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้แก่โรงพยาบาลแขวงต่างๆ ตามความต้องการของโรงพยาบาล เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงพยาบาล และด้วยทรงตระหนักถึงความสำคัญ

ของสุขภาพประชาชนต่อการพัฒนาประเทศ และการพัฒนางานการแพทย์และสาธารณสุขจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้และความชำนาญ รวมทั้งเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ทันสมัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดการฝึกอบรมเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขสำหรับบุคลากรทางการแพทย์จาก สปป.ลาว ในหลักสูตรต่างๆ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ เป็นต้นมา

การจัดฝึกอบรมดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการรักษาพยาบาลแก่บุคลากรทางการแพทย์จากโรงพยาบาลแขวงของ สปป.ลาว ในด้านสูตินรีเวช ศัลยศาสตร์ วิสัญญีวิทยา พยาบาลศาสตร์ เวชศาสตร์ชั้นสูง ทันตแพทยศาสตร์ โรคเมือรื้อน และการบริหารงานโรงพยาบาล และเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรของทั้งสองประเทศได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และประสานความร่วมมือกันในการพัฒนางานทางการแพทย์และสาธารณสุข ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป โดยการดำเนินงานของโครงการฯ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานโครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินงานที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี ๒๕๔๔-๒๕๕๘ ได้มีการสนับสนุนทุนฝึกอบรมให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ของลาว จำนวนทั้งสิ้น ๑๗ ครั้ง รวมทั้งสิ้น ๕๕๓ คน

๑.๓ โครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับเจ้าแขวง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักว่าผู้นำที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญที่จะผลักดันให้งานพัฒนาด้านต่างๆ ประสบความสำเร็จ ซึ่งใน สปป.ลาว “เจ้าแขวง” เป็นผู้ที่มีความสำคัญ มีประสบการณ์สูงในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นหากมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเจ้าแขวงกับผู้บริหารระดับสูงของประเทศไทย จะช่วยให้งานพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของทั้งสองประเทศดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนิน “โครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับเจ้าแขวงจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านการบริหารราชการ การแพทย์และสาธารณสุข การเกษตร อุตสาหกรรม และการส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งเพื่อให้ผู้บริหารของทั้งสองประเทศได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างทั้งสองประเทศ

โครงการนี้ดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ เป็นต้นมา โดยเชิญเจ้าแขวง และผู้แทนหน่วยงานระดับแขวงและส่วนกลางที่ดูแลด้านการพัฒนาไปศึกษาดูงาน ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการพัฒนา และการบริหารราชการกับผู้แทนหน่วยงานในประเทศไทย โดยได้เชิญเจ้าครองนครหลวงเวียงจันทน์ และเจ้าแขวงจากทุกแขวงทั่ว สปป.ลาว เข้าร่วมโครงการครบทุกแขวงแล้วในปี ๒๕๕๑

นอกจากนี้ ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องผลิตน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันที่ใช้แล้ว และเครื่องหีบเมล็ดสับดูดำ เพื่อใช้ที่โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (หลัก ๒๒) ซึ่งเจ้าครองนครหลวงเวียงจันทน์ได้ขอพระราชทาน เมื่อครั้งมาดูงานภายใต้โครงการครั้งที่ ๖ ซึ่งได้จัดส่งอุปกรณ์ทั้งสองรายการให้ฝ่ายลาวแล้ว เมื่อปี ๒๕๕๔

๑.๕ โครงการแปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสานภายใต้โครงการ ความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง “มูลนิธิชัยพัฒนากับมหาวิทยาลัยจำปาสัก”

ด้วยมหาวิทยาลัยจำปาสักแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้กราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง มูลนิธิชัยพัฒนากับมหาวิทยาลัยจำปาสัก เกี่ยวกับงานด้านวิชาการเกษตร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงมีพระราชดำริให้สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนาประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงาน “โครงการจัดตั้งแปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสาน” ขึ้นภายในมหาวิทยาลัยจำปาสัก ซึ่งได้มีการ ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๐

โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติที่ถูกต้องทางด้านการเกษตรและโภชนาการให้แก่เด็กนักเรียน **ให้มีความ เข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการเกษตรในโรงเรียนที่มีต่อภาวะโภชนาการและผลสัมฤทธิ์ทางการ ศึกษาของเด็กนักเรียน รวมถึงจัดกิจกรรมการเกษตรและโภชนาการที่เหมาะสมสำหรับเด็กนักเรียนได้** โดยโครงการนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการศึกษาดูงานของเจ้าแขวงเซกองและอัตตะปือ ในปี ๒๕๕๐

กิจกรรมภายใต้โครงการ ประกอบด้วย การจัดฝึกอบรมให้แก่ครูจากโรงเรียนในโครงการ จำนวน ๑๕ แห่ง ๖ แขวง จัดกิจกรรมด้านอาหาร โภชนาการ และสุขภาพอนามัยในโรงเรียนเกี่ยวกับการ พัฒนาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติที่ถูกต้องทางด้านการเกษตรและโภชนาการให้แก่เด็กนักเรียน และในปี ๒๕๕๑ ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้กับโรงเรียนในแขวงเซกองและแขวงอัตตะปือ และปี ๒๕๕๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานคุณโล่ธรรมา และแก้วน้ำ ให้แก่โรงเรียน ในโครงการ

ทั้งนี้ หน่วยงานรับผิดชอบหลักของโครงการ ได้แก่ สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา โดยความร่วมมือกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต และหน่วยงานของไทย ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมประมง และกรมปศุสัตว์

๑.๕ การพัฒนาบุคลากรของหอสมุดแห่งชาติ แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริม ทางวิชาการในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เนื่องจากห้องสมุดเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาด้ว การศึกษา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บุคลากรจากหอสมุดแห่งชาติแห่ง สปป.ลาว ไปศึกษาต่อ ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ รวมถึงการฝึกอบรมในสาขาที่เกี่ยวข้อง

ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในระยะเริ่มต้น ต่อมารัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการให้ความช่วยเหลือในสาขาดังกล่าว และเพื่อเป็นการสนองพระราชดำริ จึงได้รับดำเนินโครงการดังกล่าวภายใต้กรอบความร่วมมือทางวิชาการไทย - ลาว ซึ่งมีกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

ทั้งนี้ นอกจากโครงการที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ในปี ๒๕๕๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทาน**ทุนการศึกษาด้านการศึกษาและสาธารณสุขในระดับปริญญาโทและปริญญาตรี** ให้ศึกษา ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน ๘ ทุน และในปี ๒๕๕๗ พระราชทาน**ทุนการศึกษา ระดับปริญญาโทด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และด้านเทคโนโลยี**เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับปริญญาโท ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน ๓ ทุน

นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่ได้พระราชทานความช่วยเหลืออีก ได้แก่ **การพระราชทานอุปกรณ์ที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนา และการฝึกอบรมในด้านต่างๆ** เช่น โครงการฝึกอบรมการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนด้านการเกษตร โภชนาการและสุขอนามัย สำหรับครูจากแขวงเซกองและแขวงอัตตะปือ โครงการอบรมครูจากแขวงสะหวันนะเขต และการสร้างหอพักโรงเรียนสามัญชนเผ่าแขวงคำม่วน เป็นต้น

๒. ความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตามที่องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) กระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลแห่งเมียนมาร์ ได้ขอพระราชทานความช่วยเหลือ สรุปได้ดังนี้

การพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชน ด้านการศึกษา สาธารณสุข และการเกษตร

พระองค์ทรงให้จัดทำโครงการอาหารกลางวัน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน อาทิ Kadonkani Basic Education High School ในหมู่บ้านกะดงกะนิ ตามความต้องการของรัฐบาลเมียนมาร์ และการส่งเสริมอาชีพเกษตรแก่ชาวบ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านกะดงกะนิ” รวมทั้งส่งคณะผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการและครูศึกษาดูงาน ตลอดจนจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การจัดทำโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนสำหรับครูจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” ในประเทศไทย รวมถึงพระราชทานเงินเพื่อสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การศึกษาและอุปกรณ์การเกษตร พร้อมเมล็ดพันธุ์ผักสำหรับการดำเนินงานตามโครงการ และมีพระราชดำริให้ขยายออกไปเป็น ๔๘ โรงเรียนใน ๖ เขต และ ๗ รัฐ

ตลอดจนมีพระราชกระแสรับสั่งให้สภากาชาดไทยปรับปรุงอาคารและการจัดหาอุปกรณ์ เช่น ตู้แช่และเครื่องคัดกรองโลหิต (Centrifuge) ให้ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติเมียนมาร์ เพื่อสามารถดำเนินงานต่างๆ ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปัจจุบันสามารถจัดหน่วยเคลื่อนที่ไปรับบริจาคโลหิตในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงบริการฉีดวัคซีนและบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ นอกจากนี้ พระองค์ได้พระราชทานเงินจำนวน ๖๑,๐๖๘ ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ได้นำเงินบางส่วนและเงินบริจาคของคนไทยในเมียนมาร์ไปปรับปรุงแผนกไข้เลือดออกของโรงพยาบาลเด็กย่างกุ้ง เนื่องจากโรคไข้เลือดออกในเด็กเป็นปัญหาสำคัญลำดับต้น

การสร้างศูนย์อนามัยและอาคารหลบภัย ช่วยเหลือผู้ประสบภัย

นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๒ เมียนมาร์ประสบภัยพายุไซโคลนนาร์กีส พระองค์ได้พระราชทานเงินจำนวนกว่า ๓๖๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับก่อสร้างศูนย์อนามัยที่หมู่บ้านตามาน และโรงพยาบาลขนาด ๑๖ เตียง ที่หมู่บ้านดอเย เมืองเพียพน ภาคอิระวดี และมีพระราชกระแสรับสั่งให้กองทัพไทยก่อสร้าง “อาคารหลบภัยพายุไซโคลนบ้านกะดงกะนิ” เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย

เสด็จฯ นำคณะนักเรียนนายร้อย จปร. ศึกษาดูงานโครงการให้ความช่วยเหลือตามพระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำคณะนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ไปเยี่ยมชมโรงเรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แห่งที่ ๒ เขตดากอง (No. (2) Basic Education High School, Dagon) ณ กรุงย่างกุ้ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในโรงเรียนในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ตามพระราชดำริ โดยครูในโรงเรียนดังกล่าวที่เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ประเทศไทย ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาจัดกิจกรรมการปลูกผักเพื่อเป็นอาหารกลางวันในโรงเรียน ทั้งนี้ โรงเรียนยังได้รับพระราชทานอุปกรณ์การศึกษา การเกษตร คอมพิวเตอร์ และยารักษาโรคด้วย

๓. ความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา... วิทยาลัยกำปงเฌอเดียมล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนราชอาณาจักรกัมพูชาหลายครั้ง ทรงพบว่าประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลมีความทุกข์ยากอันเนื่องมาจากขาดโอกาสทางการศึกษาและความยากลำบากในการเข้ารับการศึกษารองของเด็กชาวกัมพูชา ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับปัญหาในประเทศไทย จึงมีพระราชดำริพระราชทานความช่วยเหลือแก่กัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาและการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน โดยมีกรมราชองครักษ์ กองบัญชาการ

ทหารสูงสุด กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมสนองพระราชดำริ ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งคณะกรรมการโครงการโรงเรียนพระราชทาน ในราชอาณาจักรกัมพูชา และทรงรับเป็นประธานโครงการ

รัฐบาลฮุน เซน ถวายพื้นที่ก่อสร้างวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล จังหวัดกำปงธม

รัฐบาลโดยสมเด็จ ฮุน เซน นายกรัฐมนตรี ได้แสดงความปลื้มปิติในพระมหากรุณาธิคุณ และยินดี รับสนองพระราชดำริอย่างเต็มที่ และน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินจำนวน ๔๕ ไร่ ตั้งอยู่ที่ตำบลซ็อมโบร์ จังหวัด กำปงธม สำหรับเป็นพื้นที่ก่อสร้างวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงวางศิลาฤกษ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารสถานที่ ต่างๆ โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๔๔ ต่อมา มีการก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมอีกจำนวนมาก และขยายพื้นที่ออกไปอีก ๗๒ ไร่ รวมเป็น ๑๑๗ ไร่ การก่อสร้างทั้งหมดเสร็จสิ้นในเดือนเมษายน ๒๕๔๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ไปทรงเปิดวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘

วิทยาลัยกำปงเฌอเดียล สร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนกัมพูชา

วิทยาลัยกำปงเฌอเดียล เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เปิดสอนทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ปัจจุบันมีนักเรียนรวมประมาณ ๑,๒๐๐ คน โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนกัมพูชา มีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น ดังพระราชดำรัสในพิธีเปิดวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล ณ จังหวัดกำปงธม ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้ามาศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมในประเทศกัมพูชาหลายครั้ง ทุกครั้งที่มารัฐบาลแห่งประเทศกัมพูชา อีกทั้งประชาชนชาวกัมพูชาต้อนรับข้าพเจ้า อย่างดียิ่ง สะท้อนให้เห็นความเป็นมิตรที่ดีต่อกันมานาน ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้ง ในน้ำใจไมตรีของรัฐบาลและประชาชนกัมพูชา และมีใจปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการสนองตอบ ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าจะมีสิ่งใดดีไปกว่าการส่งเสริมการศึกษา เพื่อให้เยาวชนมีความรู้และมือนาคต จึงได้คิดโครงการสร้างสถานศึกษาขึ้น ณ ที่นี้ เมื่อเริ่มต้น โครงการก็ได้รับการสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่าย จากทั้งสองประเทศ และผู้มีจิตศรัทธา ร่วมช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก... วิทยาลัยกำปงเฌอเดียลนี้ จะเป็นเสมือนอนุสรณ์ แห่งสายสัมพันธ์อันมั่นคงและยั่งยืนระหว่างเราสองประเทศสืบไปตราบนานเท่านาน...”

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการศึกษาของวิทยาลัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนแก่นักเรียนเพื่อให้มาศึกษาต่อในประเทศไทยในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตและหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อนำความรู้กลับไปสอนและพัฒนาการจัดการศึกษาของวิทยาลัย นอกจากนี้ยังได้พระราชทานเครื่องดนตรีปีพาทย์ครบชุด และพระราชทานทรัพย์สำหรับจ้างครูท้องถิ่นผู้ชำนาญการสอนนาฏศิลป์และดนตรี

ขยายผลสู่โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนกัมพูชา

ต่อมาในปี ๒๕๔๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพระราชฐานะทูตสันถวไมตรีขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ร่วมมือกับราชอาณาจักรกัมพูชา ทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนใน ๓ จังหวัด คือ โรงเรียนประถมศึกษาดอมเบอ (Domber Primary School) ในจังหวัดกำปงจาม

(Kampong Cham Province) โรงเรียนประถมศึกษาทมปุง (Tompung Primary School) ในจังหวัดกำปงสะปือ (Kampong Speu Province) และโรงเรียนประถมศึกษา ปุนเลย (Ponlei Primary School) ในจังหวัดเปรแวง (Prey Veng Province) ที่มีกิจกรรมการเกษตรแบบ ผสมผสานขนาดเล็ก พัฒนาแหล่งน้ำประจำโรงเรียน การบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ รวมทั้งพัฒนา อนามัยส่วนบุคคลและสุขภาพ การดำเนินงานโครงการ ครอบคลุมเด็กนักเรียน ๒,๓๒๘ คน ซึ่งจะเป็นต้นแบบให้แก่ โรงเรียนและชุมชนอื่นๆ ต่อไป

๔. ความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทยและ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในปี ๒๕๔๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะทูตสันถวไมตรี ด้านเสริมสร้างศักยภาพของเด็กชนกลุ่มน้อย ด้วยการศึกษและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ร่วมมือกับสาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนาม จัดทำโครงการนาร่องเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในกลุ่มประเทศ เอเชียและแปซิฟิก ซึ่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศดังกล่าว การดำเนินงาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านการเกษตร อาหารโภชนาการ และสุขภาพอนามัย

สร้าง ๓ โรงเรียนต้นแบบการพัฒนา

โครงการฯ ได้คัดเลือกโรงเรียนห่างไกล ๓ โรงเรียน ที่มีลักษณะภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมแตกต่างกัน ครอบคลุมเด็กนักเรียน ๑,๓๕๗ คน เพื่อจัดทำเป็นโรงเรียนต้นแบบ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเกาเซิน (Cao Son Lower School) ในจังหวัดฮัวบิ่น (Hoa binh Province) โรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาหุ่งถั่ง (Hung Thang Primary & Secondary School) ในจังหวัดกว๋างบิ่ง (Quang Ninh Binh Province) และโรงเรียนประถมศึกษาหนิงหมี่ (Ninh My Primary School) ในจังหวัดนิงบิ่ง (Ninh Binh Province)

สำหรับการดำเนินงานทรงเริ่มจากการจัดอบรมครูก่อน เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะด้านการเกษตร อาหาร โภชนาการ และสุขภาพอนามัย เพื่อนำกลับไปประยุกต์ใช้ โดยยึดต้นแบบโครงการเกษตร เพื่ออาหารกลางวันในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นหลัก เมื่อโรงเรียนมีผลผลิตทางการเกษตรทำให้สามารถนำมาจัดทำเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการให้นักเรียนเพิ่มขึ้น คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน สมาชิกในชุมชน มีกิจกรรมทำร่วมกัน เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและคนในพื้นที่

ความก้าวหน้าการดำเนินงาน

การดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนมัธยมต้นเกาเซิน โรงเรียนประถมศึกษาหนิงหมี่ และโรงเรียนหุ่งถั่ง จากปี ๒๕๔๙ จนถึงปัจจุบัน โรงเรียนมีการดำเนินงานกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย มีทั้งการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานด้วยการใช้ผักพันธุ์พื้นบ้าน และไก่พันธุ์พื้นบ้าน เช่นที่โรงเรียนมัธยมต้นเกาเซิน ทำให้เด็กได้เรียนรู้เทคนิคการทำเกษตรไปพร้อมๆ กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรด้วย

ทั้งนี้ ผู้ปกครองและชุมชนเห็นประโยชน์ของการทำกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียน จึงบริจาคพื้นที่ให้แก่โรงเรียนเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนในจังหวัดสามารถประยุกต์ใช้เทคนิคต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น การปลูกผักในกระถางเพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยวและดินเค็ม และสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย เพื่อหลีกเลี่ยงลมที่พัดพาความเค็มมาด้วย หรือการทดลองปลูกพืชแบบไร้ดิน (Hydroponic) พร้อมทั้งการติดตั้งระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่โรงเรียนสาขาเวียง ซึ่งเป็นโรงเรียนสาขาในทะเลของโรงเรียนในจังหวัด

เมื่อโรงเรียนมีผลผลิตจากการเกษตรทำให้โรงเรียนสามารถจัดบริการอาหารให้แก่เด็กนักเรียนได้ โดยโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนในจังหวัดได้เริ่มทดลองจัดบริการอาหารให้แก่เด็กนักเรียนส่วนหนึ่งทุกวัน โดยผู้ปกครองสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารให้แก่บุตรหลาน ผลการดำเนินงาน พบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจมาก เพราะทำให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ อีกทั้งไม่ต้องเดินทางกลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน ส่วนโรงเรียนมัธยมต้นเกาะช้าง สามารถจัดบริการอาหารกลางวันให้แก่เด็กทุกคนสัปดาห์ละ ๒ วัน ส่วนเด็กนักเรียนประจำสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรไปประกอบอาหารได้ทุกมื้อ นอกจากนี้โรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนการสร้างโรงครัวใหม่ ทำให้นักเรียนสามารถเตรียมอาหารและรับประทานอาหารในสภาพแวดล้อมที่สะอาด ถูกหลักสุขาภิบาลอาหารด้วย อีกทั้งโรงเรียนทั้ง ๓ โรงเรียนยังได้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อนามัยในการเฝ้าระวังทางโภชนาการและการตรวจสอบสุขภาพนักเรียนปีละ ๒ ครั้ง

เด็กและเยาวชนมีภาวะโภชนาการดี ขยายผลสู่โรงเรียนต่างๆ

การดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ส่งผลโดยตรงต่อเด็ก ที่เห็นได้ชัด คือ ทำให้เด็กได้พัฒนาภาวะโภชนาการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม นำไปสู่การมีภาวะโภชนาการดีและสุขภาพแข็งแรง รู้จักการทำงาน ความรับผิดชอบ ความสามัคคี การทำงานร่วมกับผู้อื่น และช่วยเหลือโรงเรียนและที่สำคัญอย่างยิ่งหย่อนไปกว่าก็คือ เกิดความตื่นตัวของคณะครูผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนรอบๆ โรงเรียน ปัจจุบันโรงเรียนทั้ง ๓ โรงเรียน สามารถพัฒนาจนเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนใกล้เคียงมาศึกษาดูงานและนำไปใช้ในโรงเรียนของตนได้ ทำให้การพัฒนาเด็กและเยาวชนขยายไปในวงกว้าง

๕. ความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐมองโกเลีย

เมื่อปี๒๕๕๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้จัดโครงการศึกษาดูงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน แก่รัฐมนตรีช่วยว่าการและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ ประเทศมองโกเลีย ตามคำกราบบังคมทูลของโครงการอาหารโลก (World Food Program) ซึ่งเข้าไปประเมินโครงการอาหารในโรงเรียนร่วมกับ

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ผลจากการศึกษาดูงานของคณะดังกล่าว ทำให้เกิดโครงการความร่วมมือ ๕ ปี ระหว่างไทยและมองโกเลียเพื่อจัดทำ **โครงการอาหารโรงเรียนต้นแบบ** สำหรับขยายไปทั่วประเทศ ที่โรงเรียนอัลตันบูลัก อำเภออัลตันบูลัก จังหวัดทูลู ซึ่งปัจจุบันมีนักเรียน ๔๖๔ คน ครู ๓๐ คน

โครงการอาหารโรงเรียนต้นแบบ

มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาโครงการอาหารกลางวัน ต้นแบบโดยใช้ประสบการณ์จากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามแนวพระราชดำริฯ และขยายเป็นแผนงานโรงเรียนทั่วประเทศมองโกเลีย ส่งเสริมการเรียนรู้โดยการปฏิบัติในเรื่องผลิตภัณฑ์อาหาร โภชนาการ อนามัยอาหารขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

แบบบูรณาการจากทีมงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นรวมทั้งชุมชนต่างๆ โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการระหว่างปี ๒๕๕๒-ปัจจุบัน โดยกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ประเทศมองโกเลียเป็นหน่วยงานดำเนินงานโครงการ งบประมาณรัฐบาลไทยสนับสนุน จำนวน ๓,๔๓๑,๒๔๔ บาท

ผลการดำเนินงาน มีกิจกรรมภายใต้โครงการต้นแบบด้านผลิตอาหาร โภชนาการและบริการสาธารณสุข จัดประชุมปฏิบัติการสำหรับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนคณะผู้เชี่ยวชาญของสำนักพระราชวังไปติดตามความก้าวหน้าของโครงการ

MINISTRY OF EDUCATION,
CULTURE AND SCIENCE

GREETING

Having this opportunity I would like to express to Your Royal Highness Princess of Thailand MAHA CHAKRI SIRINDHORN, our sincere appreciation for launching "Agriculture for School Lunch" project under Your Royal Highness patronage in the Secondary School of Altanbulag soum, Tuv aimag of Mongolia. The project provides Mongolian children opportunity to consume healthy and nutritious vegetables and foods grown by them in school environment.

Please accept my sincere congratulations on Your Royal Highness 60th anniversary.

GANTUMUR Luvsannyam
Minister
Ministry Of Education, Culture And
Science Of Mongolia

สารถวายพระพรแต่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ จาก นายกันตูเมอ ลูฟซังเนียม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ สาธารณรัฐมองโกเลีย ที่มีความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์อย่างหาที่สุดมิได้ และได้ส่งสารนี้มาให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติลงเผยแพร่ในหนังสือ “สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา”

๖. ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรภูฏาน

เมื่อปี ๒๕๕๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้จัดการฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้แก่คณะทำงานโครงการอาหารในโรงเรียนของราชอาณาจักรภูฏาน เพื่อให้คณะทำงานได้เพิ่มพูนความรู้และทักษะในเรื่องการเกษตร ในการผลิตอาหารสำหรับบริโภค การจัดการผลผลิตโดยอาศัยหลักการสหกรณ์ การจัดอาหารกลางวันที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ และสะอาดปลอดภัยตามหลักสุขาภิบาลอาหาร การควบคุมคุณภาพของการจัดอาหารในโรงเรียน การประเมินภาวะโภชนาการของเด็กนักเรียน รวมทั้งการแปรรูปและการถนอมอาหาร

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

ต่อมาในปี ๒๕๕๔ โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานโครงการความร่วมมือกับราชอาณาจักรภูฏาน ในโรงเรียน ๓ แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นยุง (Yurung Lower Secondary School) ในเมืองเพมาทาชเชล (Pemagatshel) โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเกเนซ่า (Genekha Lower Secondary School) ในเมืองทิมพู (Thimpu) และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นวานาखा (Wanakha Lower Secondary School) ในเมืองพาโร (Paro) ครอบคลุมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๘๗๕ คน และต่อมาขยายเพิ่มเติมอีก ๓ โรงเรียนได้แก่ Samtengang Primary School, Wangdue Phodrang Tshangkha Lower Secondary School, Dagana และ Norbuling Middle Secondary School, Sarpang

จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคณะครูของราชอาณาจักรภูฏาน

ในปี ๒๕๕๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศ จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน” สำหรับคณะครูของราชอาณาจักรภูฏาน จากโรงเรียนเป้าหมาย ๖ โรงเรียน รวมจำนวน ๒๑ คน ภายใต้โครงการความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนของ

ราชอาณาจักรภูฏาน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของโรงเรียนในการผลิตอาหารและสนับสนุนให้นักเรียนและชุมชนทำการเกษตรในโรงเรียน สนับสนุนโรงเรียนให้รู้จักการถนอมอาหารและการแปรรูปอาหารเพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารของโรงเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีภาวะโภชนาการที่ดี

สำหรับ**กิจกรรมหลัก**ประกอบด้วย การสร้างแปลงเพาะปลูกในโรงเรียน และระบบน้ำสำหรับทำการเกษตร สร้างโรงเรือนและมอบอุปกรณ์สำหรับการถนอมอาหาร และแปรรูปอาหาร การจัดทำระบบโภชนาการและระบบติดตามสุขภาพ รวมถึงการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วยภาคทฤษฎี ณ สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และภาคปฏิบัติ ประกอบด้วยการศึกษาดูงาน ณ สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านถ้ำหิน จังหวัดราชบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และค่ายพระราม ๖ จังหวัดเพชรบุรี

๗. ความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ หลังจากนั้นพระราชทานพระราชวโรกาสให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษาขั้นพื้นฐานและมวชน และคณะผู้บริหารการศึกษาของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศมาศึกษาดูงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริในประเทศไทย ในระหว่างวันที่ ๑๘-๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ทำให้คณะผู้บริหารฯ มีความเข้าใจและตระหนักมากยิ่งขึ้นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาตั้งแต่เด็กและเยาวชน การแก้ปัญหาต้องมีการบูรณาการหลายสาขาวิชา เช่น โภชนาการ สุขภาพอนามัย การศึกษา เป็นต้น รวมทั้งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งจากราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป

หลังจากนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้ร่วมมือกับสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศในการพัฒนาเด็กและเยาวชนขึ้นในโรงเรียน ๒ แห่ง คือ โรงเรียนประถมศึกษารัฐบาลมาเรียลี (Mariali Government Primary School) ในเขตธากา (Dhaka Division) ครอบคลุมนักเรียนในระดับประถมศึกษา จำนวน ๑,๑๗๙ คน มีเป้าหมายให้มีการพัฒนาเชิงบูรณาการเด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้โรงเรียนสามารถเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนได้

ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้แก่ การศึกษาดูงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในไทยของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงศึกษา บังกลาเทศ และคณะรวม ๖ ราย การส่งคณะ ผู้แทนของสำนักงานโครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปสำรวจพื้นที่ดำเนินโครงการส่วนพระองค์ฯ ใน Mariali Government Primary School และ Azampur Government Primary School

การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ได้แก่ การขุดบ่อบาดาล การสร้างอ่างล้างมือ การสร้างห้องน้ำเพิ่มเติม รวมทั้งการปรับปรุงห้องน้ำเก่า การจัดระบบน้ำดื่มทั้งสองโรงเรียน และจัดการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนสำหรับคณะครูและเจ้าหน้าที่ประสานงานระดับจังหวัด และปี ๒๕๕๕ จัดส่งคู่มือรณรงค์ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๓๐ เซนติเมตร จำนวน ๒๐ ใบ และแก้วน้ำสแตนเลสขนาด ๗ เซนติเมตร จำนวน ๑,๒๐๐ ใบ ไปยังโรงเรียนเป้าหมายทั้งสองแห่ง

๘. ความร่วมมือโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ในสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนให้มีโภชนาการและ สุขภาพอนามัยที่ดี มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถ พึ่งตนเองได้ และเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนระหว่าง ครูไทยและอินโดนีเซีย

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้แก่ การศึกษาดูงานของคณะผู้บริหารจากกระทรวงศึกษาอินโดนีเซีย ผู้แทนจาก Bogor Agricultural University และครูจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ๗ แห่ง ในเมือง Bogor สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ ๒๗ พฤษภาคม – ๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสิ่งของ ได้แก่ อุปกรณ์กีฬา หนังสือเครื่องเขียน ชุดแปรงสีฟัน ยาสีฟัน และนมอัดเม็ดให้แก่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง ๗ แห่ง เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕

๙. ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงร่วมมือกับนานาชาติ ในด้านการพัฒนาสังคมในประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ อาทิ องค์การสหประชาชาติ พระองค์ทรงให้ความร่วมมือในโครงการอาหารในโรงเรียน ซึ่งเป็นโครงการของโครงการอาหารโลกแห่งองค์การสหประชาชาติ และทรงอุทิศพระวรกายในการช่วยเหลือประชาชนในเรื่องความมั่นคงด้านอาหาร และโภชนาการ ผ่านทางโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนและโครงการอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้โครงการอาหารโลก ได้ตระหนักถึงพระวิริยะอุตสาหะในการช่วยเหลือประชาชนดังกล่าว จึงได้ถวายพระเกียรติยศให้ดำรงตำแหน่ง **Goodwill Ambassador** พิเศษด้านโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนของโครงการอาหารโลก ในปี ๒๕๔๗ ด้วย

นอกจากนี้ การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะทูตสันถวไมตรี ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กกลุ่มน้อยด้วยการศึกษาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงได้ร่วมกับ UNESCO เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ให้เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นานาประเทศสรรเสริญพระบารมี ทรงชุบชีวิตให้มีสุข

ด้วยพระเมตตาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้มีพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ นอกจากจะช่วยให้เด็กและเยาวชนในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศที่อยู่ห่างออกไปมีคุณภาพชีวิตและโภชนาการที่ดีขึ้นแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และนานาประเทศ ซึ่งล้วนซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่ได้รับความช่วยเหลือจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนี้

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีปัญหาอย่างมากในการพัฒนาด้านสาธารณสุข เนื่องจากขาดอุปกรณ์และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็น และจัดฝึกอบรมบุคลากรให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนางานสาธารณสุข การบริหารจัดการองค์กร และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ต่อไป

นายอูดาลอน สีลาวง (Mr.Qudalone Sylavong)

หัวหน้าแผนกบริหาร กรมมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา

กรมมัธยมศึกษาตระหนักถึงประโยชน์อย่างใหญ่หลวงที่ได้รับจากโครงการพัฒนาตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่นักเรียนในการเรียนรู้ด้านสาธารณสุข สุขอนามัย โภชนาการ และการทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี และเกื้อกูลกันด้วยการทำงานแบบบูรณาการอย่างมีความสุข พวกเรารู้สึกสำนึกและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนลาว และได้พระราชทานความช่วยเหลือให้มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ กรมมัธยมศึกษาขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงมีแต่ความสุข พระสุขภาพพลานามัยแข็งแรง และพระชนมายุยืนนาน

นายแพทย์ บัวไล แสนแก้วมีก่อ (MD.Boualay Senkeomyco)
รองหัวหน้าแผนกสาธารณสุข แขวงสาละวัน

พวกเรา**รู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสรับการฝึกอบรมหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ รุ่นที่ ๑๗ ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ – ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘** ภายใต้โครงการฝึกอบรมเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขสำหรับบุคลากรทางการแพทย์จาก สปป.ลาว ตามพระราชดำริของพระองค์ ช่วยให้มีความรู้และประสบการณ์นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานบริหารจัดการองค์กร และงานด้านสาธารณสุข **ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพ และนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในด้านการเกษตรและสาธารณสุข** ช่วยให้มีสุขภาพแข็งแรง ชาวลาวต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุ่มิได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีน้ำพระราชหฤทัยกว้างขวาง ทรงเอื้ออาทรช่วยเหลือชาวไทยและชาวโลก ทรงมีความห่วงใยต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ **ท่าंगไก** ซึ่งโครงการช่วยเหลือประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง พระองค์ทรงเป็นนักพัฒนาอย่างแท้จริง

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในนามของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขแขวง **ผมขอแสดงความระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุ่มิได้** ขอพระองค์ทรงพระเจริญ ทรงมีพระสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ ทรงพระเกษมสำราญ พระชนมายุยืนยาว และขอให้พระองค์ทรงประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะสตรีและเด็กให้มีสุขภาพดียิ่งขึ้น

ท้าวบัวไล เกดจัน (Mr.Boualay Kedchan)
หัวหน้าส่วนบริหาร แผนกสาธารณสุขแขวงเซกอง

จากการเข้ารับการอบรมหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ รุ่นที่ ๑๗ ช่วยให้ **ได้รับความรู้และประสบการณ์การพัฒนาระบบบริหารจัดการสาธารณสุข** แผนใหม่ การพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพชุมชน เทคนิคการแพทย์แผนโบราณ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านสาธารณสุขระดับชุมชน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ได้พระราชทานโอกาสให้แก่พวกเราได้สัมผัสบรรยากาศการฝึกอบรมและดูงาน เรียนรู้การปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎี เพื่อพัฒนางานด้านสาธารณสุข ซึ่งจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปต่อยอดและพัฒนาท้องถิ่น สปป.ลาว ต่อไป

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระราชทานความช่วยเหลือแก่ประชาชนลาว จึง**ทรงเป็นปูชนียบุคคลที่ทรงคุณค่า และนับเป็นความ**

โชคดีของปวงชนชาวไทยที่มีพระองค์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทรงเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ทรงพระเมตตาช่วยเหลืออย่างจริงใจ และทรงตั้งพระราชหฤทัยในการดำเนินโครงการ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ขอถวายพระพรชัยมงคล ขอพระองค์ทรงพระเจริญ มีพระพลานามัยแข็งแรง ทรงพระเกษมสำราญ ทรงเป็นพระมิ่งขวัญของประชาชนชาวไทยและชาวโลกตลอดกาล

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

นักเรียนในสังกัดกรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต ๓ ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ไม่สามารถทำกิจกรรมในการเรียน เพราะขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้พระราชทานเครื่องมือ อุปกรณ์ หนังสือ ยาและเครื่องมือปฐมพยาบาล รวมทั้งการอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่บุคลากร และพระราชทานเงินช่วยเหลือเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ในโรงเรียนต้นแบบ ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียน และถ่ายทอดสู่ครอบครัวและชุมชน

นางซาน ซาน ยี (Ms.San San Yee)

ผู้อำนวยการวิชาการ กรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๓ เขตย่างกุ้ง
กระทรวงศึกษาธิการ

กรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต ๓ ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม มาปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยพัฒนาทักษะในการทำกิจกรรม การเกษตร การทำปุ๋ยชีวภาพ การเพาะเห็ด การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับครอบครัวและชุมชน นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วย และเจ้าหน้าที่ได้นำความรู้และประสบการณ์จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านโภชนาการ มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบ ๕ แห่งในเมียนมาร์ ซึ่งจะขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงให้โอกาสแก่เจ้าหน้าที่เข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และพระราชทานเงินเพื่อพัฒนาโครงการต่างๆ ใน ๕ โรงเรียนต้นแบบ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียน ซึ่งนักเรียนได้รับการศึกษาและฝึกปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียน และนำไปสร้างสรรค์ชุมชนให้เข้มแข็ง พระเมตตาของพระองค์ได้ช่วยพัฒนาโครงการ

ด้านการเกษตร สู่การพัฒนาสุขภาพพลานามัยของนักเรียนในโรงเรียนให้แข็งแรง เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ขอถวายพระพรให้พระองค์จงทรงพระเจริญ ทรงพระเกษมสำราญ พระพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง มีพระชนมายุยืนนาน

ราชอาณาจักรกัมพูชา

ราชอาณาจักรกัมพูชาประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้าน อาชีวศึกษา และการแพร่ระบาดของโรคมาลาเรียอย่างมาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนับสนุนการพัฒนาทางการศึกษา และจัดตั้งวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล ตลอดจนพระราชทานทุนให้นักเรียนและข้าราชการทั่วประเทศเข้ามาศึกษาและดูงานในประเทศไทย รวมถึงเรียนรู้เทคนิคและวิทยาการสมัยใหม่ในการรักษาโรค ตลอดจนพระราชทานอุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อรักษาผู้ป่วยและป้องกันเชื้อมาลาเรีย

ดร.กรี เสียงลง (Dr. Kri Seanglong)

รองผู้อำนวยการกองแนะแนวอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เยวชน และการกีฬา

เด็กและเยวชนกัมพูชาได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้น เนื่องจากได้รับพระราชทานความช่วยเหลือในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน การพัฒนาครู หลักสูตร และโครงการของโรงเรียน การแนะแนวทางการศึกษา การฝึกอบรมด้านคุณภาพชีวิต และได้รับพระราชทานทุนสำหรับนักเรียนและข้าราชการทั่วประเทศ เพื่อศึกษาและดูงานในประเทศไทย นำความรู้และประสบการณ์กลับมาถ่ายทอดให้แก่นักเรียน ครู และประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

พวกเราต่างรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงสนับสนุนการพัฒนาทางการศึกษาของกัมพูชาสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจ และนับเป็นการกระชับความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

ในโอกาสสมหามงคลที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา กระทรวงศึกษาธิการฯ ราชอาณาจักรกัมพูชา ขอถวายพระพรชัยมงคล ขอพระองค์ทรงพระเจริญ มีพระพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง พระชนมายุยืนนาน

นางตวน ปัญญาวอเตย (Mrs. Tourn Pagnavatey)
เจ้าหน้าที่กองแนะแนวอาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ เขาวชน
และการกีฬา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชหฤทัย
 ที่สูงส่งและกว้างขวาง ทรงตั้งพระราชหฤทัยแน่วแนในการให้ความช่วยเหลือ
 แก่ราษฎรอาณาจักรกัมพูชา และประเทศอื่นๆ ทั้งในด้านมนุษยธรรมและ
 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายพระพร
 ขอพระองค์ทรงพระเจริญ พระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงเป็นพระมิ่งขวัญร่มโพธิ์ร่มไทรแก่พสกนิกรตราบนาน
 เท้านาน

ดร.โท โซะจันธา (Dr.Tho Sochantha)
รองผู้อำนวยการสำนักควบคุมโรคจากแมลงและมาลาเรียแห่งชาติ
กระทรวงสาธารณสุข

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยและ
 ทรงพระเมตตาช่วยเหลือประชาชนกัมพูชาให้ได้รับการดูแลรักษาโรคมมาลาเรีย
 อย่างถูกวิธี ช่วยให้มีสุขภาพแข็งแรง ชาวกัมพูชาจึงซาบซึ้งในพระมหา
 กรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ และนับเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-กัมพูชา

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในนามของกระทรวงสาธารณสุข
 ราชอาณาจักรกัมพูชา ขอถวายพระพรชัยมงคล ขอพระองค์ทรงพระเจริญ พระพลานามัยแข็งแรง
 พระชนมายุยิ่งยืนนาน

นายแพทย์ออง รัตนา (Dr.Ung Rattana)
หัวหน้าสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดรัตนคีรี จังหวัดรัตนคีรี

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่พระองค์ทรงให้ความ
 ช่วยเหลือประชาชนกัมพูชาที่เจ็บป่วย และยากไร้ ทรงมีพระเมตตาแผ่ไพศาล
 ช่วยเหลือประชาชนในประเทศต่างๆ เสมือนเป็นลูกหลานของพระองค์

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ข้าพระพุทธเจ้าในนามของข้าราชการ
 สาธารณสุขจังหวัด และประชาชนชาวจังหวัดรัตนคีรี ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน
 ทรงเป็นที่พึ่งแก่ประชาชนผู้ยากไร้ตลอดไป

นายตุน สุกเกือน (Mr. Tun Sokoeun)

**หัวหน้าโครงการควบคุมไข้มาลาเรีย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมณฑลคีรี
บ้านไอร์สะเปียน ตำบลสะเปียนเมียนเจย อำเภอแสนมโนรมย์
จังหวัดมณฑลคีรี**

ข้าราชการสาธารณสุขจังหวัดมณฑลคีรีซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ
อย่างหาที่สุดมิได้ ในคุณูปการอันทรงคุณค่าของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเสียสละพระราชทรัพย์และพระสติปัญญาในการพัฒนาสุขภาพของ
ประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยเฉพาะได้พระราชทานความช่วยเหลือแก่ประชาชนให้มีสุขภาพ
สมบูรณ์แข็งแรง ส่งเสริมการพัฒนาราชอาณาจักรกัมพูชาให้มีความเจริญก้าวหน้าสืบไป

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมณฑลคีรี ขอถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญ
พระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ขอทรงมีพระสุขภาพพลานามัยแข็งแรง พระชนมายุยิ่งยืนนาน

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ก่อนที่จะได้รับพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
โรงเรียนในเวียดนามซึ่งอยู่ห่างไกลความเจริญ ไม่เคยมีการทำกิจกรรมเสริมภายในโรงเรียน และนักเรียน
อยู่ในภาวะขาดสารอาหาร ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ที่พระราชทานฝึกอบรมให้ได้รับความรู้ในการปลูกพืช และหลักโภชนาการที่ถูกต้อง พวกเขาต่างซาบซึ้ง
และแผ่รอยยิ้มให้พระองค์เสด็จฯ กลับไปทอดพระเนตร “ต้นไม้แห่งความทรงจำ” ที่ทรงปลูกไว้
ณ โรงเรียนเกาเซิน

นายเหวียน ขวน เทือง (Mr. Nguyen Xuan Thuong)

ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมต้นเกาเซิน จังหวัดฮัวบิ่

โรงเรียนสำนักในพระมหากรุณาธิคุณ และซาบซึ้งในพระเมตตา
ที่พระองค์ทรงมีต่อเด็กและเยาวชนในประเทศต่างๆ โครงการของพระองค์
มีคุณค่ามหาศาล ทรงสร้างความรักและแรงบันดาลใจ อันเป็นพลังใน
การเรียนรู้และขับเคลื่อนการดำเนินงานของโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตเด็กๆ ช่วยให้มีจำนวนนักเรียนที่พักการเรียนน้อยลง การศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้
ยังเป็นการเสริมสร้างความรักและสามัคคีในหมู่ครู และนักเรียนในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน
พวกเรารู้สึกประทับใจในความเป็นกันเอง ใกล้ชิดสนิทสนมของคนไทย วิทยากร ครู และนักเรียนใน
ประเทศไทย ที่ได้มีโอกาสได้พบเมื่อครั้งเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมในประเทศไทย

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยืนนาน ทรงพระเกษมสำราญ พระพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเล็กๆ ของพระองค์ นำมาซึ่งความสุขแก่เด็กๆ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-เวียดนาม ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๔ พระองค์เสด็จฯ เยือนเวียดนาม พระองค์ได้ทรงปลูกต้นไม้แห่งความทรงจำ ณ โรงเรียนมัธยมต้นเกาเจิน จังหวัดบักกิงห์ จังหวัดฮาลอง มาอีกครั้งหนึ่ง

นายฟาม วัน ฟอง (Mr. Pham Van Phong)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหุ่งถั่ง จังหวัดกว๋างนิง

จากการเข้ารับการฝึกอบรมในโครงการพัฒนาตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ช่วยให้ครูและนักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ในการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน หรือไฮโดรโปนิคส์ (Hydroponics) และสามารถทำธุรกิจโรงเรียน ได้มีความรู้เกี่ยวกับหลักโภชนาการที่ถูกต้อง ช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรง

ในโอกาสนี้โรงเรียนขอแสดงความชื่นชมและซาบซึ้งในพระเมตตาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีต่อเด็กๆ โดยเฉพาะเด็กในท้องถิ่นห่างไกลอย่างโรงเรียนหุ่งถั่ง และขอถวายพระพรเนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ขอพระองค์ทรงพระเจริญยืนนาน

นางเล ทิ บิ๊ก จ็อก (Mrs. Le Thi Bich Ngoc)

ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมนิงหมิ จังหวัดนิงบิง

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงช่วยให้นักเรียนมีความตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กสามารถพัฒนาตนเองอย่างสมดุลทั้งร่างกายและสติปัญญา มีโอกาสเรียนรู้ทักษะในการทำเกษตร ได้มีความรู้เกี่ยวกับหลักโภชนาการที่ถูกต้อง การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครอบครัว และการรักษาสีงแวดล้อม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความรู้กว้างขวางและลึกซึ้ง ชำนาญในภาษาต่างประเทศหลายภาษา พระองค์ทรงเป็นทูตสันถวไมตรีของ UNESCO ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทรงดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย และทรงอุทิศพระองค์ให้กับกิจการที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและทั่วโลก ทรงใกล้ชิดกับประชาชนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของประเทศต่างๆ และพระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้โครงการฯ ประสบความสำเร็จ

เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ครูและนักเรียนโรงเรียนประถมนิงหมื่นขอให้พระองค์ทรงมีพระสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ ทรงพระเกษมสำราญ และพระชนมายุยืนยืนาน และขอให้พระองค์ประสบความสำเร็จในการสร้างบุญกุศล ช่วยให้ประชาชนและเด็กมีชีวิตและการศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป

สาธารณรัฐมองโกเลีย

โรงเรียนในมองโกเลียเคยประสบปัญหา นักเรียนไม่ได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการเพียงพอ เนื่องจากผักมีราคาสูง จึงไม่สามารถใช้ประกอบอาหารกลางวันในโรงเรียนได้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือโดยจัดฝึกอบรมครูในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ และประสบการณ์มาเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

นายกันตูเมอ ลูฟซังเนียม (Mr.Gantumur Luvsannyam)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการฯ ได้ขยายผลถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมแก่โรงเรียนต่างๆ เกี่ยวกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ช่วยให้ครูและนักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมการเกษตร ช่วยเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพและการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจของนักเรียน ซึ่งจากการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าวพบว่าเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่ได้นำมาปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือให้ความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนา “โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน” ในมองโกเลีย ซึ่งช่วยให้นักเรียนในมองโกเลียได้รับโภชนาการที่มีคุณค่าทางโภชนาการจากผักที่นักเรียนปลูกเองภายในโรงเรียน

ราชอาณาจักรภูฏาน

ก่อนที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะพระราชทานความช่วยเหลือโรงเรียนต่างๆ ในภูฏานมีปัญหาในการจัดทำโครงการเกษตร การดูแลสุขภาพนักเรียน เนื่องจากขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้พระราชทานเงิน

เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ รวมทั้งช่วยเหลือในการจัดตั้งโรงเรียนแปรรูปอาหาร ตลอดจนจัดฝึกอบรมครูให้มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงต่อไป

นายคินเลย์ จัมโชว์ (Mr. Kinley Jamtsho)
ครูใหญ่โรงเรียนวานาซ่า เมืองพาโร ดองคอง

โรงเรียนได้รับพระราชทานความช่วยเหลือเงินทุนสำหรับสร้างโรงเรียนเก็บผลผลิตทางการเกษตรและห้องพยาบาล อุปกรณ์ชลประทานเพื่อการเกษตร และเครื่องมือแปรรูปอาหาร ช่วยให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีสุขภาพแข็งแรง และตระหนักถึงความสำคัญของการวัดดัชนีมวลกาย หรือ Body Mass Index (BMI) และโภชนาการอาหารกับการเจริญเติบโตของร่างกาย

การฝึกอบรมช่วยให้ครูและนักเรียนมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาด้านการเกษตร และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวัน พระองค์ทรงทำทุกอย่างเพื่อเพิ่มพูนความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนบนโลกใบนี้อย่างแท้จริง

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาต่อเด็กและเยาวชน อันช่วยสร้างความสัมพันธ์ของไทย-ภูฏาน ให้แน่นแฟ้นตลอดไป เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยืนนาน

นางเซเต็น ยังซม (Mrs. Tsheten Yangzom)
ครูวิชาสุขศึกษา โรงเรียนวานาซ่า เมืองพาโร ดองคอง

จากการที่โรงเรียนได้รับพระราชทานเงินทุนสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ต่างๆ อาทิ อุปกรณ์วัดดัชนีมวลกาย ช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการชั่งและควบคุมน้ำหนัก การรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ การเตรียมอาหารที่มีสารอาหารเหมาะสมในแต่ละช่วงฤดูกาล รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับครอบครัวเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ชาวโรงเรียนนานาชาติขอถือโอกาสนี้ถวายพระพร ขอพระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุ
ยิ่งยืนนาน และทรงเป็นพระมิ่งขวัญในความสัมพันธ์อันยั่งยืนระหว่างไทย-ภูฏาน ตลอดไป

นายกาโด (Mr.Gado)

ครูวิชาเกษตร โรงเรียนนานาชาติ เมืองพาโร ดองคอง

ความรู้และประสบการณ์จากการฝึกอบรมนับเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งต่อโรงเรียนนานาชาติ โดยได้มีการถ่ายทอดแก่นักเรียนให้ได้มี
โอกาสฝึกหัดปลูกผักอินทรีย์ เรียนรู้วิธีการจัดศัตรูพืช และการทำปุ๋ย
อินทรีย์ ตลอดจนการเตรียมอาหาร การเก็บรักษาผักนอกฤดูกาล รวมทั้ง
ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับครอบครัวเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้นักเรียน
ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

พวกเรา รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีความห่วงใยต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญา ตลอดจน
การพัฒนาเด็กและเยาวชน เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา พวกเรา
ชาวนานาชาติขอถวายพระพรขอพระองค์ทรงพระเจริญ ทรงพระเกษมสำราญ พระชนมายุยิ่งยืนนาน

นายบุद्धิมน ไร (Mr.Budhiman Rai)

ผู้ช่วยครูใหญ่ โรงเรียนชงखा

โครงการพัฒนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เป็นเสมือนของขวัญที่พระองค์ทรงมอบให้เด็กและ
เยาวชนชาวภูฏาน ช่วยเสริมสร้างสุขภาพที่แข็งแรงให้แก่นักเรียน

คณะครูและนักเรียนโรงเรียนชงखा รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้พระราชทานโครงการความช่วยเหลือแก่
ราชอาณาจักรภูฏาน ขอถวายพระพรเนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ขอพระองค์
ทรงพระเจริญ พระพลานามัยแข็งแรง พระชนมายุยิ่งยืนนาน และขอให้โครงการอันทรงคุณค่าของ
พระองค์ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ประทับใจในดวงใจของประชากรทั่วโลกตราบนานเท่านาน

นายโกวินดา โอลิ (Mr.Govinda Oli)
ครูวิชาเกษตร โรงเรียนชงข้า

โรงเรียนชงข้าได้นำความรู้และประสบการณ์จากการฝึกอบรมมาพัฒนาสุขภาพของนักเรียน ส่งเสริมการเกษตรภายในโรงเรียน ด้วยการเพาะเห็ด เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา และนำมาประกอบอาหารให้นักเรียนได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของ**สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** ที่ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์เด็กและเยาวชนภูฏาน ช่วยให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรงอย่างแท้จริง

คณะครูและนักเรียนโรงเรียนชงข้ารู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับความช่วยเหลือจากพระองค์ และประสบความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนตามที่มุ่งหวัง เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ขอจงทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยืนนาน

นายทาชิ พุนโช (Mr.Tashi Phuntsho)
ครูวิชาสุขศึกษา โรงเรียนชงข้า

เมื่อโรงเรียนได้รับพระราชทานความช่วยเหลือด้านเงินทุนและการฝึกอบรมด้านโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และการพัฒนาโภชนาการสำหรับนักเรียน ตลอดจนได้รับเงินสนับสนุนสำหรับการทำรื้อรอบสวนของโรงเรียนและเครื่องส่งน้ำสำหรับการชลประทาน โรงเรียนสามารถจัดเตรียมอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมในแต่ละฤดูกาล มีการเฝ้าระวังด้านสุขภาพและความสะอาด มีการชั่งน้ำหนักนักเรียนและบันทึกข้อมูล และ**ช่วยเหลือเด็กที่ขาดสารอาหารให้มีภาวะโภชนาการดีขึ้น**

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือแก่ภูฏานและประเทศอื่นๆ ช่วยให้**ครูที่เข้าร่วมฝึกอบรมได้เรียนรู้หลักการทรงงาน**ของพระองค์ และนำมาประยุกต์ใช้และเผยแพร่ในภูฏาน หลักการทรงงานอันทรงคุณค่านี้ได้ช่วยพัฒนาราชอาณาจักรภูฏานและประเทศอื่นๆ อย่างดียิ่ง

เนื่องในโอกาสอันเป็นมงคลที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยืนนาน และ**หลักการทรงงานของพระองค์ได้รับการเผยแพร่และประยุกต์ใช้ไปทั่วโลก**

นายคินเลย์ นัมเกิ้ล (Mr.Kinley Namgyel)

ครูวิชาเกษตร โรงเรียนเกนเช่า

พระเมตตาที่แผ่ไพศาลของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ช่วยให้นักเรียนโรงเรียนเกนเช่า ได้เรียนรู้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยเริ่มจากการทำเกษตรอินทรีย์ และให้ความสนใจกับประเด็นสำคัญต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ การควบคุมน้ำหนัก เพื่อตรวจสอบอัตราการเจริญเติบโตและชนิดของผักที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ช่วยให้นักเรียนได้อาหารที่มีคุณค่า และเผยแพร่สู่ครอบครัวและชุมชน ครอบครัวเห็นว่่นักเรียนได้รับความรู้ และทักษะในการเพาะปลูกจึงผลักดันให้พวกเขาทำการเกษตรเป็นอาชีพ ส่วนโรงเรียนได้ริเริ่มทำสวนผลไม้ และเลี้ยงสัตว์เพื่อหารายได้ ซึ่งความสำเร็จนี้จะเป็่นประโยชน์สำหรับเด็กๆ

โครงการส่งเสริมการเกษตรของพระองค์ได้ก่อให้เกิดความสำเร็จด้านการเกษตรในโรงเรียนประเทศต่างๆ อาทิ มองโกเลีย เมียนมาร์ เวียดนาม โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันสอนให้เด็กได้เรียนรู้และนำผักที่ปลูกเองมาประกอบอาหารกลางวัน เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา คณะครูและนักเรียนโรงเรียนเกนเช่าขอถวายพระพร ขอพระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยืนนาน

นายวัง นอร์บู (Mr.Wang Norbu)

ครูวิชาเกษตร โรงเรียนยูนง

โรงเรียนได้นำเงินสนับสนุนจากโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาจัดสร้างรั้วโรงเรียน เพาะชำ ห้องเก็บเครื่องมือ ติดตั้งเครื่องสูบน้ำ และเครื่องปั่นไฟฟ้าสำหรับโรงเรียน ส่วนครูที่เข้าร่วมฝึกอบรมได้นำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเกษตร และถ่ายทอดให้แก่ครู นักเรียน และชุมชน สู่การจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการเกษตรของโรงเรียน ช่วยให้มีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

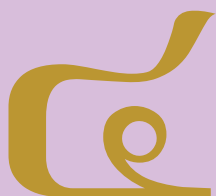
คณะครูและนักเรียนโรงเรียนยูนงรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอร่วมกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกถวายพระพร เนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา พระองค์ทรงเป็นพลัง ทรงเป็นผู้นำที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาต่อประชากรทั่วโลก และจะทรงอยู่ในความทรงจำของเราตลอดไป ขอพระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยืนนาน

“...หนังสือเป็นป่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ
นักปราชญ์ในสมัยโบราณได้ใช้หนังสือ
บันทึกความรู้และความคิดเห็นต่างๆ
ที่เป็นประโยชน์ได้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก
เช่น กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น
เพราะความรู้ของคนในสมัยโบราณนั้นเกิดจากการสังเกต
เขาเหล่านั้นได้สังเกตความเป็นไปของโลก
และจดจำข้อความต่างๆ ในแง่ความคิดเห็นของเขาไว้
คนสมัยต่อมาได้อ่านข้อความเหล่านั้น
จะติดตามค้นคว้าเพิ่มเติม
ทำให้ความรู้ของมนุษย์กว้างขวางยิ่งขึ้น...”

ข้อความบางส่วนจากพระราชนิพนธ์ เรื่อง “ฉันชอบอ่านหนังสือ”
ทรงพระราชนิพนธ์ขณะทรงศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗
พ.ศ. ๒๕๑๐

พระราชนิพนธ์...

ผลึกแห่งแนวพระราชดำริเจ้าหญิงนักพัฒนา

ส่วนที่ ๔

พระราชนิพนธ์...

ผลึกแห่งแนวพระราชดำริเจ้าหญิงนักพัฒนา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยส่วนพระองค์ทรงโปรดปรานการอ่านหนังสือ และทรงปรารถนาให้พสกนิกรของพระองค์รักการอ่านหนังสือเป็นอย่างมาก เนื่องจากพระองค์ทรงเห็นว่า “หนังสือ” เป็นที่มาของแหล่งความรู้และวิทยาการทุกด้าน และทุกคนสามารถแสวงหาได้ง่าย ดังข้อความบางส่วนจากพระราชนิพนธ์ เรื่อง “ฉันชอบอ่านหนังสือ” ในหนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓ ความว่า

“...หนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ นักปราชญ์ในสมัยโบราณได้ใช้หนังสือบันทึกความรู้และความคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ไว้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก เช่น กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพราะความรู้ของคนในสมัยโบราณนั้นเกิดจากการสังเกต เขาเหล่านั้นได้สังเกตความเป็นไปของโลก และจดจำข้อความต่างๆ ในแง่ความคิดเห็นของเขาไว้ คนสมัยต่อมาได้อ่านข้อความเหล่านั้นจะติดตามค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้ความรู้ของมนุษย์กว้างขวางยิ่งขึ้น...”

นอกจากนี้ พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยวิชาการใช้ภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ครั้งทรงพระเยาว์ ดังปรากฏว่า พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ตั้งแต่พระชนมายุเพียง ๑๒ พรรษา และทรงพระราชนิพนธ์เรื่อยมา กอปรกับพระนิสัยใฝ่แสวงหาความรู้ตลอดเวลา ดังภาพที่พสกนิกรชาวไทยมักพบเห็นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานที่ต่างๆ อันเป็นพระราชจริยวัตรของพระองค์คือ การทรงสมุดบันทึกเหตุการณ์ ข้อมูล ความรู้ที่พระองค์ได้รับจากบุคคลทุกระดับ ที่จะทรงวิเคราะห์ วินิจฉัย และประมวลเป็นองค์ความรู้รวบยอดของพระองค์เอง แล้วทรงนำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อไป ดังทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพระราชกรณียกิจในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงการเสด็จฯ ไปเยือนต่างประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงมีพระราชนิพนธ์หลากหลายประเภท ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และพระราชนิพนธ์แปล มากกว่า ๑๐๐ เรื่อง ล้วนทรงคุณค่าเป็นที่ประจักษ์ในแวดวงวรรณกรรม อันสะท้อนพระอัจฉริยภาพ และแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศของพระองค์โดยขอหยิบยกมาเป็นตัวอย่างพระราชนิพนธ์ “ผลึกแห่งแนวพระราชดำริเจ้าหญิงนักพัฒนา” พอสังเขปต่อไป

พระราชนิพนธ์... ผลึกแห่งแนวพระราชดำริเจ้าหญิงนักพัฒนา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดการอ่านและการเขียนหนังสือตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ ประกอบกับพระปรีชาด้านอักษรศาสตร์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และความเป็นปราชญ์ของพระองค์ที่เกิดจากพระนิสัยโปรดการอ่าน และโปรดการใฝ่แสวงหาความรู้หลากหลายด้าน ตลอดเวลา โดยพระองค์จะทรงบันทึกและพระราชนิพนธ์ถึงประสบการณ์และความรู้ที่ทรงรับทราบหรือทรงศึกษาผ่านตัวอักษรอยู่เสมอ ดังบทกวีชื่อ “มุงไกลในรอยทราย” ในหนังสือรวมพระราชนิพนธ์ “กาลเวลาที่ผ่านเลย” ของพระองค์ ที่สะท้อนแนวพระราชดำริถึงความใฝ่พระราชหฤทัยชวนชวนความรู้และโปรดการนิพนธ์ ความว่า

แม้อีกลักร้อยปี
พอเยือนเยี่ยมโลกา
ถึงวังเร่งรีบรุด
อยากเห็นทุกสิ่งใน
เปิดดวงใจให้กว้าง
เปิดหูตานานนาน
และเพื่อจะรักยิ่ง
ด้วยรักร้อยถ้อยคำ

ฉันยังไม่มีเวลา
ทั่วขอบฟ้าท่องเที่ยวไป
ถ้าไม่สุดลมหายใจ
พื้นแหล่งหล้าจักรวาล
รับทุกอย่างอย่างเบิกบาน
เพื่อค้นคิดสัจธรรม
รักรู้จริงรักจะจำ
เป็นลำนํ้าจวบร้อยปี

พระเจ้าจักรีภาพวรรณศิลป์... ปราชญ์แห่งกวีรัตนโกสินทร์

พระองค์ทรงเริ่มหัดแต่งโคลงกลอน ตั้งแต่ทรงศึกษาในระดับประถมศึกษา และทรงพระราชนิพนธ์คำกลอนบทหนึ่งไว้ในตอนจบของบทความเรื่อง **“ฉันชอบอ่านหนังสือ”** เมื่อปี ๒๕๑๐ ขณะพระชนมายุเพียง ๑๒ พรรษา พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓ ดังนี้

หนังสือนี้มีมากมายหลายชนิด
ให้ความรู้สำเร็จบันเทิงใจ
มีวิชาหลายอย่างต่างจำพวก
วิชาการสรรมาสารพัน

นำดวงจิตเร่ร่อนขึ้นสดใส
ฉันจึงใฝ่ใจสมานอ่านทุกวัน
ล้วนสะดวกค้นได้ให้สุขสันต์
ชั่วชีวิตฉันอ่านได้ไม่เบื่อเลย

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประกายแห่งนักประพันธ์ได้ฉายแสงผ่านพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ต่อเนื่องกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทกวีที่ทรงพระปรีชาชาญ ทรงประพันธ์ได้ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย โดยทรงพระราชนิพนธ์โคลงสี่สุภาพได้ดียิ่ง สิลาลโคลงงดงาม ไพเราะ เปี่ยมด้วยสุนทริยะ และเนื้อหาสาระ ดังเห็นได้จากพระราชนิพนธ์ร้อยกรอง อาทิ **“อยุธยา”** (พ.ศ. ๒๕๑๔) **“กษัตริยานุสรณ์”** (พ.ศ. ๒๕๑๖) **“พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง”** (พ.ศ. ๒๕๑๗) และ **“แดนดินถิ่นหมอก”** (พ.ศ. ๒๕๒๑)

พระปรีชาสามารถนี้ฉายเด่นชัดยิ่งขึ้นในพระราชนิพนธ์ **“ฉันท์ดุขฎิสังเวยสมโภชพระพุทธรูปมหามณีนรัตนปฏิมากร”** ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น เพื่อให้พระครูพราหมณ์และศิลปิน กรมศิลปากรอ่านประกอบการแสดงขอสามสายสุคติพระพุทธรูปมหามณีนรัตนปฏิมากร ในการเลี้ยงพระ และเวียนเทียนสมโภชพระพุทธรูปมหามณีนรัตนปฏิมากร เนื่องในพระราชพิธียกข่อฟ้าพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันอังคารที่ ๖ เมษายน ๒๕๒๕ โดยพระองค์ทรงเปลี่ยนวิธีการ แต่งจากแบบโบราณที่ใช้ขนบของพราหมณ์ ให้ทันสมัยและมีเหตุผลมากขึ้น เช่น เดิมมักเขียนว่าผีสง เทวดาช่วยคุ้มครองดูแลบ้านเมือง ทรงเปลี่ยนเป็นพระพุทธรูป และพระราชากรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ต่อประชาชน รวมถึงความสามัคคีของคนในชาติ ช่วยให้ไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่างๆ และรักษากันเมืองไว้ได้

นอกเหนือจากนี้ พระราชนิพนธ์สักวากลอนสด ยังสะท้อนความเป็นปึกแผ่นกวีของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อันแสดงถึงลีลาบทกวีที่เฉียบคม มีอารมณ์ขัน อันเป็น “รส” ทางวรรณศิลป์ ดังตัวอย่างสักวากลอนสด เรื่อง “สังข์ทอง ตอนเลือกคู่” ซึ่งแสดง ณ ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๓๐ ความตอนหนึ่ง ดังนี้

สักวาเร็วเกินไปลูกไม่พร้อม
คำโบราณท่านว่านารีใด
หนึ่งวิชาหมัดมวยช่วยสงบ
ทั้งกฎหมายอีกงานการบัญชี

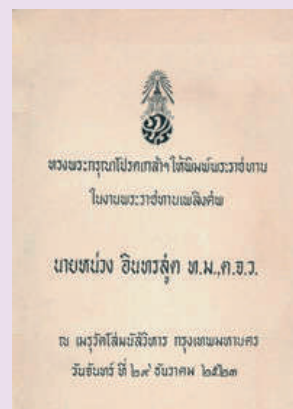
ซินไปยอมอนาคตไม่สดใส
จะออกเรือนต้องให้ศึกษาดี
โดยเตรียมรบพร้อมพริกสมศักดิ์ศรี
คุมสามีให้เรียบร้อยได้เปรียบเอ๋ย

พระผู้ปราชญ์เปรี๊ยะ... ถ่ายทอดศาสตร์และศิลป์ด้วยอักษร

สำหรับพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มเรียบเรียงตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ เมื่อพระชนมายุเพียง ๑๒ พรรษาเช่นกัน ทรงเริ่มจากเรียงความ สารคดี งานวิชาการสั้นๆ เมื่อทรงเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ทรงได้พัฒนาต่อด้านบทความ วิชาการขนาดยาว และลึกซึ้งขึ้นเรื่อยๆ ตามระดับความรู้ที่เพิ่มพูน จึงทรงมีงานวิชาการทั้งบทความ คำบรรยาย ปาฐกถา และงานค้นคว้าวิจัย ทั้งในด้านภาษา วรรณคดี พุทธศาสนา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี จารึกเขมร การศึกษา โภชนาการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

ในบรรดาพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วที่ทรงประพันธ์ไว้มากคือ สารคดี เสด็จเยือนต่างประเทศ ซึ่งมีอยู่ถึง ๔๙ เรื่อง โดยพระราชนิพนธ์สารคดี เสด็จเยือนต่างประเทศเรื่องแรกในปี ๒๕๑๖ พระองค์ทรงเขียนบันทึกการเดินทางและการเข้าร่วมพระราชพิธีพระบรมศพพระเจ้ากุสตาฟที่ ๖ ออดอล์ฟแห่งสวีเดน เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๖ โดยทรงตั้งชื่อเรื่องว่า “การเดินทางไปร่วมพิธีพระบรมศพพระเจ้ากุสตาฟที่ ๖ ออดอล์ฟ”

ต่อมาในปี ๒๕๒๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศจีนเป็นครั้งแรก เมื่อทรงเสด็จกลับมาแล้ว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “ย่าแดนมังกร” ซึ่งนับเป็นการประเดิมการทรงเรียงร้อยสารคดีขนาดยาวเกี่ยวกับการเสด็จต่างประเทศเรื่องแรก หลังจากนั้นทรงพระราชนิพนธ์ต่อเนื่องเรื่อยมาเกือบทุกครั้งที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปเยือนต่างประเทศ

ด้วยพระนิสสัยที่โปรดการท่องสู่โลกกว้างและทรงใฝ่แสวงหาความรู้ดังกล่าว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงถ่ายทอดความรู้หลากหลายด้านที่น่าสนใจ ผ่านตัวหนังสือถึงผู้อ่าน ดังที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ใน “ย่าแดนมังกร” ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าถือว่าการที่ได้ท่องเที่ยวไปในโลกกว้าง ทั้งในและนอกประเทศ เป็นการที่เราจะได้โอกาสศึกษาความเป็นไปของธรรมชาติและสังคม แม้ว่าชีวิตของคน

จะน้อยนักเมื่อเทียบกับชีวิตของธรรมชาติ ภูเขา ทะเล และแม่น้ำ แต่เราอาจจะใช้เวลาที่มีอยู่ให้คุ้มค่าในการเรียนรู้ชีวิต เพื่อรับใช้สังคมและประเทศชาติที่เราอาศัยอยู่ การที่ได้ไปเที่ยวที่อื่นนอกจากบ้านเกิดเมืองนอนก็ดีไปอย่างหนึ่งคือ ได้เห็นว่าคุณอื่นเขาทำอะไรกับชาติของเขา ยิ่งได้เป็นแขกของรัฐบาลอย่างนี้ก็ยิ่งดีใหญ่ เพราะเขาย่อมจะพยายามเลือกสรรให้เราดูสิ่งที่เขาคิดว่าดีที่สุด ซึ่งเราจะได้โอกาสทราบทัศนคติและค่านิยมในสังคมปัจจุบันของประเทศนั้นๆ ส่วนดีบางส่วนของเขาอาจจะพอเข้ากับพื้นฐานของเรา และเป็นสิ่งที่เรายังนึกไม่ถึง เราก็จะได้ทำ เป็นการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมากลั่นกรอง ดีกว่านั่งอยู่บ้านแล้วดูดราม่าของดีบ้างไม่ดีบ้างของเขามาโดยไม่รู้ตัว...”

การถ่ายทอดเรื่องราวจากประสบการณ์ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ เป็นสารคดีอันนำมาซึ่งความรู้อันน่าเพลิดเพลินที่แฝงด้วยวิชาการ เป็นคุณลักษณะอันโดดเด่นของพระองค์ที่ทรงไว้ ด้วยความเป็นนักวิชาการและนักพัฒนาอย่างแท้จริง โดยจะทรงบันทึกสิ่งที่ได้ทรงพบเห็น และนำมาศึกษาเพิ่มเติมก่อนที่จะถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือในพระราชนิพนธ์ ดังเห็นได้จากตัวอย่างความตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์เรื่อง “ชาวไทยไปญี่ปุ่น” พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๓๘ ว่า

“...เมื่อกลับมาเมืองไทยข้าพเจ้าได้ปรึกษากับ
ท่านองคมนตรีอำพล เสนาณรงค์ ถึงสิ่งที่ได้ไปดูที่ญี่ปุ่น
จึงได้ทราบเรื่องเพิ่มเติมเกี่ยวกับการติดต่อของสถาบันนี้
กับภาควิชาจุลชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ว่าได้ทำโครงการร่วมกัน ด้าน Microbiology
และ Biotechnology ผู้ให้ข้อมูลคือ รศ.ลาวัญญ์ ไกรเดช
อดีตเลขานุการโครงการวิจัยร่วมกับ RIKEN...”

พระราชนิพนธ์กับงานพัฒนา

สะท้อนแนวพระราชดำริมุ่งพัฒนาไทยสู่ความยั่งยืน

พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่แฝงไว้ด้วยวิชาการ
ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริเกี่ยวกับ
การพัฒนาต่างๆ อันเป็นผลึกแนวคิดที่สะท้อน
ให้เห็นถึงความใฝ่พระราชหฤทัย และทรงมุนานะ
ที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
โดยทรงสืบค้นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ และทรงถ่ายทอดความเป็น
นักพัฒนา จนได้รับพระสมณนามว่า “เจ้าหญิง
นักพัฒนา”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความละเอียดรอบคอบในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลของพระองค์ ที่มีเพียงแต่เรียนรู้จากคำบอกเล่าเท่านั้น แต่พระองค์จะทรงใช้วิธีการสังเกตและซักถาม
ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง อันช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะทรงเน้นเรื่องเกี่ยวกับการ
พัฒนาต่างๆ และจะทรงจับประเด็นนำมายกเป็นตัวอย่างหรือข้อเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบ
และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่อไป ดังตัวอย่างเช่น ในปี ๒๕๑๖ พระองค์
เสด็จพระราชดำเนินไปยังกรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ได้ทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์ดนตรี ทรงเห็นว่า
ในการจัดพิพิธภัณฑ์เครื่องดนตรีนี้มีการจัดแสดงคำบรรยายประกอบ และยังมีพิมพ์หนังสือที่มีเนื้อหา
เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่จัดแสดงอย่างละเอียด เพื่อให้ความรู้แก่ผู้มาเข้าชม

ต่อมาได้ทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์ดนตรีที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง ทำให้มีพระราชดำริว่า ประเทศไทยควรจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรี เพื่อให้ความรู้เรื่องศิลปะประจำชาติแก่ผู้สนใจทั่วไปเช่นเดียวกัน แต่การจะจัดต้องมีระบบที่ดี หากไม่พิพิธภัณฑ์จะกลายเป็น “สุสานเครื่องดนตรี” ต่อมาในปี ๒๕๓๑ พระองค์ได้พระราชนิพนธ์บทความวิชาการ เรื่อง **“พิพิธภัณฑ์ดนตรี”** และทรงแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานที่ที่จะจัดตั้งเป็นลำดับขั้นตอน ด้วยความละเอียดชัดเจนในทุกแง่มุม อันเป็นข้อคิดอันทรงคุณค่าและมีประโยชน์ยิ่ง

นอกจากนี้ เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินกลับจากประเทศอินโดนีเซียและออสเตรเลียเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๒๗ ทรงเล่าเรื่องเมืองอินโดนีเซียและออสเตรเลียในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ความตอนหนึ่งว่า

“...ประเทศอินโดนีเซีย ในด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นเขาทำได้ดีมาก สามารถถ่ายทอดช่างศิลปะให้ลูกหลาน หมู่บ้านที่มีอาชีพเป็นช่างศิลปะแขนงใด คนรุ่นหลังที่ยังมีอายุน้อยๆ ก็สามารถทำงานในช่างแขนงนั้นๆ ได้ เช่นหมู่บ้านเขียนภาพเด็กๆ ก็เขียนภาพได้ หมู่บ้านช่างแกะสลัก คนในหมู่บ้านก็จะแกะสลักได้สวยงาม แม้คนหนุ่มๆ อายุหน่อยๆ... ส่วนทางออสเตรเลียได้ดูโรงเรียนสอนทางอากาศในเขตที่เรียกว่า Northern Territory อันนี้เราคงทำตามอย่างเขาไม่ได้ หลักของการศึกษาให้ถึงทุกๆ คน การศึกษาภาคบังคับเขาให้ทุกคนมีโอกาสด้านการประถมศึกษาเท่าเทียมกัน เขาเน้นให้คนอ่านออกเขียนได้... ในที่กั้นดาร์เป็นทะเลทรายบ้านเรือนอยู่ห่างกันมาก จากหลังหนึ่งไปอีกหลังหนึ่งต้องขับรถถึง ๓ ชั่วโมงครึ่ง จึงตั้งโรงเรียนไม่ได้ต้องเรียนจากจดหมาย ในปัจจุบันมีอุปกรณ์การสอนใหม่ๆ

กล่าวคือ รัฐบาลแจกเครื่องเล่นวีดีโอเทปทุกครอบครัว นอกจากนั้น มีสถานีวิทยุ คล้ายวิทยุศึกษามีครู ๑๒ คน สอนความรู้ต่างๆ เด็กจะพูดกับเพื่อนกับครูได้ด้วย... และกระทรวงศึกษาธิการจะส่งครูไปเยี่ยมบ้านปีละครั้ง...”

พระราชนิพนธ์กรณีศึกษาเพื่อการพัฒนา

งานพระราชนิพนธ์อันมากมายของพระองค์ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงสืบสานงานพัฒนาและศิลปวิทยาการ หลากหลายสาขาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว ยังสะท้อนถึงแนวพระราชดำริ ที่มุ่งพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์วิชาการ ทั้งประเภทงานศึกษาวิจัย บทความ และเอกสารประกอบคำสอน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กว่า ๓๐ เรื่อง โดยขอยกตัวอย่าง เพียงส่วนหนึ่ง ดังนี้

“Environmental and Agricultural Development Studies by Remote Sensing Techniques in Phatthana Nikhom District, Lop Buri Province, Thailand”

ทรงศึกษาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินสำหรับการเกษตร ในพื้นที่ อำเภอดอนจาน จังหวัดลพบุรี โดยทรงนำมา ปาฐกถาพระราชทานในงาน “The Twenty-Third International Symposium on Remote Sensing of Environment” ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๕ เมษายน ๒๕๓๓ ณ กรุงเทพมหานคร

“การทดสอบระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาการเกษตร อำเภอดอนจาน จังหวัดลพบุรี” เป็นรายงานการวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยเรื่อง การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการพัฒนาพื้นที่เกษตร ในอำเภอดอนจานและชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยทรงเป็นหัวหน้าโครงการ ทรงร่วมงานวิจัยกับ คณะนักวิชาการจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย รายงานการวิจัยมี วัตถุประสงค์เพื่อปรับค่าคะแนนและน้ำหนักของตัวแปรในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการพัฒนา พื้นที่เกษตร ในอำเภอดอนจาน จังหวัดลพบุรี ให้มีความเหมาะสมและถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง

มากยิ่งขึ้น และเพื่อประเมินและหาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยความเหมาะสมดินสำหรับการปลูกข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง และผลผลิตของพืชในพื้นที่ รวมทั้งประเมินความสม่ำเสมอของปัจจัยที่พบในแต่ละชั้นความเหมาะสมดินสำหรับการปลูกพืช และเสนอแนะการใช้ที่ดินในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และแนวทางในการติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินต่อไป

“ข้าวไทย” พระราชนิพนธ์ที่ทรงจัดทำขึ้นเมื่อครั้งเสด็จฯ ไปทรงบรรยายเรื่องข้าวไทยที่สถาบัน International Rice Institute เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น โดยทรงถ่ายทอดพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งถอดความจากภาษาอังกฤษ อันแสดงถึงแนวพระราชดำริที่มุ่งมั่นช่วยเหลือพสกนิกรชาวไทยตามรอยพระยุคลบาท ความตอนหนึ่งว่า

“...‘ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ศึกษาและทดลองทำนามาบ้าง และทราบดีว่าการทำนามันมีความยากลำบากเป็นอุปสรรคอยู่ไม่ใช่น้อย จำเป็นต้องอาศัยพันธุ์ข้าวที่ดีและต้องใช้วิชาการต่างๆ ด้วย จึงจะได้ผลเป็นล่ำเป็นสัน อีกประการหนึ่งที่ทำนามัน เมื่อสิ้นฤดูทำนาแล้ว ควรจะปลูกพืชอื่นๆ บ้างเพราะจะเพิ่มรายได้ให้อีกไม่น้อย ทั้งจะช่วยให้ดินร่วน ช่วยเพิ่มปุ๋ยจากพืชทำให้ลักษณะเนื้อดินดีขึ้นเหมาะสำหรับจะทำนาในฤดูต่อไป’ ข้อความข้างต้นเป็นพระราชดำรัสซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่กลุ่มผู้นำชาวนา แสดงถึงความสนพระทัยที่ทรงมีต่อพสกนิกรอันเป็นชาวนาชาวไร่โดยตรง...”

พระราชนิพนธ์ประกอบคำสอนและบทความวิชาการ สำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

นอกจากนี้ ในฐานะ “**ทูตกระหม่อมอาจารย์**” พลเอกหญิง ศาสตราจารย์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์เอกสารคำสอน สำหรับให้นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใช้ประกอบการเรียน รวมทั้งบทความวิชาการที่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์เผยแพร่อยู่เนืองๆ ใน “**วารสารทางวิชาการ**” ของสภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา และในนิตยสาร “**เสนาศึกษา**”

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยมีความมุ่งหมายในขั้นต้นเพื่อเป็นแหล่ง บำรุงความรู้ทางวิชาการทั่วไป ดังตัวอย่าง ที่หยิบยกมาแสดง ดังนี้

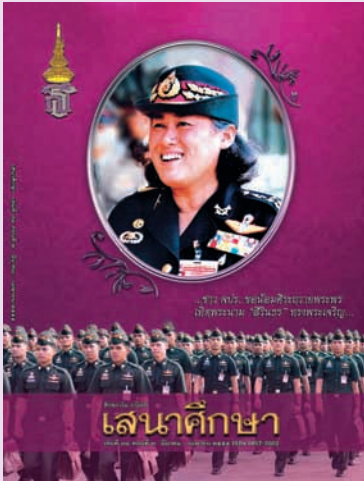

พระราชนิพนธ์เอกสารหรือหนังสือ อาทิ “**ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย**” และ “**ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ : การปฏิรูปการปกครอง**” หนังสือประกอบการสอนวิชา HI ๔๕๒ ประวัติศาสตร์ไทย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก โดยมีเนื้อความบางส่วน ดังนี้

“...รัชกาลที่ ๕ ก็ได้ทรงทอดทิ้งการศึกษาที่มีอยู่แล้ว เช่น โรงเรียนของพวกคริสเตียน และการศึกษาของพระ ซึ่งมีการเรียนพระธรรมวินัยอยู่แล้ว บุตรเจ้านายที่เรียนดี ทรงส่งไปศึกษาวิชาภาษาอังกฤษที่สิงคโปร์สำหรับการศึกษาของสตรี ทรงตั้งโรงเรียนสุนันทาลัยขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๒๓ ต่อมาได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยนายสิบขึ้น เพื่อฝึกหัดเป็นทหารโดยเฉพาะ ครั้นมีนักเรียนเพิ่มขึ้นมาก จึงทรงมีพระราชดำริว่าการศึกษาไม่ควรจำกัดอยู่ในกรมทหารมหาดเล็ก ใน พ.ศ. ๒๔๒๕ ทรงตั้งโรงเรียนเฉพาะนายทหารมหาดเล็ก ให้โรงเรียนที่มีอยู่เดิมสอนวิชาทั่วๆ ไป ผู้ต้องการศึกษาวิชาทหารซึ่งถือว่าเป็นวิชาเฉพาะให้แยกไปเรียนที่หลัง...”

พระราชนิพนธ์บทความ พิมพ์เผยแพร่ใน “วารสารทางวิชาการ” อาทิ “โลกาภิวัตน์” (Globalization) ปี ๒๕๓๗ “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับการพัฒนา” ปี ๒๕๔๙ “ถนนสายรุ่งเรือง” ปี ๒๕๔๘ “ความมั่นคงของมนุษย์ : พื้นฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางสังคม” ปี ๒๕๕๐ “อาเซียนกับโลกตะวันออก” ปี ๒๕๕๒ และ “การปฏิรูปทางการทหาร : การสร้างทหารอาชีพ และสถาบันทหาร และบทบาทของทหารที่มีต่อความมั่นคงของชาติ” ปี ๒๕๕๓

พระราชนิพนธ์บทความ พิมพ์เผยแพร่ในนิตยสาร “เสนาศึกษา” อาทิ “ศาสนากับการปกครองระบอบประชาธิปไตย” พิมพ์เผยแพร่ฉบับเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๒๖ “เล่าเรื่อง ประเพณีและเทศกาลของไทย” ฉบับเดือนสิงหาคม - กันยายน ๒๕๓๒ “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ในช่วง พ.ศ. ๒๔๓๐ - ๒๔๗๕” ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๓๕ “สายธารแห่งอารยธรรมไทย” ฉบับเดือนธันวาคม ๒๕๓๔ - มกราคม ๒๕๓๕ “บางเรื่องเกี่ยวกับสหรัฐอเมริกาจากสายตาผู้มาเยือน” ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ๒๕๓๖ และ “ตามเสด็จเยือนลาว เปิดสะพานเชื่อมมิตร” ฉบับเดือนมีนาคม - พฤษภาคม ๒๕๓๗

พระราชนิพนธ์เอกสารคำสอนและบทความที่ประกอบด้วยสาขาวิชาต่างๆ ดังกล่าว แสดงถึง ความรู้ ความสามารถในการศิลปวิทยาการที่หลากหลายของพระองค์ และเมื่อได้อ่านและศึกษาแล้วจะพบว่า ในแต่ละเรื่องล้วนสะท้อนถึงแนวพระราชดำริที่ทรงใฝ่พระราชหฤทัยในการทรงงานต่างๆ โดยจะทรง แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และจะทรงค้นคว้าหาข้อมูลอย่างเจาะลึกละเอียดลออ

พระราชนิพนธ์ภาษาต่างประเทศ และพระราชนิพนธ์แปล บทกวี วรรณกรรมเยาวชน นวนิยาย และบทความวิชาการ พระราชนิพนธ์แปลบทกวีและวรรณกรรมเยาวชน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มิได้ทรง เชี่ยวชาญเฉพาะภาษาไทยเท่านั้น หากแต่ทรงพระปรีชาสามารถในภาษา ต่างประเทศอีกหลายภาษา ทั้งภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน จีน เขมร บาลี และสันสกฤต โดยทรงพระราชนิพนธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศสไว้กว่า ๒๐ บท ได้พิมพ์รวมเล่มครั้งแรกในปี ๒๕๒๒ จำนวน ๑๔ บท ใช้ชื่อหนังสือว่า “ความคิดคำนึง” รวมทั้งทรงพระราชนิพนธ์แปลวรรณกรรมเยาวชน

ฝรั่งเศสเรื่อง Rossogols en Cage ของ Madeleine Treherne หรือ “ขบวนการนกนางเขน” ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๒๔ และเป็น ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

ในปี ๒๕๒๓ ทรงเริ่มเรียนภาษาจีน และทรงแปลบทกวีจีน ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ต่อเนื่องกันมา ๖-๗ ปี กับพระอาจารย์หลายคน

และในปี ๒๕๔๑ ภาควิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ขอพระราชทาน พระราชานุญาตเชิญบทกวีจีนที่ทรง

แปลไว้ส่วนหนึ่ง จำนวน ๓๔ บทไปพิมพ์เป็นตำราเรียนของ นักศึกษาและเผยแพร่แก่ผู้สนใจ พระองค์ได้ทรงพิจารณาชำระใหม่อีกครั้ง ด้วยทรงเห็นว่าทรงแปลไว้นานแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รวม พระราชนิพนธ์แปลบทกวีจีน “หยกใสร้ายคำ” และทรงให้เผยแพร่ ซึ่งได้รับความนิยมมากจนต้องพิมพ์ถึง ๓ ครั้งในช่วงเวลา ๖ เดือน

พระราชนิพนธ์แปลนวนิยาย

นอกจากนี้ ทรงแปลนวนิยายจีนที่แสดงถึงพระปรีชาญาณด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน และด้วย ทรงสนพระราชหฤทัยในภาษาจีนและจีนวิทยา โดยมีพระราชนิพนธ์แปลที่เผยแพร่แล้วคือ เรื่อง “ผีเสื้อ” และ “เมฆเหิน น้ำไหล” ซึ่งทรงแปลจากงานเขียนของ ฟังฟิง “นารินครา” นวนิยายสมัยใหม่ของ นักเขียนหญิงชื่อดังชาวจีน “ฉือลี่” ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในปี ๒๕๕๖ ในช่วงงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ซึ่งพระองค์ได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์แปลเหล่านี้ อันแสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริอันลึกซึ้งของการถ่ายทอดวรรณศิลป์ และทรงเล็งเห็นความสำคัญของหนังสือที่จะช่วยเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีไทย-จีน ความตอนหนึ่งว่า

“เรื่องราวเกี่ยวกับชาติจีน ไม่ใช่มีแต่เรื่องบุคคลสำคัญที่ประวัติศาสตร์จดไว้เท่านั้น แต่การที่เราจะเข้าใจคนชาตินั้นให้ดี ต้องเข้าใจความเป็นอยู่ ความนึกคิดของคนธรรมดาๆ ในแง่มุมต่างๆ ตั้งแต่ได้อ่านวรรณกรรมจีน ทำให้เข้าใจเรื่องจิตใจของคนจีนสมัยต่างๆ ว่าทำไมถึงคิดอย่างนั้น อาจจะเคยมองในแง่มุมของเราแล้วเรารู้สึกว่าไม่ถูกใจ เมื่อได้อ่านสิ่งที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมา ทำให้รู้สึกเข้าถึงจิตใจ แล้วก็เห็นใจบุคคลที่มีบทบาทหรือได้รับผลกระทบเหตุการณ์บ้านเมือง แล้วถ้านำมาถ่ายทอดให้ผู้อ่านคนไทย ก็จะทำให้เข้าใจจีน

ได้ดีขึ้น ถือเป็นส่วนเล็กๆ ส่วนหนึ่งจะช่วยสร้างเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างคนจีนกับคนไทยในแง่ประชาชนให้ดียิ่งขึ้น”

ในปี ๒๕๕๗ ทรงพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง “ตลอดกาลนะนานแค่ไหน” นวนิยายของนักเขียนชาวจีนนาม “เถียนหนิง” ด้วย

พระราชนิพนธ์แปลวิชาการ

สำหรับพระราชนิพนธ์แปลวิชาการ ประกอบด้วยบทความวิชาการที่แปลจากภาษาอังกฤษ อาทิ “กำเนิดอนาคต” เป็นพระราชนิพนธ์แปลจาก Where the Future Begins ของ Amadou - Mahtar M’Bow (อะมาดู - มาห์ตาร์ เอ็มโบว์) ชาวเซเนกัล ผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการใหญ่ขององค์การศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๗ – ๒๕๓๐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมทั่วโลกทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อม ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผู้แต่งได้นำเสนอปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นตอนๆ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ข้อสงสัยเกี่ยวกับความเจริญ เอกลักษณะทางวัฒนธรรม และความไม่แน่นอนและการฟื้นฟูค่านิยม เป็นต้น ทั้งนี้ พระราชนิพนธ์แปลดังกล่าวพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร “ยูเนสโกคูเรีย” ฉบับแปลภาษาไทย

นอกจากนี้ พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์แปลหนังสือและวิชาการจากภาษาอื่นๆ เช่น “**จารึกปราสาทหินพนมวัน**” หรือ *Une nouvelle inscription de Prāsād Bnam Vān* นับเป็นพระราชนิพนธ์ชิ้นแรกที่ทรงอ่านและทรงแปลจารึกภาษาเขมรโบราณ โดยกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ในโอกาสเปิดนิทรรศการพิเศษ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ รวมทั้งทรงศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วันละเล็กน้อย แล้วทรงแปลและผูกเป็นโคลงวันละบทสองบท เมื่อรวมกันแล้วจึงเกิดเป็น “**พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง**” และ “**พระจุฬปิ่นถกเถระ**” แปลจากภาษาบาลีในพระคัมภีร์ ธรรมปทฎฐกถา เป็นต้น

พระราชนิพนธ์อื่นๆ

นอกเหนือจากพระราชนิพนธ์ประเภทต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังทรงพระราชนิพนธ์หนังสือและอื่นๆ อีกมากมาย อาทิ “**สมเด็จพระแม่กับการศึกษา**” เป็นพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจด้านการศึกษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากพระประสบการณ์จริงของพระองค์เอง และจากเรื่องที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล่าพระราชทานแล้วทรงประทับพระราชหฤทัย ซึ่งล้วนถ่ายทอดถึงแนวพระราชดำริเกี่ยวกับงานพัฒนาประเทศด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาที่พระองค์ทรงเห็นว่าสำคัญยิ่ง

“**แก้วจอมแก่น**” เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับความนิยมและรู้จักกันทั่วไป ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากประสบการณ์จริงเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ มีตัวละครเอกคือแก้วและเหล่าผองเพื่อน พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๑๖ โดยทรงพระราชนิพนธ์ภาคต่อชื่อเรื่อง “**แก้วจอมซน**” เผยแพร่ในปี ๒๕๒๑

นอกจากนี้ ยังมีวิทยานิพนธ์และงานศึกษาครั้งทรงศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาทิ “**การพัฒนาวัฒนธรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**” ปริญญาบัตรการศึกษาดุซงญอบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปี ๒๕๒๙ “**ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท**” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี ๒๕๒๔ “**บันทึกเรื่องการปกครองของไทย**

สมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อครั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงศึกษาเพิ่มเติมเรื่องการเมืองการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กับหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช หนังสือเล่มนี้เป็นพระราชนิพนธ์ที่ทรงเรียบเรียงเนื้อหาจากคำสอนในเรื่องดังกล่าว

ด้วยความใฝ่พระทัยยิ่งในด้านภาษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชนิพนธ์บทความวิชาการเกี่ยวกับการใช้ภาษาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ อาทิ ข้อคิดจากบทกวีปราชญ์เรื่อง **“ภาษาไทยกับคนไทย”** บทความเรื่อง **“การใช้สรรพนาม”** และ **“วิจารณ์คำอธิบายเรื่องนามกิตกในไวยากรณ์บาลี”** อันเป็นการอธิบายและวินิจฉัยการประกอบศัพท์ในภาษาบาลีอย่างละเอียด เป็นต้น

พระนามแฝงในพระราชนิพนธ์

สำหรับพระนามปากกาที่ทรงใช้ในการพระราชนิพนธ์ นอกจากพระนาม **“สิรินธร”** แล้ว พระองค์ทรงใช้พระนามปากกาหรือพระนามแฝงในการพระราชนิพนธ์หนังสืออีก ๔ พระนาม ตามลำดับเวลา ได้แก่

“ก๊อนหินก๊อนกรวด” เป็นพระนามแฝงที่ทรงหมายถึง พระองค์และพระสหาย สามารถแยกได้เป็น ก๊อนหิน หมายถึง พระองค์เอง ส่วนก๊อนกรวด หมายถึง นางกฤษณา ไกรฤกษ์ พระองค์มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้เมื่อปี ๒๕๒๐ ว่า **“เราตัวโตเลยใช้ว่า ก๊อนหิน หวานตัวเล็กเลยใช้ว่า ก๊อนกรวด รวมกันจึงเป็น ก๊อนหิน-ก๊อนกรวด”** นามปากกานี้ทรงใช้ครั้งเดียวตอนประพันธ์บทความ **“เรื่องจากเมืองอิสราเอล”**

“แวนแก้ว” เป็นชื่อที่พระองค์ทรงตั้งขึ้นเอง และทรงเริ่มใช้เมื่อปี ๒๕๒๑ เมื่อทรงพระราชนิพนธ์และทรงแปลเรื่องสำหรับเด็ก ได้แก่ แก้วจอมชน แก้วจอมแก่น และขบวนการนกนางเขน โดยทรงมีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า **“ชื่อแวนแก้ว นี่ตั้งเอง เพราะตอนเด็กๆ ชื่อลูกแก้ว ตัวเองอยากชื่อแก้ว ทำไม่ถึงเปลี่ยนไปไม่รู้เหมือนกัน แล้วก็ชอบเพลงน้อยใจยา นางเอกชื่อแวนแก้ว”**

“หนูน้อย” พระองค์มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า **“เรามีชื่อเล่นที่เรียกกันในครอบครัวว่า น้อย เลยใช้นามแฝงว่า หนูน้อย”** โดยพระองค์ทรงใช้เพียงครั้งเดียวในบทความเรื่อง **“ป๋องที่รัก”** ตีพิมพ์ในหนังสือ ๒๕ ปีจิตรลดา เมื่อปี ๒๕๒๓

“บันดล” เป็นพระนามแฝงที่ทรงใช้ในงานแปลภาษาอังกฤษเป็นไทยที่ทรงทำให้นักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

เมื่อปี ๒๕๒๖ หลังจากนั้นก็ไม่เคยทรงใช้อีกเลย พระองค์มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า **“ใช้ว่า บันดาล เพราะคำนี้ผุดขึ้นมาในสมอง เลยใช้เป็นนามแฝง ไม่มีเหตุผลอะไรในการใช้ชื่อนี้เลย”**

“พระราชนิพนธ์” ถ่ายทอดแนวคิดผ่านตัวอักษร พัฒนาคคนเพื่อพัฒนาชาติ

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญกับ “หนังสือ” อันเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และศิลปวิทยาการต่างๆ ที่สามารถถ่ายทอดสู่อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อที่จะนำไปต่อยอดพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป โดยการที่จะถ่ายทอดความรู้ ความคิดเป็นตัวอักษรได้นั้น “ภาษา” เป็นสื่อสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับ พระองค์จึงทรงสนพระราชหฤทัยและทรงให้ความสำคัญกับงานด้านภาษาเป็นอย่างยิ่ง ดังทรงมีพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ในหนังสือ **“มณีพลอยร้อยแสง”** ความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าเรารู้ภาษา รู้จักการใช้ภาษาที่ดี ก็จะสามารถเอาความรู้ของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้...”

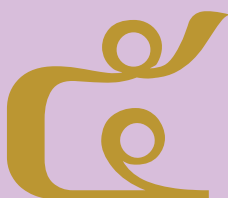
ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงยังคงสนพระราชหฤทัยศึกษาและฝึกฝนเรียนรู้ทักษะภาษา อาทิ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาจีน รวมทั้งทรงใฝ่แสวงหาเพิ่มพูนความรู้และวิชาการด้านต่างๆ อยู่มิได้ขาด เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ดาราศาสตร์ เทคโนโลยีชีวภาพ เป็นต้น โดยจะทรงเข้าร่วมการประชุม แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ศึกษาดูงาน และทรงพบปะสนทนากับปราชญ์ด้านต่างๆ อยู่เป็นประจำ เพื่อทรงรับความรู้ใหม่ๆ และทันสมัยอยู่เสมอ และทรงพยายามบันทึกเรื่องราวและความรู้ต่างๆ เป็นผลึกแห่งแนวคิดเจ้าหญิงนักพัฒนาผ่านตัวหนังสือถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อ่าน ด้วยทรงตระหนักและเชื่อมั่นว่า ถ้าคนมีความรู้ที่ดี จะนำมาพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้พัฒนาการสืบไป

“...งานพัฒนาเป็นงานที่ยากและใช้เวลานาน
กว่าจะประสิทธิผลสำเร็จ
ดังนั้น ผู้ที่ทำงานด้านการพัฒนาทั้งหลาย
จึงต้องอดทนมีความเชื่อที่หนักแน่นในธรรมะและคุณธรรม
อีกทั้งต้องซื่อตรงและจริงใจ
เพื่อให้ผู้อื่นนิยมและศรัทธา...
รางวัลอันได้รับในวันนี้จะเป็นกำลังใจ
ให้มุ่งมั่นปฏิบัติงานพัฒนาต่อไป
เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีแก่ประชาชนชาวไทย
ประชาชนชาวเอเชีย และประชาชนโลก
เพื่อเอานำมาซึ่งสันติภาพและความสมบูรณ์พูนสุขของโลก...”

พระราชดำรัส ในโอกาสทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลอินทิรา คานธี
ประจำปี ๒๕๔๗

สาขาสันติภาพ การลดอาวุธ และการพัฒนา จากประเทศสาธารณรัฐอินเดีย
๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๘

พระเกียรติคุณเกริกฟ้า
ทั่วหล้าสรรเสริญ

ส่วนที่ ๕

พระเกียรติคุณเกริกฟ้า ท้าวหล้าสรเสริญ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระวรกายทรงงานอย่างหนัก เพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ที่ได้ทรงตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานช่วยเหลือพสกนิกรทุกหมู่เหล่าและทุกพื้นที่ในประเทศไทย แม้จะต้องบุกป่าฝ่าดงในระยะทางไกล อันตราย ก็มีทรงเกรงกลัวและย่อท้อต่อความยากลำบากเพื่อทรงหาแนวทางจัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนผู้ประสบความเดือดร้อนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการศึกษา มีอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้ และมีสุขภาพที่ดี ตามแนวทางการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจพระราชหฤทัยมาโดยตลอด

จากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทำให้องค์กรสำคัญระดับชาติ และนานาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายตำแหน่งสำคัญเพื่อเทิดพระเกียรติ อาทิ อุปนายกผู้อำนวยการสภากาชาดไทย วุฒิสมาชิกกิตติมศักดิ์มหาวิทยาลัยอินสบรุค หุดพิเศษของโครงการอาหารโลกแห่งสหประชาชาติ ด้านโครงการอาหารโรงเรียน หุดสันถวไมตรี แห่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ด้านการส่งเสริมศักยภาพของเด็กชนกลุ่มน้อย และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และวุฒิสมาชิกกิตติมศักดิ์ ของมูลนิธิการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล

นอกจากนี้ การทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อช่วยเหลือพสกนิกรชาวไทย และอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของประเทศไว้มาโดยตลอด ทำให้ชาวไทยและชาวต่างชาติต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และได้รับการยกย่องจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่พร้อมใจกันขอพระราชทานพระราชนุญาตทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และปริญญากิตติมศักดิ์ รวมถึงรางวัลพระเกียรติคุณแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นจำนวนมาก อาทิ ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขานิติศาสตร์ ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยแห่งเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ สหรัฐอเมริกา “รางวัลรามอลแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะ” ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมูลนิธิรามอน แมกไซไซ “รางวัลอินทรา คานธี ด้านสันติภาพ การลดอาวุธและการพัฒนา” ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมูลนิธิรางวัลอินทรา คานธี “รางวัลพิเศษสมาพันธ์โภชนาการนานาชาติ” ทูลเกล้าฯ ถวายโดยสมาพันธ์โภชนาการนานาชาติ “รางวัลมิตรนานาชาติ ๑๐ อันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน” ทูลเกล้าฯ ถวายโดยประชาชนชาวจีน

พระเกียรติคุณเกริกฟ้า ท้าวหล้าสรเสริญ

ตลอดระยะเวลาที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานช่วยเหลือพสกนิกรทุกหมู่เหล่าและทุกพื้นที่ในประเทศ เพื่อส่งเสริมให้พสกนิกรอยู่ดีมีสุข นำความเจริญและประโยชน์สุขสู่ปวงประชาและบ้านเมือง พระองค์ได้ทรงน้อมนำหลักการพัฒนาและทรง

สานต่อพระราชปณิธานและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาโดยตลอด รวมทั้งทรงเผยแพร่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่นานาชาติ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่มิตรประเทศ และทรงมีพระประสงค์สำคัญคือสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่ประชาชนในประเทศที่ประสบความทุกข์ยาก ทั้งการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ ส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ให้มีโอกาสมิคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นลำดับมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมใจกันขอพระราชทานพระราชนุญาตทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายประกาศนียบัตรและปริญญา รวมถึงรางวัลประกาศพระเกียรติคุณแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงได้รับตำแหน่งสำคัญในระดับชาติและระดับนานาชาติ รวมถึงเป็นที่ปรึกษาโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่องค์กรสำคัญระดับโลก ล้วนเป็นบทพิสูจน์ที่แสดงให้เห็นว่าทรงเป็น “เจ้าหญิงนักพัฒนา” อย่างแท้จริง

ตำแหน่งที่ทรงได้รับโดยองค์กรในประเทศและต่างประเทศ

ผลสำเร็จของโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ให้ประชาชนชาวไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับโอกาสทางการศึกษาเพื่อสามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนทรงแผ่พระเมตตาไปสู่ประชาชนที่ยากไร้และด้อยโอกาสในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นที่ประจักษ์ชัดและได้รับการยอมรับยกย่องในพระปรีชาสามารถจากประชาชนชาวไทยและนานาชาติ จึงทำให้องค์กรสำคัญระดับชาติ และนานาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายตำแหน่งสำคัญเพื่อเทิดพระเกียรติ ดังนี้

- **อุปนายกผู้อำนวยการสภากาชาดไทย**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำรงตำแหน่งอุปนายกผู้อำนวยการสภากาชาดไทย ด้วยทรงเป็นผู้ที่เหมาะสมและไว้วางพระราชหฤทัย ตั้งแต่วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๒๐

- **วุฒิสมาชิกกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยอินน์สbruck (The Title of Honorary Senator of the University of Innsbruck)** ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยอินน์สbruck (University of Innsbruck) สาธารณรัฐออสเตรีย เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๒๕ เนื่องจากทรงบำเพ็ญพระปรีชาสามารถด้านต่างๆ และทูลเกล้าฯ ถวายสายสร้อยทอง (Gold Chain) ซึ่งนับเป็นสตรีเอเชียคนแรก และอายุน้อยที่สุดที่ได้รับเกียรตินี้

- **สมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยลอนดอน (Honorary Fellowship School of Oriental and African Studies University of London : SOAS)** ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยลอนดอน สหราชอาณาจักร เมื่อปี ๒๕๓๙ ด้วยพระกรณียกิจที่โดดเด่นในการส่งเสริมความก้าวหน้าทางการศึกษาของเอเชีย

- **ทูตพิเศษของโครงการอาหารโลกแห่งสหประชาชาติ ด้านโครงการอาหารโรงเรียน (WFP'S Special Ambassador for School Feeding)** โดยโครงการอาหารโลก (World Food Programme) แห่งสหประชาชาติ ได้ขอพระราชทานให้ทรงเป็นทูตพิเศษของโครงการฯ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๗ ณ กรุงโรม สาธารณรัฐอิตาลี ด้วยทรงมีความเชี่ยวชาญด้านโภชนาการ และพระราชประวัติที่โดดเด่นเกี่ยวกับพระราชปณิธานด้านมนุษยธรรม

- **ทูตสันถวไมตรีไทย-จีน** สมาคมมิตรภาพวิเทศสัมพันธ์แห่งประเทศไทยได้ถวายสมัญญาพระนามให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็น “**ทูตสันถวไมตรีไทย-จีน**” เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ จากการที่ทรงเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับจีนมาอย่างแน่นแฟ้นต่อเนื่องยาวนาน

- **ทูตสันถวไมตรีแห่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ** ด้านการส่งเสริมศักยภาพของเด็กชนกลุ่มน้อย และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (UNESCO Goodwill Ambassador for the Empowerment of Minority Children and the Preservation of their Intangible Cultural Heritage) โดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ได้ขอพระราชทานให้ทรงเป็นทูตสันถวไมตรีพระองค์แรกจากประเทศในอาเซียน ด้วยทรงมีบทบาทในการสนับสนุนการสร้างความศักยภาพให้แก่เด็กชนกลุ่มน้อย ด้วยการให้การศึกษและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม มุ่งเน้นบริเวณอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ให้เด็กสามารถเข้าเรียนได้อย่างเต็มที่ในระบบการศึกษาที่มีอยู่ รวมทั้งดูแลปัญหาทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย สุขภาพ โภชนาการ ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน และความยากจน ทั้งนี้ นายโคอิชิโร มัตสึอุระ ผู้อำนวยการใหญ่ยูเนสโก พร้อมด้วยผู้บริหารยูเนสโก ได้เข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายประกาศนียบัตรและใบประกาศแต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๘ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

• **วุฒิสมาชิกกิตติมศักดิ์ ของมูลนิธิการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล** (Honorary Senate of the Foundation Lindau Nobel Prize Winners Meetings) มูลนิธิผู้ได้รับรางวัลโนเบล ทูลเกล้าฯ ถวายพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ดำรงตำแหน่ง **“วุฒิสมาชิกกิตติมศักดิ์”** ของมูลนิธิผู้ได้รับรางวัลโนเบล ในพิธีเปิดการประชุมผู้ได้รับรางวัลโนเบล ครั้งที่ ๖๐ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓ ณ หอประชุมอิน เซลฮัลเล เมืองลินเดา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ด้วยพระองค์ทรงทำคุณประโยชน์อย่างเด่นชัดแก่มูลนิธิผู้ได้รับรางวัลโนเบล ทรงเสียสละและทุ่มเทให้กับงานทางด้านวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการพัฒนาวิทยาศาสตร์และทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะทรงผลักดันนักวิทยาศาสตร์รุ่นเยาว์จากไทยก้าวสู่เวทีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับสากล เพื่อถ่ายทอดความรู้และสามารถนำมาต่อยอดในงานด้านวิทยาศาสตร์ในอนาคต ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นผลงานที่ประจักษ์ชัดและน่าชื่นชมยิ่ง

ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญากิตติมศักดิ์

ด้วยพระวิริยะอุตสาหะในการศึกษาเรียนรู้ทุกเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งทรงพระปรีชาสามารถในการส่งเสริมพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้นในทุกด้าน ทั้งการดูแลสุขภาพ การศึกษาของเด็กและเยาวชน การสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนชาวไทยรวมถึงประชาชนในต่างประเทศที่ด้อยโอกาสอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศหลายแห่ง จึงได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายปริญญากิตติมศักดิ์และพระเกียรติคุณแด่พระองค์มากมายหลากหลายด้าน ที่สำคัญ อาทิ

• **ด้านการพัฒนาสาธารณสุขและโภชนาการ** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และมหาวิทยาลัยบูรพา

- **ด้านการพัฒนามนุษย์ สังคม และสังคมสงเคราะห์** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- **ด้านการพัฒนาการศึกษา** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยจุงอัง สาธารณรัฐเกาหลี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สภาสถาบันราชภัฏ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- **ด้านภาษาและการสื่อสาร** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยบั๊กกิงแฮม สหราชอาณาจักร สถาบันแห่งชาติทางภาษาและอารยธรรมตะวันออก แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยกริฟฟิท เครือรัฐออสเตรเลีย มหาวิทยาลัยมาลายา ประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเดลี สาธารณรัฐอินเดีย มหาวิทยาลัยฮ่องกง สาธารณรัฐประชาชนจีน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- **ด้านการพัฒนาเกษตรกรรม** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยนเรศวร

- **ด้านปรัชญา ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- **ด้านดนตรี ศิลปะและวัฒนธรรม** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- **ด้านการบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- **ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- **ด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- **ด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยมหิดล

- **ด้านรัฐศาสตร์ กฎหมาย และการบริหารการพัฒนา** ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยเปปเปอร์ไดน์ สหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยอะเบอร์ดีน สหราชอาณาจักร มหาวิทยาลัยนอร์ทแทมเปร์รี่ แห่งนิวคาสเซิล สหราชอาณาจักร มหาวิทยาลัยแห่งเมลเบิร์น เครือรัฐออสเตรเลีย มหาวิทยาลัยกาคุ ซูอิน ประเทศญี่ปุ่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเทิดพระเกียรติ

ด้วยพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาที่โดดเด่น ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นที่ประจักษ์แก่พสกนิกรชาวไทย และนานาประเทศทั่วโลก ต่างยกย่องสรรเสริญพระเกียรติคุณ และได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเฉลิมพระเกียรติเป็นจำนวนมาก ดังนี้

- **รางวัลพระเกี้ยวทองคำ** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ เนื่องจากพระองค์ทรงมีผลงานที่มีส่วนส่งเสริมความรู้และความภูมิใจในภาษาไทย เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนทั่วไปอย่างเด่นชัด และผลงานนั้นๆ สร้างความสนใจและทัศนคติที่ดีต่อภาษาประจำชาติ

- **รางวัลรามอนแมกไซไซ**
มูลนิธิรามอน แมกไซไซ ได้เล็งเห็นว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระวรกายทรงงานอย่างหนัก

เพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง และทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการพัฒนาประเทศไทยให้รุ่งเรือง ทรงสร้างสิ่งดีๆ อันเป็นที่สุดของความเป็นไทยอย่างเป็นรูปธรรม จึงทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลรามอนแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะ ประจำปี ๒๕๓๔ แต่พระองค์ โดยทรงเข้ารับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล ณ กรุงมะนิลา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

- รางวัล “The Arcangelo Cultural Prize” ทูลเกล้าฯ ถวายโดยสมาคมวัฒนธรรมอิตาลีเยน (The Italian Cultural Association) เมื่อปี ๒๕๔๒ ด้วยทรงสนับสนุนในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างอิตาลีและไทยอย่างต่อเนื่อง

- รางวัลสาโรช บัวศรี ปราชญ์ผู้ทรงศีล โดยสภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลนี้เป็นครั้งแรกแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ทั้งนี้ “รางวัลสาโรช บัวศรี ปราชญ์ผู้ทรงศีล” เป็นรางวัลที่ยกย่องนักการศึกษาผู้หล่อหลอมคนให้มีความรู้ประจักษ์นักปราชญ์ และมีความประพฤติประจักษ์ผู้ทรงศีล ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของ มศว. มาตราบททุกวันนี้

- รางวัลมิตรภาพด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน กระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลมิตรภาพภาษาและวัฒนธรรมจีน” เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๓ ด้วยยกย่องในพระวิริยอุตสาหะในการเรียนภาษาจีน พระปณิธานในการมุ่งมั่นแสวงหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง และการส่งเสริมการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างไทย-จีน ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

- รางวัลวรรณคดีนานาชาติด้านความเข้าใจและมิตรภาพ ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมูลนิธิวรรณกรรมแห่งชาติจีนและสมาคมนักเขียนแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปี ๒๕๔๔ ด้วยทรงสร้างคุณูปการสำคัญต่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน และเสริมสร้างไมตรีจิตมิตรภาพระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ

- รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ คณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๔๕ สาขาสหวิทยาการ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณในพระอัจฉริยภาพที่ทรงเป็นนักวิจัย โดยมีผลงานในทุกสาขาวิชาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการของประเทศ

- รางวัลสันติภาพสากล (WANGO Universal Peace Award) ทูลเกล้าฯ ถวายโดย องค์การพัฒนาเอกชนจากทั่วโลก (The World Association of Non-Government Organization : WANGO) เมื่อปี ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นรางวัลสูงสุดของ WANGO ที่มอบให้บุคคล ด้วยพระองค์ทรงมีส่วนช่วยอย่างมากในการสร้างสันติภาพระดับโลก

• รางวัลโล่เกียรติยศผู้นำดีเด่นผู้อุทิศตนเพื่อโครงการกำจัดโรคขาดสารไอโอดีนอย่างยั่งยืนในประเทศไทย สภานานาชาติเพื่อการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน (International Council for Control of Iodine Deficiency Disorders : ICCIDD) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายโล่รางวัลกำจัดโรคขาดสารไอโอดีนอย่างยั่งยืนในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๗ เนื่องจากทรงเป็นผู้นำที่ทรงอุทิศพระองค์ในการดำเนินงานโครงการดังกล่าว จนเป็นที่ประจักษ์ชัด แสดงถึงภาวะผู้นำในทิศทางการพัฒนาอันถูกต้อง ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการกำจัดโรคขาดสารไอโอดีน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ

สาธารณรัฐอินเดีย จากพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติเพื่อมวลมนุษยชาติ

• รางวัลอินทรีรา คานธี ด้านสันติภาพ การลดอาวุธและการพัฒนา มุลนิธิรางวัลอินทรีรา คานธี ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลอินทรีรา คานธี ประจำปี ๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ณ กรุงนิวเดลี

• เหรียญเกียรติยศ The International Presidential Honor Medal for Centenary of Pablo Neruda ทูลเกล้าฯ ถวายโดย รัฐบาลสาธารณรัฐชิลี เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๔๙ สำหรับผลงานที่โดดเด่นในการส่งเสริมวรรณกรรม ภาษา วัฒนธรรม และศิลปะ

• รางวัลพิเศษสมาพันธ์โภชนาการนานาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายโดยสมาพันธ์โภชนาการนานาชาติ (International Union of Nutritional Science) เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๒ ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อเทิดพระเกียรติผลงานดีเด่น ในการช่วยเหลือและส่งเสริมโภชนาการของผู้ด้อยโอกาส อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์

• รางวัลมิตรนานาชาติ ๑๐ อันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยชาวจีนทั่วประเทศ ได้โหวตทางอินเทอร์เน็ต ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นมิตรที่ดีที่สุดในโลก ๑ ใน ๑๐ รายของประเทศจีน โดยทรงเข้ารับการทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลมิตรนานาชาติ ๑๐ อันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน” เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากทรงศึกษาภาษาจีนตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีนมาตลอด และทรงเจริญสัมพันธไมตรี

ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนครบทุก
มหทลของจีนนับเป็นพระราชนิกุลพระองค์เดียวในโลกที่เสด็จฯ
เยือนจีนมากที่สุดทรงสนพระราชหฤทัยภาษาจีน โดยทรงศึกษา
อย่างลึกซึ้งทั้งยังทรงให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมจีน และจาก
การเสด็จฯ เยือนจีนอย่างต่อเนื่อง ได้ทรงถ่ายทอดประสบการณ์
เป็นพระราชนิพนธ์ ซึ่งช่วยให้คนไทยมีความเข้าใจในประเทศจีน
คนจีน และวัฒนธรรมจีนเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

- รางวัลผู้นำด้านการจัดการเทคโนโลยี (Leadership in Technology Management Award, LTM. 2010) ทูลเกล้าฯ ถวาย
โดยสถาบันการจัดการเทคโนโลยีระดับนานาชาติ (Portland International Center for Management of Engineering and Technology : PICMET) เมื่อปี ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นรางวัลสำหรับผู้ที่มีวิสัยทัศน์
และการบริหารงานตามหลักการบริการจัดการเทคโนโลยี เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงนำเทคโนโลยี
หลากหลายสาขามาประยุกต์และบูรณาการ ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อการพัฒนาชนบทและ
ผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะด้านการศึกษา อาหาร และโภชนาการ การแพทย์และสุขภาพ ส่งผลให้ชีวิต
ความเป็นอยู่ของเด็กและประชาชนในชนบทห่างไกล ผู้ด้อยโอกาส และผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

พระเกียรติคุณเกริกฟ้า... ดังดวงประทีปส่องทางให้แก่ชาวโลก

การที่หลายองค์กรทั้งในและต่างประเทศ
ทูลเกล้าฯ ถวายตำแหน่งสำคัญ ปริญาคุณวุฒิบัณฑิต
กิตติมศักดิ์ และรางวัลเกียรติยศมากมายดังกล่าว
เพื่อเทิดพระเกียรติคุณสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เป็นสิ่งเน้นย้ำถึงพระปรีชา
สามารถและพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อประชาชน
ชาวไทยและต่างประเทศ โดยไม่ทรงเลือกว่า
เขาเหล่านั้นเป็นใคร โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่

ขาดแคลนและยากไร้ ทรงอุปถัมภ์ค้ำชูและติดตามความก้าวหน้าของโครงการช่วยเหลือต่างๆ ด้วยพระองค์เอง
เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่เด็กๆ ที่เป็นอนาคตของชาติ ดังบางส่วนของคำสดุดีพระเกียรติคุณสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของสมาพันธ์โภชนาการนานาชาติ (International Union of
Nutritional Sciences) ที่ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลพิเศษสมาพันธ์โภชนาการนานาชาติ เพื่อเทิดพระเกียรติ
ผลงานดีเด่นในการช่วยเหลือและส่งเสริมโภชนาการของผู้ด้อยโอกาสอันเป็นพื้นฐาน เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๒
ความว่า

“...สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแสดงให้เห็น การสร้างความมั่นคงทางโภชนาการต้องข้ามพรมแดนทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ ทรงเป็นผู้นำการบุกเบิกอย่างเป็นระบบ ในการนำอาหาร โภชนาการ และการศึกษา เข้าถึงประชาชน ซึ่งมีใช้คนส่วนใหญ่ของสังคมแต่เป็นผู้คนที่มักถูกละเลย พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เข้าถึงเด็กและครอบครัวจำนวนนับไม่ถ้วนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารที่ประชาชน ถูกละเลย เนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา ทรงเฝ้าพระหัตถ์ ข้ามพระราชอาณาจักร เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ในประเทศเพื่อนบ้านและ ประเทศที่อยู่ห่างออกไป ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักร กัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สหภาพพม่า และมองโกเลีย...

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นนักปฏิบัติที่ทรงมุ่งผล สำเร็จ โดยทรงเชื่อมั่นว่า การเริ่มต้นเล็กๆ เรียนรู้จากความผิดพลาด และการใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าจะนำไปสู่ความสำเร็จ ทรงเป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ทรงแสวงหา ความรู้ใหม่ๆ นำมาประยุกต์ใช้อย่างเรียบง่าย ประหยัด และก่อให้เกิดผลในการพัฒนา ชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กๆ มารดาและครอบครัวได้...”

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ไม่ทรงหยุดนิ่งใน การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และทรงหาแนวทางช่วยเหลือประชาชนทุกหมู่เหล่า ด้วยพระราชปณิธานมุ่งมั่นดำเนิน ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์ทรงอุทิศพระวรกาย และทุ่มเทพระวิริยะอุตสาหะ ปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการตามหลักการ ทรงงาน และแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน เพื่อให้ ปวงประชาชาวไทยอยู่ดีมีสุขโดยถ้วนหน้า พระองค์จึงทรงเป็น “เจ้าหญิงนักพัฒนา” ที่ชาวไทย ต่างซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัย และด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่เปี่ยมล้นได้แผ่ไพศาลเอื้อเฟื้อไปยังประเทศ ต่างๆ ทั่วโลก ประกอบกับทรงมีพระราชจริยวัตรที่งดงามและเรียบง่าย จนเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่ชาวโลก จึงทรงเป็นสัญลักษณ์ของ “นักพัฒนาผู้เรียบง่ายแต่ยิ่งใหญ่แห่งประชาชาติ” อย่างแท้จริง

“...เหตุที่ขอการพัฒนาช่วยเหลือประชาชนนั้น
เห็นจะเป็นเพราะความเคยชิน
ตั้งแต่เกิดมาลำบากมาได้ ก็เห็นทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ทรงคิดหาวิธีต่างๆ ที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น
ได้ตามเสด็จเห็นความทุกข์ยากลำบากของพี่น้องเพื่อนร่วมชาติ
ก็คิดว่าช่วยอะไรได้ควรช่วย ไม่ควรนิ่งดูตาย
เมื่อโตขึ้นพละมีแรงทำอะไรได้ก็ทำไปอย่างอัตโนมัติ
โดยทำตามพระราชกระแส หรือทำตามแนวพระราชดำริ
การช่วยเหลือประชาชนเป็นหน้าที่
ของสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องทำประจำอยู่แล้ว...”

พระราชดำรัสในบทพระราชทานสัมภาษณ์แก่เจ้าหน้าที่
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ในวารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับพิเศษ ธันวาคม ๒๕๒๘

๒

บทสรุป

สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา
พระผู้สืบสานพระราชปณิธาน

ส่วนที่ ๖

บทสรุป

สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา พระผู้สืบสานพระราชปณิธาน

ในตอนพลบค่ำวันหนึ่งเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ท่ามกลางสายฝนกระหน่ำหนัก กลางป่าไม้ยาง เชิงเทือกเขาสุภะริน ตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทนต์พระวรกายที่ชุ่มโชกด้วยฝน ลงที่เบื้องพระบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงและตัวทากหลายตัวที่กำลังกัดเกาะติดแน่น พระบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งสองพระองค์ประทับอยู่กลางสายฝน และอากาศที่เย็นเย็นบนพื้นโคลนตม ทรงพระดำเนินมาที่นี่ ด้วยพระราชหฤทัยที่มุ่งมั่นในการช่วยเหลือพสกนิกรผู้ยากไร้ให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีได้หวังสิ่งใดตอบแทน

ทรงงานตามรอยเบื้องพระยุคลบาท

กว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา กล่าวได้ว่า ไม่มีผืนแผ่นดินไทยส่วนใดที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะไม่เคยย่างพระบาทไปถึง ไม่ว่าจะเป็นบนเขา หนองน้ำ ทุ่งกว้าง ป่าที่มากด้วยดงทาก ไตถุนบ้านผู้ฟังในชนบท หรือกลางดงน้ำเนาในสลัมเสื่อมโทรม พระองค์เสด็จฯ ไปทั่วทุกหนแห่งตามรอยเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี น้อยครั้งนักที่ขบวนเสด็จพระราชดำเนินออกไปพัฒนาท้องถิ่น ทุกรันดารในชนบท จะไม่มีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ติดตามไปด้วย

เป้าหมายอันยิ่งใหญ่ของทุกพระองค์คือการช่วยเหลือและพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ด้วยพระเมตตาที่ทรงพระราชประสงค์ที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้อยู่ดีมีสุข และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหนังสือ “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ความตอนหนึ่งว่า

“...เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือนักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ...”

ทรงรับทราบปัญหาของประชาชนด้วยพระองค์เอง

เพื่อสู่เป้าหมายนั้น จึงทรงอุทิศเวลาส่วนใหญ่ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกร และทรงงานทั่วทุกหนแห่งในประเทศไทย เพื่อทรงรับทราบปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชนด้วยพระองค์เอง ช่วยให้พระองค์ทรงทราบสภาพพื้นที่ของประเทศไทยเป็นอย่างดี และพระราชทานความช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการของประชาชน ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์ในหนังสือเล่มเดียวกัน ความตอนหนึ่งว่า

“...จากการมีโอกาสดำเนินเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการเสด็จพระราชดำเนินในท้องถิ่นต่างๆ ตั้งแต่ยังเยาว์วัย ได้มีโอกาสทำงานพัฒนาอย่างจริงจัง ทำให้ได้สังเกตและได้วิเคราะห์วิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม

ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ชนบางกลุ่มอยู่ห่างไกลในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย
ต่อความเป็นอยู่อย่างปกติ ขาดการบริการสาธารณะ เช่น การศึกษา การดูแล
สุขภาพอนามัย ฯลฯ ในหลายกรณีเขาขาดแม้กระทั่งความจำเป็นระดับพื้นฐาน...”

และพระองค์พระราชทานสัมภาษณ์แก่สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งขณะนั้นเป็นหน่วยงานหนึ่งใน สศช. เผยแพร่ใน
วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับพิเศษ เดือนธันวาคม ๒๕๒๘ เรื่อง “สมเด็จพระเทพฯ : บางแง่มุม
แห่งความคิดคำนึง” ความตอนหนึ่งว่า

“...ในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องที่ห่างไกลและ
อันตรายนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงทำพร้อมกันทุกด้าน โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคย ทำความรู้จัก
ให้คนในท้องถิ่นนั้นไว้วางใจ ทรงทำได้ไม่ยากนัก เพราะคนส่วนใหญ่ถือว่า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นพ่อแม่ที่จะช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ บรรเทาความทุกข์ของตนได้ มีพระราชกระแสอย่างไร ก็มักจะเชื่อฟัง...”

แม้ว่าการเสด็จฯ ไปในถิ่นทุรกันดารแต่ละครั้งจะลำบากตรากตรำเพียงใด แต่กลับเป็นความพอพระราชหฤทัยของพระองค์ที่ได้ทรงใกล้ชิดประชาชน ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๓๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...การได้เข้าไปในพื้นที่ต่างๆ เห็นภูมิประเทศแปลกๆ ได้ฟังเรื่องราวชีวิต หลายรูปแบบจากคนเป็นพื้นเป็นหมิ่น เป็นบทเรียนที่มีคุณค่ายิ่งกว่าตำราเรียนเล่มใด จะฟังบันทึกไว้ได้ ขณะเดียวกันก็วางแนวชีวิตให้ฉันด้วย...”

พระราชทานความช่วยเหลือตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในระยะแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๐๔ นั้น ทรงพบว่าคนไทยในพื้นที่ต่างๆ ต้องเสี่ยงกับโรคภัยไข้เจ็บมากมาย อาทิ โรคเรื้อน โปลิโอ และอหิวาตกโรค เนื่องจากการแพทย์ในขณะนั้นยังไม่ก้าวหน้า และการบริการสาธารณสุขก็ยังไม่แพร่หลาย พระองค์จึงมีพระราชภารกิจมากมายในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ราษฎรทั่วประเทศ

ครั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญวัยขึ้น และได้มีโอกาสโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาค จึงทำให้พระองค์ทอดพระเนตรเห็นความทุกข์ยากของประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ทรงพบว่าประชากรส่วนใหญ่อยู่ในภาวะขาดแคลนอาหาร อันเป็นสาเหตุทำให้เจ็บป่วย ร่างกายอ่อนแอ เมื่อเจริญวัยขึ้น ทรงตระหนักตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะประเทศจะพัฒนาก้าวหน้าได้ จำเป็นต้องอาศัยพลเมืองที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา จึงมีพระราชดำริที่จะแก้ไขปัญหาด้านโภชนาการอย่างจริงจัง ในเด็กทั้งวัยเรียนและวัยก่อนเรียน งานพัฒนาสุขภาพอนามัยจึงเป็นงานแรกๆ ของพระองค์ ควบคู่กับงานพัฒนาการศึกษา

จากนั้น ทรงพระราชดำริโครงการพัฒนาเพื่อช่วยเหลือประชาชนในหลากหลายด้าน ทั้งงานพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ และการสหกรณ์ งานพัฒนาชนบทและพื้นที่ งานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งานอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ศาสนา และดนตรี งานมูลนิธิต่างๆ และงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในการพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินโครงการต่างๆ นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงค้นคว้าหาความรู้ หรือทดลอง เพื่อนำมาใช้ประกอบการพระราชทานพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากให้แก่ประชาชน หากเรื่องใดที่พระองค์ไม่ทรงทราบ ก็จะทรงสอบถามกับผู้ที่อยู่ในบริเวณนั้น หรือนักวิชาการที่มีความชำนาญในเรื่องนั้นๆ หรือแม้กระทั่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการทดลองในโครงการส่วนพระองค์ ซึ่งเป็นการทดลองขนาดเล็ก เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พระมหากรุณาธิคุณแม่ไพศาลไปยังนานาประเทศ

พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไม่เพียงพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎรไทยเท่านั้น ยังทรงเผื่อแผ่ไปยังราษฎรในนานาประเทศ ที่ทรงให้ความช่วยเหลือในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดเสมือนญาติ และเพื่อนร่วมโลก อาทิ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐ

สังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐมองโกเลีย ราชอาณาจักรภูฏาน สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ พระองค์พระราชทานความช่วยเหลือหลากหลายด้าน โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างความรู้ดีกินดี และความสงบสุขแก่ประชากรในภูมิภาค

ทรงแสดงความมุ่งมั่นผ่านบทพระราชนิพนธ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติพระองค์ตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไว้ในบทพระราชนิพนธ์ “เดินตามรอยเท้าพ่อ” ซึ่งขออัญเชิญบทพระราชนิพนธ์บางตอนจารึกไว้ในที่นี้ ดังนี้

ฉันเดินตามรอยเท้าอันรวดเร็วของพ่อโดยไม่หยุด
ผ่านเข้าไปในป่าใหญ่ น้ำกลั้ว ทีบ
แผ่ไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด มีดและขว้าง
มีต้นไม้ใหญ่เหมือนหอคอยที่เข้มแข็ง
พ่อจำ... ลูกหิวจะตาย และเหนื่อยด้วย
ดูซิจะ เลือดไหลออกมาจากเท้าทั้งสองที่บาดเจ็บของลูก
ลูกกลัวงู เสือ และหมาป่า
พ่อจำ... เราจะถึงจุดหมายปลายทางไหม ?...

พระองค์ได้พระราชนิพนธ์ไว้ตั้งแต่
ปี ๒๕๑๙ แม้เวลาล่วงเลยมาจนถึงปัจจุบัน
พระองค์ก็ยังทรง “เดินตามรอยเท้าพ่อ” มิได้
ทรงหยุดแม้แต่ก้าวเดียว

พระอัจฉริยภาพด้านการประพันธ์
ซึ่งเป็นที่ประจักษ์เด่นชัดด้วยผลงาน
พระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง และ
พระราชนิพนธ์แปล รวมมากกว่า ๑๐๐ เล่ม
ได้เป็นสื่อถ่ายทอดพระประสบการณ์
และแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศของ “เจ้าหญิงนักพัฒนา” ที่มีหลากหลายด้าน อันทรงคุณค่า
อย่างยิ่งต่อการพัฒนาของไทย

โชคดียของคนไทยและประเทศไทยที่มีพระบรมราชจักรีวงศ์

ความมุ่งมั่นพระราชหฤทัยในการสนองพระราชภารกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี อย่างจริงจังนั้น ประจักษ์ชัดแก่พสกนิกรทั่วประเทศ ทรงสืบสานโครงการต่างๆ ในพระราชดำริของทั้ง ๓ พระองค์ รวมทั้งทรงพระราชดำริงานโครงการพัฒนาในพระองค์ ซึ่งเป็นโครงการที่เสริมสร้างการดำเนินงานที่ทรงสืบสาน อันช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาลด้วย โดยมีโครงการที่ช่วยแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนชาวไทยได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้านดังกล่าวข้างต้น

นับเป็นโชคดียของคนไทยและประเทศไทย ยิ่งนัก ที่เรามีได้มีเพียงแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐอย่างใหญ่หลวง เรายังมี “เจ้าฟ้านักพัฒนา” ผู้ทรงดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระบรมชนกนาถ

และสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงรับความทุกข์ของพสกนิกรมาเป็นของพระองค์เอง ทรงหาทางปัดเป่าความทุกข์ร้อนนั้นให้เบาบาง จนจางหายไป ด้วยพระราชหฤทัยที่ไม่เคยทรงยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดๆ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจ ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน พระองค์ไม่เคยทรงเหน็ดเหนื่อย ย่อท้อ หรือทรงหยุดยั้งการทรงงานเพื่อความผาสุกแห่งประชาชนชาวสยาม ด้วยทรงรับรู้และใส่พระราชหฤทัยต่อทุกเรื่องราวของอาณาประชาราษฎร์

สายธารแห่งศรัทธาด้วยความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระองค์จึงไม่มีที่สิ้นสุด เฉกเช่นเดียวกับพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมายเหลือคณานับ หนังสือเล่มนี้ได้ยกตัวอย่างมาเพียงเศษเสี้ยวเดียวเท่านั้น เพื่อให้ประจักษ์ในพระเมตตา พระราชอัจฉริยภาพ และพระมหากรุณาธิคุณ

ที่โปรยปรายลงมาเหมือนสายฝนให้ประชาชนชาวไทยได้ชุ่มฉ่ำใจ ซึ่งทุกโครงการล้วนมีเป้าหมายเดียวกันคือ **“เพื่อประโยชน์สุขแห่งปวงประชา”** อันเป็นที่รักยิ่งของพระองค์ ซึ่งดำเนินตามพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานโครงการพระราชดำริที่ได้ขยายตัวและมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง **“สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” (สสท.)** ขึ้นภายในบริเวณสวนจิตรลดา เป็นที่ทำการใหม่สร้างเสร็จในปี ๒๕๓๕ แทนอาคารหลังเก่าที่ติดโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ซึ่งสร้างมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ โดยมีหน้าที่ดำเนินงานโครงการพระราชดำรินในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ ร่วมกับหน่วยปฏิบัติทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

อันเป็นสิ่งยืนยันว่าการทรงงานช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์จะต่อเนื่องไปอย่างไม่สิ้นสุด ดังที่พระองค์ได้ทรงตั้งพระราชปณิธานไว้ในบทความที่ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง **“เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ”** เพื่อพระราชทานลงพิมพ์เป็นบทนำในหนังสือ **“สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”** จัดทำโดย สสท. ความตอนหนึ่งว่า

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นแบบอย่างของนักพัฒนาที่ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ โดยทรงทุ่มเทพระวรกาย และพระสติปัญญา เพื่อดำเนินทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ประชาชนที่พระองค์ทรงรัก ได้มีความกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืน ซึ่งข้าพเจ้าเองได้ตั้งปณิธานที่จะเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท ในการช่วยเหลือประชาชนและประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน... เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทต่อไป”

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลยิ่งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอถวายความจงรักภักดี และขอเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้ และขอเชิญชวนประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท น้อมนำแนวพระราชดำริมาศึกษาและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อนำพาประเทศไทยสู่ความเจริญรุ่งเรือง และประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืนตลอดไป ตลอดจนพร้อมใจกันถวายของขวัญแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ตามพระราชประสงค์ที่พระองค์เคยรับสั่งกับผู้ตามเสด็จฯ ไปทรงงานที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ว่า

**“อีก ๒-๓ ปี ฉันจะอายุ ๖๐ ปี ฉันไม่ต้องการให้ใครสร้างอนุสาวรีย์ให้ฉัน
ขอให้ช่วยกันปลูกต้นไม้ และช่วยกันทำให้ประชาชนหายยากจน”**

ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

บรรณานุกรม

หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. เฉลิมพระเกียรติ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๓๖ พรรษา พุทธศักราช ๒๕๓๔. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔.
- กรมทรัพยากรธรณี. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทฉลองรัตน จำกัด, ๒๕๓๕.
- กรมศิลปากร. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการอนุรักษ์มรดกของชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สหประชาพานิชย์, ๒๕๒๘.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญจ, ๒๕๕๑.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. คู่มือ การสหกรณ์ได้เบื้องพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. ดุจดวงแก้วแจ่มจรัสวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔
- กฤษฎา สินไชย. พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ หนังสือเฉลิมพระเกียรติ : บรรณานุกรมและดรรชนี. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๕.
- กัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง. “ตามเสด็จฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงทัศนศึกษา... โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก” วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ฉบับที่ ๕ ; ๒๕๓๓ หน้า ๓
- โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. สิรินธร เจ้าฟ้าอัครรัตนราชสุดา สารสนเทศ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ.อาร์. อินฟอร์เมชัน แอนด์ พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เจ้าฟ้ามหาจักรี สยามบรมราชกุมารี. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๐
- ธนาคารกรุงเทพ(จำกัด)มหาชน. เฉลิมพระเกียรติและรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจ้าฟ้านักพัฒนาทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๗.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. เรียงร้อยบรรณรัตน์ บรรณานุกรมและดรรชนีพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี, ๒๕๔๒.
- มูลนิธิสายใจไทย. สารสายใจไทย ฉบับพิเศษ. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๔.
- สมศักดิ์ วิราพร, บรรณาธิการ. สืบสานพระราชปณิธาน สามทศวรรษจรสหล้า การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๕๔.
- สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ร่วมกับ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด บริษัทห้างเซ็นทรัลดีพาร์ตเมนต์ สโตร์ จำกัด. ปิยชาติสยามบรมราชกุมารี. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๘.

สมณฯ พรหมบุญ และคณะ. **สมเด็จพระเทพรัตนฯ. ของเรา สยามบรมราชกุมารี.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติและชิตมัตวิชัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. **พระทรงเป็นดวงแก้วสองไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๘

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **จดหมายข่าว ธนาкарสมอง.** กรุงเทพฯ : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ สิงหาคม, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น. ฉบับพิเศษ ธันวาคม, ๒๕๒๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๒ มีนาคม-เมษายน, ๒๕๓๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. **เทพรัตนเมธี.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๙.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๔.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. **ความร่วมมือไทย-ลาว : การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๓.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. **พระราชนิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน.** กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยายเรื่อง ประสบการณ์การพัฒนาชนบทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๓.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. **เสริมสร้างโภชนาการที่ดี : พื้นฐานของการพัฒนา ๓๐ ปี พระราชกรณียกิจการพัฒนาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๓.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. **โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากับการพัฒนาเยาวชน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **พระมิ่งขวัญการศึกษาไทย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๘.

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. **รัตนมณีแห่งแผ่นดิน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์, ๒๕๔๖.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. **สืบสานพระราชปณิธาน สามทศวรรษจรส์ห้้า การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. **เทพรัตน ๘ เกริกฟ้า ท้าหัวล้าสรรเสริญ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๗.

เว็บไซต์ สื่อบนไลน์

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. **โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.most.go.th/main/index.php/product/projects-along-the-royal/sxdasd/2138-project-it2.html> (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๙ มกราคม ๒๕๕๘).

กระทรวงศึกษาธิการ. **รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.pmca.or.th/thai> (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

คณะกรรมการสุศาลาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. **โครงการสุศาลาพระราชทาน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.bpp34.bpp.police.go.th/Project%20_3.html (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘).

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. **มูลนิธิ ร.2**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.kingrama2found.or.th/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=78&Itemid=611 (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

มูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า. **พิพิธภัณฑฯ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.queensavang.org/qs/index.php/th/2012-08-29-08-36-54> (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

ภูฟ้า. **“ประวัติร้านภูฟ้า”**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.phufa.org/about_history.php (วันที่ค้นข้อมูล : ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย). **ประวัติของโรงเรียนฯ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.rcmsc.com/history.html> (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. **การพัฒนาเด็กและเยาวชน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.kanchanapisek.or.th/kp14/projects/child/child_web/index.html (วันที่ค้นข้อมูล : ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. **โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.princess-it.com> (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๙ มกราคม ๒๕๕๘).

ห้องสมุดดนตรีสมเด็จพระเทพรัตน. **สมเด็จพระเทพรัตน กับดนตรีไทย**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://sirindhommusiclibrary.mahidol.ac.th/musiclibrary/princess2/index.php?languages=th#001> (วันที่ค้นข้อมูล : ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

อัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์. **ความเป็นมาโครงการ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.amphawanurak.com/th/amphawanurak/index.php> (วันที่ค้นข้อมูล : ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

คณะที่ปรึกษาจัดทำหนังสือ “สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา”

ประธานที่ปรึกษา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

คณะที่ปรึกษา

นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

ว่าที่ร้อยตรี กิตติ ชันธมิตร

รองศาสตราจารย์ นราพร จันทรโอชา

นางเพ็ญญา อ่อนชิต

ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และเลขาธิการ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กรมวังผู้ใหญ่

รองประธานมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ

คณะทำงานจัดทำหนังสือ “สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา”

ประธาน

นายชาญวิทย์ อมตะมาตุชาติ

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ

คณะทำงาน

ดร.สุทิน ลี้ปิยะชาติ

นางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์

นางสาวอาทิสดา ณ นคร

นางสาวรวีวรรณ เลียดทอง

นายคมสัน วรวิวัฒน์

นางสาวพัชนี นิยมจันทร์

นางสาวเมธุดิยา วงษ์ภักดี

นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง

นางสาวช่อผกา แก้วใหญ่

นายนพดล ธิญญาดี

นางสาววิสสุตา บุญมี

นางสาววันทนี สุขรัตน์

นางวรารัตน์ ดุลยพิทักษ์

นายอมรเทพ ศรีประเสริฐ

ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ “สมเด็จพระเทพฯ เจ้าฟ้านักพัฒนา”

พิมพ์ครั้งที่ ๑

เมษายน ๒๕๕๘

จำนวน

๗,๕๐๐ เล่ม

ISBN

978-974-9769-15-7

พิมพ์ที่

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

“...การพัฒนาบ้านเมืองหรือพัฒนางานทุกอย่างให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้น

ไม่ควรมีลักษณะ เป็นการก้าวหน้าอันดีมหัศจรรย์.

หากจำเป็นต้องเริ่มต้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อน

แล้วค่อยๆ สร้างเสริมให้ก้าวหน้ามั่นคงขึ้นเป็นลำดับ

สำหรับเป็นรากฐานที่สามารถรองรับความเจริญ

และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

ที่จะเกิดตามมาตามผลของการพัฒนา.

มิใช่มุ่งแต่จะพัฒนาให้รวดเร็ว

ด้วยการทุ่มเทกำลังทรัพย์ กำลังคน ตลอดจนอุปกรณ์ทุกอย่าง

เพื่อให้ได้ผลเร็วที่สุดและมากที่สุด ซึ่งจะทำให้รากฐานทรุดไม่อยู่.

การพัฒนาซึ่งอุทิศกำลังทุนลงแรงไปมากมายก็จะล้มเหลวลงอย่างน่าเสียดาย

ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม

และอื่นๆ ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน. ...”

พระราโชวาท

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

๑๒ มกราคม ๒๕๔๐

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๗

โทรสาร ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๖ www.nesdb.go.th